

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

De viste vejen

Det kongelige danske Landhusholdningsselskab

De viste vejen

De viste vejen

Modtagere af Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs
sølvbægere 1804 - 1969

Af Erling Mortensen

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab
Landhusholdningsselskabets Forlag . København 1969

Oplag: 2.000

Copyright Landhusholdningsselskabets Forlag

Frederiksberg Bogtrykkeri

Indb.: D. L. Cléments Eftf. København

Betydelige tilskud til bogens udgivelse er modtaget fra

Knud Højgaards Fond

Frederiksberg Bogtrykkeri

Universitetsbogbinder D. L. Cléments Eftf.

Herudover er modtaget tilskud fra

L. Zeuthens Mindelegat

Den Hielmstjerne-Rosencroneske Stiftelse

Ole Heye's Fond

Carlsen-Langes Legatstiftelse

Det Classenske Fideicommis

Forord

På kammerherre Chr. Lüttichaus initiativ tilbød museumsinspektør Rasmus Mortensen, Bybæk, Vejle, i 1955 at udarbejde en bog om de personer, der gennem årene indtil Landhusholdningsselskabets 200 års jubilæum i 1969 var blevet belønnet med selskabets sølvbægere.

I 1956 vedtog præsidiet at modtage tilbudet, og i de følgende år gennemførte Rasmus Mortensen studier, samlede materiale og bearbejdede dele deraf, indtil sygdom hindrede ham deri. Efter at have udført forarbejdet døde Rasmus Mortensen i 1965. Stoffet er derefter færdigbehandlet og manuskriptet udarbejdet af hans søn, redaktionschef Erling Mortensen, der således er ansvarlig for bogens indhold.

Bogens illustrationer er udarbejdet af Lone Marslund.

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab er Rasmus Mortensen taknemlig for det arbejde, han i sin tid påtog sig, og takker Erling Mortensen for fuldførelsen af denne store opgave.

En hjertelig tak bringes for de store tilskud, man har modtaget til arbejdet, og som har muliggjort bogens udgivelse.

Samtidig udtrykker Landhusholdningsselskabet sin glæde over det bidrag, der gennem værket er ydet til yderligere belysning af selskabets virke og af det danske landbrugs historie.

København, november 1969

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab

Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs største, store og almindelige sølvbæger som de ser ud i dag.

Fra 1804 er sølvbægere i 6 forskellige størrelser blevet benyttet af Landhusholdningsselskabet som belønninger. Fra 1904 er antallet af bægere indskrænket til 3.

Indstillingerne til sølvbægerene er foretaget af de landøkonomiske foreninger til selskabets belønningsudvalg, der blev nedsat i 1868.

Fra 1935 har endvidere Samvirksomheden for Landbrugsfagligt Oplysningsarbejde haft indstillingsret til det største sølvbæger for „særlig fortjenstfuld Virke til Landbooplysningens Fremme“.

Indhold

Indledning	9
Københavns amt	41
Frederiksborg amt	51
Holbæk amt	57
Sorø amt	65
Præstø amt	71
Maribo amt	75
Bornholms amt	81
Svendborg amt	85
Odense amt	93
Vejle amt	103
Skanderborg amt	123
Århus amt	129
Randers amt	137
Ålborg amt	145
Hjørring amt	157
Thisted amt	167
Viborg amt	171
Ringkøbing amt	181
Ribe amt	219
Haderslev amt	229
Åbenrå-Sønderborg amt	231
Tønder amt	233
Grønland	235
Færøerne	237
Sydslesvig	239
Skotland	241
Norge	243
Island	245
Register	247

Næsten 900 sølvbægere er af DET KONGELIGE DANSKE LANDHUSHOLDNINGSSKAB givet til mænd og kvinder som påskønnelse for pionergerning, slid og snilde.

Sølvbægerene har bidraget til, hvor de faldt, at skabe et større og bedre, et rigere og kønnere Danmark. Forventning om en anerkendelse og glæde over det modtagne bæger virkede med til at anspore kandidater og modtagere til flid, opfindsomhed og udholdenhed. Andre, i familie, i sogn og egn, tog tit eksempel efter den mand, der for trofast og dygtigt arbejde i velmagtsdagene modtog et sølvbæger som opmuntring fra selskabet.

Der gik ry om sådan anerkendelse, thi man vidste, at hvor den faldt, dér var den velfortjent. Og en stor og inderlig tilfredsstillelse var det for en foregangsmand og slider at få netop den løn!

Sådan er den danske landmands indstilling til selskabets sølvbæger den dag i dag.

Men en linje, der slutter for tilskuerens øje, kan kun måles, når dens udgangspunkt kendes.

Hvordan var da det land og det folk, Landhusholdningsselskabet i 1769 henvendte sig til, og hvilke foreløbige mål satte dets ledelse sig?

Selskabet blev stiftet, netop da der trængtes til nyt initiativ for at fremme udviklingen. I de første 50 år efter at selskabet var kommet ind i den hjemlige verden, måtte nationen efter krigen mod engelskmændene og som følge af napoleonskrigene se flåden og de nyligt erhvervede småkolonier langs det indiske hav og Afrikas guineakyst overdraget til England, Norge afstået til Sverige og norsk kornmarked opgivet. Alt dette og statsbankerotten i 1813 satte det danske samfund i økonomisk og åndelig krise.

Samtidig med sådan modgang virkede stærke kræfter i positiv retning. Den oplyste enevældes senere periode står i danmarkshistorien som en frugtbar tid, i hvilken landboreformer drøftedes, fandt form, vedtoges og førtes ud i livet, da jorden begyndte at gå over til selveje. Landhusholdningsselskabet blev oprettet så betids, at det fik væsentlig indflydelse på reformerne, som i århundredets sidste årtier lagde grund under senere dansk landbrugsudvikling.

Selskabets ledende mænd, hvem fædrelandets vel lå så stærkt på sinde, var fra første færd klar over, at det gjaldt om at komme bort fra den udbredte indstilling, der anså alt gammelt for godt, alt nyt for dårligt.

Længe havde mange holdt fast ved den betragtning, at de ikke ville tage fat på noget, når der kunne tvivles om udsigt til lønnende resultat med det samme. Landøkonomen SØREN THESTRUP – der senere af selskabet belønnedes med en guldmedalje for en afhandling, og som blev kongens kasserer ved kolonianlæggene i Randbøl – Vorbasse og på Alheden – gav denne karakteristik i „Oeconomiske Annaler“ 1758:

„Den gemene (almindelige) Mand holder alt Nyt for umuligt. De haver ikke Skiønsomhed at indsee Tingene, ikke Villie, Lyst og Kjerlighed til at forsøge

noget, vil komme sovende til alle Ting. Naar de kand slide deres Tid, bekymre de sig ikke om Eftertiden. De Fattige kand ikke paatage sig noget, thi de haver ikke Evne dertil, de Rige og Formaaende vil ikke vove deres Midler paa nye Indretninger, hvoraf de ikke straks kand faae Frugterne i Hænde“.

Provst O. GRUNDTVIG i Falsters Nørreherred gav i en tale i DET LOLLAND-FALSTERSKE SELSKAB TIL OPLYSNINGENS OG INDUSTRIENS FREMME, stiftet 1807, sit syn på folkets situation og sine tanker om, hvad der kunne føre fremskridt med sig. Provst Grundtvig – sidenhen belønnet af selskabet med et sølvbæger for sommerstaldfodring af sit kvæg – sagde bl.a.:

„Almuemanden skal ikke opdrages til Lærdom eller til højere Aandskultur end den, der passer og er nødvendigen for ham paa den Plads, hvor han staar i Borgersamfundet. Han behøver ingen udbredt Kundskab om Verden og Nationernes Historie, ingen dyb Indsigt i Naturvidenskab og Regnekunst, ingen særdeles Skjønkrivning, ingen fremmede Tungemaal. Han skal ikke opdrages over sin Stand, men til sin Stand. Han maa ej gaa saa vidt, at han kedes ved sin Dont, gribe Bogen for Ploven eller Pennen for Øksen, ikke saa vidt, at han skal fristes til at vorde opblæst af indbildt Visdom og foragte legemligt Arbejde som en ringe Haandtering. Nej, den Oplysning synes at være Almuens Mand gavnligt, der leder ham til at kende sin Værd som Menneske, sin Bestemmelse som Borger i Samfundet, sin pligtmæssige Forberedelse til noget højere, end Jordelivet kan skjænke

At vække og vedligeholde Læselyst hos dem, som være i Stand til at læse en Bog med Nytte, at skaffe dem saadanne Skrifter i Hænde, som kunde bidrage til Fordommens Udryddelse og Vankundigheds Banlysning, at sætte Bøger i Omløb, der ved hensigtsmæssigt Indhold, uskyldige Fortællinger og Sange kunde yde en gavnlig Moerskab, at forskaffe dem, som ønske det og dertil ere skikkede, Lejlighed til at undervises i bedre Agerdyrkning, i Havebrug og i Haandarbejde, i hvilken som helst nyttig Syssel, at virke til skadelige Sammenkomsters og slette Selskabers Forstyrrelse, at arbejde med Kraft mod, hvad der kan sløve og trælbinde den menneskelige Sjæl, hvad der kan nedbryde og fordærve Sædeligheden – disse er vigtige Skridt til Almueoplysningens Fremme, til Udbredelse af hensigtsmæssig Kultur i den store Hob, hvis Aand ikke mere end nogen anden menneskelig er skabt til stedse at tumle i Mørke eller evigt være fordømt til de nedre Regioner“.

Set med datidens øjne var disse ord helt forjættende! De indeholdt efter samtidige fremskridtsvenlige menneskers mening det program for folkeopdragelse, tiden havde brug for, ja, måtte finde nødvendigt, såfremt landboreformerne ikke skulle gå skæbnsvangert i stå.

Sådan så det danske land ud

Sådan var menneskene. Men hvordan så deres land ud?

BLICHER tegnede et anskueligt billede af den tids danske landskab i den malende optakt til „Røverstuen“, hvor digteren tænker sig, at Danmarks øer, der

har et så „yndigt, venligt og fredsælt Udseende, sagtelig er opdukket af det synkende Hav“. Sletterne er jævne og store, bakkerne få og små, skovene lejr sig som levende hegn om marker, bækkene glider stille og klare hen mellem siv og kær. „Naar man fra det dejlige Fyns Land sejler over til Jylland, tror man i Førstningen blot at have passeret en Flod og kan ikke ret overbevise sig om, at man nu er paa det faste Land, saa lignende og nær beslægtet med Øerne er her Halvøens Skikkelse. Men jo længere man kommer ind, jo mere forandres Egnen. Dalene bliver dybere, Bakkerne brattere, Skovene ser ældre og mere affældige ud, mangt et sigroet Kær, mangen med kort Lyng bevokset Jordplet, store Stene paa de højryggede Agre – alt vidner om ringere Kultur og mindre Befolkning. Smalle Veje og høje Balken i Midten hentyder paa mindre Færdsel og Samkvem mellem Beboerne. Disses Vaaninger vorde mod Vesten alt slettere og slettere, lavere og lavere, som om de dukkede sig for Vestenvindens voldsomme Anløb.

Ligesom Hederne bliver hyppigere og større, bliver Kirker og Byer færre og længere fra hinanden. Ved Gaardene ser man i Stedet for Hæsse sorte Tørvestakke, i Stedet for Frugthaver Kaalgaarde. Store lynggroede Moser, skødesløst og ødselt behandlede, siger os, at her er nok af dem. Intet Markhegn, ingen Pileplantning gør mere Skel mellem Mand og Mand, man skulde tro, alt endnu var i Fællesskab.

Naar man omsider Rygningen af Jylland, udbreder sig for Øjet de uhyre, flade Heder, i Førstningen bestrøede med Gravhøje, hvis Antal dog stedse aftager, saa at man med Rimelighed kan formode, at denne Strækning aldrig tilforn har været opdyrket. Paa Østsiden af denne Lyngslette findes dog hist og her noget kort, purlet Egekrat, der for vildfarende kan tjene i Stedet for Kompas, thi Træernes Kroner er alle bøjede mod Østen. For Resten øjner man paa de store Lyngbakker kun lidt grønt, en enkelt Græsplet eller en ung Bævreasp, som man da med Forundring spørger: Hvor est du kommet her? Løber en Bæk eller Aa gennem Heden, da forkynnder ingen Enge, ingen Busk dens Nærværelse, dybt nede mellem udhulede Bakker snor den sig lønligt og med en fart, som skyndte den sig ud af Ørken. . . .“

Blichers skildring giver os et billede af, hvilke opgaver der for datidens folk var at se hen til.

I visse egne kunne hver mand dengang uden for sin dør overskue et landskab, der i mangt og meget lignede det, oldtiden havde efterladt: store strækninger, rå jorder, vandlidende og aldrig pløjet, og vide græsgange, de såkaldte fælles overdrev. Næsten alle vegne trængte jorden til grundforbedring, der først lod sig gennemføre ved den senere mergeltilførsel. Marker, afgrøder, mennesker og husdyr led på vestvendte arealer under havgusens plage og ødelæggende vestenvinde, der forårsagede sandfog og virkede stærkt nedsættende på afgrødernes vækst.

Når da manden i hus eller gård i hine dage fra sin gavlbetragtede de nærmere omgivelser, måtte han ofte finde, at hans arbejdsmark var både vid og lang, nok for ham at gøre i lange tider. Så han skov og hegn, viste de ofte slemme

takker i toplinjen mod horisonten, mange træer manglede, nogle steder nåede øjet slet ingen. Marken kunne ligge fuld af mosestrækninger, store og små, og i lavninger stod der tit vanddamme næsten over alt – uden aftræk, her trængtes til grøfter. Skellene mellem naboer burde være uoverstigelige for husdyr, men her var i reglen intet skel – diger, både af jord og sten, burde rejses, busk og træ plantes.

Forsømte bygninger skulle forbedres, og de kunne forskønnes ved haveanlæg og træer. Engen, denne herlige „markens moder“, kunne nok de fleste steder blive grønnere og bære bedre grøde, hvis der blev sørget for overrisling med mere vand og bedre spredning af vandet.

Store sten, som ploven stødte imod, skulle fjernes, slås itu eller – hvad lettere lod sig gøre – graves dybere ned i undergrunden – „så var man af med dem“. Mosegravene måtte mange steder reguleres, planeres og gennemgrøftes, om tørvemosen skulle bringes til at øges igen eller blive nogenlunde fast. Jo, der var nok at rette ud!

Og nævnt er her endda ikke de milevide heder. Hedeselskabet og den folkelige indsats, der vandt dem for dansk landbrug, var skjult i fremtiden.

Sølvbæger indføres som præmie og hæder

Stort set sådan lå vide dele af landet, da Landhusholdningsselskabet satte sit arbejde i gang – og sådan stod parterne, selskab og folk – ikke som modstandere, men dog et stykke fra hinanden. Papirer fra dengang fortæller, hvordan selskabet sigtede efter at medvirke til ændring af dette triste landskabsbillede. Men først måtte modløs tænkemåde i befolkningen afløses af nyt håb. Nu gjaldt det om at opmuntre og tilskynde på sådan måde, at folk opfattede tingene i rette mening, at de forstod, de havde vejledning behov, indså, at selskabet ville både menneskenes og landets vel – dette måtte være første mål: at folk fattede tillid!

De mænd, der deltog i stiftelsesmødet i København, den 29. januar 1769, KONG CHRISTIAN DEN SYVENDES 20 års fødselsdag, sad under drøftelserne med en tryksag i hånden. På titelbladet stod:

Plan og Indretning for det
danske Landhusholdningsselskab,
oprettet for at opmuntre ved Priser
og Præmier Landmanden, Kunstneren
og Haandværksmanden udi Hans Kongelige
Majestæts samtlige Riger og Lande

Den 11. januar 1770 blev selskabets første belønning givet, „uden for Præmierækken“, nemlig „for en enkelt Mands smukke og opofrende Handling, idet en Bonde, JENS CHRISTENSEN på Frederiksgave Gods i Fyen, som ved en Ildebrand, der ogsaa lagde hans egen Gaard i Aske, forlod Bjærgningen af sine Ejendele,

for at redde sin syge Nabo ud af Luerne, herfor af Selskabet skjænkedes et Sølvbæger med en ærefuld Indskrift og 50 Rigsdaler“.

Dette var en undtagelse. Men pengepræmier og redskaber uddeltes allerede i årene op til århundredskiftet til mange, hvis indsats var indberettet og fundet værdig til opmuntring. Medaljer af guld og sølv blev givet, når ledelsen blandt talrige afhandlinger – allerede i 1770 indkom der 80 – fandt udmærkede besvarelser på selskabets prisopgaver – og for praktisk landbrugsarbejde. Belønnede arbejder blev trykt.

I 1804 gjorde „Commandeur og Generaladjutant“ LÖWENØRN Landhusholdningsselskabet opmærksom på, at i England uddeltes ved visse lejligheder sølvbægere som præmie, og han henstillede, at denne Maade at tilkiendegive Hæder paa i visse Tilfælde anvendes af Selskabet“. Forslaget vandt præsiets bifald, og erfaringen var snart, at „det vandt ogsaa Publikums. Mange af de Præmievindende have givet dette Hæderstegn Fortrinet. Paa Bægeret sættes Vinderens Navn samt Tiden naar og Aarsagen, hvorfor det tilkiendtes“.

Det bestemtes, at „der skal gives seks Slags Sølvbægere efter den store eller mindre Pris, Selskabet sætter paa Handlingen, saaledes, at det første Bæger bliver af 50 Rigsdalers Værdi, det andet til 35 Rigsdaler, tredje 25, fjerde 20, femte 15 og sjette 10 Rigsdalers Værdi. Under Bunden skal tillige sættes, hvilket Bægeret er, saasom 1. Bæger, 2. Bæger o.s.v. tilligemed Vægten“.

I en årrække uddeltes præmier ifølge selskabets bekendtgjorte regler, hvorefter den, som hjemme på sin bedrift havde opfyldt de givne krav, kunne tilkomme præmie „ved Æskning“. Praktisk betød det, at mange selv gjorde opmærksom på, at de havde udført, hvad selskabet forlangte for den og den præmie, grøfters gravning, anlæg af hegn, træplantning o.s.v. Lokale kendte og agtværdige mænd skulle da bekræfte rigtigheden af ansøgerens oplysninger. Kunne de det, fik han sin præmie. Særlige udvalg og selskabets præsidium vurderede indsatsen og traf afgørelse.

Den præmierede mand, der havde påtrængende behov for penge, havde mulighed for, hvis „den pris, selskabet satte på handlingen“, gav et bæger i belønning, at få udbetalt sølvbægerets værdi. Undertiden følte ledelsen nok, at her trængtes mest til kontant tilskud, for mangan gang fik en vinder tilbudt frit valg mellem bæger og beløb. I dag ved vi ikke, hvor mange der har været tvunget til eller har benyttet denne mulighed for at veksle til kontanter. Men de, der af selskabet har fået tilkendt et sølvbæger, optræder i denne bog med navn og omtale, uanset om en og anden af dem har trængt så stærkt til penge, at han valgte dem, så der intet bæger blev. Det er næsten sikkert, at ingen i de sidste 100 år har opgivet sølvbægeret, var det først tilkendt.

Men reglerne ændredes, så ingen kunne æske præmie, selvom stor flid var vist og usædvanlig indsats øvet. Fra 1832 udsendtes ikke længere prismaterielister. Når uddeling af sølvbæger og belønning i form af rede penge kunne få stor betydning, hænger det sammen med, at folk dengang ikke var vant til opmuntring, snarere tværtimod. De kendte måske fra fædrenes beretninger, hvad det ville sige at være under iagttagelse, ikke mindst på hovmarken, hvor mangel

på indsats ofte var genstand for straf og bebrejdelse. Og dog var det allerede dengang en gammel erkendelse, at opmuntring gerne virkede adskilligt mere til gavnlig side end tugtelse og strenge ord.

Det var ud fra denne tankegang, Landhusholdningsselskabet begyndte at uddele sølvbægere for særlig fortjenstfuld virksomhed inden for landbruget. Inden længe fik denne ordning mærkbar virkning. Nu forstod folk, at deres daglige, slidsomme gerning også blev fulgt af venlige øjne. Dette vidnesbyrd om iagttagelse af den pågældendes færd og virke var en stor del af hemmeligheden ved den kendsgerning, at sølvbæger-tildelingen kom til at nyde en så enestående respekt, der har holdt sig gennem to århundreder.

Et sølvbæger kunne ingen tage selv, kun modtage som gunst og gave. I hvert tilfælde af sådan belønning gik efter 1832 forud en indstilling fra lokale myndigheder, præst, degn, sogneforstanderskab, godsejer eller herredsfoged, langt senere husmands- og landboforeninger. At nogen således nær ved holdt øje med deres arbejde og færden „for det godes skyld“, øvede hos beskedne, redelige mennesker overordentligt indtryk.

Men ingen lokale folk, var de end mægtige dér, kunne uddele selskabets sølvbæger, de kunne kun rette opmærksomhed mod og anbefale en kandidat. Kyn-dige og velmenende mænd – først i 1868 blev selskabets særlige belønningsudvalg nedsat – havde vurderet denne indstilling, prøvet, sammenlignet, overvejet, indhentet yderligere oplysninger, ofte ladet en af selskabets sagkyndige besøge mand og sted, så han kunne hente egne indtryk – man vidste efterhånden også, at adskillige indstillinger forblev resultatløse – og endelig var det så besluttet, at man skulle belønnes!

Dette var noget nyt, dette var noget stort. Af glæden over modtaget hæder voksede vilje til ny anstrengelse, alt efter den gamle menneskelige lov, at fortjent påskønnelse fremkalder lyst til og beslutning om ny tjeneste. En sølvbægermodtager følte, at han ikke stod ene, han var under velvillig iagttagelse, nogen regnede med ham. Han måtte vise sig tilliden værdig. På én gang stolt og ydmyg kunne husmoderen pryde hjemmets bord med mandens sølvbæger – børnene til påmindelse om faderens flid. Vi vil senere se, at i mange tilfælde blev en kvinde eller et ægtepar belønnet.

Denne holdning over for DET KONGELIGE DANSKE LANDHUSHOLDNINGSSKABS uddelte sølvbægere ændrede sig aldrig. Mennesker, der færdes rundt i danske landbohjem i dag, ved, at sølvbægeret stadig står på hædersplads i den fine stue, synlig for enhver indtrædende, familien, der daglig har det for øje, fremmede, som under gæstebud må spørge ud. Hvadenten det er oldefar, bedstefar, far eller gårdens nuværende ejer og hans kone, der fik bægeret tildelt, fortælles også i dag som for 150 år siden historien bag bægeret.

Naboer og venner til den, der modtog selskabets sølvbæger, har i reglen taget den belønnedes indsats som et eksempel værd at følge, hans metoder blev efterlignet, hans ideer vandt gehør, et sølvbæger beredte grobund for nyt initiativ fra andre. I ét tilfælde får vi at vide, at „dette Bæger højnede en hel Egn“, i et andet, at „mange fra en vid Omkreds besøgte nu Stedet for at se Mandens Ejendom og høre om hans Metoder“.

Af alle disse grunde blev et sølvbæger en så dyrebar ting. Det skete, som pave HONORIUS DEN TREDIE 1220 havde skrevet til „Danmarks berømmelige konge“ Valdemar Sejrs kapellan, at når gunst vises dem, der har fortjent den, kaldes andre frem til at gøre sig fortjent til den.

Ny fremgang flød af denne interesse.

Behov for ny opdyrkning i mange egne

Når årene fra 1300 til henimod selskabets stiftelsesår landbrugsmæssigt blev den tilbagegangstid, danmarkshistorien melder om, og som kort fra årene omkring 1800 så tydeligt anskueliggør med faldne skove, milevide hedeflader, sandflugtsarealer og lyng tæt ind mod enlige gårdes og landsbyers gamle hjemmemarker – den tilbagegang, der også afskaffede selvejet og gjorde før frie bønder til bundne fæstere – skyldtes det flere samfaldende ulykker.

Gentagne krige, vanstyre og farsot tyndede stærkt ud i befolkningen, kvægsygdomme og svigtende priser på landbrugets frembringelser gjorde bønderne fattige, vedvarende kornavl uden nye næringsstoffer – mergel og kunstgødning var endnu ukendte ting – udmagrede jorderne totalt.

Store strækninger opdyrket jord mistede sin kraft, plettedes med lyng og faldt tilbage i gold hede.

Da landboreformerne, udskiftningen af fællesskabet og udflytningen begyndte i årene før og efter Landhusholdningsselskabets stiftelse, var der i store dele af landet igen brug for opdyrkning fra bar bund.

Et økonomisk omslag skete i 1820erne. Indtil da havde nogenlunde gode tider holdt sig. Statsbankerotten 1813 voldte ikke det almindelige jævne landbrug særligt tab, tværtimod slap det ved seddelkursen 1809–1818 billigt fra faste afdrag og udgifter og kunne betale prioritetslån tilbage. Desværre gik det efter napoleonskrigene som ved enden af alle andre langvarige og forstyrrende krige sådan, at de fleste mennesker ikke kunne forudse eller fornemme, hvad følgerne nu ville blive. Den gunstige lejlighed til, mens pengeregighed rådede, at få en trykkende gæld rystet af sig forsømtes i stærkt omfang.

„Endnu lever Fortællinger om en eller anden Ejendom, hvis Ejer i de Tider ved Salg af en god Ko eller Hest for nogle Hundrede Papirsdaler havde Valget mellem at faa et Bræddegulv i Stuen eller udbetale sin Gæld. Faa Aar efter afgjorde dette Valg hans Eksistens“.

Reaktionen kom, da Europas lande var faldet til ro og atter kunne producere eget forbrug af korn. At det danske kornmarked i Norge gik tabt, gjorde ulykken større. Herhjemme faldt priserne, fordi eksporten standsede, mens skatter steg stærkt.

Tiderne blev strenge: Mange, der skyldte penge, måtte i de fattige år gå fra hus og hjem. Staten overtog 3,33 procent af det danske hartkorn som fallitgods på grund af skatterestancer. Ejendomspriserne faldt, på dårlige jorder til omkring 10 pct. af deres størrelse få år før. Da var det, folk fik lært at gyse!

Denne skræk hos fædre og mødre for gæld gjorde sådant indtryk på op-

voksende børn, at de aldrig glemte det. Indtil ned imod vore dage advarede ældre indtrængende unge mod at gøre gæld. Den betød fare for at miste hjem eller at tabe friheden. Angsten kommer gentagne gange til udtryk i denne bogs afsnit om sølvbæger-modtagernes liv og levned. „Han har vogtet sig for Gæld“, hedder det så sent som i 1910 og samme år om en anden, der fik sølvbæger: „Manden har kundet holde det fornuftige, desværre alt for sjældne Princip: intet at koste, før Pengene er tilstede“. Ordene er den stedlige indberetters, og han kendte nok sine folk!

Husflid blomstrede og belønnedes

Men i de samme strenge tider var det også, menneskers evne til at indrette sig under de givne forhold og til at finde udveje, når alt tegnede mørkt, ofte bestod hård prøve med smukt resultat.

Arbejdsløshed som samfundsproblem kendtes ikke i Landhusholdningsselskabets første hundredår, heller ikke fagdeling og organisation mellem tilbud og efterspørgsel. Ledige hænder tog fat på nærmeste mulighed. Trangen fik folk til hver at finde virkeplads, nød lærer jo nøgen kvinde at spinde – det blev de mange bierhvervs periode.

Hvad man fik ud af hjemlige råstoffer som uld, træ, ben, tørv, ler, siv, revling, strå og meget andet, var ganske imponerende. Da blomstrede husflid og hjemmeindustri frem som ingen sinde før, hosebinding i hedeegne med får, træsko- og hjulmageri i landsbyer med skov. Mange andre slags sysler berettes der om, og de fandt også belønning i sølv fra selskabet.

Landhusholdningsselskabet sendte i årene 1810–1830 en lang række spørgsmål ud til i alt 142 mænd, som ventelig kunne give besked om tilstanden ud over landet og yde råd med hensyn til forbedringer og ophjælpning. Idet man udvalgte de bedste besvarelser, blev disse forfattere sat til at skrive en udførlig redegørelse for hvert amt efter en bestemt, af selskabet opgivet, plan. Heraf fremkom de værdifulde amtsbeskrivelser.

Fra Hjørring amt giver BRINCK-SEIDELIN nutidsfolk et tidsbillede fra dengang, og den rummer også forklaring på baggrunden for selskabets uddeling af sølvbægere til fiskere og jægere.

Fiskeriet betyder nu overordentlig meget, og forfatteren omtaler denne næringsvej udførligt. Østersfiskeriet mellem Skagen og Frederikshavn er bortforpagtet til fordel for den kongelige kasse, afgiften er 195 rigsdaler sølv og 30 tønner østers, hver indeholdende 600 stk., til kongens køkken. 19 store både, hver besat med tre mand fra Aalbek, havde på to dage og en nat i foråret 1827 hver fisket omtrent 2000 østers, hvilket betegnes som en stor fangst – vi ved, at rundt om i landet var fiskeres udbytte i net og på krog så langt, langt mindre.

Jagten, som vi får mere at høre om i denne bogs omtale af sølvbægermodtagere, er også vigtig: „Her er mangfoldige Harer, hvoraf de i Klitten, ere de lækreste. Af Rovdyr haves her Ræve, Grævlinger, Odder, Maar, Væseler, Lækatte og Ildere. De første ere her især i Mængde. De ere meget dristige, og til-

aars bide de Gjæs, Lam, ja, stundom Faar. Det er bemærket, at de om Foraaret, næsten altid to i Følge, fælde ikke saa faa Harer. Af Glenter og Høge gives faa. Ørne er stundom paa Kysten at jage efter Strandfugle. I øvrigt haves Graagjæs, Ænder, Brokfugle, Snepper, Bekkasiner, Agerhøns og Pommerantsfugle. Ved Skagen er Fangst af Strandmaager en liden Erhvervsgren, og i Vildmosen samt en Mose i Dronninglund Sogn opholder sig Urhøns. I strenge Vintre, naar Bønderne kunde skyde Harer i deres Kaalhaver, sælges Skind i Tusindtal. . . Af Ræveskind sælges ei faa, saa og nogle Skind af Maar, Odder og Ildere . . . Jagt er uden Tvivl en gavnlig Morskab for Bonden, det hærdet hans Legeme, øver hans Øje og gjør ham skikket til at værne for Landet“.

Mange bønder ernærede sig også som skræddere, skomagere, snedkere o.s.v. – „da Vendelboen er eftertænsom og stadig, anser jeg ham for særdeles duelig til at lære Haandværker, og med Forundring har jeg set, hvorvidt mangan Bonde uden Veiledning har bragt det i Kunstfærdighed“.

Ja, var vendelboen snild og dygtig, vil vi senere blandt de sølvbæger-belønnede erfare om den handelskommis, der blev hedeopdyrker i Ringkøbing amt, men samtidig virkede som murer, tækkemand, tømrer og snedker, og vi kommer i Arhus amt til at kende en lærer, der også var bogbinder, urmager, snedker, drejer og havedyrker. En landmand i Ribe amt skabte sig bierhverv med jydepotter og blodigler, og i Odense amt vil vi træffe møllersvenden, der, før han endte som stor møllebygger, ved uafbrudt flid havde bragt det til, at han med lethed og færdighed kunne arbejde som snedker, tømmermand, drejer og gørtler. Han opførte nye huse fra grunden, gjorde hollandske døre og vinduer, lagde gulv og loft, forarbejdede skabe, kister, rammer, konstruerede og tilhuggede særdeles gode svingplove, forfærdigede en mængde smukke garnvinder og spinderokke, drejede husgeråd i ben og metal, satte skæfter på bøsser og gav sig af med støbning og lodning. Samtidig omtale af denne mand slutter: „og saa er han duelig som Jorddyrker. . .“.

Biavl tyede man til. Nogen indtægt gav det dog, og lidt var altid bedre end ingenting. Opfindsomhed og gennemført sparsommelighed bar over vanskeligheder, var de end svære nok, mest vel for kvinder og børn.

Det værste var nok, at mange ejendomsbesiddere efterhånden gik så stærkt op i allehånde bisysler og erhverv, at selve landbruget blev forsømt. Vistnok kunne den prisstigning, kapiteltaksten antyder fra 1830 til 1850, have fået større virkning, hvis flere af bønderne lidt før havde forladt bindestuen, huggehuset og værkstedet, hvor de øvede deres husflid og håndværkskunst, og havde givet sig til at pløje og tilså deres snart glemte agre, som i mellemtiden var groet i sene-græs og lyng.

Dagligdag og den tids bønder

Om befolkningens levemåde fortæller I. C. HALD i selskabets beskrivelse af Ringkøbing amt:

„Om Sommeren staar man op en halv eller en hel Time efter Solens Opgang,

ved Vintertid Kl. 5 – udenfor Bindeegnen dog ikke saa tidlig – og alle er syssel-satte med at binde, indtil det er lys Dag. Kl. 8 spises Øllebrød, undertiden med et stykke Smørrebrød til. Kl. 2 spises til Middag grøn Søbekaal eller Mælkemad, den første Ret næsten altid 3 Gange om Ugen. Hos de fattige Familier koges Kaalen sjældent paa Kød, men paa et lille stykke saltet og som oftest meget harskt Ister. Kartoffler, Kaalrabi og Byggryn er sædvanlige Bestanddele i denne Ret. Om Foraaret laves en Gang imellem en Ret gule Ærter. I meget fattige Huse bruges næsten aldrig Øl, men kun Valle blandet med Vand. Her maa man ofte nøjes med bart Brød. Til Hellig Aften (Jul og Nytaar) har enhver Familie, rig og fattig, belavet sig paa Sigtebrød, sød Grød, hvid og grøn Kaal, noget Saltmad og Forraad af Brændevin. I de bedre Egne bruger man Sul: Flæsk, Kød og Fisk. Især er Fisk en daglig Kost ved Havet, ja, Fiskerne selv spiser ofte, naar Rugen er meget dyr, tør Fisk i Stedet for Brød. I de federe Egne brygges ogsaa bedre Øl, men Brødet blandes tit her med Byg. Siden Krigen træffes Kaffe som større Luksus i de bedre Egne. .“.

Samtlige Landhusholdningsselskabets amtsforfattere er enige i, at tidens kvinder – modsat deres bedstemødre – „desværre af Tilbøjelighed er alt for pyntesyge. Hvor de kan komme af Sted dermed, bruger de en betænkelig Masse udenlandske Tøjer. . . det er i gode Egne et ganske almindeligt Syn især paa yngre og nygifte Bondekoner at se baade Trøjer og Kjoler af Bombassin, Bomuldshalsklæder og ternede Ginghamshatte“. Men alle vidnesbyrd går ogsaa ud på, at den gifte kvinde er ualmindelig flittig. Aldrig vil man finde hende ledig. Hvem er det, der ved siden af alt det andet arbejde ude og inde frembringer klæderne til husets medlemmer af begge køn? Det er hende, den svagere. Skulle hun da ikke tilkomme en sløjfe eller et ekstra tørklæde som flittigheds belønning?

„Jeg har kjendt“ – det er nu Blicher, der taler fra Landhusholdningsselskabets beskrivelse af Viborg amt – „og jeg kjender mange af mine egne Sognekoner – og de er ikke de eneste – på hvis Skudsmaal jeg fuldtrøstig tør skrive Salomons Ord. Hun frygter ikke for sit Hus for Sne, thi alt hendes Husfolk er klædt i dobbelte Klæder. Hun gjør kosteligt Linklæde og sælger det og overantvorder Kjøbmanden Belte. Hun æder ikke Brød med Ladhed. Hun smiler ad den tilkommende Tid“.

Dog, det er rimeligt nok, at kvinden, som evig og altid må være på færde, og som er rede til at yde børnene, manden, karlen og de øvrige husfolk den nøjagtigste opvartning, at hun ved højtidelige lejligheder „udstafferer sig med Alskens broget Stads“ – men konens alsidige virken har „destoværre ogsaa sin Skyggeside“, siger en anden indberetter til selskabet: „Hun er aldeles ikke renlig, paa hende selv, Manden, Børnene og Stuen er, saa at sige, Snavset fastgroet. Hvad Mad og Drikke der sættes frem, er til bestemt Tid, men slet tillavet, Flæsk og Kjød er harskt, men saaledes yndes det mest. Kjøkkenurter har man ej Smag for, Smørret er sædvanligen slet, Mælken, som har staaet under Loftet, har Afsmag, Øllet er afskyeligt“.

Ja, det ses, at bestiller kvinden meget, så udfører hun stundom ikke alt lige godt. Men vi erfarer af amtsbeskrivelserne, at med mandfolkene har det sig

lige modsat! „De skiller sig ret godt ved deres Gjerning, men denne indskrænker sig ogsaa aldeles til Marken, Kreaturerens Røgt og Tærskningen af Kornet“. Når dette er bestilt, er manden den ørkesløseste skabning under solen. Når han har proppet sig med mad og drikke, strækker han sig på bænken og slumrer ind ved rokkens snurren den lange vinteraften til ende. „Det er sørgeligt, at saa megen Menneskekraft gaar forloren“.

Imidlertid byder retfærdighed straks at fremhæve, at man i adskillige egne havde overvundet denne vanskelighed med mændene, nemlig hvor husfliden kom godt i gang. Her er mandens hænder lige så flittige som kvindens.

I det hele tør flere skribenter til selskabet slå fast, at mandens uvirksomhed slet ikke hidrører fra mangel på arbejdslyst, men skyldes mangel på begreb om, hvad han skal tage sig til. Mange steder har forfatterne kunnet iagttage den glædelige kendsgerning, at skoleundervisningen allerede begynder at bære frugt. Stadig lyder det rundt om fra, at flere og flere mænd har fået lyst til at læse, og man håber, at det efterhånden vil blive således, at folk henter lærdom af bøger, så tanken kommer i bevægelse, og virksomhed i bedre tider gror frem.

En ny tids bonde træder frem

Dette håb gik i opfyldelse! Var det gået op og ned, siden ønsket blev udtrykt, så stod man nu efter 1850 dog ikke på samme lave trin som for 50 og 100 år tilbage. Tanker havde bredt sig. Virksomhed var groet frem.

En ny tids bonde stod på sin toft. De gamle slægtleds sønner havde modtaget lærdom af den skoleundervisning, reformperiodens ledere fik gjort almindelig i hele landet. Hvad en forstående og dygtig lærer med fremsyn kunne udrette ved sin undervisning, karakter og praktiske sans, får vi indtryk af i talrige indberetninger til Landhusholdningsselskabet. Om en sådan lærer hedder det, at „han støbte et helt Slægtled i sit Billede“.

Selskabet, der belønnede adskillige lærere og deres koner – som tog arbejde op for pigerne efter skoletid – bidrog samtidig økonomisk til udsendelse af bøger og andet undervisningsmateriel. HANS DE HOFFMANN, amtmanden i Vejle, der var langt forud for sin tid i flere henseender, og som var Landhusholdningsselskabets betroede støtte i jyske anliggender, takker i brev selskabet for tilsendte „60 Stk. AGERDYRKNINGS CATAKISMER“, som han har fået biskop BLOCH i Ribe til at overgive skolerne, for „at enten Skoleholderen selv eller een af de bedste Drengene skal læse et heel eller half Capitel deri hver Dag i Skolen høit, da dog noget henger ved, og de fortæller Forældrene Same, hvorved dog noget kand vedhenge, og de faar Løst til at forsøge“.

Ja, noget var hængt ved! Rundt om i landet, mange steder direkte tilskyndet af Landhusholdningsselskabet, planlagde og gennemførte fremtrædende lokale folk nu oprettelse af landøkonomiske selskaber. Maribo, Bornholm, Fyns stift og Randers kom foran som de ældste landboforeninger, senere fulgte overalt i landet amtsforeninger, der samlede lokale. De har i 100 år eller længere taget

sig af de praktiske, lokale opgaver, mens selskabet stedse virkede i baggrunden, altid uden for agitation – undtagen den fagligt oplysende.

Landboforeninger fik snart fra selskabet tilsendt redskaber af den art, det allerede uddelte til enkeltmand, og de modtog fra selskabet „den Forsikring, at de med Anbefaling (fra den lokale landboforening) forsynede Ansøgninger skulle komme i fortrinlig Betragtning“. Skolers og foreningers biblioteker fik bøger ved egne indkøb, men mest nok som gaver – rundt om fra erfarer vi, at biblioteker, som her Vejle-foreningens, er „forøget ved Skrifter skænkede dette af det KONGELIGE LANDHUSHOLDNINGSSÆLSKAB og det CLASSENSKE FIDEICOMMISS“.

Den herlige mergel og dens farlighed

I næsten alle indberetninger om sølvbægerkandidater berettes, om de bruger mergel eller ikke. Vi må se på baggrunden herfor.

Allerede i oldtiden brugte sydeuropæere mergel som et middel til jordens forbedring, og op gennem middelalderen træffes skriftlige vidnesbyrd om mergel-anvendelse i England, Frankrig og ved Rhinen. Der er vished for kendskab til mergel på dansk jord omkring 1700-tallets midte. Det er mærkeligt, vi kom så sent med, for både klosterfolk og herremænd havde tidlig forbindelse med udlandet, hvorfra de ofte hentede nyttig lærdom hjem, og deres korn-trætte jorder kunne nok have oplivelse behov. Imidlertid tyder det nord- og vestjyske navn Liim på gammel erfaring med hensyn til kalkstoffets bindende evne i jorden, så helt udelukket er det vel ikke, at man ret tidligt dog har kendt noget til mergelens eksistens og egenskaber.

„Oeconomisk Magasin“ fra 1757 indeholder redegørelser for mergelanvendelse, og DET KGL. DANSKE LANDHUSHOLDNINGSSÆLSKAB prisbelønnede og trykte undersøgelser vedrørende mergel og mergling. Selskabets guldmedaljebelønnede landøkonom, SØREN THESTRUP, fortæller, hvorledes Kolding-egnens bønder ved et tilfælde opdagede mergelens mærkelige kraft: Ved Dons mølle hentede man i en bakke ler til vægklining, da det hændte, at en vogn gik i stykker midt på marken undervejs hjem. Noget af læsset blev liggende – og se: næste år voksede her mere græs end andre steder på ageren, og manden sluttede rigtigt, at det var leret, der havde forårsaget det gode udbytte. „Og han fortryder ikke sin Resolution, thi han avlede derefter herligt Korn“.

Mergelen betød en helt ny tid for bonden. Selskabet virkede for at udbrede kendskab til både fordel og risiko ved dens anvendelse. Om virkningerne af „denne Herrens milde Gave“ hed det, at de „har været højst paafaldende, da Jorderne snart havde opnaaet en forhen uhørt Grad af Skørhed, Sæden af Frodighed og Græsmarkerne af Fyldighed, saa at Hvid- og Rødkløver i utroelig Mængde selv ere komne frem. Men Kalken har tillige givet Anledning til en stor Mængde Ukrudt og, naar den bruges for stærkt, tilvejebringer Leje-Sæd og svang Korn“.

CARL DALGAS indberettede til selskabet: „Imidlertid er det kun altfor sandt,

at Mergelens Virkning misbruges, og denne Kilde til Velfærd afbenyttes som et Middel til at afpine Jorden den sidste Levning af Plantenæring“.

Jo, man fik lært at kende mergelens gode sider, men også de farlige, og mundheld opstod, når mergels herlighed og fare drøftedes mand og mand imellem. „Mergel er for Jorden som Pisken til en Hest“ og „Mergel giver en rig Far, men en fattig Søn“, sagde man.

Man skal helt op til dette århundredes første årtier, før kendskab til videnskabeligt udførte forsøg og jordbundsanalyser via lokalforeninger og konsulenter var nået ud til hvermand. Sådanne analyser, som staten ydede store tilskud til – også transport af kalk og mergel kom til at nyde betydelig offentlig støtte – viste, at mange danske jorders trang til kalk var langt større, end man anede. Op til 60–80 pct. af jorder havde for ringe ydeevne.

Men mange steder var de fundne mergelkomster af ringe kvalitet. I denne bog hører vi om en flittig landmand, der i årevis kørte mergel på sin jord, før han opdagede, at den ikke duede.

Da heder, klitter og moser svandt

Det er sandsynligt, at over halvdelen af Jylland var lyngklædt, da selskabet blev til. 80 år efter, omkring 1850, fandtes nemlig 1.100.000 hektar hede, klit og lyngmose i Jylland, hvilket udgjorde 37,6 pct. af det samlede areal, og hedeopdyrkningen og kultivering af lyngsprængte lavbunds-jorder var da forlængst begyndt.

100 år senere, 1950, var procenttallet 37,6 nedbragt til 8,8 eller 259.000 hektar. 1850–1950 var arealet af jysk skov og plantage forøget med 229.000 hektar, og 612.000 hektar var i samme tid opdyrket til agermark.

Jyllands samlede arealer af hede, mose og klit m.v. har siden 1881 fordelt sig sådan – tallene er i 1000 hektar:

	1881	1907	1929	1950
Hede og lyngbakker	492	327	239	174
Moser til tørveskær	105	52	41	45
Klit, stenmarker m.v.	75	65	46	40
	672	444	326	259

Tre fjerdedele af hederne opdyrket på 100 år

Følgende oversigt giver en væsentlig del af forklaringen på, at så stort et antal Landhusholdningsselskabets sølvbægere er gået til landmænd i Ringkøbing amt. Det havde altid det største uopdyrkede areal af alle danske amter, i 1769 som 1969. Men alene i hundredåret 1850–1950 vandt opdyrkere i Ringkøbing amt 192.000 hektar jord under agerdyrkning eller beplantning.

	Areal i 1000 hektar			Hedepercent	
	1850	1907	1950	1850	1950
Hele landet	—	472	282	—	—
Øerne	—	28	23	—	—
Jylland	1100	444	259	37,6	8,8
<i>Jyske amter:</i>					
Vejle	63	17	14	27,1	5,9
Århus-Skanderborg	63	12	7	26,0	2,7
Randers	63	17	12	26,4	4,8
Ålborg	112	39	23	38,8	7,9
Hjørring	101	50	32	36,1	11,1
Thisted	67	38	22	40,7	12,3
Viborg	133	42	22	44,4	7,2
Ringkøbing	268	132	76	59,8	16,3
Ribe	166	70	32	56,5	15,6
Haderslev	64	27	2	13,8	4,8
Åbenrå			3		
Sønderborg			0		
Tønder			14		

Da de danske skove igen blev større

Sølvbægere i stort tal er givet for plantning af haver, hegn, læbælter, skov og plantage.

Skovprocenten gennem hundredåret 1850–1950 øgedes fra 4,2 til 10,2 for hele landet. Øernes andel i stigningen var en vækst fra 8,5 til 10,5, mens Jyllands voksede fra 2,2 til 10,0 pct.

Den jyske skovprocent er højest i Århus og Skanderborg amter, 15,4, hvor den med 6,6 også var størst i 1850. Thisted amt følger næst efter med 12,3 pct., skønt der her overhovedet ikke fandtes skov i 1850, og i 1881 var der kun 30 hektar skov i hele amtet. Det er især klitplantagerne, der tæller med i skovforøgelsen.

Ringkøbing, Ribe og Vejle amter har mellem 10 og 11 pct. skov, men arealforøgelsen er langt den største i Ringkøbing og Ribe amter, hvor der næsten ikke fandtes skov ved periodens begyndelse. Også her spiller klitplantager en væsentlig rolle. Ålborg, Hjørring og Viborg amter har 8–9 pct. skov, og lavest står Sønderjylland med 7,2 pct. Taget i store træk består skovforøgelsen siden 1850 af nåletræsplantager, mens de da eksisterende skove bestod af løvtræer i Østjyllands amter og Viborg amts østlige del. Betydelige dele af tilplantningen i Jylland er sket under ledelse af DET DANSKE HEDESELSKAB, STATSSKOVBRUGET og KLITVÆSENET. Under Hedeselskabet blev i de jyske amter i tiden 1866–1950 beplantet 106.040 hektar, af Klitvæsenet i 1850–1950 41.120 hektar, af Statsskovbruget 31.800 hektar, i alt 178.960 hektar.

Private, der i stort tal også lod plante under Hedeselskabets tilsyn, beplantede selv i samme periode ca. 50.000 hektar, idet statistikkens skovforøgelse når tallet 229.000 hektar i hundredåret 1850–1950.

Skovens størrelse for 100 år siden og i dag

	Skovareal i 1000 hektar		skov i pct. af samlet areal	
	1861	1950	1850	1950
Hele landet	190	437	4,2	10,2
Øerne	113	143	8,5	10,5
Jylland	77	294	2,2	10,0
<i>Jyske amter:</i>				
Vejle	12	24	4,2	10,2
Århus-Skanderborg	18	39	6,6	15,4
Randers	8	25	2,9	10,1
Ålborg	9	24	2,7	8,2
Hjørring	2	23	0,3	8,0
Thisted	0	22	0,0	12,3
Viborg	9	27	2,3	8,8
Ringkøbing	2	49	0,2	10,5
Ribe	2	33	0,3	10,7
Haderslev	15	9	3,0	7,2
Åbenrå				
Sønderborg				
Tønder				

Kort efter indfrielsen af fællesskabet begyndte landmænd landet over at omgærde deres marker med diger af jord eller sten og levende hegn. Disse tilplantede digeanlæg præger endnu i dag landskabet og vidner om menneskers glæde over selv at eje den jord, de dyrker, og som de vil vise vilje til at skaffe værn for fremmedmands husdyr og for ublidt vejrligs angreb.

Landhusholdningsselskabet virkede fra begyndelsen med iver og held for træplantning.

I sammenhæng hermed lyder da disse spørgsmål til forfatterne af amtsbeskrivelserne: Giver der i Egnen Skov, som kan afgive Brændved og Gavntræ eller nye Skovplanlæg? Tænkes der paa Plantninger af vilde Træer, saavel til Hegn som i sluttede Plantninger paa 2,3 til 4 Skæpper Land til Gavntræ og Brændsel?

I besvarelsen af disse spørgsmål ser man rigtig forskellen mellem før og nu. Netop på træplantningens område blev der jo udrettet så store ting i det næste hundredår op til i dag.

CARL DALGAS, der beskrev Vejle amt, er ligesom så mange andre dengang modstander af statens arbejde med skovdyrkning på hederne. Han mener ikke, at tanken om at fremelske skove i hedeegne skal opgives, men store anlæg vil næppe nogen sinde lykkes i vesteregnet. Derimod kunne der hist og her på passende lokalitet, hvor man har nogenlunde læ, og hvor alen ikke hindrer, nok skabes sluttede plantninger i det små! At træer virkelig kan vokse i Vestjylland, ja, og nå en betydelig højde, foreligger der bevis for: i Sønder Omme står nogle høje sølvpopler, som tildrager sig enhver rejsendes opmærksomhed –

nu i 1969 kan vi, bagkloge, pege på de vældige plantager, samme sogn har. Brodersønnen, ENRICO DALGAS, og stedlige plantningsmænd lod sig ikke nøje med de enkelte sølvpopler. Netop i dette sogn skulle flere af selskabets anerkendelser senere falde.

Blicher tager statsplantagerne varmt i forsvar og mener, at den ældste og største af dem, Stendalgaard's Plantage, snart ikke alene vil have betalt sig, men give et anseligt overskud. De private plantager, som ved Landhusholdningsselskabets pengetilskud og øvrige hjælp er anlagt i Viborg amt, udgør slet ikke så ringe et antal, men det er for tidligt endnu at sige noget bestemt om dem. Som almindelig regel, hævder Blicher, må det kræves, at skal sådanne plantager på ledig jord nå deres bestemmelse og hensigt, da kommer man til at gøre dem større og lægge dem tættere, end hidtil er sket. Vinden farer alt for hårdt på de små plantninger, og hertil føjer sig desuden deres udsatte stilling over for det almindelige skovtyveri. Bønderne burde slå sig sammen og i forening anlægge større plantager.

Det er nødvendigt at få et sådant arbejde i gang, thi „skovslagteriet“ har snart gjort det af med de naturlige, gamle skove. Alle klager over skovens tilintetgørelse undtagen „slagterne“ selv. „Hvor er det dog melankolsk at se de grønne Lunde omskiftes med den sorte Hede og store Skovstrækninger, som i Secler forlystede med Skønhed, kvægede med Skygge og varmede med Ved, forsvinde fra Jordens Overflade“.

Alle jyske amtsbeskrivelseres forfattere taler på denne måde – på Øerne er situationen en anden. Og jyderne er enige om, at skovplyndringen skyldes den alt for stærke udstykning til mange mindre ejere. Men læser man alle værkerne igennem, ses det, at der rundt omkring er ved at fremspire sans for træplantning: Statens virksomhed i det større, Landhusholdningsselskabets talrige opmuntringer, de enkelte private pionerers arbejde – præster, lærere, godsejere og andre „Jordejere uden for Bondestanden“ – det blev alt sammen i forening det grundlag, Dalgas kunne bygge videre på, da Hedeselskabet kom til i 1866.

Det gamle ord om engen som agerens moder fremhæver den herlige kendsgerning, at dog noget i denne verden er indrettet på at give uden straks at kræve igen: Ustandselig bærer engen sin grøde, som kommer ejerens hele bedrift til gode, mens det vedvarende græs hvert forår næres af flydende vand fra skjulte kilder i jordens dyb.

Men den gode natur kan blive endnu gavmildere, når mennesker træder hjælpende til. Kunstig engvanding blev et emne, Landhusholdningsselskabet tidligt tog op. Indberetninger om vandingsanlæg blev efterlyst, sagkyndiges beskrivelser med råd og vejledning blev udsendt. Særligt dygtige og energiske landmænd fik selskabets pengetilskud eller sølvbæger, og alt dette virkede som yderligere tilskyndelse i denne dengang så givtige sag.

Når de gamle talte om at tage jord under plov, sagde de gerne, den skulle brydes. „Brydes“ lyder så trælsomt, minder om noget stenet og sammengroet, stift og tungt. Sådan var det i virkeligheden også, før jorden blev grundforbedret, afvandet, drænet.

Den ældste form for den vandafledning, man på fladt terræn måtte søge gennemført, hvis ikke vintersæden skulle skades alt for meget af rigeligt overfladevand, var dybe agerrene mellem smalle agre. Endvidere gjorde man agrene højryggede ved hyppigt at pløje furerne sammen ind mod agerens midte, og idet agerryggen således ofte kom til at ligge en halv meter højere end renene, drev overfladevandet ned i renene. Men da disse tit manglede regelmæssigt fald og sjældent stod i forbindelse med grøfter, der kunne lede vandet videre bort, var systemet uden større virkning.

Og ringere blev det, eftersom opdyrkningen skred frem, og de fjerne udmarker toges i brug. Her var der ved udskiftningen kommet til at henligge en mængde småarealer, hvis samvær med hjemlodderne den stedfundne skelsætning mellem ejendommene havde slået i stykker. Sådanne løsrevne stumper af højryggede agre, lavninger og brinker måtte nu planeres, før de lod sig kultivere, og mangan gang forstyrredes derved den primitive plan for afvanding gennem dybe agerrene. Frigjort for alt markfællesskab og glad for sit kunne en nabo indtil videre danne hindring for en anden. Langsomt skred grundforbedring ved afvanding derfor frem.

Da kendskab til dræning ved brændte lerrør 1848 kom hertil, idet Gesdalgaard dette år blev drænet med engelske rør, satte selskabet straks meget ind på denne reform. Det indbød „opvakte unge Mennesker, især af Bondestanden“ til oplæring i dræningskunst og landvæsen.

Kursus i dræning alene varede en sommer, og eleven blev da dræningsmester. De store gårde gik foran, og så fulgte den helt store udfoldelse. Alle vegne blev der drænet. Teglværkerne fik travlt med at fremstille rør; ældre mennesker husker mægtige opstablinger af drænrør ved de mange teglværker, som driftige mænd med tilstrækkeligt passende lermateriale startede i tidsrummet 1860–80erne.

Dræningsarbejdets fortsatte udvikling blev senere taget op af Hedeselskabet, der vejledte i arbejdets udførelse.

Mejerier, redskaber og maskiner

Siden den tidlige middelalder, da landsbyer grundlagdes, og opdyrkning af gammel skovbund fandt sted, havde kornavl og studefedning været landbrugets egentlige og konstante formål. Nordtyske byer, England og Norge var altid, eller skiftevis, sikre købere af det korn, der blev tilovers fra hvert års hjemlige forbrug. Sank priserne, indtraf misvækst, opstod kriser, kunne man falde tilbage på studene, som, hvis kornet svigtede, dog beholdt en vis, gerne ret høj værdi. Men mælken var blot et produkt, der flød fra de køer, man nødvendigvis måtte beholde for studeopdrættets skyld. Daglig „afstrøg“, skummede kvinderne fløden fra og samlede den i fade og bøtter, og når et passende parti var tilvejebragt, kærnedes smør. Lidt blev solgt til nærmeste bys købmand eller overlodes faste private kunder. Alle forbrugere tog nøjsomt på smørret, smurte tyndt lag – ikke blot af økonomiske hensyn, men også sundhedsmæssige, thi stundom

kendtes smørret under den langsomme fremstillingsmetode at være blevet for gammelt, harskt. Følgelig var der risiko ved at købe, prisen blev tilsvarende ringe.

Landhusholdningsselskabet og landboforeninger landet over, efterhånden som de fremkom, arbejdede målbevidst på en bedre udnyttelse af malkekvæget og dets ydelse, ikke mindst mælken.

Man havde kendskab til, at der enkelte steder i udlandet fandtes mælkerier, hvor mælken fra flere gårde samledes og behandlede under ét med gunstigt resultat. Et almindeligt fremskridt sinkedes imidlertid af bøndernes ulyst til på ny at virke for noget, der kunne minde om det gamle, forhadte fællesskab. Heldigt sluppet ud af fællesdrift indlod man sig nødig på lignende eksperiment igen, og det var der i grunden intet at sige til. Endelig gik det foreløbig bedre og bedre med kornudførselen – det vidste man, hvad var.

Den indtrufne efterspørgsel på korn til høje priser skyldtes en række samvirkende begivenheder langt borte. England havde 1846 ophævet korntolden, og to år senere fandt man rige guldlejer i Californien og Australien. Følgen blev for Danmarks vedkommende stor kornudførsel, hvad det daværende produktionsapparat just stod rede til at afgive, idet den nylig stedfundne afvanding og mergling samt opdyrkning af rå jorder, overdrev og heder bevirkede stærkt stigende afgrøder. Denne udvikling fortsattes ca. 30 år. Da faldt kornpriserne ganske væsentlig, og samtidig stod det enhver fremskuende landmand klart, at jorden var ved at blive træt af den ensidige kornavl. Arealerne måtte have passende erstatning for tabt kraft, og en sådan kunne bedst skaffes ved gødning fra et øget kvæghold, hvis føde tilvejebragtes fra dyrkning af kløver, lucerne og vikkehavre. Også roedyrkning var på tale, og den vandt frem til stor udnyttelse i 1880erne.

I Landhusholdningsselskabet og i landboforeningerne gik man stærkt ind for produktionsomlægning i den angivne retning, og man stod atter foran vigtige afgørelser vedrørende malkekvæg og smørproduktion.

Emnet drøftedes overalt i landet, mand og mand imellem og på landmandsmøder. Mejerier var på dagsordenen.

Stor og almindelig forargelse vakte sådanne foredrag og planer hos de mennesker, der havde anlæg for bekymring – hvilke var mange. Passede det, at mejerismør kunne blive bedre end hjemmelavet smør, så ville alt det maskineri dog ganske sikkert ødelægge mælken. Centrifugemælk ønskede retsindige husmødre aldrig at stå over for; måske lod småkalve sig det byde, ikke tjente det børn og opvoksene ungdom, hvis ernæring måtte ligge hjem og samfund alvorligt på sinde. Men kunstsmør var endnu værre. Enhver kvinde med rimelig selvagtelse protesterede: på ingen mulig måde ville man tage en så unaturlig vare i sin mund.

Brydninger gik over landet, de farligste i mands minde. For det var ikke politik, ej heller spænding mellem det store og det lille hartkorn, det var husmødre og ægtefæller, der så forskelligt på sagen. Konernes omsorg for folkesundheden fandt udtryk, der vejede tungt. Mændene hævdede den opfattelse,

som kyndige konsulenter havde indgivet dem, at centrifugemælk egnede sig så mærkeligt godt til kalve og månedsgrise. Her viste konsulenterne straks deres berettigelse. De mæglede, og kvinderne faldt til føje. Når alt kom til alt, lå det i deres magt at tage et skønsomt kvantum sødmælk fra til husligt brug. I grunden stod de dog enige med manden i ønsket om det økonomiske opsving, mejerivæsenets fortalere lovede landbruget, det store såvel som det mindre og det helt lille.

Netop denne hidførte samhørighed mellem brugene var en yderst tiltalende side af sagen. De små ejendomme havde før været særlig handicappet i smørproduktion. Nu kunne de på lige fod med større mælkeleverandører få deres mælk behandlet. For dem blev mejeridrift et oprejsningens tegn. Midlet til fremgang.

Landbrugets redskaber er altid søgt forbedret. Var de gamle agerdyrkningsredskaber, der anvendtes, da Landhusholdningsselskabet blev til, primitive set med nutidens øjne, så var de dog forandret til det bedre fra før. Hjulploven, der ikke havde undergået synderlig forvandling gennem århundreder, var endnu i brug, men allerede i selskabets første år, 1770, foranledigede det bl.a. to svingplove sendt til Danmark fra Norge, den ene til svær, den anden til lettere jord. Selskabets første redskabsprøve fandt sted „Torsdagen den 18. Oktober 1770 Klokken 10 Slet om Formiddagen i Ryegaarden ved Veien til Bernstorff“, fortæller HANS HERTEL i Landhusholdningsselskabets Historie 1919. De to plove fra Falkenstein blev fundet så fordelagtige i brug, at selskabet straks bestilte 10 sæt. Hvert år indtil 1775 lod selskabet holde pløjninger med disse plove. Prøverne blev bekendtgjort i forvejen, de overværedes altid af mange og vakte levende opmærksomhed.

Også andre redskaber og maskiner virkede selskabet for, og det fik samlet en lille modelsamling af interesse for landbrug, håndværk, industri og fiskeri. En plov, der skar to furer på én gang, blev indforskrevet fra England.

Svingploven blev kendt over hele landet, men det gik kun langsomt med at få den taget i brug. Efter en plovprøve på Strandmøllen i 1820 vedtoges at holde præmiepløjninger for „at overvinde Tjenestefolks Uvilje til Brugen af et nyt Redskab og vække deres sands for god Pløjning ved at belønne de dygtigste Plovkarle“. Kun svingplove måtte bruges ved „væddepløjninger“, som der holdtes 11 af i årene 1820–28, alle på Sjælland. Lokale landboforeninger optog præmiepløjning på deres program, og Landhusholdningsselskabet fortsatte med dem, nu navnlig i Jylland, lige til 1843. Selskabet hjalp også med til at få oprettet værksteder, fra hvilke redskaber kunne fås uden for stor ulejlighed og bekostning, og at få uddannet landsbysmede og hjulmænd.

Præmierne ved prøvepløjningerne for bedst arbejde, plovindstilling og fureføring var ret høje, og de karle, der fik tildelt præmie, kunne vente at få gode, vellønnede pladser. En væsentlig betydning lå i det store fremmøde af egnens landmænd, som her fik lejlighed til at tale om dagens og tidens mangeartede spørgsmål. Det siger sig selv, at når landmændene ved præmiepløjningerne drøftede forbedringer af de forskellige plovtyper, kom de også naturligt nok ind på

muligheden af andre redskabers forbedring, lige som i det hele taget fremskridt inden for landbruget planlagdes. Man kan sikkert slå fast som en almindeligt gældende sandhed, at jævnsides med udviklingen af landbrugets maskiner udvikledes selve landmanden.

Gårdmænd og husmænd

Allerede før de egentlige landboreformer i slutningen af det 18. århundrede var der sket tilløb til at ændre besiddelsesformerne. Ved salg af krongods i 1760erne og 1770erne skabtes et ikke ubetydeligt antal selvejere eller arvefæstere. Men den store og indgribende forandring i ejendomsretten til Danmarks jord, hvorved selveje afløste fæstevæsen, tog først fart efter århundredskiftet. Udskiftningstendensen og denne bevægelse er de mest fremtrædende træk i den danske agrarforfatning det 19. århundrede igennem.

Fra 1835 foreligger en statistisk belysning, hvoraf fremgår, at i det år var 57 pct. af danske jordejendomme selveje, svarende til 61 pct. af hartkornet. Øerne havde 38 pct. selvejer-ejendomme med jordtilliggende, svarende til ca. 49 pct. af hartkornet.

I Jylland var forholdet godt 75 pct. selvejerbrug, 76 pct. af hartkornet. Yderpunkterne dannedes af Holbæk og Ringkøbing amter med henholdsvis 30 pct. og 95 pct. af hartkornet som selvejerjord.

I 1850 udgjorde selvejet 64 pct. af landets hartkorn. Lignende undersøgelser fra 1860, 1873, 1885, 1895 og 1905 viser en jævn stigning i antal af selvejer-ejendomme. Opgørelsen 1905 fortalte, at noget over 345.000 tønder hartkorn eller ca. 95 pct. nu var selveje.

Fra 1850 til 1905 overgik mere end 100.000 tdr. hartkorn fra staten, stiftelser, fideikommissar og private godser til den mindre, fri ejendom eller arvefæste. Yderpunkterne i 1905 havde man i Svendborg og Ringkøbing amter, hvor selvejerjorden udgjorde henholdsvis 82 og 99,5 pct. af amternes hartkorn.

Næst efter selveje var, når hensyn tages til areal, det frie forpagtningsforhold den mest udbredte besiddelsesform her i landet. To-tre gange så stort et areal, som det tilbageværende fæsteareal omfattede, blev drevet under forpagtning.

Den bevægelse, der for 100 år siden opstod for at skaffe landarbejdere bedre kår, førte i 1899 til den første lov om statsstøtte til oprettelse af husmandsbrug.

I det gamle landsbysamfund skelnede man mellem husmænd med jord og husmænd uden jord. De første var sædvanligvis tillige håndværkere, de sidste „sad“ i et eller andet hus og var altså ikke husmænd i den forstand, betegnelsen nu dækker. Sålænge fæstevæsenet varede, hindredes fremkomsten af egentlige husmandsbrug, idet bønderne ikke kunne og godsejerne sjældent ville sælge jord.

Anderledes blev forholdet efter udskiftningen. Fjerntliggende markender, uregelmæssige arealer, bortskårne jordstrimler bag nyanlagte veje solgtes nu hellere end gerne fra hjemmegården, som derved fik sin gæld nedbragt. Overdrev og lynggroet hede, åben græs-dækket skovbund og afgravede mosekanter lod sig

også bortsælge. Her grundlagdes så talrige småejendomme, husmandshjem, hvis indehavere gik i lag med det slidsomme arbejde at bryde de for det meste rå jorder og bringe dem under kultur, en vanskelig opgave, da manden som regel manglede driftskapital og altid savnede tilstrækkeligt gødningsstof. Nogen særlig betydende årsindtægt gav salget af en spædkalv og nogle få pund smør ikke. Husmanden var henvist til at gå på dagleje hos bønderne, tjene penge i mergelgrave, dræningsgrøfter og kornlader.

Så længe grundforbedringsarbejderne vedvarede, gik det endda – skønt kun med nød og næppe. Børnene kom tidligt ud at tjene. Det aflastede hjemmet lidt. Og så hjalp gårdmanden med husloddens drift mod tjeneste igen i høst og slet. Husmændene var dog det daværende samfunds stedbørn. Og værre tegnede udsigterne, da den tid kom, mergelgravene lå stille hen, og digekastning, dræning og lignende standsede, fordi disse arbejder i første omgang var fuldførte. Det måtte blive magtpåliggende at søge husmændenes stilling ganske væsentlig bedret.

Midlet hertil kunne ikke fortsat alene være henvisning til biavl, husflid og andre lignende fritidsbeskæftigelser; fritid var der kun lidt af, og den, der var, blev efterhånden udnyttet nok, hvad hver retsindig tilskuer også var i stand til at se. Midlet lå i en bedre drift af selve jorden, og hvor jordlodden var for lille, måtte den gøres større, så familien kunne leve af dens udbytte. Allerede omfattede samlede husmandsejendomme så store arealer af landets jord, at samfundet som helhed var interesseret i den rette tidssvarende udnyttelse. Omkring 1900 udskilte husmændene sig i sogneforeninger, hvis fællesorganisation blev „DE SAMVIRKENDE DANSKE HUSMANDSFORENINGER“. Fra 1893 havde „DE SAMVIRKENDE DANSKE LANDBOFORENINGER“ bestået. Den ny husmandslov i 1919 indførte „jord-rentebrugene“.

Det danske landbrugsareals størrelse

	I 1000 hektar			Bevægelse	
	1861	1896	1950	1861–1896	1896–1950
Øerne	1019	1075	1005	+ 56	÷70
Jylland	1776	2162	2141	+ 386	÷21
Hele landet	2795	3237	3146	+ 442	÷91

Fra 1850 til 1896 blev landbrugsarealet øget med en halv million hektar, næsten udelukkende ved tilgang af opdyrket hede. Ringkøbing og Ribe amter fordoblede deres dyrkede arealer.

I årene 1896–1950 voksede landbrugsarealet kun i følgende jyske amter: Ålborg, Thisted, Viborg, Ringkøbing og Ribe, stadig mest i de to sidste. Denne forøgelse kunne ikke opveje den endnu større nedgang i landbrugsarealet i de øvrige amter tilsammen, og hovedresultatet blev derfor en tilbagegang på 21.000 hektar for Jylland.

I perioden havde Øerne en nedgang i landbrugsarealet på 70.000 hektar – hele landet derfor 90.000 hektar. Det er især den stærke stigning i arealet til veje, baner, haver, byggegrunde m.v., der nedbringer landbrugsarealet. Den store tilbagegang på 70.000 hektar for Øerne forklares ved Københavns og sjællandske købstæders vækst og af særligt store arealer til offentlige anlæg.

Antal landbrugsejendomme 1951–1961

Hektar	1951	Pct. af samlet landbrugsareal	1961	Pct af samlet landbrugsareal
0,5– 10	98.087	16	91.641	16
10– 15	32.426	12	32.771	13
15– 30	48.699	32	48.622	33
30– 60	21.401	26	19.693	25
60–120	3.390	8	2.916	7
over 120	938	6	877	6
I alt	204.941	100	196.520	100

Omkring 1900 udgjorde den danske landbrugsbefolkning ca. 1 million og ca. 40 pct. af den samlede befolkning. I 1963 var landbrugets andel af den samlede befolkning 17 pct. I 1850 var den 55 pct.

I årene 1950–1960 faldt det samlede landbrugsareals størrelse fra 3.146.000 hektar til 3.128.000. Denne udvikling er fortsat til vore dage og vil i kommende år forstærkes.

Nedgangen rammer alle grupper af ejendomme, men især brugene på mellem 2 og 25 tønder land jord. Den skyldes disse års lempeligere syn på jordens anvendelse, nedlægning af landbrugspligt, store arealtab ved byers vækst, nye veje og offentlige anlæg, udstykning til sommerhusarealer m.v.

Hedeerobrerne, der vandt så stort et tal af Landhusholdningsselskabets sølvbægere, kan henføres til to lejre: Gårdmændene og nybyggerne.

Gårdmanden brød ud fra sin gamle bedrift nye agre, hvis afgrøder sammen med den efterhånden stærkt forbedrede gammelmarks omsider sprængte både lade og stald, så rummeligere bygninger og væsentlig større husdyrhold blev strenge arbejdsårs gladelige resultat. Kommet hertil kunne manden nu vælge mellem to muligheder: Enten at standse al videre udvidelse og unde sig selv et jævnt og forholdsvis muntært, men mindre virksomt liv – eller begynde at opdyrke og kultivere passende hedeareal til en ny, selvstændig ejendom. Han valgte næsten altid det sidste og fortsatte ud mod hedens yderste skel. Når dette var nået, kunne han overlade hvert af børnene et hjem. Men da var også hans sidste kræfter opbrugt, og stilfærdigt gik han ud af sagaen.

Nybyggerne, hvis store flertal var sønner af hedeboer, begyndte på bar bund, erhvervede sig et stykke hede, opførte en simpel bolig og tog ihærdigt fat med opdyrkning. Var manden ugift, hændte det ikke sjældent, at han nogle år søgte ly i en gravhøj eller lavede hule i sydsiden af en bakkeskrænt. Han

arbejdede som daglejer, men lønnen var lille. For sig selv gravede han grøfter, jævnedede mosehuller, brød sten op under månelys og søndagssol. Trækraft til plov kom senere, dog ingenlunde snart, for daglønnen nåede kun kort, selv om en tredje klasses stud ikke kostede meget. Det er i et sådant hjem, vi efter års forløb, når giftermål har fundet sted, træffer en ged og en enlig ko. Koen lader os ane, der er børn i huset, og gedens nærværelse tyder på, at både moderen og koen har trukket plov så længe, at mælkeydelsen er svundet slemt ind. Nu skal geden træde til, den er reserve og betryggelse. En hest afløser studen, to heste trækker mælkevogn. Det går fremad, langsomt, men nogenlunde sikkert – hvis held og lykke holder ved, ender de med at have 12–14 køer på stald.

Eventyret kan kort fortalt lyde: Der var en tid, da det økonomiske resultat af hedeopdyrkning stod i direkte forhold til indsatsen af personligt slid og udholdenhed. Enhver ting lod sig beregne, indtægterne var små, udgifterne en lille smule mindre, resultat: overskud, tilsidst velstand, for skatterne betød ingen-ting, og restriktioner kendtes end ikke af navn.

En mand, der vandt og tabte stort

Ja, det gik godt for alle dem, der stod vanskelighederne igennem. Men mange blev jo rigtig nok siddende i dyb, uafrystelig armod. Dem hører vi blot sjældent om. Det er med disse mennesker som med udvandrerne til fremmedland: man lægger mærke til sejrherrene, hvorimod der lægger sig tavshed og glemsel over nederlagets talrige skare.

En af dem vil vi her drage frem, en husmand og hededyrker, en opfinder og pioner, der i sit livsløb flere gange snublede lige før mål, men som selv i de bitre nederlags stunder ejede det sind og de kræfter, af hvilke nye fremskridt kan gro, når gammelt håb bevares, mens ellers alt er lagt i ruiner.

Indtil henimod 1920 lå der vest for Skivevejen mellem Knudstrup og Skræen smedje, hvorfra „Foghs Patentharve“ var gået ud i verden og havde gjort „Thorning pr. Kjellerup“ kendt jorden over. Fabrikanten kom til egnen ved midten af 1860erne og erhvervede fra Mads Doss' gamle ejendom de yderst i nord liggende 12 tønder land. Allerede i 1854 nævnes Foghs navn på tryk. Da var han 22 år og ifølge DET KONGELIGE DANSKE LANDHUSHOLDNINGSSKABS årsberetning færdig med den uddannelse i „et forbedret Landbrug“, hvortil selskabet antog „opvakte unge Mennesker, især af Bondestanden og Skolelærersønner, som til den Ende ere fritagne for Udskrivning til Krigstjeneste i den staaende Hær“.

Mange år senere i 1916 kunne selskabet præsentere sin gamle elev påny: Fabrikant N. J. FOGH, Thorning, tidligere landvæsenlærling under Landhusholdningsselskabet, tildeles selskabets højeste anerkendelse, dets største sølvbæger, „for hans Fortjeneste paa Maskinvæsenets Omraade, særlig ved Fabrikation af hans Patentharve“.

Mellem 1832 og 1917 ligger Foghs mærkelige livsbane og storstillede arbejdsindsats.

NIELS JENSEN FOGH blev født i Holme-Tranbjerg ved Aarhus. Hans forældre var gårdmand JENS PEDERSEN og hustru, KIRSTEN PEDERSDATTER fra Østerby. „I mine Barneaar“, fortalte Fogh, „var jeg svagelig og kom for lidt i Skole, men naar jeg besøgte Aarhus, kunde jeg dog læse Skiltene og finde ud af, hvor Frandsen og Pedersen boede. Jeg stod da i en Port i den modsatte Side af Gaden og tegnede de nævnte Navne og andre, og i min Fritid øvede jeg mig i Skrivning og Regning“.

Således indhentede han under selvstudium noget af det forsømte. Han dvælede senere gerne ved barndommen og de unge år, men beklagede altid, at han havde fået lært for lidt. I 19 års alderen kom han som elev under Landhusholdningsselskabet i lære hos godsejer J. E. HOFMAN BANG på Hofmandsgave, Fyn, hvor han foruden praktisk landbrug og dræning blev fortrolig med hørrens dyrkning og tilberedning, ting han senere udviklede videre ved at opfinde flere nyttige maskiner.

Det vigtigste var, at den unge lærling af sin mester, den fremragende landøkonom og ideelt indstillede videnskabsmand, modtog et præg, som tidens slid, modgang og savn af forståelse fra nære medmenneskers side aldrig fik visket ud. Ikke blot er det betegnende, at de opgaver, Hofman Bang særlig virkede for: udbredelse af kulturplanter, opdyrkning af hede, forbedring af landbrugsmaskiner, også blev genstand for Foghs væsentligste stræben, men den trang hos Fogh til under ethvert forhold at tjene samfundet faldt nøje i linje med Hofman Bangs uegennyttige indsats.

Efter endt læretid tog Fogh plads som avlskarl og ladefoged. Nogle år var han ladefoged på Tjele, tjente en forholdsvis stor løn, i fem år tilsammen 732 kr. Fra 1859 til 1865 var han dræningsmester om sommeren og hørsvinger om vinteren. Og så gav han sig i kast med hedeopdyrkning, søgte ud i den egn, hvor statens kolonister og plantager havde slået rod, købte førnævnte 12 tønder land af Mads Doss' tidligere ejendom på Thorning Vestermark, byggede hus og satte bo. Aret efter indgik han ægteskab med Kirsten Marie Rasmussen.

Foghs jord bestod mest af lynghede, og der var således foreløbig ingen udsigt til, at ejerens indsigt i hør dyrkning kunne gøres frugtbringende. Derimod florerede endnu i Thorning sogn og omegn den uldindustri, Blichers digtning havde kastet uvisnelig glans over. Ved midten af 1800-tallet var her 50 kendte hosebinder. Da nu den magre jordlod trods mergling og flittigt arbejde ikke ad regelmæssig vej formåede at yde dyrkeren og hans familie dagligt brød, slog hørsvingeren, som han blev kaldt, sig på uldvævning. Efter tre timers læretid – det lyder let – hos en væver i Aarhus tog Fogh fat, og inden fem år var gået, havde han seks piger i stadigt arbejde ved tre rundvæve og nogle symaskiner. Varernes afsætning besørgede han selv, tildels som rejsende uldkræmmer. Tilsyneladende gik alt på den måde rigtig godt, men når manden en stor del af året rejste landet rundt, kunne ejendommen vanskeligt blive passet, som den helst skulle – bierhvervenes lurende fare stod for døren. Der skete så det, at huset med indbo, maskiner og lager brændte. Fogh led stort tab, da assurance kun var lav. Familien stod pludselig på bar bund. Gode naboer hjalp imidlertid meget

virksomt, og ulykken blev overvundet. Fogh kom atter frem: han opfandt patentharven.

I de århundreder, hjulploven benyttedes, tjente harvning hovedsagelig blot til at jævne og findele overfladejorden, idet hjulplovens arbejde i grunden kun var en harvning. Denne yderst simple plov rodede jorden op, men vendte den ikke, og så fandt man sig også tilfredsstillet med en overfladisk virkende harve, træharven, også kaldet danskharven. Det var egentlig først efter svingplovens indførelse i 1820-30erne, dybtgående harver savnedes.

Svingploven med den væsentligt forbedrede muldfjæl vendte furen, og der kunne nu tilvejebringes et fuldstændigt løst muldrag, hvis en velskikket harve blev fremskaffet.

Det sørgede godsejer Hofman Bang for. Han hjembragte fra rejse i Sverige en ganske ny harve, som han ventede sig meget af, svenskharven. Den blev snart hvermandseje, men havde en slem fejl: tænderne ville ikke slippe de mange sener og andet ukrudt, jorden var overfyldt med.

På denne skavank rådede N. J. Fogh bod. I 1880erne fremstillede han sin harve, „Foghs Patentharve“, i princippet en forbedring af svenskharven, men langt mere ydedygtig og så selvstændig og genial i sin udformning, at den i virkeligheden betegnede et helt nyt redskab. „Foghs Patentharve“ havde to hjul anbragt på rammen, og tandstikken var bøjet i svanehalsform. Tændernes særegne bøjning muliggjorde, at planterødder og lignende urenheder fjernedes, gled af under harvens gang, hvilket jo betød et overordentligt fremskridt. Landbruget fik nu et redskab til rationel bekæmpelse af senegræs, følfod og tidsel, og patentharvens dybtgående, meget solide og temelig brede tænder løsnede undergrunden i en grad, man ikke tidligere havde set eller tænkt mulig. Harven var ret tung, og denne egenskab hindrede vel, at den blev brugt på mindre ejendomme, men den kom efterhånden til at få fortjent ry viden om, også i udlandet, hvor ikke mindst England og Frankrig, Amerika og Rusland tog vel imod den. Fogh fremstillede i 1880-90erne mere end 5000 harver og opnåede stor anerkendelse på udstillinger, således 1887 broncemedalje ved VIBORG AMTS INDUSTRI- OG LANDBRUGSUDSTILLING, 1894 sølvmedalje og pengepræmie ved den almindelige LANDMANDFSORSAMLING i Randers, 1900 broncemedalje i Paris og 1. kl. sølvmedalje i Odense – desuden talrige præmier i ind- og udland.

Da patentet var givet, byggede Fogh smedje, lejede fire smedesvende, og salget begyndte. Nu var den midaldrende mand rigtig i sit es. Salget steg støt, flere svende kom i arbejde, en hel lille fabrik ledede manden, der ikke havde lært at smede så meget som et søm.

For en af de først solgte harver købte N. J. Fogh – det var i 1883 – seks tønder land. Året efter erhvervede han andre 36 tønder land hedejord, og i 1885 afrundedes ejendommen med yderligere 10 tønder land. Gennemsnitsprisen for en tønde land lå lige ved syv kroner. Mindre overkommeligt blev arbejdet med at få jorden bragt i kultur, hvad Fogh har antydnet i en efterladt skriftlig meddelelse, hvori det siges, at han har kørt 2200 danske mil med sin mergelvogn.

Fogh var altid så stiv i tal. Han nærrede den største respekt for tal og søgte

ingensinde udenom, selv når de var svære. Til N. J. Foghs triste tal hørte disse: syv gange udlæg i ejendom og smedje, 10 gange tvangsauktion (alligevel beholdt han både ejendom og fabrik), syv gange mindelig ordning eller tilbagekøb ved venners og naboers støtte, tre gange lykkedes det ham ved egen hjælp at fastholde besiddelse og hjem.

Hvordan kunne sådan vekslende skæbne dog overgå en evnerig mand? Jo, desværre var der i Foghs mærkelige dygtighed et springende punkt. I det forretningsmæssige magtede han sjældent at få økonomien over på sin side – i hvert fald aldrig blot nogenlunde stadig eller længe. Kulregningerne og jernregningerne løb gerne for højt op, før de blev afviklede, og det store, fremmede folkehold var dyrt, navnlig også fordi arbejdsgiveren bestandig ønskede at yde rundelig løn. Parat til at give, mens hånden var fuld, overraskedes han stedse, når den var tom. Den ellers så klarttænkende, kritiske mand forblev i pengesager alt for let at løbe med for enhver, der havde vilje og hjertelag til at udnytte hans svaghed. Flere tilstødende forhold – deriblandt en ny ødelæggende ildebrand – voldte, at hele den store, landskendte virksomhed med harvefabrikation endte i dyb armod for ham. Dette var jo skammeligt, og resultatet bidrog da også til at nedfælde en bitterhed i hans sind, som han siden måtte kæmpe imod gennem mange, lange år.

Det traf sig, at vi*) mødtes så godt som hver dag i to år, 1906–08. Fogh sad ene tilbage på ejendommen, hvorfra der var blevet fraskilt nogen jord; han passede sine fire køer, drev marken med en stor, ældre hest. En nabokone kom to gange daglig og malkede; hun holdt også de store, tomme stuer rene. Hustruen og syv børn var døde, ni sønner og døtre udvandrede til Amerika; de sendte ved lejlighed opmuntrende breve hjem: Deres landområde voksede støt, deres kvægflokkede blev stadig større, deres dollars flere og flere. Heri fandt den gamle far både undren og håb. Han arbejdede strengt og levede meget nøjsomt. Hvad der kom ind, skulle bruges til afdrag på gæld. Føden fik han da: kaffe morgen, middag og aften. „Jeg vil nu ikke hade mit eget Legeme“, kunne han sige, når han en gang imellem oven på rugbrødsiverne med fedt eller margarine strøede lidt puddersukker. En pibe billig tobak undte han sig kun søndage, og når han under aftensæde rigtig kom i fortællehumør. Og som Fogh kunne skildre begivenheder, han havde oplevet, mænd, han havde mødt, tanker, han tænkte, drømme, han drømte! Ordforrådet var så rigt, udtrykkene så levende og billeddannende, at folk med digttrang måtte ønske sig lignende evner.

Lange vintre igennem skinnede lyset fra Foghs lille sodede lampe ved natte tid ud over egnens flade marker; da lå den alderstegne stridsmand og læste i de blade og skrifter, der var ham uundværlige. Mangfoldige udklip skulle gemmes og tages frem til drøftelse, når venner kom på besøg. Sociale spørgsmål, religionshistorie, filosofi, men først og fremmest tekniske ting interesserede ham. Meget blev i tilegnelsen naturligvis kun brokker, hvad man jo nok måtte erkende; i det hele følte man, at denne mærkeligt higende, kloge, sønderrevne mand var

*) Niels Jensen Fogh og Rasmus Mortensen („Fra Viborg Amt 1957“).

havnet på en ganske fejl hylde. Det vidste han sikkert også selv, og med sin trang til at leve, hænge ved længst muligt, kæmpe sig ud af utrygheden og tågen, var han på bunden en ulykkelig sjæl.

Fogh droges stærkt mod JEPPE AAKJÆR. Jenledigtærens Sommermøder overværede han gerne. Mit forsøg på at kalde Aakjær til Fogh lykkedes ikke, men provst LARSEN fik en sammenkomst mellem de to ordnet i Thorning præstegård, hvad vistnok begge ligesom provsten var glade for. Kort efter sendte Jeppe Aakjær en bog med venlig tilegnelse. Denne gave faldt i god jord. Provst Larsen viste over for Fogh dyb forståelse, hvilket bidrog til at læge et sår, en tidligere sognepræst havde tilføjet Fogh ved at vrage ham som fadder til et barn. Fogh var rationalist, i sin ungdom væsentlig præget af LARS BJØRNBAK, siden stærkt interesseret i socialistisk retning. „Mæ og Pio Geleff stiftede socialdemokratiet i Danmark“, fastslog han ofte.

Under Foghs kamp og savn var forbindelse med Landhusholdningsselskabets ledende mænd stadig blevet bevaret, og i denne omstændighed fandt Fogh moralsk støtte. Hjælp og forståelse mødte han også hos daværende forstander HAUCH, Asmildkloster, hofjægermester KRABBE på Hald, proprietær FRIIS, Due-lund, herredsfoged KRABBE, Kjellerup, folketingsmand, lærer JENSEN-KNUDSEN, Thorning Vestermark m.fl. Også redaktør RAUNKJÆR, „Vort Landbrug“, viste ham varm interesse. Man beundrede ikke alene hans talrige både små og store opfindelser, men også de forsøg med sædskifte, kornarter og ukrudtsbekæmpelse ad mekanisk vej, han stadig arbejdede på.

Højt op i årene kom Fogh på en stor rejse til børnene i Amerika, hvorfra han forfrisket og ved godt mod vendte tilbage for at være i sin egn den sidste tid. Han solgte ejendommen og flyttede til Kjellerup. Der blev et par tusinde kroner tilovers, sønnerne sendte ofte penge hjem, og den part af „DET DAHLSKE FAMILIELEGAT“, han gennem mange år havde modtaget fra Moesgaard ved Århus, nød han fremdeles. Nu kunne han da leve hyggeligt og få lidt pleje.

Nej, nu måtte han lave en ny harve til erstatning af den fjedrende amerikanske kultivator, der i sin tid fortrængte „Foghs Patentharve“.

Alle pengene gik med til tegninger, forsøg og prøver. Det var i sin orden. Børnene var velforsørgede, til sig selv krævede han ikke noget særligt. Modeller og prøveharver fik han færdige til forsøg ved STATENS REDSKABSPRØVER, og bedømmelserne tilkendegav, at den gamle opfinder atter var inde på det helt rigtige. Flere forsøg fandt sted på forsøgsstationen ved Lyngby og i Landbohøjskolen demonstrationsmark. Under arbejdsprøven, der blev foretaget af proprietær S. FRIIS, forsøgslederne C. LARSEN og ANTON CHRISTENSEN, havde man „særlig Opmærksomheden henvendt paa undersøgelse af Kraftforbruget samt Harvens Evne til at holde sig ren for Rødder og Klumper i sammenligning med en almindelig Nitands-Fjederkultivator. Foghs Kultivator holdt sig gennemgaaende fri for Ukrudt, ved Arbejdet paa Forsøgsstationen samlede den mindre foran Tænderne end Fjederkultivatoren. Foghs Kultivator efterlader Jorden jævn og ikke med de velkendte Furer som Fjederkultivatoren“. Undersøgelsen af harvebedet viste også, at efter Foghs kultivator kunne der praktisk taget ikke påvises

ubearbejdede strimler mellem sporene. Efter fjedertandskultivatoren kunne man derimod let iagttage sådanne.

Da, just som udsigterne tegnede allerbedst for en absolut heldig afslutning på forsøgsrækken, døde Fogh nytårsdag 1917, 85 år gammel.

Hvorfor blev Foghs sidste bedrift – den fortrinlige harve – ikke gjort færdig til fremkomst på markedet til gavn for det landbrug, der havde den behov? Det er et spørgsmål, man aldrig har kunnet få svar på.

Det havde jo været Fogh en meget stor glæde at modtage de mange anerkendende udtalelser fra sagkyndig side om denne hans sidste opfindelse og vedrørende det dygtige og uegennyttige arbejde, han i det hele ydede landbruget gennem sin lange, nidkære tjeneste. De pengemidler, han havde kunnet nyde gavn af selv, gik med til omkostninger ved fremstilling af prøveharve, patent og forsøg, men han syntes, det var i sin orden; han krævede ikke noget – blot at måtte gøre nytte.

Niels Jensen Fogh var en kraftfuld skikkelse. Han kunne være stærk i sin udtryksmåde og tilsyneladende meget bevidst, hvad enkelte medmennesker stundom tog forargelse af. Men de kendte ham dårligt, der ikke så, hvad der lå bagved. Over for den, som i stille timer blev hans ven, viste han et barnligt og mildt sindelag.

Foghs gravplads findes på Thorning kirkegård. Hans navn er hugget i sten i Kongenshus Mindepark.

En kvinde, der tabte og vandt stort

Flere af de kvinder, der er belønnet med selskabets sølvbæger, må stå som helte, når vi hører eller læser om dem i dag, endnu mere, når vi ret betænker, hvordan deres kår og udsigter var, mens de øvede deres livsgerning. I denne bog berettes kort om mange sølvbægerbelønnede kvinder. Når en af dem i det følgende får særlig omtale, er det for – som i N. J. Foghs tilfælde – at drage et levnedsløb frem, der kan gælde for andre, og tegne personlige træk, som den knappe form, der ellers er nødvendig, ikke tillader.

En annonce var årsag til, at Laura, 20 år, i 1920 rejste fra den idylliske og smilende frederiksværkegn til det øde og barske land i Simmel mellem Grindsted og Sønder Omme. En ung landmand og hans mor søgte en pige, og hun rejste derover.

„Jeg husker tydeligt, at jeg den første dag sagde til mig selv: Her bliver du ikke en time mere, end du har fæstet dig...“. Men det skulle gå helt anderledes. Inden fæstemålets udløb var Laura forlovet med den unge landmand, og i 1921 ombyttede hun sit eget efternavn med Svejstrup Madsen.

Hendes livshistorie er beretningen om en ung enkes kamp for sine otte ukonfirmerede børn og sig selv i en faldefærdig ejendom på fattig jord, det er fortællingen om sorg og glæde, slid og slæb, om nederlag, men først og fremmest om sammenhold og sejr, sådan som det blev fortalt af redaktør KARL POULSEN i Ber-

lingske Tidende, da LAURA SVEJSTRUP MADSEN i 1948 fik selskabets store sølvbæger for landboflid.

Heden var nu ikke mere barsk og trist, den sidste menneskealders store plantingsarbejder havde forvandlet den. Vindens spillerum var ikke mere frit. „Lige meget hvor den vælger at komme fra, vil den uvægerligt møde læhegn efter læhegn, det barske går af den, naturen føles derfor i dag nærmest venlig. Langs ejendommens skel, ja, for manges vedkommende langs de enkelte marker, løber velpassede læhegn og giver det hele et udseende vidt forskellig fra en menneskealder siden, da vinden ret kunde danse sin heksedans over de flade strækninger, rejse den lette sandmuld i hvirvlende skyer, der føg bort med jordens gødningskraft“.

Det var en lille, ussel ejendom, hun kom over til i 1920. Den var købt tre år før og var da kun 10 år gammel. Men fordi der var brugt alt for dårlige materialer, var bygningen allerede dengang hårdt medtaget af tidens tand. Det blev et stort handicap for de unge mennesker, for der skulle gang på gang bruges penge til reparationer, og penge var ikke det, man så mest af på heden! Kultivering af fem-seks tønder land hede kastede heller ikke penge af sig, tværtimod, men trak derimod store vekslers på kræfterne. Fremmed arbejdskraft kunne der naturligvis ikke blive tale om. Mand og kone måtte selv lægge alle kræfter i. To små russerheste kunne nok trække mergelvognen på vejen, men når de skulle over det allerede merglede stykke, slog de ikke til, og så satte ægtefællerne rygstykkerne imod og hjalp hestene vognen frem. I 13 år fik de lov at leve sammen. Da Svejstrup Madsen døde, var der otte børn i alderen tre til tretten år.

Den unge enke fik af skifteretten det råd at opgive hjemmet og den fattige gældbundne ejendom. „Det så umuligt ud, men da jeg gang på gang over for mig selv havde konstateret det, blev jeg klar over, at ad den vej kom jeg ikke ud af vanskelighederne. Nu må du gøre op, sagde jeg til mig selv. Hvad er der at gøre? Skal du forlade stedet? – Nej, du har ingen steder at gå hen. Ingen vil give dig husly med så mange børn. Der er fattigt herhjemme, men vi *skal* leve, og der er sikkert ingen andre steder, hvor vi bedre end her kan køre igennem. .“.

Så var min beslutning taget, og vi snakkede alle om, hvorledes vi nu skulle gå i gang med sagerne. Børnene forstod, hvad der var sket, og de lovede mig at hjælpe alt det, de kunne. De to store drenge havde længe været ude at tjene, da deres far døde, men den ældste kom hjem til november det år. Siden da har de stadig skiftedes til at være hjemme hos mig og ude at tjene. De har alle taget deres tørn herhjemme. Fremmed arbejdskraft har jeg aldrig haft, bortset fra en barnepige den første tid til at tage sig af de helt små. For jeg kunne jo ikke være meget inden døre, nu jeg skulle tage praktisk landmandsarbejde op både i stald, i lade og i mark.

Vi sled hårdt, men jeg følte, som om sliddet holdt én oppe. Der er glemsel at hente i arbejdet, når det er så stort, at der er lige alt det, en kan trække. Jeg erfarede også, at Gud er de faderløses fader og enkernes forsørger. Ja, det har jeg erfaret så rigt som nogen – det så umuligt ud altsammen, men så er det gået

forunderlig godt, over al forventning – men børnene har nu også været ualmin-
delig flinke mod deres mor.

Det var, som om de forstod, at vi alle var truet, dersom ikke også de tog fat. Det grove arbejde i marken blev udført. Jeg skulle klare det sammen med den store dreng, der nu var hjemme hos mig. Jeg har gennem mange år kørt møg ud, spredt det, pløjet, harvet, tromlet og sået. Også ajlen måtte jeg køre ud, og i begyndelsen var det jo uden nedfælder. . ja, det lyder meget sagligt, men når man, som det nu er skik og brug, benytter en nedfælder, føres ajlen ned i jorden, og derved undgår man fordampning af meget store gødningsværdier. Før i tiden nedsatte man fordampningen mest muligt ved at køre ud i fugtigt vejr eller regnvejr, og derfor var det et ubehageligt arbejde. . 655 slag skulle pumpen have, før tønden var fuld – sådan en dag var man gennemblødt af regn og sved! Nu er det noget helt andet. I dag bruger vi elektrisk pumpe og altså også nedfælder, så vi kører kun ud, når det er godt vejr. . .

Noget om det landbrugsfaglige vidste jeg jo, men selvfølgelig ikke nok. Derfor rådspurgte jeg altid Anders Niensens lommebog for landmænd, der har den daglige bemærkning om, hvad der nu skal ske i en landbrugsbedrift. Den lommebog har været min gode og store vejleder i faglige spørgsmål, men naturligvis har man også på anden måde udvidet sine kundskaber. Der var dog visse arbejder, jeg ikke var så glad ved at udføre, når andre så på det – f.eks. generede det mig at tage sækken med kunstgødning på nakken og gå ud over markerne. I dag ordner gødningssprederen det. . . I de virkelig travle perioder stod jeg meget tidligt op, så snart det var lyst, og tog nogle timer i marken, inden børnene vågnede. Når de var kommet op, spiste vi allesammen og tog så hver fat på sit. Vi lærte, hvad sammenhold og pligtfølelse over for den fælles opgave er værd. Må jeg nævne, at selv da pigerne var fire-fem år, havde de deres at gøre. Om formiddagen skulle de gøre kartofler rene, og efter middag skulle de vaske op. De forstod meget hurtigt, at de var med i vort fællesskab. Det har i øvrigt altid været en betingelse, at madlavningen ikke tog lang tid – det var arbejdet ude, vi skulle leve af. Alligevel har vi altid fået en sund og nærende kost – masser af grønsager.

Også på det økonomiske prægede og præger sammenholdet os. Det er således en uskrevet lov, at børnene indtil deres 18. år giver alt, hvad de tjener, til husets fælles kasse.

Familien lod sig ikke nøje med at passe den bestående bedrift. Moderen og børnene tog fat på at opdyrke en seks tønder land stor mose, så der i dag hører 30 tønder land virkelig velbehandlet jord til ejendommen – men også et byggeri skulle gennemføres, for en dag truede den gamle ejendom med at falde ned. Det var en enkelt længe med plads til kreaturerne i den ene ende og til mennesker i den anden – kun en lille stue og et soveværelse var der.

Med smil på læben fortælles en hændelse fra dengang: Det hele var altså ved at komme ned over os – det var i 1938 – gulvet sank; men da en besøgende beklagede sig over for mig, kunne jeg ikke lade være med at sige, at det kunne da være meget rart, for så blev der højere til loftet!

Det nyttede jo ikke at tage for tungt på det – selv om det var vanskeligt for os at få byggeriet gennemført, ja, det var ved at slå fødderne væk under os. Pengene var små – det var vanskelige år for landbruget. Det var næsten umuligt at låne. En veninde betroede mig da 4000 kr., og det var det første store skridt fremad. Men desuden skulle jeg skaffe kaution for yderligere 2000 kr. – det var det værste. Der var nok, der ville skrive under, men bankerne var ikke meget for at tage landmænd som kautionister på den tid.

Nå, bygget blev der altså, og en dag skulle familien flytte ind i det nye stuehus, ikke stort og prangende, men – ja, man kan godt sige eventyrligt indrettet. I modsætning til det primitive, man forlod, rykkede man ind i et hus med bryggers, stort spisekøkken, to dejlige stuer, to soveværelser og gæsteværelse, men dertil kom så centralvarme overalt fra centralkomfuret i køkkenet, varmt og koldt vand i køkkenet, elektrisk vandværk og badeværelse. Også udbygningerne blev moderne indrettet. Den elektriske ajlepumpe er nævnt, men også på andre områder blev den elektriske kraft taget i brug. . .

„Ja, det kunne måske nok se lidt flot ud med badeværelse, og centralvarme og alt det der, men netop alt, hvad der kunne lette tilværelsen og besværet inden døre, var så vigtigt for os. Det gav mere tid til arbejdet ude. Men havde vi vidst, at der ville komme så gode tider for landbruget, havde vi allerede bygget en større udbygning. I dag er det for dyrt at udvide“.

Besætningen var i 1948 på seks køer, seks ungt kreaturer samt to heste og et føl, desuden naturligvis svin og fjerkræ.

Inde i dagligstuen er der både klaver og orgel, og af mindre instrumenter lægger man mærke til en violin og et horn.

„Musik og sang har altid spillet en stor rolle her i huset“, siger moderen videre. „Da børnene var små, spillede min mand violin for dem, mens jeg tog guitaren og sang til. Det var festlige stunder for os alle, men guitaren blev stille, da min mand døde. Der var hverken tid eller lyst til at røre den mere. . . men nu har vi vort eget store orkester, og det er i sving hver søndag, når vi samles herhjemme. De fire store sønner har hver en harmonika, så er der en, som har en stortromme og en almindelig tromme, Johannes spiller violin eller horn, Herdis guitar og den ældste datter klaver. . . ja, så er der liv og stemning. Jeg vil jo godt nok sige, at jeg ikke var helt stolt, da den første harmonika – som dengang kostede lige så meget som en god kælvækie – blev købt, men så sagde jeg til mig selv: Hellere det end besøg på kroen og kortspil.“

Da Laura Svejstrup Madsen fik det store sølvbæger overrakt, skete det ved en mindeværdig fest på Sønder Omme kro, hvor hun fik en hjertelig hyldest. Taler og sang vekslede med sønnernes harmonikaspil. Hun sagde, at det var en lykkelig stund, en opmuntring uden lige at få Landhusholdningsselskabets store udmærkelse. „Men jeg vil ikke have æren alene! Mine børn har lige så stor andel i den. Uden deres troskab mod sammenholdet og vor fælles pligt var der aldrig blevet nået noget. . .“.

NIELS JENSEN FOGH og LAURA SVEJSTRUP MADSEN er kun to blandt Landhusholdningsselskabets sølvbæger-belønnede mænd og kvinder. Nu til de hundreder andre.

KØBENHAVNS AMT

Landmåler FREDERIK WILHELM ASPACH, København	1804	Hjulmand OLE MADSEN, Gentofte	1818
Gårdmand RASMUS NIELSEN, Søllerød	1804	Husejer LARS PEDERSEN SMIDT, Herstedvester	1818
CARL GOTTLIEB REYMANN, København	1804	Gårdmand JENS ANDERSEN, Lyngby	1819
Husmand og hjulmand LARS NIELSEN SKIERUM, Værløse	1804	Skolelærer BECH, Roskilde	1819
Sukkermester RASMUS GRAND, København	1805	Gårdmand JENS PEDERSEN og hustru DORTHE HANDATTER, Brøndbyvester	1819
Husmand CARL LAUSSEN, Tårnby	1805	Gårdmand NIELS HANSEN, Brøndbyvester	1820
Madame MARIA JULIANA JOHANNE LÜTKEN, København	1805	Fæstegårdmand HANS HANSENS enke, Borup	1821
Møller J. W. SALLY, Kastrup	1805	Husmand HANS JENSEN, Borup	1821
Husmand HANS JENSEN, Vallensbæk	1807	Gårdmand HANS LARSEN, Solrød	1821
NIELS JØRGENSEN, Glostrup	1807	Fæstegårdmand NIELS JENSEN, Borup	1822
Sognefoged og lægdsmand NIELS PEDERSEN, Brøndbyvester	1807	Parcellist NIELS PEDERSEN, Tune	1829
Gårdmand PEDER PEDERSEN, Kirkerup	1807	Smed F. C. SCHIELLERUP, Tårbæk	1830
Skolelærer JENS ANDREAS RERUP og hustru WILHELMINE, Kgs. Lyngby	1807	Gårdmand NIELS JØRGENSEN, Brøndbyvester	1832
JENS MARTINSEN HAMMER, København	1807	Lærer P. ERSLEV, Gentofte	1843
Gårdmand LARS OLSEN, Herstedvester	1810	Husmand JENS JENSEN, Gevninge	1860
KIRSTINE HANDATTER, gift med Jacob Berthelsen, Tårnby	1811	Forpagter MIKKEL POULSEN, Brønshøj	1864
Tjenestepige JOHANNE RASMUSDATTER, København	1812	JOHANNE ANE MARGRETHE NIELSEN, Holte	1873
Skolelærer FREDERIK JENSEN, Gentofte	1813	Inspektør JAMES HØYER, København	1919
Gårdmand JØRGEN KNUDSEN, Frederiksberg	1814	Forsøgsleder KARL JØRGENSEN, Kgs. Lyngby	1924
Sognefoged CHRISTIAN JENSEN, Gevninge	1818	Kontorchef HANS AXEL VALDEMAR HERTEL, København	1925
Gårdmand MAD S JENSEN, Nr. Dalby	1818	Gårdejer PETER HENRIKSEN, og hustru, Himmelev-Veddelev	1931
		Statskonsulent KRISTIAN HANSEN, Kgs. Lyngby	1937
		Statskonsulent W. A. KOCK, Charlottenlund	1949
		Forstander H. N. FRANDSEN, Tåstrup	1951
		Professor JOHANNES JESPERSEN, København	1964

Han opfandt en slæde

Landmåler FREDERIK WILHELM ASPACH,
København - 4. bæger 1804

Landmåler ASPACH fik sin belønning „for Opfindelsen af en Model til en Sneeslæde, som med nogle Modificationer ved Udførelsen i det store vil kunde bruges med Nytte“.

Have „dyrket med megen Orden“

Gårdmand RASMUS NIELSEN,
Nærum, Søllerød sogn - 4. bæger 1804

RASMUS NIELSEN anlagde en have, hvori han plantede 89 frugtræer, „der nu ere frugtbærende, og (har) i 1804 avlet 11 Lpd. 12 Pd. Humle samt for skiellige Slags Kiøkken-Vækster. Haugen er indhegnet med Steengierder og dyrket med megen Orden“.

Belønning for at tilberede krølhår

CARL GOTTLIEB REYMANN,
København - 4. bæger 1804

Mester på „Liimfabriken paa Amager“ CARL GOTTLIEB REYMANN fik sit sølvbæger „for Krølhåars Tilberedning“.

Flettede pilekurve til god pris

Husmand og hjulmand LARS NIELSEN SKIERUM,
Jonstrup Vang, Værløse - 6. bæger 1804

LARS NIELSEN SKIERUM fik bæger for bygning af 224¹/₃ favne jorddiger, for staldfodring af „3 store Høveder og 2 Kalve“, men også fordi han „plantede Pileskud og har skaaret saa mange, at han har forfærdiget 30 Kurve, som ere blevne solgt for 27 Rdr“.

Bæger til sukkermester

Sukkmester RASMUS GRAND,
København – Sølvbæger 1805

RASMUS GRAND, der fik sit sølvbæger, mens han var sukkermester på St. Croix sukkerraffinaderi, havde bidraget til „Anvendelsen og Udførelsen af brændselsbesparende Indretninger“, nemlig rørkakelovne, som professor Rawert indførte i to københavnske sukkerhuse.

Samlede „raae Haar“ til krølhår

Husmand CARL LAUSSEN,
Taarnby, Amager – 6. bæger 1805

CARL LAUSSEN modtog sit bæger for sammen med en anden husmand at have indsamlet 400–500 lispund „raae Haar til Hr. Reymann Liimfabriken paa Amager, som deraf spinder Krølhår“.

København-madames „betydelige Flid“

Madame MARIA JULIANA JOHANNE LÜTKEN,
København – 3. bæger 1805

„Madame MARIA JULIANA JOHANNE LÜTKEN, Gros-serer Lützens Hustrue her i Staden, har siden 1789 forfærdiget 7979 Alen Dynevaar, Dreiel, fine Lær-reder m.m., hvoraf de indsendte Prøver ere smukke. Selv har hun, ved Hjælp af sin Pige, spundet det fine Garn, og ved fattige Koner ladet spinde det grovere“. Hun fik sølvbægeret „for denne betydelige Flid“.

Bæger som belønning for høravl

Møller J. W. SALLY,
Kastrup – 6. bæger 1805

„Af de for Høravl i Danmark lovede kongelige Præmier“ blev i 1805 tildelt „Møller J. W. SALLY paa Castrup paa Amager“ et sølvbæger.

Ler og tang i stedet for sten og sand

Husmand HANS JENSEN,
Vejlehus, Vallensbæk – 5. bæger 1807

HANS JENSEN havde „bortført Overfladen til en halv Alens Dybde“ af et stykke stenet og sandet jord „og (har) igjen der paa bragt Leer og Tang“. Han

hegnede jorden med plankeværk og grøfter og anlagde tre haver med kirsebær, æbler, pærer, blommer, berberis, ribs, stikkelsbær, valnøddetræer og gran og „800 forskellige vilde Træer foruden en stor Mængde Jordbærplanter“.

Løn for sælfangst og tran

NIELS JØRGENSEN,
Avedøre, Glostrup – 5 bæger 1807

„For Sælhundefangst blev NIELS JØRGENSEN, som i Aaret 1806 har dræbt 43 Stkr. Sælhunde, og deraf udbragt omtrent 400 Potter Tran, tilkjendt en Præmie af 15 Rigsdaler og et Sølvbæger af samme Værdie“.

Da en have var en sjældenhed

Sognefoged og lægdsmand NIELS PEDERSEN,
Brøndbyvester – 6. bæger 1807.

I 1805–06 anlagde NIELS PEDERSEN „en Have af omtrent to Skæpper Land, som er indhegnet af Plankeværk og Steengjerde. Foruden at der i Haven avles forskellige Slags Kjøkkenurter er der i samme plantet 30 Stkr. Frugttræer og omkring Haven til Læe endeel vilde Træer“.

„Røbede hæderværdig Brug af Tænkeevne“

Gårdmand PEDER PEDERSEN,
Gerdrup, Kirkerup – 4. bæger 1807

PEDER PEDERSEN opfandt og forfærdigede en pumpe, som blev drevet ved vinden, og hvis indretning var „saa simpel, at enhver Bonde, som nogenlunde kan arbejde, vil selv kunde indrette sig den“. – Efter en beskrivelse af pumpen, som „har holdet en Tørvemose lends for Vand“, siger selskabets beretning for 1808: „Pumpen har som mekanisk Opfindelse ingen synderlig Værdi, men den røber hos en Bonde en hæderværdig Brug af Tænkeevne og er nyttig“.

Lærer-ægtepars undervisning i Virum

Skolelærer JENS ANDREAS RERUP
og hustru, WILHELMINE,
Virum, Kgs. Lyngby – 4. bæger 1807

RERUP og hans hustru blev belønnet af selskabet, han med et sølvbæger, hun med en sølvmedalje,

fordi de „have havt den roesværdige Idee at give de Børn, som søge Skolen, frie Undervisning i Kurvefletning og Fruentimmer Haandarbeide, hvortil er anvendt Timer uden for den sædvanlige Skoletid. De fra Børnene indsendte Prøver af Arbeide i begge Henseender vidne saavel om den Fliid, Lærerne have anvendt, som om den Fremgang, Børnene i Forhold til deres Alder have gjort“.

Bæger for gode stålpenne

JENS MARTINSEN HAMMER,
København – 6. bæger 1810.

Selskabets bøger fortæller, at JENS MARTINSEN HAMMER var „conditionerende hos Hr. Commandeur Løwenørn her i staden“. MARTINSEN HAMMER fik sit sølvbæger for gode prøver af stålpenne, af hvilke han havde en betydelig afsætning.

Land med tuer og krat forbedret

Gårdmand LARS OLSEN,
Herstedvester – 3. bæger 1811

LARS OLSEN foretog i de 20 år, der fulgte efter udskiftningen, og som lå før hans belønning, en lang række jordforbedringer. Han havde 20 tønder land med ellekrat og tuer. Alt blev sat under kultur, der blev plantet hegn, lavet stendiger og gravet 2000 favne grøfter. På hans bæger stod: „For Flid i Jordbrug og Plantning“.

Sølvbæger for have på Amager

KIRSTINE HANS DATTER,
gift med Jacob Berthelsen,
Maglebylille, Taarnby – 5. bæger 1812

Selskabets skrift fra 1812 fortæller: „KIRSTINE HANS DATTER, Udflytter fra Maglebylille paa Amager

Jacob Berthelsens Kone, har i en vel indhegnet Have paa fire Skæpper Land, foruden Dyrkning af Kiøkkenurter, beplantet samme ordentligen og fuldstændigen med Frugttræer, som for fem Aar siden ere podede og alle i god Væxt“.

Tjenestepige, der spandt garn

Tjenestepige JOHANNE RASMUSDATTER,
København – 6. bæger 1813

JOHANNE RASMUSDATTER fik sin præmie med følgende omtale i selskabets skrifter: „Det 6. Sølvbæger til Tjenestepigen JOHANNE RASMUSDATTER her i Byen for i 5 Aar at have spundet Garn til 631 Alen forskellige Sorter Toier“.

Bæger til alsidig lærer

Skolelærer FREDERIK JENSEN,
Gentofte – 5. bæger 1814

Begrundelsen for tildeling af sølvbæger til FREDERIK JENSEN var således: „for at have solgt 100 Bundter Pilevaand til Kurvmagere, for at have plantet en Tornhække af 67 Favnes Længde samt for at have underviist Egnens Beboere i Biers Behandling“.

Bæger for hensigtsmæssig plan

Gårdmand JØRGEN KNUDSEN,
Frederiksberg – 3. bæger 1817

JØRGEN KNUDSEN fik belønningen for en hensigtsmæssig plan, hvorefter han havde drevet sine 20 tønder land jord, inddelt i ni dele. Dette gav ham foder nok til at holde 13 køer, tre heste, to svin og 100 ungkreaturer på staldfodring.

Gjorde kratskov „skikket til Dyrkning“

Sognefoged CHRISTIAN JENSEN,
Gevninge sogn – 2. bæger 1818

CHR. JENSENS indsats findes omtalt i selskabets gamle håndskrevne protokol. Det beskrives, hvordan han har ryddet 40 tønder land kratskov, som derved blev „skikket til Dyrkning“. På et areal af 70 tønder land forøgede han besætningen fra „10 Høveder til 18 Høveder“.

Grøfter, vold og levende hegn

Gårdmand MADS JENSEN,
Nr. Dalby sogn - 5. bæger 1818

MADS JENSENS indsats for at gøre sig fortjent til et sølvbæger står kun ganske kort omtalt i selskabets håndskrevne protokol. Han gravede 172 favne dobbeltgrøfter med en jordvold $2\frac{3}{4}$ alen høj og 3 alen bred, beplantet med levende hegn.

Lavede egnens bedste plove

Hjulmand OLE MADSEN,
Gentofte - 4. bæger 1818

OLE MADSEN fik sølvbæger for sine plove. Herom hedder det: „Denne Mands Plove var allerede i den afdøde Provst Høeghs Tid erkjendte for at være de bedste, der her kunde faaes“.

Kørte 14.000 læs jord på sin lod

Husejer LARS PEDERSEN SMIDT,
Vridsløselille, Herstedvester - 4. bæger 1818

L. P. SMIDT udførte selv en stor del af arbejdet ved opførelse af sit nye stuehus. Han anlagde to frugthaver med ialt 462 træer, og i løbet af 12 år påkørte han sin lod 14.000 læs jord og 3-400 læs gødning.

Driften „var tilforn så slet muelig“

Gårdmand JENS ANDERSEN,
Lundtofte, Kgs. Lyngby - 5. bæger 1819

„For roesværdig Virksomhed“ lød teksten på JENS ANDERSENS sølvbæger. Hvad han kunne roses for, var bl.a.: Han rejste 2713 favne hegn, mergede fem skæpper land med 100 læs mergel, avlede humle og kartofler, forbedrede driften, „som tilforn var saa slet muelig“, og han „har om Natten indelukket sit Qvæg og fodret det, deels med Grønt, deels med tørt Foder, hvorved han har vundet betydelig Gjødning“. Besætningen, der oprindeligt omfattede seks køer, øgedes til bl.a. 16 køer.

„Duelig og vindskibelig Skolelærer“

Skolelærer BECH,
St. Jørgensbjerg, Roskilde - 3. bæger 1819

Flere kendte mænd på egnen anbefalede til selskabet BECH som „en særdeles duelig og vindskibelig Skolelærer“. På sine seks tønder land havde han en hest, fire køer og seks får, „hvilken Besætning han i de sidste fire Aar har staldfodret, i sidstforløbne Sommer med Grønt fra 22de Mai til hen i August Maaned“.

„Hun burde nævnes med Hæder“

Gårdmand JENS PEDERSEN og hustru,
DORTHE HANSDATTER,
Avedøre, Brøndbyvester - 3. bæger 1819

I 1807 anlagde JENS PEDERSEN en have på omtrent to skæpper land, og selskabets bøger fortæller, at den „forsyner hans Huusholdning med Kjøkkenurter, er beplantet med 84 Frugttræer, omgivet med vilde Træer og er i særdeles god Stand. I 1813 har han med beplantede dobbelte Jorddiger indhegnet syv Skæpper Land, hvori han har plantet 1500 forskellige Sorter vilde Træer, som alle staae i god Vext“.

„Hans Kone, DORTHE HANSDATTER, har ogsaa særdeles Fortjeneste af disse Plantningers Anlæg og Vedligeholdelse, saavel som af hendes Huusflid. Selskabet fandt derfor, at hun burde nævnes med Hæder, og at, dersom han foretrak at erholde Selskabets 3die Bæger, istedet for den ham efter Premielisten tilkommende Pengebønning af 75 Rigsdaler, burde paa Bægeret anføres begges Navne tiligemed Paaskrift: For Træplantning og Have dyrkning“.

„Særdeles skønsomt Agerbrug“

Gårdmand NIELS HANSEN,
Brøndbyvester - 2. bæger 1820

NIELS HANSEN dyrkede og drev 90 tønder land med syvårigt sædskifte og en besætning på 12 heste, 10 køer og 13 ungdreuer. „Gaardens Jorder ere indhegnede, og han har med megen Anstrengelse og Bekostning særdeles forbedret dem ved Vandgrøfters og Brakgrøfters Gravning“. Selskabet fandt, at „hans Fortjenster som udmærket vindskibelig Bonde, der med Forstand og Flid driver sine Jorder, gjøre ham værdig til en Opmuntring, hvorfor ham som Agtelsestegn tilkjendtes det 2det Sølvbæger med Paaskrift: For særdeles skønsomt Agerbrug“.

Enke fortsatte sin mands arbejde

Fæstegårdmand HANS HANSENS enke,
Stubberup, Borup sogn - 4. bæger 1821

Teksten på dette bæger lød: „For udmærket Virksomhed i Agerbrug“. Størstedelen af de på gården „iværksatte roesværdige Forbedringer“ var fuldført i årene fra 1815 til 1820 af HANS HANSENS enke og deres ældste søn. - Der var 97 tønder land, og af dem var 54 tønder i planmæssig drift, 12 var eng eller blev drevet med ærter og byg, „13 Tønder Land sandige Udjorder ere hidtil ikkun benyttede til Havre, men de aftraas efterhaanden indtagne under Drift“.

„En Huuslods planmæssige Drift“

Husmand HANS JENSEN,
Stubberup, Borup sogn - 5. bæger 1821

HANS JENSEN indførte planmæssig drift på sin fæstelod, der rummede knap fem tønder land. Han heggede dem med 100 favne dobbelt grøft og 40 favne stengærder, der beplantedes. - Jorden blev drevet i syv sædskifter, han gravede vandgrøfter, anlagde have med frugttræer og staldfodrede „et Hoved“! „HANS JENSEN tilkendtes i Betragtning af denne hensigtsmæssige Benyttelse af sin Huuslod Selskabets Sølvbæger med Paaskrift: For en Huuslods planmæssige Drift“.

Lærte sin egn sommerstaldfodring

Gårdmand HANS LARSEN,
Solrød - 4. bæger 1821

HANS LARSEN staldfodrede sine „10 Qvæghøveder og fire Heste fra 1ste Junii og indtil Høstens Ende“. - „Han har derved bidraget til Sommerstaldfodringens Udbredelse i denne Egn, især da han var den Første, som der begyndte at holde sine Kreature paa Stald om Sommeren“.

Et bæger til „den stræbsomme Bonde“

Fæstegårdmand NIELS JENSEN,
Lammestrup, Borup sogn - 4. bæger 1822

NIELS JENSEN satte så udmærkede ting i gang på sine jorder, der var på ca. 55 tønder land, at selskabet i 1820 noterer: „I Betragtning af de Forbedringer og den Drift, som denne Mand, der er hovedrigørende Bonde under Svenstrup Gods, har iværk-

sat paa sine Fæstejorder, blev han som et Agtelses-tegn tilkjenndt Selskabets 4de Bæger med Paaskrift: Til den stræbsomme Bonde NIELS JENSEN i Lammestrup“.

Den første i egnen, der plantede skov

Parcellist NIELS PEDERSEN,
Tune mark, Tune - 4. bæger 1829

NIELS PEDERSEN indfredede med dige og levende hegn et stykke jord på 17.000 kvadratalen og beplantede det med canadiske popler og el. Han var „den første i Egnen, der har udført et saadant Anlæg, hvortil han har benyttet et ellers næsten aldeles ufrugtbart Jordstykke“.

Dygtig smeds indsats på Strandmøllen

Smed F. C. SCHIELLERUP,
Strandmøllen, Taarbæk - 3. bæger 1830

I selskabets „Efterretning“ fra 1829-30 fortælles: „For nogle Aar siden blev Smed F. C. SCHIELLERUP antagen af Kammerraad Drewsen paa Strandmøllen ved Kjøbenhavn til at forestaae Smedearbeidet ved Papiirfabriken og Oliemøllen sammesteds. Før denne Tid var SCHIELLERUP kun Landsbysmed og havde altsaa aldrig smedet saadanne Ting, som bruges i Fabriker. Saavel ved de ham overdragne Reparationer som ved det Arbeide, der forefaldt ved et stort og nyt Fabriksanlæg, udviste han større Dygtighed og mere Tæksomhed, end der kunne ventes, og forfærdigede uden Undtagelse alt, hvad dertil hørte, og som ellers maatte være gjort hos de bedste Smedde i Kjøbenhavn. Dog udmærker denne Mand sig især mellem sine Jevnlige dermed, at han efter Eierens ønske har ladet sig lære at dreie Jern, hvilket han nu gjør saa vel, at han ei blot dreier alt Jerntøjet paa Strandmøllen, men endog overdrages at afdreie Møllejernene for Møllere i Naboe-lauget“.

Forskønnede Brøndbyvester med allé

Gårdmand NIELS JØRGENSEN,
Brøndbyvester - 3. bæger 1832

I 1826 tog NIELS JØRGENSEN af en toft tæt ved sin gård tre tønder land ind til plantning. I 1831 stod „en Mængde, tildeels af ham selv opelskede, forskellige vilde Træer i frodig Væxt... Til Byens Forskjønnelse har han desuden bidraget ved, uden Godtgørelse, at plante en Allee derigjennem“.

Nidkær i sit lærerkald og en alsidig gartner

Skolelærer og organist P. ERSLEV,
Jægersborg, Gentofte – 4. bæger 1843

„Skolelærer, Organist og Dannebrogsmænd P. ERSLEV paa Jægersborg har viist en mangeaarig ualmindelig Virksomhed for Dyrkning af Kiøkkenurter, som han bragte til en usædvanlig Størrelse; siden har han i en Række af Aar især dyrket Peberrod, ved dertil at leie udløbne Søer og Fiskeparker (meest Karpedamme) og det ofte flere Mile fra sit Hjem. Han har saaledes produceret og især til Kiøbenhavn og Helsingør solgt Peberrod i store Qvantiteter og af saa fortrinlig Qvalitet, at den endog stundom er betalt af de Handlende med høiere Priis end den indførte. – Af sine Foresatte berømmes han derhos som fortrinlig dygtig og nidkiær i sit egentlige Kald som Ungdomslærer“.

Spade, hakke, skovl, trillebør, kone, søn

Husmand JENS JENSEN,
Holmene, Gevninge – 6. bæger 1860

JENS JENSEN, der havde fire tønder land under Lindholm gods, femdoblede sin høst ved at jævne en grusbanke, påføre muld og mergel og anlægge faskiner. Han udførte arbejdet „ene og alene med Spade, Hakke, Skovl og Trillebør, ved Hielp af sin Kone og en uconfirmeret Søn. Manden er nu 68, men vedbliver dog ufortrødent med Spadeculturen, der har viist sig saa lønnende for ham“.

Tidligere elev gjorde selskabet ære

Forpagter MIKKEL POULSEN,
Utterslev, Brønshøj – 2. bæger 1864

MIKKEL POULSEN var en af selskabets egne, da han i 1864 fik sit sølvbæger. Han var født i 1816 ved Frisenborg og tjente i tre år som landvæsenslærling

under Landhusholdningsselskabet. Ved en præmiepløjning i 1823 i Nimtofte ved Grenaa vandt han førstepræmien foran 66 konkurrenter. I 1843 forpagtede han 15 tønder land under ejendommen „Sindshvile“s jorder ved Falkoneralle på Frederiksberg, hvor han straks indførte et intensivt agerbrug med vekseldrift „og en heel Mark med de dengang som Qvægfoder kun lidet kjendte Rodfrugter“. 13 år senere forpagtede han en gård i Utterslev i Brønshøj, 70 tønder land. Otte år senere fik han bægeret, og selskabet skrev:

„Hans Rodfrugtdyrkning drives saa kyndigt og smukt, at endog mange Tilreisende af denne Grund besøge ham“.

Ostepioneren Hanne Nielsen

JOHANNE ANE MARGRETHE NIELSEN,
Øverød, Holte – 1. bæger 1873

JOHANNE ANE MARGRETHE JACOBSEN var født i 1829. Hun blev gift med gårdejer Hans Nielsen i Øverød, Søllerød sogn, og HANNE NIELSEN blev det navn, hun brugte, og som blev kendt over hele Danmark og også i udlandet. Hun indlagde sig store fortjenester inden for dansk osteproduktion.

Selskabets årsberetning fra 1873 fortæller om hende, at hun „i en Aarrække med ualmindelig Begavelse har arbejdet i Meierifaget og produceret ikke blot Smør og Skummetmælksost, men ogsaa finere Ostesorter, og givet Beviset paa, at en Gaard med en Snæs Køer kan producere lige så fine Meieri-produkter som de store Gaarde. Madam Johanne Nielsen har tillige oplært en Mængde Meierilæringer og saaledes virket betydelig til Udbredelse af Kundskab om Mælkens rigtige Behandling. Der er derfor, efterat Belønningsudvalget har været hørt, blevet tilkjendt hende Selskabets 1ste Sølvbæger, en Udmærkelse, som ellers ikke har været tilkjendt Nogen i en lang Aarrække“.

En forbløffende kvinde var HANNE NIELSEN, denne kone fra gården i Øverød, der for over hundrede år siden drog til Frankrig og lærte sig roquefortostens hemmelighed, som drog op til de norske sætere og satte sig ind i myseosts fremstilling, drog til Cheshire i England, til Gouda i Holland, til Emmenthal i Schweiz, alle de store ostepionerer i Europa. Hun satte sig ind i, hvordan man laver brieost nær Paris, camembert ved Lisle og gorgonzola i Italien.

HANNE NIELSENS portræt hænger på Frilandsmuseet blandt en række af fortjente mænd inden for dansk landbrug. Hun er den eneste kvinde, som er kommet med i dette galleri. Allerede som barn viste hun et forbløffende initiativ, idet hun avlede silke-

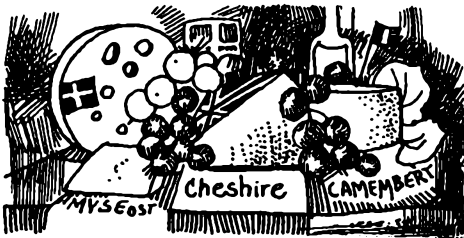
orm på sine forældres gård. Der findes endnu et stykke silke, som HANNE NIELSEN selv har vævet af egen silkeavl.

I gamle dage sorterede mejeriprodukterne på gårdene under konen. Det var hende, der kærnedes smørret og lavede osten, og dette var hele forudsætningen for HANNE NIELSENS initiativ til at skabe den osteproduktion, der bragte hende så vidt, at hun blev leverandør til hoffet, „Kongelig Hofleverantinde“, og vandt internationale præmier for sine oste. I 1865 fik hun præmie på en udstilling i Paris for en cheddarost. Hun var den første, der herhjemme fremstillede roquefortosten, der siden er blevet den store eksportartikel.

Der gik ry af HANNE NIELSENS virksomhed på Havartigården. Hun blev læremester for mange, har haft over 1000 elever. Som den første danske kvinde fik hun på sin sølvbryllupsdag i 1873 overrakt Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs første sølvbæger. Professor B. S. Jørgensen sagde ved overrækkelsen bl.a., at madam Nielsen havde tilintetgjort den fordom, at der ikke på bøndergårdene kunne tilvirkes lige så gode mælkeprodukter som på brug med større mælkemængder. Ved sin utrættelighed i arbejdet, tænkomsomhed og nidkærlighed havde hun givet et forbillede, mange sikkert ville stræbe efter.

HANNE NIELSEN fik økonomisk udbytte af sin osteproduktion. Hun havde sans for reklame og moderne salgsmetoder, oprettede en ostebutik på Vesterbrogade i København i Industribygningen.

HANNE NIELSEN døde i en alder af 74 år i 1903. Da man gav de her producerede oste nye udenlandske navne, fik tilsitter-osten navnet Havarti til minde om HANNE NIELSEN.

Leder af selskabets kontrol med korn og foderstoffer

Inspektør JAMES HØYER,
København – Store bæger 1919

Den 1. november 1919 havde den af Landhusholdningsselskabet foranstaltede kontrol med korn og foderstoffer i Københavns Frihavn bestået i 25 år.

Den blev forestået af en af selskabet valgt kontrolbestyrelse. På Landhusholdningsselskabets generalforsamling i 1919 gav inspektør JAMES HØYER en redegørelse for kontrollens virksomhed under verdenskrigen. Leder af kontrollen havde i alle de 25 år været JAMES HØYER, og selskabet skænkede ham sit store bæger som anerkendelse for hans udmærkede virksomhed.

„Som planteforædler var K. J. nærmest genial“

Forsøgsleder KARL JØRGENSEN,
Kgs. Lyngby – Største bæger 1924

KARL JØRGENSEN, en rigt begavet og særpræget personlighed, øvede en dansk pionerindsats på frøavlens og planteforædlingens område. I 1899 blev han knyttet til FDB's frøafdeling som leder af forsøgsarbejdet og kontroldyrkningen på forsøgsgården i Lyngby, som tilsynsførende ved frøavlens ude i landet og leder af stamfrøavlens. Da Danske Landboforeningers Frøforsyning oprettedes 1906, var hans planlægning og organisation af frøavlens med til at grundlægge dansk andelsvirksomhed på dette område. Det var især rodfrugter og græsmarksplanter, han arbejdede med, og han frembragte adskillige fine stammer, også en enkelt kornsort.

H. N. Frandsen, Østoftegaard, skrev i 1934 i Tidsskrift for Frøavl om KARL JØRGENSENS planteforædling: „Det var for så vidt mærkeligt, at KARL JØRGENSEN skulle få sin livsgerning på dette specielle område. Oprindeligt var han udlært billedskærer, og han tilbragte en stor del af sin ungdom på rejser i udlandet. Han gennemvandrede en stor del af Europa, og 15 år opholdt han sig i Amerika, hvor han den meste tid arbejdede ved gartneri, bl.a. en tid hos den berømte planteforædler Luther Burbank i Californien, og en årrække drev han selvstændigt gartneri i nærheden af Chicago. Disse vandreår havde naturligvis stor betydning for ham, idet han med sin levende og alsidige interesse lærte meget og modtog mange impulser for sit senere virke. Han fik en praktisk uddannelse som få m.h.t. at udnytte de forhold, der var for hånden, og han skaffede sig også ved flittigt studium et rigt fond af teoretisk viden. Han var således i virkeligheden velrustet til at løse de opgaver, som blev lagt hen til ham ved hans ansættelse i FDB's frøafdeling, og han kom her på sin rette hylde, ligesom han også var den rette mand til at begynde en sådan virksomhed. Det var jo noget nyt, der skulle opbygges; men han havde netop de egenskaber, der skulle til for at være pioneren på et sådant område. Dette

gjaldt m.h.t. gennemførelsen af selve forædlingsarbejdet, men det gjaldt også m.h.t. at grundlægge en sådan virksomhed for en andelsorganisation, hvor de ledende mænd først gennem de opnåede resultater kunne gives fuld tillid til sagen, og hvor der derfor i en årrække måtte arbejdes med yderst små midler. K. J. var nøjsomheden selv, når det gjaldt hans egne materielle fornødenheder, men han var mester i nøjsomhedens fineste kunst ved i sit arbejde at udnytte de forhåndenværende små midler i en frodig og udbytterig forædlingsvirksomhed. Som planteforædler var K. J. nærmest genial“.

I 26 år et fast led i Landhusholdningsselskabet

Kontorchef HANS AXEL VALDEMAR HERTEL,
København – Sørste bæger 1925

HANS HERTEL, der blev statsvidenskabelig kandidat i 1882, blev redaktionssekretær og senere redaktør for Ugeskrift for Landmænd. I 1901 blev han sekretær i Landhusholdningsselskabet, hvor han allerede da havde virket som sekretær for selskabets to toldkammerudvalg af 1887 og 1893. 1906 blev han redaktør af selskabets Tidsskrift for Landøkonomi. Professor Aksel Milthers har bedømt HERTEL og hans virke sådan i Dansk Biografisk Leksikon:

„HANS HERTEL var i 26 år det faste led i Landhusholdningsselskabets tilværelse. I en sjælden grad var han indlevet i selskabets historie og selv gennemtrængt af den almenyttige ånd, hvori dets stiftere og førere havde præget det. Han var en kundskabsrig mand, en særpræget, behersket og dog hjertelig personlighed, som værnede om selskabets traditioner med en værdighed, der vel var stilfuld, men aldrig kold og uadvortet. Navnlig i samarbejde med professor T. Westermann, medens denne var præsident, var han med til at skabe nyttig virksomhed, men han var tillige tilhænger af den opfattelse, at vel skulle selskabet tage nye opgaver op, men det burde afgive dem igen til selvstændige organisationer eller til staten, efterhånden som tiden var moden dertil. I samklang hermed var han tilbageholdende med hensyn til at søge Landhusholdningsselskabets tidligere stilling hævdet som landbrugets hovedrepræsentation, også i erhvervspolitiske og udenrigske anliggender, og 1919 førte udviklingen til oprettelse af Landbrugsraadet. HERTEL havde deltaget i det forberedende arbejde og var til sin død medlem af rådet som repræsentant for Landhusholdningsselskabet. – HERTEL udfoldede tillige en stor litterær virksomhed i Tidsskrift for Landøkonomi, som medarbejder ved Brickas Dansk

biografisk Lexikon og en række andre værker samt i selvstændige skrifter, hvoriblandt de betydelige hovedværker Andelsbevægelsen i Danmark 1917 og Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Historie I-II, 1919–20. Efter professor V. E. Maars død var han 1911–14 konstitueret som docent i almindelig landbrugslære ved Landbohøjskolen“.

Bryggeriarbejderen købte en gård

Gårdejer PETER HENRIKSEN og hustru, Risøgaard,
Himmelev-Veddelev sogn – Alm. bæger 1931

PETER HENRIKSEN havde været arbejdsmand på Tuborg Bryggerierne, da han i 1885 købte en ejendom på 60 tønder land ved Roskilde Fjord. Den kostede 24.000 kroner.

Inden 1913, hvor han overgav gården til en søn, havde han sat den i fin stand, selv opført alle nye bygninger og bygget en aftægtsvilla. Al gæld var betalt.

HENRIKSENS arbejde blev fundet så påskønnelsesværdigt, at han 17 år efter at have afstået gården fik selskabets sølvbæger.

Tjenestedreng blev statskonsulent og ekspert i planteavl

Statskonsulent KRISTIAN HANSEN,
Kgs. Lyngby – Største bæger 1937

KRISTIAN HANSEN kom ud at tjene, da han var en dreng på 8 år. Som 18-årig tog han vinterlærereksamen, senere højskoleophold, og han var lærer i Vestjylland, da hans store interesse for botanik udfoldede sig, ved læsning og praktisk arbejde i havebrug, træplantning og rodfrugtdyrkning. Han brød med lærergerningen og tog 30 år gammel landbrugseksamen ved Landbohøjskolen. I 1890 blev han leder af de forsøg, Foreningen til Kulturplanternes Forbedring havde begyndt i Kongens Lyngby. Tre år senere blev dette arbejde sluttet til Statens Forsøgsvirksomhed, og KRISTIAN HANSEN blev bestyrer af Lyngby Forsøgsstation og statskonsulent i planteavl for Øerne.

I mange år havde hans forsøgsarbejde stor betydning for planteavlens fremskridt i området. Hans forsøgsberetninger og forfatterskab af lærebøger og artikler virkede i samme retning.

Gødningsforsøg og ukrudtsbekæmpelse tog han også op i teori og praksis. Han var leder af Statens Ukrudtsforsøg 1918–27, bidrog til forædling af især byg og havre, og han blev tilsynsførende ved Dansk Landbrugsmuseum i Lyngby og, da staten i 1906

overtog museet, dets inspektør. Et stort landbrugsfagligt og landbrugshistorisk forfatterskab skyldes ham. KR. HANSENS alsidige virksomhed blev stærkt påskønnet, bl.a. ved Landhusholdningsselskabets største sølvbæger.

En banebryder for fjerkræavl

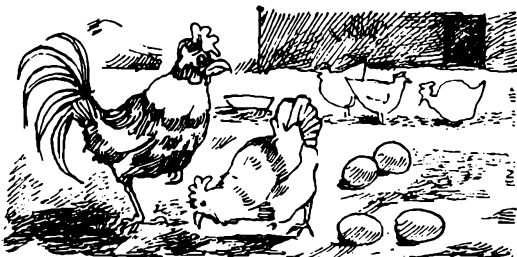
Statskonsulent W. A. KOCK,
Charlottenlund – Største bæger 1949

Ved Landhusholdningsselskabets generalforsamling december 1949 tildelte statskonsulent W. A. KOCK efter indstilling af Samvirksomheden for landbrugsfagligt Oplysningsarbejde Landhusholdningsselskabets største sølvbæger med inskription „for særlig fortjenstfuldt Virke til Landbo-Oplysningens Fremme“.

Ledende præsident, forpagter August Bech, udtalte bl.a.: „Det er i første række statskonsulent KOCKS virksomhed og initiativ, der har ført fjerkræavl frem til det høje stadi, hvorpå den nu befinder sig, og derfor er der grund til at takke og hædre statskonsulent W. A. KOCK for denne indsats. Han har været en banebryder. I 1903 begyndte KOCK som konsulent for Foreningen for landøkonomisk Fjerkræavl, blev i 1913 ansat som konsulent i fjerkræavl under Landhusholdningsselskabet, hvorefter udnævnelsen til statskonsulent kom i 1920. Ikke blot som konsulent, men også i organisationsarbejdet har statskonsulent KOCK arbejdet for fjerkræavl. Som formand for Statens Fjerkræudvalg, Statens Ægudvalg og Landbrugsministeriets Fjerkræeksportudvalg samt som medlem af Statens Husdyrbrugsudvalg m.m. har han ydet en god indsats.

I årene 1930–33 var statskonsulenten præsident for The World Poultry Science Association og er æresmedlem af denne verdensorganisation“.

Statskonsulent W. A. KOCK udtalte efter modtagelsen af sølvbæger og diplom, at han følte trang til at sige tak og var dybt rørt over denne anerkendelse. Det var den højeste æresbevisning for ham. De år, han havde været i tjeneste under Landhusholdningsselskabet, stod for ham som nogle af de bedste.

Stod for resultatrigt forædlingsarbejde

Forstander H. N. FRANDBSEN,
Øtoftegaard, Tåstrup – Største bæger 1951

På sin 70 års fødselsdag den 27. juni 1951 fik forstander H. N. FRANDBSEN overrakt selskabets største sølvbæger som anerkendelse for mere end 35 års enestående indsats til planteforædlingens fremme. Han blev i 1915 forædlingsleder inden for DLF's og FDB's frøavlsvirksomhed. Planteforædlingen var på det tidspunkt allerede godt i gang, men byggede i hovedsagen på udvælgelsen af de bedst egnede enkeltplanter og opformering af disse.

H. N. FRANDBSEN havde i sine egentlige uddannelsesår beskæftiget sig meget med arvelighedslæren, og netop i disse år slog arvelighedsforskningen fast, at almindeligt udvalg som forædlingsgrundlag kun havde gyldighed over for de selvbefrugtende arter, f.eks. byg, havre, hvede og ært, mens krydsning for fremmedbefrugternes vedkommende, d.v.s. de fleste af rodfrugt- og græsmarksplanterne, var det grundlag, hvorpå forbedringen af disse stort set skulle ske.

Det blev forstander FRANDBSENS store fortjeneste, at han – i begyndelsen med beskedne midler – i praksis viste rigtigheden heraf og lagde grunden til den moderne og resultatrige forædlingsvirksomhed, som navnet Øtofte i dag dækker over, sagde forpagter Aug. Bech, da han som præsident i selskabet overrakte sølvbægeret. Han sagde, at i de sidste 35 år var der skabt en merværdi i høstudbyttet på omkring 13 milliarder kroner, og han fortsatte: En stor del af det resultat, der i årenes løb er opnået på dette område, har forstander H. N. FRANDBSEN æren for. Derfor har han fået den høje anerkendelse, som Landhusholdningsselskabets største sølvbæger er: Et udtryk for hele det danske landbrugs påskønnelse af en indsats, der næsten er som et eventyr om en side af moderne dansk landbrug.

Professors værdifulde indsats i landøkonomisk oplysningsarbejde

Professor JOHANNES JESPERSEN,
København – Største bæger 1964

Da professor JOHANNES JESPERSEN fik overrakt sit sølvbæger, skete det på Landhusholdningsselskabets generalforsamling den 3. december 1964, og den ledende præsident, kammerherre E. Tesdorpf, sagde: „Vi har i dag den store glæde at kunne uddele en sjælden anerkendelse, idet selskabets præsidium har besluttet at tildele professor JOHNS. JESPERSEN Det kongelige danske Landhusholdningsselskabs

største sølvbæger for hans betydelige indsats i det landøkonomiske oplysningsarbejde. Med dette sølvbæger ønsker Landhusholdningsselskabet at hædre fremragende mænd og kvinder, der har gjort sig særligt fortjent i det danske landbrug, og der er i reglen mange år imellem, at det uddeles.

Når vi gerne vil tildele Dem, professor JOHNS JESPERSEN, denne anerkendelse, er det først og fremmest som en tak for Deres værdifulde indsats inden for dansk svineavl, et arbejde De blev kendt for landet over. Da De i 1923 blev udnævnt til professor i husdyrbrug ved Landbohøjskolen, hed Deres fagområde: „Hesten og de mindre husdyrs avl og fodring“, og i de første år var det navnlig som hestemand, at De var kendt, men det blev hurtigt svinene, der kom i forgrunden. Svinefodringsforsøgene havde gennem mange år ført en tilbagetrukket tilværelse ved Forsøgslaboratoriet. De samvirkende danske Andels-Svineslagterier ønskede en udvidelse af disse forsøg, hvilket skete ved et samarbejde mellem Statens Husdyrbrugsudvalg og De samvirkende danske Andelslagterier.

Professor JESPERSEN blev leder af disse forsøg, og allerede i 1928 forelå den første forsøgsberetning fra Deres hånd. Den omhandlede forsøg med skummetmælk til slagterisvin, og hurtigt fulgte adskillige andre betydningsfulde beretninger: Forsøg med kogte kartofler, forsøg med sukkerroer og mange flere. Disse beretninger blev ivrigt læst og diskuteret, og der blev gennem årene stillet store krav til Deres arbejdsevne, idet De foruden undervisningen ved Landbohøjskolen og ledelsen af forsøgene, der begge var krævende opgaver, blev en meget benyttet foredragsholder i de landøkonomiske foreninger, fordi de praktiske landmænd helst ville høre Deres egen udlægning af de forsøgsresultater, som direkte og med stor fordel kunne anvendes i det daglige arbejde.

De har nu afsluttet et værdifuldt landøkonomisk oplysningsarbejde, som er lykkedes for Dem i en ganske sjælden grad.

Derfor vil vi i dag hylde Dem for Deres store og betydelige indsats, og jeg beder Dem modtage selskabets største sølvbæger som et synligt bevis for vor beundring og taknemlighed“.

FREDERIKSBORG AMT

Skolelærer HANS MATHIAS HOLGERSEN, Asminderød	1804	Gårdmand LARS LARSEN, Nødebo	1816
Husmand NIELS JENSEN, Orø	1804	Gårdmand PEDER ANDERSEN, JØRLUNDE	1817
MAREN LARSDATTER, gift med udflyttergård- mand Jørgen Olsen, Toverup	1804	Skolelærer J. NIELSEN, Frederikssund	1817
Kirkesanger JOHAN PETERSEN, Hørsholm	1804	Gårdmand JOHN PEDERSEN, Søborg	1818
Gårdmand PEDER RASMUSSEN, Gerlev	1804	Arvefæster HANS SØRENSEN, Humlebæk	1818
Selvejergårdmand PEDER SVENDSEN, Stenløse	1805	Selvejershusmand JENS HANSEN, Asminderød	1819
Selvejerbonde NIELS NIELSEN, Asminderød	1807	Husmand MATHIAS HANSEN, Tikøb	1821
Selvejerbonde HANS SØRENSEN, Asminderød	1807	Gartner ERICHSSEN, Grønholt	1823
Gårdmand PEDER CHRISTENSEN, Ganløse	1809	Smedesvend SVEND SVENDSEN, Helsingør	1823
Skolelærer PEDER HOLSTEBROE, Asminderød	1809	ELSE JØRGENDATTER, gift med husfæster og hjulmand Anders Larsen, Alsønderup	1833
Husmand HANS LARSEN, Draaby	1809	Gårdejer JØRGEN PEDERSEN, Jørlunde	1838
Husmand FRANDS JENSEN, Draaby	1810	Fyrinspektør, krigsråd FABER, Søborg	1840
Skolelærer N. CHRISTENSEN, Asminderød	1811	ANNE MARGRETHE JACOBSDATTER, gift med træskomand Frederik Petersen, Asminderød	1857
Sognefoged JOHAN HANSEN, Asminderød	1812	Husmand NIELS ANDERSEN, Tikøb	1860
ANE NIELSDATTER, gift med gårdmand Povel BENDSEN, Karlebo	1814	Lærer GULBRANDSEN, Alsønderup	1876
Bonde PEDER NIELSEN HAVE, Karlebo	1816	Gårdmand HANS LARSEN, Vejby	1890
		Parcellist NIELS M. JØRGENSEN, Tikøb	1910

Han avlede „underjordiske Kaalrabi“

Skolelærer HANS MATHIAS HOLGERSEN,
Asminderød – 3. bæger 1804

HANS MATHIAS HOLGERSEN fik sølvbæger for sin 764 kvadratale store have. I 1804 avlede han her bl.a. 200 „underjordiske Kaalrabi“, 6 skæpper roer, 250 porrer, 350 persille og meget andet. Det gamle Berlingske Tidende fortæller, at han havde indrettet en jordfrugtkælder og en blegeplads, samt at han selv forfærdigede „fine Haugeredskeer“. Han fodrede svin og små kreaturer med affald fra haver.

„Fangede paa 10 Aar 95 Sælhunde“

Husmand NIELS JENSEN,
Næsby, Orø – 6. bæger 1804

NIELS JENSEN fik bæger for sin sælhundefangst. Berlingske Tidende 1805 skriver, at han i løbet af 10 år fangede 95 sælhunde „af forskiellig Størrelse“. Anmeldelsen til selskabet blev attesteret af „Hr. Herredsfoged Galschiøt, Hr. T. Børresen og 2de Bønder“.

„Kaalshoveder og Petersillie“

MAREN LARSDATTER, gift med
udflyttergårdmand Jørgen Olsen,
Ullerup, Toverup sogn – 4. bæger 1804

MAREN LARSDATTER anlagde „på Carlsminde Overdrev, hvor Jorden var slet og Beliggenheden ufordelagtig“ en have, hvori hun i 1804 avlede 1500 „Kaalshoveder, 50 underjordiske Kaalrabi, 300 Rødbeder og 250 Pastinakker, 500 Sellerie, 400 Petersillie med mere“.

Kirkesangeren fabrikerede tangtørv

Kirkesanger JOHAN PETERSEN,
Hørsholm – 4. bæger 1804

Når kirkesanger JOHAN PETERSEN fik sølvbæger, var det, fordi han „i adskillige Henseende har viist nyttig Virksomhed og i Særdeleshed gjort Forsøg med at fabricere Tangtørv, hvoraf gode Prøver ere indsendte . . .“

Fodring „fra Kl. 10 til Kl. 3“

Gårdmand PETER RASMUSSEN,
Gerlev sogn – 4. bæger 1804

PETER RASMUSSEN fik med bl. a. følgende begrundelse sit bæger: „... i Aarene 1802 og 1803 (har han) Aarlig sommerstaldfodret 6 Køer og 4 Heste med Kløver og Vikke-Havre og i 1804 desuden 4 Heste og 4 Unghoveder fra Kl. 10 til Kl. 3.“.

Da mergel var ny og oprøvet

Selvejergårdmand PETER SVENDSEN,
Vindekøb, Søsุม by, Stenløse – 5. bæger 1805

PETER SVENDSEN „har gjort sig megen Umage med at opdage Mergel og fundet samme paa en Strækning af halvanden Tønde Lands Størrelse, lidet over en Alen i Jorden“. I året 1802 bemergede han til forsøg to skæpper land og i 1803 og 1804 årlig halvanden tønde land, „hvorefter han avlede paa denne Jord, som ellers er meget sandig, god Sæd. For denne Anvendelse af Mergel bliver ham tilkiendt en Belønning af et Sølvbæger“.

24 tønder udsæd gav 410 tønder

Selvejerbonde NIELS NIELSEN,
Dagelykke, Asminderød – 4. bæger 1807

NIELS NIELSEN „har i Aaret 1806 lagt omtrent fem Tønder Land med Kartoffler og efter 24 Tønder Udsæd avlet 410 Tønder Kartoffler, hvilke han deels har anvendt til eget Brug i Huusholdningen, til Kreaturers Fodring og til Salg til Fattige“.

Kartoffeldyrker fik opmuntring

Selvejerbonde HANS SØRENSEN,
Dagelykke, Asminderød – 5. bæger 1807

Referat af et forhandlingsmøde i 1807 oplyser, at HANS SØRENSEN „efter 18 Tønders Udsæd paa 28.700 Kvadratalen har avlet 260 Tønder Kartoffler, som deels ere solgte, deels anvendte til eget Brug i Huusholdningen og til Kreaturers Fodring; til Kartofflers Bevaring har han indrettet en steensat Kjelder“

Mose på 12 tønder land tørredes ud

Gårdmand PETER CHRISTENSEN,
Knardrup, Ganløse sogn – 5. bæger 1809

PETER CHRISTENSEN belønnedes for i årene 1805 og 1806 at have gravet 667 favne grøfter, hvorved en tørvemose på 12 tønder land blev udtørret. Den kunne derefter dels bruges til hø- og kornavl, dels til „ordentlig Tørveskiær“.

6 tønder kartofler blev til 100 tønder

Skolelærer PETER HOLSTEBROE,
Langstrup, Asminderød sogn – 4. bæger 1809

PETER HOLSTEBROE fik sit sølvbæger for i året 1808 at have nedlagt seks tønder kartofler, overskårne i fem og seks stykker, på et areal af 1,5 tønde land, hvorefter han avlede 100 tønder.

Fik hæder for sin køkkenhave

Husmand HANS LARSEN,
Overdraaby, Draaby sogn – 6. bæger 1809

HANS LARSEN anlagde en have på 3135 kvadratalen og indhegnede den med dobbelte volddiger beplantet med hvidtorn. „Haven, som er indeelt i 4 Quarterer, bruges afvekslende til forskellige Kiøkken-Urter“. Hans husmandssted lå på Jægerspris gods.

Fangede 170 marsvin til tran

Husmand FRANDS JENSEN,
Jægerspris gods, Draaby sogn – 1. bæger 1810

FRANDS JENSENS sølvbæger var en af de for sælhundefangst udsatte præmier. Det var nu marsvin, han fangede i Issefjorden – nemlig 170 stykker, som blev til 16 tønder tran.

Lærte skolebørn at pode

Skolelærer N. CHRISTENSEN,
Veksebo, Asminderød sogn – 4. bæger 1811

N. CHRISTENSEN skabte i århundredets første tiår en have med alle slags buske samt forskellige arter kål og gulerødder. Han oprettede desuden en plante-skole med frugttræer. 100 af dem forærede han bort. Sine skolebørn lærte han „at pode og oculere“.

Tre bækkes vand over en eng

Sognefoged JOHAN HANSEN,
Danstrup, Asminderød sogn - 5. bæger 1812

I et af selskabets skrifter hedder det: „Sognefoged JOHAN HANSEN . . . har for at udtørre sin Engbund af fireogenhalv Tønde Lands Størrelse, som i vaade Sommer blev oversvømmet ved Vandet af 3de Bække, der have deres Løb over Lodden gravet 985 Favne Grøfter, og for end mere at frugtbar-gjøre Engen har han ved anbragte Dæmninger i Bækkene gjort Indretning til at kunne efter Behag sætte Engen under Vand. I Stedet for at der til-forn ikkun avledes 12 til 15 Læs Høe, har han i Aaret 1811 avlet 37 Læs paa dette Engstykke“.

Husfrue Ane podede frugttræer

ANE NIELSDATTER, gift med
gårdmand POVEL BENDSEN,
Karlebo - 6. bæger 1814

ANE NIELSDATTER fik sammen med sin mand POVEL BENDSEN sølvbæger for anlæg af en have, 100 alen lang og 70 alen bred. Her var 150 frugttræer. Egentlig var denne præstation for gammel (17 år) til at kunne blive præmieret, men selskabet gjorde en undtagelse, ikke mindst fordi „Bendsens Husfrue Ane“ selv podede størstedelen af havens frugttræer.

Kunne føde 30 dyr flere end forgængeren

Bonde PETER NIELSEN HAVE,
Gunderød, Karlebo sogn - 3. bæger 1816

PETER NIELSEN HAVE fik sit sølvbæger for på fire år at have bygget et 43 fags hus og opryddet ialt 50 tønder land. Herved blev han i stand til at føde 18 høveder og 12 får flere, end hans forgænger havde kunnet holde på gården.

Han byggede efter ildebrand, hun dyrkede medicinalurter

Gårdmand LARS LARSEN,
Nødebo - 3. bæger 1816

LARS LARSENS gård brændte, og han flyttede ud. Seks år senere havde han skabt en fin ejendom med indhegnet jordlod og en have, som fortrinsvis hans kone Maren Rasmusdatter, passede. Hun dyrkede foruden almindelige køkkenurter „adskillige Medicinalurter“.

„For Hegning ved Steengjerder“

Gårdmand PETER ANDERSEN,
Jørlunde sogn - 4. bæger 1817

„For Opførelsen af 334 Favne enkelte Steengjerder, men hvoraf kun 71 ere Udhegn, tilkommer Gaardmand P. ANDERSEN i Hjørlande det 4. Bæger med Paaskriften „For Hegning ved Steengjerder““.

Hjalp naboer med frugtavl

Skolelærer J. NIELSEN,
Ude-Sundby, Frederikssund - 6. bæger 1817

J. NIELSEN anlagde to haver. „En med 100 Frugttræer paa en tidligere Bolig i Haarlef ved Frederiksborg“ og en på den senere bopæl. Her var 60 frugttræer. Han underviste egnens beboere i podning af træerne.

Indførte vekseldrift og staldfodring

Gårdmand JOHN PEDERSEN,
Søborg sogn - 2. bæger 1818

Beretning om JOHN PEDERSEN findes i et fragment af selskabets trykte skrifter. Det hedder, at han fik sølvbæger for i 1816 at indføre vekseldrift og staldfodring. Han opnåede at kunne holde en besætning på 24-28 høveder og 24 får. Han anlagde også en fin „Hauge beplantet med 150 Stkr. forskellige Frugttræer“.

Fodring, mergling, grøfter og volde

Arvefæster HANS SØRENSEN,
Humblebæk sogn - 1. bæger 1818

HANS SØRENSEN fik tildelt sølvbæger for arbejde udført i 1817. Den eneste omtale, man kender om ham, er fra selskabets håndskrevne protokol, hvori han omtales for staldfodring, mergling, gravning af vandgrøfter og opførelse af dobbelte jordvolde.

Flid på „særdeles maadelige Lod“

Selvejerhusmand JENS HANSEN,
Asminderød – 4. bæger 1819

JENS HANSEN arvede i 1812 efter sin far et hus med „en Lod, som var dækket med Træstød og Enebærriis“. Han ryddede stød og ris, gravede, merglede, hegnede jorden med stengærder, plantede og forædlede 250 frugttræer og kunne i 1819 holde fire heste og seks køer på den før „særdeles maadelige Lod“.

Passede i 26 år delvis gratis andres haver

Husmand MATHIAS HANSEN,
Horneby, Tikøb sogn – 6. bæger 1821

Selskabets bøger fortæller, at MATHIAS HANSEN „i en Række af 26 Aar tildeels uden Betaling har været Omegnens Beboere, saavel Bønder som Folk udenfor Bondestanden, behjælpelig med deres Havers Beplantning og Træernes Forædling. For den uegennyttige Flid, hvormed han saaledes har virket til Havedyrkningens Udbredelse, fandt Selskabet ham fortjent til en Opmuntring“.

Gartner stod bi med gratis råd og dåd

Gartner ERICHSEN,
Hegnsholt, Grønholt – 6. bæger 1823

Selskabets bøger fra 1822 beretter: „Gartner ERICHSEN har stræbt at udbrede Humleavlen i sin Egn ved at anlægge Humlehaver for Egnens Beboere. I de fem Aar, han har været i Tjeneste hos Hs. Exell. Hr. Overhofmarskal Hauch, har han saaledes i Grønholt og Karleboe Sogne, uden Betaling, anlagt 20 Humlehaver, den ved Hegnsholt Gaard iberegnet, hvilke indbefatte 1667 Kuler, som alle staa i frodig Vækst. Desuden har han anlagt flere Frugthaver for Bønderne og velvilligen gaaet dem tilhaande med Raad og Daad ved deres Havers Beplantning“. Gartner ERICHSENS sølvbæger fik påskriften: „For uegennyttig Gavnelyst.“

Opmuntring til dygtig smedesvend

Smedesvend SVEND SVENDSEN,
Helsingør – 6. bæger 1823

SVEND SVENDSEN var en dygtighed i sit fag. „Af hans Arbejder ere nogle Prøver hertil indleverede,

hvilke vidne om Tænkksomhed og ere særdeles vel udførte. En Attest fra den Mester, hos hvem bemeldte SVEND SVENDSEN arbejder, udviser ogsaa, at han er en sjelden dygtig Smed. Til en Opmuntring bevilgede Selskabet ham sit Sølvbæger med Paaskrift: For roesværdig Vindskibelighed“.

Mor til mange opfyldte troligt alle pligter

ELSE JØRGENDATTER, gift med
husfæster og hjulmand Anders Larsen,
Kagerup huse, Alsønderup sogn – 5. bæger 1833

Det var Anders Larsens hustru, der i en årrække under hans tiltagende svaghed bestyrede deres lille landbrug, og at familien fandt udkomme, skyldtes alene hendes utrættelige virksomhed.

ELSE JØRGENDATTER besørgede ofte ene pløjning, såning, harvning, hun slog græs, mejede korn, tærskede, skar hakkelse, gravede vandgrøfter, opførte stengærder omkring lodden, passede sin syge mand, og opfyldte troligt alle pligter som mor til en stor børneflokk.

„Hun har endog til sine Tider deltaget i Skovarbejder“.

Bønder på egnen fulgte vekseldrift, han indførte

Gårdmand JØRGEN PEDERSEN,
Hjølunde sogn – 2. bæger 1838

JØRGEN PEDERSEN indførte på sin hovedlod, 52 tønder land, følgende sædskifte: 1) Byg, 2) Ærter og vikkehavre, 3) Rug, 4) Kartoffler, 5) Havre, udlagt med kløver og timotheegræs i to år. I gode år havde han en kartoffelafråde på over 1000 tønder; han dyrkede tillige turnips, kålrabi og kål. En eng på fem tønder land udgravede, opdyrkede, gødede og tidels merglede han.

„Et sumpet Overdrev paa 22 Tønder Land har han røddet og udgravet, tildeels med Faskiner, og bragt det under god Dyrkning. Hans Befæstning er syv Heste, 40 Qvægshøveder og 30 Faar, alle af fortrinlig Race, de sidste en Blanding af frisiske og Leicesterfaar. Sommerstaldfodring er af ham anvendt i flere Aar. Sin Have har han udvidet og beplantet med en Deel Frugttræer. Sine Bygninger har han tildeels opført af Nyt og selv brændt Stenene. Flere af Egnens Bønder have fulgt det af ham ved Vexelbrugets Indførelse og i anden Henseende givne Exempel“.

Sandet og bakke øde blev skønt anlæg

Fyringsinspektør, krigsråd FABER,
Nakkehoved, Søborg sogn - 3. bæger 1840

Selskabets gamle bøger fortæller om modtageren af dette sølvbæger: „Fyrinspecteur paa Nakkehoved, Krigsraad FABER forefandt ved sit Embedes Tiltrædelse i Aaret 1824 ingen Have eller Træer ved sin Embedsbolig (paa Sjællands nordligste Odde), men den var ligesom Fyrtaarnene omgivet af et sandigt og bakket Øde, som han paa egen Bekostning har forvandlet til Have- og Lystanlæg, der vidne om hans ufortrødne Anstrængelser og særdeles Smag.

I disse Anlæg, som indtage et Areal af omtrent 2½ Tønde Land, findes baade Frugt- og Køkkenhave; de indeholde nu over 12000 Træer og Buske; iblandt hine en mængde Frugttræer. Haverne yde nu riig Afgrøde af Træ- og Jordfrugter og af alle slags Kiøkkenurter, ligesom Skovhaven allerede afgiver en stor Deel Birkeriis Gierdsel. Foruden den særdeles Prydelse, disse Anlæg frembyde paa en ellers nøgen Kystbanke, ville de saaledes være af væsentligt Gavn for Hr. FABER og hans Eftermænd. - Hvad der ogsaa fortæner Paaskønnelse, er den forekommende Velvillie, hvormed Hr. FABER indrømmer dem, der besøge dette afsides Punkt, Adgang til de skønne og nyttige Anlæg, han har fremtryllet“.

Hun befriede familien for fattigdom

ANNE MARGRETHE JACOBSDATTER, gift med
træskomand Frederik Petersen,
Asminderød sogn - 6. bæger 1857

Landhusholdningsselskabets bøger fortæller, at sølvbæger „forundtes Træskomand Frederik Petersens Hustru, ANNE MARGRETHE JACOBSDATTER, for dem af hende, ifølge Skolelærer Knudsens, Sogneforstander Peder Hansens og Gaardmand Hans Johansens Attester, udviste ualmindelige Virksomhed bl.a. ved at reole et Stykke raa Jord paa en Skæppe Land i en Dybde af syv Alen og forvandle samme til Frugthave, mergle en halv Tønde Land med Trillebør og benytte det opgravede Leer til Muursteen, hvis Salg har indbragt ca. 700 Rigsdaler. Hun har besørget alt med egne Hænder og ved sin Utrættelighed befriet Familien fra Fattigdom. Hun var paa det bedste anbefalet af Frederiksborg Amts Landboforening“.

Blind mand kunne tjene som eksempel for seende

HUSMAND NIELS ANDERSEN,
Horsørød, Tikøb sogn - Sølvbæger 1860

NIELS ANDERSEN gav et på grund af særegne omstændigheder enestående eksempel på udholdenhed og flid. Skønt han var helt blind, gennemførte han besværlige og storartede arbejder ved at bringe godt syv tønder land jord bevokset med lyng og belagt med sten og en mose, der stod under vand, i dyrkbar stand, så den ydede store afgrøder. Han købte ejendommen i 1854, men var i to år så svag, at han ikke kunne arbejde. Vejledet af sin gode kone og sin lille søn under arbejderne gravede han derefter med egne hænder mosen og en tønde land, der ikke kunne pløjes. Han afhuggede mange læs tuer, gravede 500 favne grøfter, 200 af dem dækkede med sten og atter tildækkede. Jorden fra de åbne grøfter fyldtes i tørvegrave og andre fordybninger.

Når NIELS ANDERSEN gravede grøfter, brugte han to stænger, som hans kone eller lille dreng anbragte, en på hver side af kanten af den grøft, der skulle graves. Imellem de to stænger gravede han da, indtil han nåede stængerne, der igen blev flyttet.

Landhusholdningsselskabet undersøgte, som altid, nøje rigtigheden af, hvad der var indberettet om NIELS ANDERSEN. Alle enkeltheder blev fuldt bekræftet ved tre kyndige mænds besøg på stedet. De bemærkede: „Denne blinde Mands Virksomhed kan tjene som Mønster for mange Seende“.

Lærers fritid gik til tålmodigt slid

LÆRER GULBRANDSEN,
Tulstrup, Alsønderup sogn - 4. bæger 1876

Efter at lærer GULBRANDSEN omkring 1836 havde tiltrådt sit embede i Tulstrup, brugte han sin fritid til at dyrke skoleloddens 13 tønder land. Han fyldte gamle tørvegrave, planerede tuer, kørte jord

på, drænede i stor dybde, så at jorden blev god ager, hvor han kunne holde fire køer og en hest. Selskabet bemærkede, at der nu var „tilvebragt de nødvendige Betingelser for en rationel Benyttelse af Skoleloddet, hvorom der slet ikke kunde være Tale, da GULBRANDSEN overtog den, og som vel væsentlig vil komme de senere Skolelærere i Tulstrup til Nytte, men som kun er tilvebragt ved stor Udholdenhed og Flid af den nuværende Bruger“.

„Udført i hans Fritid, Morgen og Aften“

Gårdmand HANS LARSEN,
Mønge, Vejby sogn - 5. bæger 1890

Frederiksborg Amts Landboforening anbefalede HANS LARSEN „som en flittig og hæderlig Mand, der holder alt i Orden“. Han havde „en tarvelig Afgrøde“, fra han i 1877 overtog en huslod på fem-seks tønder land leret, men muldfattig jord i dårlig drift. I 1889 var al jord i god kulturtilstand. Han drænede, kulegravede og merglede, og hans besætning og bygninger var nu udmærkede. Alt jordarbejdet var „udført i hans Fritid, Morgen og Aften“.

„Jeg tog tit Fejl, men saa gjorde jeg det om“

Parcelлист NIELS M. JØRGENSEN,
Tinkerup, Tikøb sogn - Alm. bæger 1910

I 1877 overtog NIELS JØRGENSEN otte tønder land og 24 tønder land tørvemose med krat og lyng på Tinkerup overdrev. Der var ingen bygninger, og ejendommen blev betalt med 20.000 kr. - en meget høj pris dengang.

„I de første 14 Aar gav Mosen Hovedindtægten, men det nødvendiggjorde, at der maatte holdes 2 Heste, og ved siden heraf kunde der i de første Aar kun skaffes Føde til 2 Køer, men snart købtes Græs i Skovene, og Besætningen udvidedes til 4 Køer. NIELS JØRGENSEN, der var en meget virkelysten Natur, kunde dog ikke slaa sig til Ro med Tørvehandelen alene, og paa Tider, hvor Tørven ikke lagde Beslag paa hans Arbejdskraft, tog han fat paa at forbedre Jorden og omdanne de gamle Tørvegrave til Pløjeland. Vandafledningen bragtes i Orden. Birk og Krat blev ryddet, de gamle Tørvegrave jævnedes, og der blev paakørt Fyld samt Jord og Mergel. Paa denne Maade er opdyrket ca. 22 Tønder Land, som nu giver fortrinlige Afgrøder.

For en Mand, der begynder en Virksomhed paa saa bar bund, som NIELS JØRGENSEN har begyndt, vil der altid være overmaade mange Vanskeligheder at overvinde, og han maa være i Besiddelse af en Trofasthed og Udholdenhed til sin Gerning, som ikke er ringe, om han skal naa at se et saa smukt Resultat som her. NIELS JØRGENSEN siger, at tit har han taget Fejl ved Behandlingen af det vanskelige Opdyrkningsarbejde, men saa maatte han gøre det om, og vandt derved Erfaring for senere Arbejder“.

HOLBÆK AMT

Guldsmed BONNE MADSEN BONNESEN, Kalundborg	1804	Fæstebonde MIKKEL NIELSEN, Ørslev	1819
Gårdmand PEDER ANDERSEN, Kundby	1806	Tjenestekarl ANDERS NIELSEN, Følleslev	1821
Gårdmand CHRISTEN CHRISTENSEN, Tølløse	1806	Gårdfæster JENS CHRISTENSEN, Buerup	1824
Bonde NIELS OLSEN, Jyderup	1806	Skolelærer og kirkesanger PETERSEN, Jyderup	1825
Gårdmand PEDER PEDERSEN, Holmstrup	1806	Gårdmand JENS LARSEN AALING, Samsø	1829
Fisker og husmand JENS ANDERSEN, Højby	1807	Sognefoged, gårdmand SØREN SØRENSEN, Sørslev	1852
Fisker og husmand PEDER HANSEN, Højby	1807	Husmand ANDERS HANSEN, Følleslev	1862
Fisker og husmand MAD S LARSEN, Højby	1807	Lejehusmand LARS IVERSEN, Hørby	1909
Fisker og husmand NIELS MADSEN, Højby	1807	Højskoleforstander ANDERS JØRGENSEN, Høng	1910
Gårdmand DIDRIK HANSEN, Ugerløse	1807	Boelsmand PEDER HANSEN og hustru JULIANE, Brejninge	1916
Gårdmand PEDER JEPPESEN, Søndersted	1807	Gårdejer, murer og tækker NIELS M. JENSEN, Rørvig	1918
Gårdmand HANS PEDERSEN, Ugerløse	1807	Husmand ANDERS LARSEN, Asmindrup	1918
Gårdmand JENS PEDERSEN, Ugerløse	1807	Husmand OLE NIELSEN, Mørke	1918
Smed JENS LARSEN BIRCH, Holmstrup	1809	Gårdejer SØREN ANDREASEN, Hørve	1926
Gårdmand PEDER PEDERSEN, Tølløse	1809	Gårdejer JACOB HOLM og hustru, Onsbjerg	1936
Selvejergårdmand ANDERS PETERSEN, Ugerløse	1815	Gårdejer VILHELM NIELSEN, Ørslev	1951
Husmand JENS JENSEN, Nr. Asmindrup	1818	Fru ELLEN VILHEMOES ANDERSEN, Egebjærg	1959
Gårdmand PEDER LARSEN, Ugerløse	1818		
Husmand LARS NIELSEN, Butterup	1819		

Vand eller hest for væven

Guldsmed BONNE MADSEN BONNESEN,
Kalundborg – 4. bæger 1804

„ . . indsendt en Model til en Vævemaskine af hans Opfindelse, som skulde kunde drives ved Vand eller Hestekraft. Da der paa denne Model er anvendt megen Fliid og Indretningen røber mekaniske Kundskaber, saa . . . ” BONNESEN fik sit sølvbæger for denne præstation.

34 tønder land under vand blev ager

Gårdmand PEDER ANDERSEN,
Marke by, Kundby – 5. bæger 1806

I 1805–06 udførte PEDER ANDERSEN et godt og vidtløftigt grøftarbejde. „hvored 34 Tønder Land, som for det meste tilforn stod under Vand, er bleven udtørret og nu bruges til Agerland“.

Salg af små partier bevis for godt frø

Gårdmand CHRISTEN CHRISTENSEN,
Vallingerød, Tølløse – 5. bæger 1806

„Udsigt over Selskabets Forhandlinger“ for 1807 fortæller, at dette bæger blev tildelt CHRISTEN CHRISTENSEN, fordi han „har i 1805 avlet 47½ Lis-pund Kløverfrø, som i Foraaret 1806 er solgt for det Meste i smaa Quantiteter, og hvorved det er beviist, at Frøet har været godt“.

Stort areal kratbund kom under plov

Bonde NIELS OLSEN,
Jyderup – 6. bæger 1806

NIELS OLSEN gravede i 1805–06 899 favne brede og dybe grøfter, som „har udtørret en i samme Tid opryddet Kratbund og har derved bragt 15½ Tønde Land under Ploven, hvilke forhen ikke har været dyrket“.

Fjernede sten fra 34 tønder land

Gårdmand PETER PEDERSEN,
Brokøb, Holmstrup - 4. bæger 1806

PETER PEDERSEN fik et sølvbæger, fordi han i årene 1805 og 1806 havde „opsat 624 Favne enkelte Steengjerder med Jordvold, 10 Qvarter høje, hvortil Stenene ere opbrudte paa 30 Tønder Land, som derved er bleven gjort dyrkbar“.

Fire fiskere fik sølv for bundgarn

Fiskerne og husmændene

JENS ANDERSEN,
PETER HANSEN,
MADS LARSEN og
NIELS MADSEN,
alle Nyrup, Højby sogn - Alle 6. bæger 1807

De fire fiskere og husmænd fik i 1807 hver „en Belønning af 10 Rigsdaler eller et Sølvbæger af samme Værdi“, fordi de havde anskaffet sig et Bundgarn og dermed fisket fra 15. Marts til 10. Maj forrige Aar 2088 Oll Sild, som deels ere solgte friske og 10½ Tønde er bleven nedsaltet til Salg“.

Mose blev eng, krat blev ager

Gårdmand DIDRIK HANSEN,
Nyrup, Ugerløse - 4. bæger 1807

DIDRIK HANSEN udtørrede i løbet af seks år tre moser på 10-12 tønder land og gjorde dem „ved Jevning samt Besaaening med Hørfrøe og Kløver brugelig til Eng“. Han ryddede også 10 tønder land for sten, kratvækster og stubbe.

Udtørrede mose på 12½ tønde land

Gårdmand PETER JEPPESEN,
Søndersted - 5. bæger 1807

„Bonden PETER JEPPESEN af Søndersted, på Communitetets Gods ved Holbæk har siden 1802 gravet 1816 Favne Lands Størrelse, hvoraf en Deel er opryddet og bragt under Ploven“.

Ryddede sten, tjørn og stubbe bort

Gårdmand HANS PEDERSEN,
Nyrup, Ugerløse - 2. bæger 1807

Selskabets bøger fra 1808 fortæller, at HANS PEDERSEN „har siden Udskiftningen i 1800 opsat 1268 Favne enkelte Steengjerder med Jordvold, gravet 1346 Favne Vandaflednings- og Indhegningsgrøfter og ryddet 16 Tønder Land fra Tjørne- og Hesselstubbe samt Steen, og sat otte Stenkister“.

Belønning for „Steengjerder og Grøvter“

Gårdmand JENS PEDERSEN,
Nyrup, Ugerløse - 6. bæger 1807

„Gaardmand JENS PEDERSEN. . . har siden Udskiftningen i 1800 opsat 581 Favne enkelte Steengjerder, gravet 254 Favne dobbelte Grøvter, beplantet med to Rader og sat fem Steenkister“.

Smed udtørrede stor mose

Smed JENS LARSEN BIRCH,
Holmstrup sogn - 4. bæger 1809

JENS LARSEN BIRCH udførte på sin gård omfattende jordforbedringsarbejder, der gjorde ham fortjent til selskabets sølvbæger. Bl.a. udtørrede han en mose på syv tønder land ved at grave 1634 favne grøfter.

Førte godt lagt plan ud i livet

Gårdmand PETER PEDERSEN,
Marup, Tølløse sogn - 2. bæger 1809

PETER PEDERSENS sølvbæger havde indskriften: „For vel indrettet Agerbrug“. I selskabets skrifter hedder det, at han fik bægere „for at have, efter en vel anlagt Plan, drevet sine Jorder i flere Aar“.

Præmie for hegn og gærder

Selvejergårdmand ANDERS PETERSEN,
Ubberup, Ugerløse sogn - 4. bæger 1815

ANDERS PETERSEN udførte hegnarbejder. I selskabets skrifter står, at han opførte et udvendigt hegn på 511 favne enkelte stengærder om sin jordlod. Han lavede derudover 300 favne jordvold med plantning samt til mellemhegn 500 favne stengærder.

Bæger for „halv Sommerstaldfodring“

Husmand JENS JENSEN,
Svenstrup Hestehave,
Nr. Asmindrup sogn – 4. bæger 1818

JENS JENSEN var husmand på det kongelige odsherredske gods. Fra forårets begyndelse og indtil kornhøsten 1817 brugte han halv sommerstaldfodring for to heste, to køer og en kvie. Derfor fik han tildelt sit bæger.

Rejste 537 favne stengærder

Gårdmand PEDER LARSEN,
Ugerløse sogn – 1. bæger 1818

Som begrundelse for tildelingen af dette sølvbæger står der kun kort i selskabets håndskrevne protokol, rejste 537 favne stengærder, dels som udhegn, dels som mellemhegn.

Sølvbæger for sommerfodring i stald

Husmand LARS NIELSEN,
Butterup sogn – 5. bæger 1819

LARS NIELSEN fik sit sølvbæger for på sin lod, 5½ tønde land, i året 1818 fra grænsningens begyndelse til 11. august at have staldfodret i lukket stald sine to køer med hør, indtil kløveren kunne slæes, og derefter med kløver af en skæppe land og grønne vikker af 2½ skæppe land. Bægerets tekst lød: „For Sommerstaldfodring“.

13 års arbejde for en have

Fæstebonde MIKKEL NIELSEN,
Kragerup, Ørslev sogn – 5. bæger 1819

Fra 1806, da MIKKEL NIELSEN tiltrådte sin gård, udvidede han sin have, som i 1819 var på fem-seks skæpper land. „I denne Have, som han har indhegnet med de af hans Lod oprøddede Stene, forefindes nu 230 forskellige Frugttræer, som ere regelmæssig plantede. Til Læ for Haven har han plantet 300 til 400 Asketræer og paa Gjerdene lavstammede Pile, hvilke han benytter til Kurvemagerarbejde, saavel til Salg som til eget Brug. Han har desuden lagt Vind paa Humle- og Biavl“.

Karl byggede lade og indrettede stald

Tjenestekarl ANDERS NIELSEN,
Følleslev sogn – 4. bæger 1821

I selskabets bøger fra 1820 omtales ANDERS NIELSEN sådan: „Denne Karl udmærker sig ved en gavnlig Anvendelse af sine Fritimer om Aftenen, da han beskæftiger sig ikke blot med at forfærdige for sin Husbond mange for en Landhuusholdning nødvendige Redskaber, saasom Reeb, Halmkurve o.s.v., men ogsaa med Forfærdigelsen af Stole og adskilligt andet Bohave, uden at have nydt nogen Veiledning eller Underviisning deri. Han har, endskiøndt han ikke har lært Tømmerprofessionen, opført en Lade, forfærdiget alt indvendigt i en Stald samt deels istandsat, deels udvidet Præstegaardens Bygninger. Disse Arbejder har han fuldført til sin Huusbonds fulde Tilfredshed.

I betragtning af det følgende Exempel, han ved sin Flid og Arbeidsomhed har givet Omegnens Tjenestefolk, tilkjendtes ham som et Agtelsestegn Selskabets Sølvbæger med Paaskrift: „Opmuntring for udmærket Flid“.

„En sjælden virksom og forstandig Bonde“

Gårdfæster JENS CHRISTENSEN,
Løgtved, Buerup sogn – 3. bæger 1824

JENS CHRISTENSEN var en meget driftig og alsidig mand. Han lagde for eksempel underjordiske vandledninger, der gjorde fire tønder land oversvømmet jord til pløjeland. Han opførte og stensatte en kælder til 400 tønder kartofler, anlagde 45 humlekuler, avlede kommen og plantede frugttræer, og han næsten fordoblede sin besætning. Han blev anbefalet som „en sjælden virksom og forstandig Bonde, der ved sit roesværdige Exempel meget har gavnet Egnen. De af ham udførte hensigtsmæssige Forbedringer ved hans Fæstegaard ere saa meget mere for tjenstfulde, at han er hoverigiørende Bonde“.

Lærer hædret for „landlige Sysler“

Skolelærer og kirkesanger PETERSEN,
Jyderup – 5. bæger 1825

Pastor Götzsche i Jyderup, pastor Basse i Hjembek og smed Christen Nielsen berettede til selskabet om lærer PETERSENS store indsats i de år, da han ener-gisk og dygtigt forbedrede sin store skolelod ved at rydde sten, grave grøfter, hegne med diger og ind-føre en god driftsplan. Præsterne bemærkede, at „PETERSEN i forbindelse med sine landlige Sysler tilbørligen røgter sine Pligter som Skolelærer“.

Brændte kakkelovne og mursten på Samsø

Gårdmand JENS LARSEN AALING,
Langemark, Samsø – 4. bæger 1829

I 1821 opførte og indrettede J. L. AALING et tegl-brænderi, „som skal være det første Anlæg af denne Slags der paa Øen“. Han brændte mursten, „hvormed Kjøberne have fundet sig veltilfredse“. I 1826 begyndte han at brænde kakkelovne af ler, og snart havde han fremstillet og solgt et større antal til beboere på Samsø. „For denne nyttige Industrie, hvorved endeel Penge, som gaae ud af Landet for Jernkakkelovne, kunne spares“, tilkendtes han et bæger „For almeennyttig Vindskibelighed“.

Hans ager så ud som en have

Sognefoged, gårdmand SØREN SØRENSEN,
Særslev sogn – 4. bæger 1852

SØREN SØRENSEN overtog i 1817 sin ejendom på 21 tønder land, hvoraf 14 var ager og syv „fuir og maadelig Eng“. Det hele var lavtliggende og trængte til betydelige grundforbedringer, som han „med rastløs Flid har iværksat“.

Han forbedrede alt på sin ejendom, og i selskabets årsberetning i 1852 hedder det: „Skjøndt Manden er 63 Aar gammel, udfører han selv ved Hielp af en Tjenestdreng alt Markarbeidet med en Nøiagtighed, Orden og Omhyggelighed, der giver hans Ager udseendet af en Have. Fra sit 22de Aar har han taget virksom Deel i Sognets Anliggender som Fattig-, Skole- og Sogneforstander og i de sidste 10 Aar som Sognefoged. Han er en flittig Kirke-giænger, en Ven af Læsning, en vel oplyst Mand, en god Familiefader og en exemplarisk uegennyttig Mand af en energisk og retskaffen Character. Sine otte Børn har han givet en god Opdragelse uden ringeste Formue, men har dog kunnet afdrage paa sin Prioritetsgæld“.

Han lagde „megen Sindighed for Dagen“

Husmand ANDERS HANSEN,
Følleslev sogn – 4. bæger 1862

ANDERS HANSEN viste „udholdende Flid og Tænk-somhed som Jordbruger, navnlig ved at sætte en med Sluse forsynet Jord- og Stendæmning for at beskytte en Deel af sin Lod imod Høivande“. Slusen, grøfter, påkørsel af fyld og stærk mergling for-vandlede fire tønder land „maadelig Strandjord, som tilforn henlaae til ingen Nytte“, til „en ret god Agermark“. Hans dræningsarbejde bød på vanske-ligheder, „og ved at overvinde dem har han lagt megen Sindighed for Dagen“. Selskabet skrev, at hans arbejde „vidnede om en efterlignelsesværdig Energie“.

Tre gange så stor en ydeevne

Lejehusmand LARS IVERSEN,
Uglerup, Hørby sogn – Alm. bæger 1909

LARS IVERSEN overtog i 1891 i leje en ejendom på fem tønder land under Hørbygaard, hvor han gik på arbejde, indtil han så løn af sliddet med sit eget. Hans resultater var helt usædvanlige: „Alt i alt er Ejendommens Ydeevne nu over tre Gange saa stor. . . Hans Arbejde er ualmindeligt paa Egnen. . . mange have taget ved Lære deraf, og selv langt borte fra kommer hans Standsfæller for at se og lære“, hed det i indberetningen, der gav ham sølv-bæger i 1909.

Højskolemand satte danske husmænds rejser i gang

Højskoleforstander ANDERS JØRGENSEN,
Høng – Store bæger 1910

I indstillingen til selskabet 1909 fremhæver beløn-ningsudvalget, at landbruget skylder ANDERS JØR-GENSEN anerkendelse for hans arbejde for husmands-sagen og navnlig for husmandsrejserne, som han var den første til at bringe i stand og lede.

I slutningen af 1870erne og i de første år af 80erne tildelte Landhusholdningsselskabet ham i flere somre rejseunderstøttelse for at sætte ham i stand til at gøre sig bekendt med husmandsbrugene, og det var på disse rejser, ANDERS JØRGENSEN fattede tanken om at arbejde hen til at få driftige hus-mænd på rejse, for at de kunne få at se, hvordan dygtige husmænd i andre egne af landet dyrkede deres jord.

De første rejser, ANDERS JØRGENSEN ledede, kom i gang i Holbæk amt 1883, senere trådte staten til med støtte.

I et takkebrev for sølvbægeret skrev ANDERS JØRGENSEN til selskabet bl.a.:

„Naar nu denne Sag har faaet saa stor Betydning for vort lille Landbrug her i Danmark, ja, endogsaa er optaget paa lignende Maade i Nabolande, særlig i Sverige, saa er det jo egentlig Det kgl. danske Landhusholdningsselskab, der ved sin Understøttelse til mig er bleven Aarsagen til den gode Sags Fremme“.

ANDERS JØRGENSEN havde ogsaa på anden måde udfoldet en fortjenstfuld virksomhed, således gennem sine skrifter, af hvilke hans vejledning for husmandsbrug var udkommet i 16.000 eksemplarer, og ved sit arbejde for småbørn – „et Arbejde, der maaske er lige saa betydningsfuldt som det for Husmændene. Ved Siden af Højskolen har han bygget et Børnehjem for 30 Smaabørn og oprettet en Friskole, som trives godt“.

Fem børns og deres mors og fars glade arbejde

Boelsmand PEDER HANSEN og hustru JULIANE, Torpe, Brejninge sogn – Alm. bæger 1916

I 1890 købte PEDER HANSEN en ejendom i Torpe på 18 tønder land med en faldefærdig bygning og uden besætning. Han og hans hustru havde den gang ved stor nøjsomhed og flid sammensparet 1000 kr. foruden et godt indbo. Jorden var i en kummerlig forfatning og gav i begyndelsen næsten ingen afgrøde, og forholdene var yderst vanskelige for det unge ægtepar, der på forskellig måde ved arbejde for andre måtte kæmpe for udkommet.

Men med energi arbejdede ægteparret sig fremad, og allerede i 1898 kunne der købes seks tønder land mere jord, og der rejstes efterhånden nye og tidsvarende bygninger.

Ved klog og dygtig behandling af jorden forøgedes høstudbyttet i høj grad, og besætningen voksede år for år. Det arbejde, der her er udført alene af ægteparret og deres børn, betegnes som et lysende

eksempel på, hvad ukuelig energi og nøjsomhed kan drive det til.

Ægtefællerne har haft fem børn, der fra deres tidligste barndom har måttet deltage i arbejdet, såvidt deres kræfter tillod det, og indstillingen siger om dem, at „de egentlig ingen Barndom har haft, men altid af et frejdigt og godt Sind deltaget i Forældrenes Arbejde for at bringe Ejendommen i Vejret. Konen har med en Ihærdighed, der er enestaaende, deltaget i alt ved Ejendommen forefaldende Arbejde, og saavel Landboforeningens som Landhusholdningsselskabets Tilsyn har indstillet, at hendes Navn bør nævnes sammen med Mandens, hvis der tildeles ham nogen Udmærkelse“.

Sejrede i kamp mod sandørken

Gårdejer, murer og tækker NIELS M. JENSEN, Nakke Lyng, Rørvig – Alm. bæger 1918

I 1879 købte NIELS M. JENSEN en uopdyrket hedelod på syv tønder land. Indberetningen siger: „Egnen maatte nærmest betegnes som en Sandørken, og der hørte Mod til at give sig i Lag med Opdyrkning af denne Sandhede, ligesom det maatte anses for tvivlsomt, om der kunde trives Kulturplanter og Træer paa denne Jord“. Imidlertid tog han kampen op, skønt den i de første år så ret håbløs ud og ikke gav nogen indtægt, så at han for at ernære sig og familien måtte tage murer- og tækkearbejde for andre. Han gav ikke tabt, men tilkøbte i 1902 yderligere ni tønder land sandjord og ukultiveret eng, og senere købte han en englod på knap to tønder land.

I 1906 byggede han med egne hænder en stor og velindrettet staldlænge. Efterhånden fik han magt med sandet, opdyrkede og kultiverede hedejorden og fik anlagt en have, der var ganske fortrinlig med en mængde rigtbærende frugttræer og buske, anlagde en granplantage på trekvart tønde land og fik læbælter anbragt i marken. Gennem biavl og husflid havde han i årenes løb haft en ikke ringe fortjeneste.

I 1880 bestod besætningen af et får. I 1917 var den vokset til to heste, seks køer, fire ungkreaturer, to kalve, to får, 10 svin og 100 høns.

Opsparet tjenesteløn blev tyvedoblet

Husmand ANDERS LARSEN, Svenstrup Hestehave, Asmindrup – Alm. bæger 1918

ANDERS LARSEN købte i 1909 sin ejendom, hvortil hørte 9-10 tønder land mager og stenrig jord, der

var i høj grad forsømt. Han opførte efterhånden nye bygninger i stedet for de utilstrækkelige, der fandtes. Indberetningen siger:

Beboelseshuset ligner nu mere en villa end et husmandshus og er velindrettet og omgivet af en lille, godt vedligeholdt have. Besætningen blev øget og stærkt forbedret, jorden blev opdyrket og kultiveret. Hans økonomiske situation blev gjort op sådan: De 300 kroner, hvormed hans første ejendomskøb indledtes, det var opsparet tjenesteløn, var i 1918 vokset til 6000 kroner – „hvorhos det antages, at ANDERS LARSEN ogsaa har Penge paa Rente“. Han var en anset mand, der beklædte flere tillidshverv.

Herremandens bedste mand var også sin egen herre

Husmand OLE NIELSEN,
Mørke sogn – Store bæger 1918

Den 1. maj 1880 overtog OLE NIELSEN efter faderens død dennes fæstehus til leje. Huset var tarveligt og brøstfældigt, og der hørte kun tre tønder land til, som var i en dårlig tilstand, så det var forbundet med vanskelighed at holde en ko på ejendommen. Han var 20 år, skrev selskabet i 1917, og ejede intet uden sin arbejdskraft. „I 37 Aar har han nu siddet som Lejer af denne lille Ejendom og har i disse mange Aar tillige været fast Arbejder paa Herregaarden Toftholm og er af Husbonden betegnet som hans bedste Arbejder. OLE NIELSEN fik da kun Tid til at drive sin Jordlod om Aftenen og ud paa Natten, men desuagtet er det lykkedes ham ved sjælden Flid og Dygtighed at drive Jorden op, saa den nu giver fortrinlige Afgrøder og er i udmærket Kulturstand. Samtidig har han sat det brøstfældige Hus i god Stand og indrettet det smukt og praktisk, og han kan nu holde to store Køer og en Kvie og ret stort Svinehold og god Hønsbesætning. Han havde en usædvanlig dygtig Medhjælp i sin Hustru, og deres Hjem var præget af det bedste Familieforhold“.

Fra jordhytte til dejlig gård

Gårdejer SØREN ANDREASEN,
Hørve, Lammefjord, Hørve sogn – Store bæger 1926

„Jeg havde nok Værdier, men jeg havde Gjæld, der tilsvarede dem“. Sådan fortalte gårdejer SØREN ANDREASEN om sin start i 1900, da han forpagtede fa-

derens ejendom på 35 tønder land i Lammefjordens nordlige del.

Han begyndte således på bar bund og havde dårlige forhold at arbejde under. Der var lange og dårlige veje til omverdenen og ingen adgang til mergel eller tørv. SØREN ANDREASEN byggede en bolig, som vel nærmest må kaldes en jordhytte. Hans kone måtte de to første år flytte hen og bo hos andre om vinteren, men derefter blev hun i hytten året rundt. Man havde kun en lille petroleumsovn at varme op med. Støt og roligt arbejdede SØREN ANDREASEN sin gård op, så han kunne overtage den 16 år senere og endda tilkøbe 20 tønder land.

Da han og hustruen fik sølvbægeret i 1926, var ejendommen på 55 tønder land, veldrevet, med fint hus og gode staldforhold. ANDREASEN var på det tidspunkt „god for 50.000 Kroner“. Og børnene var kommet godt i gang. En var farmer i USA, en var lærerinde, en gik på Københavns Universitet, og en havde faderens gård i forpagtning.

1000 kroner blev til 150.000 på 25 år

Gårdejer JACOB HOLM og hustru,
Stavns, Onsbjerg sogn – Største bæger 1936

JACOB HOLM havde kun 1000 kroner af de 37.000 kroner, han skulle give for ejendommen på 60 tønder land i 1910. 25 år senere, da han blev indstillet og fik selskabets sølvbæger, havde han værdier for 150.000 kroner.

Gården var nu på 96 veldrevne tønder land, og bygningerne var gode og tidssvarende.

Man når aldrig frem uden en god kone

Gårdejer VILHELM NIELSEN,
Ørsbo Lykke, Ørslev sogn – Største bæger 1951

Som niårig kom VILHELM NIELSEN ud at tjene. Han havde 11 søskende og bidrog til hjemmets oprettholdelse. Som 31årig kunne han købe Ørsbo gamle skole med 18 tønder land for 27.000 kroner med en udbetaling på 7000 kroner.

Ved overtagelsen var ejendommen meget forsømt, men ved energisk arbejde gennem mange år lykkedes det VILHELM NIELSEN og hans hustru, ofte med en 15 timers arbejdsdag, at bringe hjemmet i mønsterværdig orden.

Bygningerne blev alle fornyet eller ombygget, og et nyt stuehus blev en meget smuk ramme om et godt hjem. Der påbegyndtes straks et kultiveringsarbejde med dræning og opdyrkning, hvorved der

blev indvundet mange tønder land. Afgrøden fra markerne blev for en stor del brugt til foder for den store besætning, som VILHELM NIELSEN efterhånden fik.

Først og fremmest interesserede han sig for svineavl og var foregangsmand på egnen på dette felt. Hans svineavlscenter, der godkendtes i 1932, fik betydning for store dele af Sjælland. Ved dyrskuer fik hans dyr gennem 20 år 45 ærespræmier, deriblandt Sjællandspræmie for bedste orne, Bellahøj 1950, 159 førstepræmier og 19 andenpræmier. VILHELM NIELSEN var i 18 år næstformand i sognerådet og havde flere andre hverv.

Til Berlingske Tidende sagde han, da bladet bragte nyheden om, at han fik selskabets største hæder. „Det skal ikke være nogen Hemmelighed, at jeg aldrig havde naaet disse Resultater uden at benytte de Institutioner og Organer, Landbrugsorganisationer m.v. stiller til Landmændenes Raadighed. Jeg tænker paa Konsulentvirksomheden, Forsøgsvirksomheden, Forædlingsarbejdet og meget andet. Flittigt har jeg studeret Forsøgsberetningerne og rettet mig efter deres Forskrifter. Og har jeg været i Tvivl, har jeg aldrig generet mig for at ringe til Konsulenten og maaske rejst et Spørgsmaal, som han i sit stille Sind smilede over, at jeg ikke selv kunde klare.

Jeg vilde ønske, at mange flere vilde gøre Brug af den store Hjælp, der paa disse mange Omraader er stillet til Landmandens Raadighed, for kort og godt kan man sige, at en Opdrættergerning ikke lykkes uden Kontakt med Forædlingsarbejdet, Forsøgsvirksomheden, og hvad det nu hedder altsammen. Jeg kan ikke lade være med at sige Tak for den umaadelig store Haandstrækning, jeg har faaet herfra. Og dernæst: Man naar aldrig fremad uden at have en god Kone ved sin Side. Aldrig har vi været uenige om noget, altid har vi kunnet tale roligt og fornuftigt om Tingene og i Samdrægtighed træffe Afgørelserne“.

„En husmoders gerning er den bedste i verden“

Fru ELLEN VILLEMOS ANDERSEN,
Braade, Egebjerg sogn – Største bæger 1959

ELLEN VILLEMOS ANDERSEN havde et langt livs travlt og resultatrigt arbejde bag sig, da hun fik tildelt selskabets største udmærkelse.

Som ung jysk pige var hun elev på Vallekilde og Ankerhus, som inspirerede hende til at stifte husmoderforening hjemme i Esbjerg. Den blev porten til bestyrelsesposter i andre husholdnings- og husmoderforeninger. I over 30 år var hun landsformand for De samvirkende danske Husholdningsforeninger. Hun var formand for De samvirkende sjællandske Landboforeningers Husholdningsudvalg, medlem af Landbrugsministeriets FAO-udvalg, af Undervisningsministeriets Husholdningsudvalg, programkonsulent ved Statsradiofonien og blev, hvis hun ikke var det før, kendt over hele landet, vel i næsten hvert hjem, i de mange år, hun lod sin populære røst høre i radioen, hvor hun, som hun havde kunnet det i forsamlinger, fængslede lytterne med sin levende fortælling om en husmoders gerning, som hun fandt den bedste i verden. „Den er aldrig kedelig, i al fald kun hvis hun selv er det“.

Hendes tillidshverv kunne tælles i dusin. Hun kunne tilsyneladende overkomme alt. I mere end 40 år var hun husmoder på Skovgaarden ved Egebjerg i Odsherred, hvor hendes mand, Peder Villemos Andersen, var en kendt kvægopdrætter. Til en journalist ved Sorø Amtstidende sagde ELLEN VILLEMOS ANDERSEN i 1959: „Jeg er meget begejstret for arbejdet i radioen; det har betydet, at mange mennesker har henvendt sig til mig, og at mange kender mig i toget. På den måde, tror jeg, at jeg træffer mennesker, som jeg ellers ikke ville komme i kontakt med. Jeg kan lide at snakke med folk, vi kan have forskellige interesser og politiske synspunkter, men meget er vi fælles om trods alt, og for mig er det menneskelige det afgørende.

– Hvordan kan De nå det, De skal, uden at køre træt?

– Lysten driver værket. Min store interesse er nemlig også min hobby. Når der er noget, der skal gøres, må jeg i gang, jeg kan ikke frigøre mig, hvis det er nødvendigt at sætte noget ind“.

SORØ AMT

LARS JOHANSEN, Vendslev	1804	Skolelærer HANS JENSEN, Marvede	1818
Skolelærer SØREN LUNDS Hustru, Sigersted	1804	Selvejer ANDREAS JØRGENSEN KLUM, Kirke	
Gårdmand ANDERS NIELSEN, Vemmelev	1804	Stillinge	1818
Sognefoged, fæstebonde LARS NIELSEN, Kirke		Skolelærer JENS OLSEN STORM, Kirke Stillinge	1818
Stillinge	1804	Gårdmand MADN ANDERSEN, Stenmagle	1819
Skolelærer MADN JENSEN, Holsteinborg		Husmand CHRISTEN ERICKSEN, Haraldsted	1819
1805 - 1809 -	1811	Gårdbruger HANS MOGENSEN, Stenmagle	1819
Husmand JENS RASMUSSEN, Forslou	1805	Gårdmand PEDER NIELSEN, Allindemagle	1819
Gårdmand HANS PEDERSEN, Gyldenholm	1806	Gårdmand HANS PEDERSEN, Lyng	1819
Proprietær JACOB CHRISTENSEN MØLLER, Fodby	1807	Skolelærer P. PETERSEN, Fyrendal	1819
Gårdmand NIELS HANSEN, Benløse	1809	Selvejerhusmand RASMUS KNUDSEN, Skt. Mik-	
Selvejergårdmand JOHANNES KNUDSEN,		kels landsogn	1822
Kværkeby	1811	Gårdmand WINCENTZ PEDERSEN, Fyrendal	1825
Gårdejer JØRGEN VOIGT, Lyng	1811	Selvejergårdmand OLE LARSEN, Stenmagle	1826
Gårdmand HANS NIELSEN, Kvislemark	1812	Skolelærer og kirkesanger A. FREDERIKSEN,	
Skolelærer I. PETERSEN og hustru M. K.		Farendløse	1828
NIELSEN, Fyrendal	1812	Fæstegårdmand PEDER JØRGENSEN, Fyrendal	1830
Husmand JACOB JENSEN, Fyrendal	1813	Skolelærer og kirkesanger FRANTZ DAHL,	
Husmand JENS HANSEN, Ørslev	1814	Ørslev	1832
Gartner HANSEN, Holsteinborg	1817	Gårdmand JØRGEN HANSEN, Lyng	1859
Møller JØRGENSEN, Bromme	1817	Boelsmand PETER PETERSEN, Tjæreby	1915
Fæstehusmand JENS LARSEN, Gudum	1817	Fru MAGDALENE LAURIDSEN, Sorø	1933

28 tønder land reddet fra vand

LARS JOHANSEN,
Vendslev sogn - 3. bæger 1804

LARS JOHANSEN udtørrede 28 tønder land ved grøftegravning. Jorden stod tidligere under vand, men nu blev den egnet til vintersæd. Han var også flittig ved opsætning af stengærder.

Klædestof i kilometerlængde

Skolelærer SØREN LUNDS hustru,
Sigersted sogn - Sølvbæger 1804

Om tildelingen til SØREN LUNDS kone af 1. sølvmedalje eller et bæger fortæller Berlingske Tidende 1805 bl.a.: „... har i en Tid af 5 til 6 Aar forfærdiget 3240 Alen Hør- og Blaarlærrede, Dynevaar, Multum og Vadmel, Klæde og Frakketøi af meget god Bonitet...“

Mose gjort tjenlig til sæd

Gårdmand ANDERS NIELSEN,
Vemmelev sogn - 4. bæger 1804

ANDERS NIELSEN, udflytter fra Forlev, har i 1803 „gravet 212²/₃ favne Grøvter, 1¹/₂ Alen brede og 1 Alen dybe, hvorved en Mose af 4 Tdr. Lands Størrelse, som tilforn var oversvømmet med Vand, er blevet udtørret og gjort tjentlig til Sæd...“ Således stod der i Berlingske Tidende 1805 om ANDERS NIELSEN.

Lagde mærke til, hvor dyrene søgte

Sognefoged og fæstebonde LARS NIELSEN,
Keldstrup, Kirke Stillinge - 4. bæger 1804

LARS NIELSEN lagde i året 1800 mærke til, at kreaturerne „begierligen søgte en vildvoxende Plante, som han er bleven oplyst om at være Anthyllis Vulneraria-lin“. Han samlede frø og gjorde heldige forsøg i de næste år.

Lærer belønnet med tre bægere

Skolelærer MADS JENSEN,
Rude, Holsteinborg sogn – 3. bæger 1805 og 1809,
4. bæger 1811

Lærer MADS JENSEN fik tre sølvbægere. Han havde i 1805 i to år undervist bønder efter den sædvanlige skoletid. Han gennemgik Høeghs „Anvisning til et velindrettet Landbrug“ samt Mansas og Møllers havebrugs-katekismer. Dette var en god hjælp – i selskabets bøger hedder det: „... hvorpaa deres allerede bedre dyrkede Haver afgive det tydeligste Beviis.“

MADS JENSEN anlagde et lånebibliotek, bestående af 132 bøger, som han selv bekostede anskaffelsen af. Herfor fik han sit andet sølvbæger i 1809.

Det tredje sølvbæger modtog han i 1811 med denne begrundelse: „Har i Vinteren 1809 om Aftenen underviist en Deel af Sognets og Skoledistriktets Ungdom i Kurvefletning og andet nyttigt Husarbeide, hvori de tildeels have opnaaet megen Færdighed.“

En alsidig og flittig Holberg-Bonde

Husmand JENS RASMUSSEN,
Baroniet Holberg, Forslou – 4. bæger 1805

JENS RASMUSSEN, der havde tre tønder land jord, ledte vand bort ved at grave grøfter, og han „gjorde tillige Indretning til at vande Engen“. Han anlagde have med frugttræer og 100 humlekuler. Han indhegnede have og mark med stengærder, på hvis volde han plantede 2136 pile, og han „saar aarlig Kløver“.

„For Steengjerders Sætning i Danmark“

Gårdmand HANS PEDERSEN,
Gyldenholm – 2. bæger 1806

HANS PEDERSEN fik sit sølvbæger „for Steengjerders Sætning i Danmark“. Han satte i årene 1805 og 1806 155 favne dobbelte og 600 favne enkelte stengærder, „ni Qvarter høje og seks Qvarter brede, af Steen, der ere opbrudte paa hans Lod“.

Grøftning gav næsten dobbelt høst

Proprietær JACOB CHRISTENSEN MØLLER,
Fodbygaard, Fodby – 2. bæger 1807

Mens J. C. MØLLER var forvalter på Saltø, forbedrede han sin arvefæstegård med stengærder og

grøfter, „hvored Bondegaardens Lod er befriet for alt skadeligt Vand, saa at baade Ager og Eng nu afgiver næsten dobbelt Afgrøde“.

Hans grøfter hjalp også nabo

Gårdmand NIELS HANSEN,
Benløse sogn – 6. bæger 1809

NIELS HANSEN fik selskabets sølvbæger for i 1806 at have gravet 290 favne grøfter, hvored han udtørrede to tørvemoser på 12 tønder land, „ligesom og derved er skaffet Afløb for Vandet fra en ham uvedkommende Tørvemose af omtrent 50 Tønder Land.“

„Nogle Hundrede Ege og Bøge“

Selvejergårdmand JOHANNES KNUDSEN,
Kværkeby – 3. bæger 1811

Fra 1805 og til han fik sølvbægeret, nåede JOHANNES KNUDSEN at gennemføre væsentlige forbedringer på sine bygninger og sine marker. Han gravede bl.a. 7456 favne grøfter og anlagde en have, hvori befandt sig „nogle Hundrede Ege og Bøge.“

Træer, buske, asparges gav præmie

Gårdejer JØRGEN VOIGT,
Oldebjerggaard, Lyngesogn – 1. bæger 1811

Det, der gav JØRGEN VOIGT sølvbæger, var seks års flittige jordforbedringer og anlæg af en usædvanlig have. Den var på 12.339 kvadratalen og indeholdt foruden „forskjellige Kiøkken-Urter“ 133 frugttræer, 492 ribs-, solbær- og stikkelsbærbuske, „der for Størstedelen ere frugtbærende“, samt humle og asparges. I selskabets bøger fortælles også om 350 vilde kastanietræer samt et større areal med rød- og hvidkål. JØRGEN VOIGT var en omhyggelig forstmand i pasningen af sine tre skove.

Grøfter, pil, hør, hamp og have

Gårdmand HANS NIELSEN,
Kvislemark sogn – 2. bæger 1812

HANS NIELSEN inddelte sine 80 tønder land i 11 lodder. Han gravede for at lede vand bort 642 favne grøfter og „til Indhegning og Brak 2674 Favne Grøfter, hvoraf 427 Favne er beplantet med Piil, han har lagt Vind paa Hør- og Hampavl samt udvidet sin Have“.

Lærerpars nyttige almue-undervisning

Skolelærer I. PETERSEN og hustru,
M. K. NIELSEN,
Skafterup, Fyrendal sogn – 5. bæger 1812

„Lærer I. PETERSEN har beviisliggiort at have undervist almuen i forskellige haandarbejder“, og han lærte fra sig om biavl, agerdyrkning, havebrug og humleanlæg. Hans kone gav børn fri undervisning i håndarbejder. „Herfor blev dem tilkiendt til Beviis paa Selskabets Agtelse Sølvbæger med Paa-skrift: Til Skolelærer I. PETERSEN og hans Hustrue M. K. NIELSEN for Ungdommens Undervisning i nyttigt Haandarbejde“.

Bæger for hør, humle, honning

Husmand JACOB JENSEN,
Bisserup, Fyrendal sogn – 3. bæger 1813

JACOB JENSEN havde en jordlod på 14 tønder land, som på tre år blev sat i fortræffelig stand. Han samlede sten og byggede gærder, han gravede grøfter og avlede det sidste år, inden han fik tilkendt sølvbæger, „8 Lispund Hør af fortrinlig Bonitet“. Desuden dyrkede han humle og drev „med Hæld“ biavl.

Lærte sig at væve hårsigter

Husmand JENS HANSEN,
Ørslev sogn – 6. bæger 1814

JENS HANSEN var husmand under grevskabet Holsteinborg. Han fik tildelt sølvbæger for selv at have tillært sig at væve „meget gode Haarsigter, hvoraf han i afvigte Aar har solgt 38 Stykker“.

Anlagde på fire år 42 haver

Gartner HANSEN,
Holsteinborg sogn – 3. bæger 1817

På gartner HANSENS sølvbæger stod: „For Have-dyrknings Udbredelse“. Han underviste bønder i dyrkning af humle, kommen, sennep og almindelige haveurter, og han anlagde på fire år 42 haver for dem, der lyttede til hans råd og ønskede hans hjælp.

Virksom møllers kyndighed

Møller JØRGENSEN,
Bromme sogn – 2. bæger 1817

Møller JØRGENSEN fik selskabets sølvbæger for „den hensigtsmæssige Maade, hvorpaa han driver sin Jord og den Virksomhed og Kyndighed, hvormed han har indført Staldfodring“. Møller JØRGENSEN var ejer af Bromme Mølle ved Sorø.

Fæster hegnete sin jord

Fæstehusmand JENS LARSEN,
Gudum sogn – 3. bæger 1817

JENS LARSEN fik sit bæger for „Opfyldningen af en Mose på 2 Skpr. Land, for Indhegningen af sin Lod med 310 Favne dobbelt og 200 Favne enkelt Jordvold . . . “

Skolejordens drift blev bedre

Skolelærer HANS JENSEN,
Spjellerup, Marvede sogn – 3. bæger 1818

På dette bæger lød teksten: „For den delige Agerdyrker og Skolelærer HANS JENSEN.“ Han havde indført staldfodring, forbedret driftsmåden af sin lod, der var ansat som en husmandslod, og anlagt en frugt- og humlehave.

Præmie for køers staldfodring

Selvejer ANDREAS JØRGENSEN KLUM,
Kirke Stillinge sogn – 2. bæger 1818

I selskabets gamle præmieprotokol begrundes dette bæger således: For staldfodring sommeren 1816 af 8–9 køer og tre heste samt et lige så stort antal kreaturer den påfølgende sommer.

Lærte ungdom om landbrug

Skolelærer JENS OLSEN STORM,
Kirke Stillinge sogn - 2. bæger 1818

JENS OLSEN fik sølvbæger for „at bibringe Ungdommen gode Kundskaber om Agerbrug og Haugedyrkning, saavel ved praktisk Anviisning som ved at gjennemgaae passende Skrifter med den“. Undervisningen havde stået på i tre år, da han fik bægeret.

„I Betragtning af roesværdig Flid“

Gårdmand MADS ANDERSEN,
Kyringe, Stenmagle sogn - 3. bæger 1819

MADS ANDERSEN fik sit sølvbæger „i Betragtning af roesværdig Flid“: Han opførte nye bygninger, han fredede en lille skov, han indførte planmæssigt kobbelbrug, staldfodrede af sine dyr to heste og kør hele året, gravede grøfter, ryddede sten og rejste stendiger.

Husmands og hans kones arbejde

Husmand CHRISTEN ERICKSEN,
Allindelille, Haraldsted - 3. bæger 1819

„For Indhegning og Opdyrkning af en Huusmands-lod“ var teksten på CHRISTEN ERICKSENS sølvbæger. Hans jord var syv tønder land „aldeles begroet med Lyng og opfyldt med Steen“. Han ryddede og forbedrede jorden, satte stengærder og gravede grøfter, så ageren og driften blev god. Men hans kone blev ikke glemt i selskabets bøger. „Endvidere udmærker hans Hustrue MAREN JØRGENS DATTER sig ved Huusflid og ved at have været behjælpelig ved foranførte Forbedringer“.

En stor mose blev pløjeland

Gårdbruger HANS MOGENSEN,
Vandløse, Stenmagle - 4. bæger 1819

Vandet fra en ellemose på 18 tønder land blev afledet, da HANS MOGENSEN gravede 845 favne grøfter af 1¼ alens dybde og 2 til 2½ alens bredde - og mosen blev forvandlet til pløjeland. „Denne Mand brakker desuden sin Jord og driver den planmæssig; dog er hans valgte Plan usædvanlig og ikke bifaldet af Selskabet“, der dog „i Betragtning af ovenanførte Forbedringer tilkendte HANS MOGENSEN Selskabets Sølvbæger med Teksten: For skadeligt Vands Afledning“.

Brød sten, da hoveriet var forbi

Gårdmand PETER NIELSEN,
Allindemagle - 2. bæger 1819

I 1805 fritoges PETER NIELSEN for hoveri på Skjolde-næsholm gods, og han besluttede straks at indfredede og forbedre sin gårds jorder, der var på 57 tønder land. Han opbrød sten, satte dem i hegn, gravede grøfter, 1062 favne lange, og begyndte at brakke. Han inddelte efter brakningen sin jord i syv dele. PETER NIELSENS sølvbæger fik påskriften: „For planmæssig Drift“.

Belønnet for „Steengjærders Reisning“

Gårdmand HANS PEDERSEN,
Stenstrup, Lynges sogn - 4. bæger 1819

HANS PEDERSEN, som i 1807 blev belønnet af selskabet „for Steengjærders Reisning“, rejste fra 1813 til 1818 725 favne dobbelte og 40 favne enkelte stengærder og ryddede 15 tønder land og en ellemose på en tønde land, „hvilken han har gjort skikket til at pløies ved at have afgravet Vandet“. Han havde samtidig gjort sig fortjent ved byggearbejder og ejendommens indretning.

Opmuntring til „værdig Skolelærer“

Skolelærer P. PETERSEN,
Skafterup, Fyrendal sogn - 2. bæger 1819

I „Efterretning fra Det kongelige Landhusholdningsselskab“ fra 1820 hedder det:

„Kirkesanger og Skolelærer P. PETERSEN i Skafterup under Holsteinborg Grevskab har siden Aaret 1818 uden for den sædvanlige Skoletid, tvende Gange ugentlig, givet Sognets Karle og Drengs Undervisning i adskilligt Haandarbejde, uden Betaling, saasom at væve Grimer, Seler, Dækkengjorder, spinde Reeb, binde Kurve, Biekuber og Dørtæpper, at forfærdige Skovler, Grebe, River og Træskoe. I disse Arbejder have Lærlingene efterhaanden bragt det til temmelig Fuldkommenhed. Han har endvidere i det anførte Tidsrum underviist de confirmerede Karle og Piger i Regning, Skrivning, Læsning, Religion og Geographie, samt foredraget gavnlige Bøger om Agerdyrkning og Havevæsen for dem. Pigerne har desuden hans Kone underviist i Syning, Strikning, Straaarbejde m.v.“.

Selskabet havde allerede „tilforn havt Leilighed til at opmuntre denne værdige Skolelærer, hvis uafbrudte Bestræbelser i sit Kald“ nu foranledigede, at han fik et sølvbæger med teksten: „For Ungdommens Underviisning i Ager- og Havebrug samt Haandarbejde“.

Gode køer, skønt de måtte trække ploven

Selvejherhusmand RASMUS KNUDSEN,
Skt. Mikkels Landsogn - 4. bæger 1822

Til RASMUS KNUDSENS hus hørte fire-fem tønder land, som han delte i otte marker med vekseldrift og rodfrugtavl. „Lodden bearbejdes alleene ved Hjælp af hans to Køer, som, endskiøndt de maae gaae for Ploven, dog ere i god Stand“.

„For en Huuslods forstandige Dyrkning“ lød teksten på dette bæger, og selskabet noterede i bøgerne: „Formedelst den hensigtsmæssige Dyrkning af en Huusmandslod udmærker denne Mand sig for mange af sine Jevnlige, som han derved giver et godt Exempel“.

Gav egnen et godt eksempel

Gårdmand WINCENTZ PEDERSEN,
Nyrup, Fyrendal sogn - 2. bæger 1825

WINCENTZ PEDERSEN bragte ved stor flid den halvdel af sin jord, ca. 17 tønder land, der var fyldt med store sten, buske og morads, da han begyndte, i dyrkbar stand. Han forbedrede al sin jord, byggede nye huse og gjorde alt pynteligt og pænt. „Disse utrættelige Bestræbelser, ved hvilke denne driftige Bonde har givet Omegnens Beboere et følgeværdigt Exempel, fandtes at qualificere ham til et Agtelsestegn“.

Skabte frugtbar slette af uføre

Selvejergårdmand OLE LARSEN,
Assentorp, Stenmagle sogn - 3. bæger 1826

Under trange kår og megen anstrengelse forvandlede OLE LARSEN 21 tønder land tørvemose og morads, „som før var et Uføre, hvor mange Kreaturer ere omkomne“, til en frugtbar slette ved at rydde elle- og vedjebuske, afskære tuer og fylde fordybninger med „nogle Tusinde Læs Sand samt ved at grave 1518 Favne Grøfter“. På samme måde opdyrkede han 29 tønder land i Aamosen. „For udmærket Flid i Agerbruget“, lød teksten på OLE LARSENS sølvbæger.

Duelig i kirke, skole og mark

Skolelærer og kirkesanger, A. FREDERIKSEN,
Farendløse - 3. bæger 1828

„Mønsterværdig Dyrkning“, siger selskabets bøger om lærer FREDERIKSENS arbejde med sin 6½ tønde

land store skolelod han havde. „Han var den Første i Sognet, der lagde Kartofler i Marken, og nu have næsten alle Bønderne fulgt dette Exempel. Hr. FREDERIKSENS Foresatte have derhos bevidnet, at han med Flid og Duelighed røgter sit Embede i Kirke og Skole“.

„For hæderlig Virksomhed i Agerbrug“

Fæstegårdmand PEDER JØRGENSEN,
Tornemark, Fyrendal sogn - 3. bæger 1830

Da PEDER JØRGENSEN omkring 1815 tiltrådte sin gård, der var på 87 tønder land, var hans første bestræbelse, „at faa Lodden forsvarligen indhegnet, i hvilken Hensigt han for sin Andeel gravede dobbelte Voldgrøfter paa en Strækning af 900 Favne og beplantede Volden med to rækker Piil. Marken befriede han dernæst aldeles for skadeligt Vand. . samt rensede den for Steen“. Han lagde sig efter kartoffelavl i større stil og høstede hvert år 500-600 tønder - „undtagen i Misvæxtaaret 1826“. Også træplantning drev han med iver og held. Teksten på sølvbægeret sagde: „For hæderlig Virksomhed i Agerbrug“.

Sognets første kartofler i en mark

Skolelærer og kirkesanger FRANTZ DAHL,
Ørslev - 5. bæger 1832

FRANTZ DAHL havde en skolelod på ca. 4½ tønder land, som han i 1816 kunne holde to køer og en kalv på. Femten år efter havde han fire køer, tre kvier, en stud, en kalv og seks-otte svin om sommeren. Han var den første i sognet, som lagde kartofler i marken.

For hver sten, han fjernede, dukkede flere op

Gårdmand JØRGEN HANSEN,
Stenstrup, Lynges sogn - 3. bæger 1859

21 år gammel købte JØRGEN HANSEN i 1852 sin fødegård med 49 tønder land. 27 var godt pløjeland, resten „deels var som oversaaet med store Steen, deels bestod af usselt Krat fuldt af Væld“. - Han tog fat på „Bortryddelsen af Steen, der henlaae Massevis, og hvoraf flere fremkom for hver, der optoges“. Alligevel indvandt han 14 tønder land, og jordens drift blev udmærket. JØRGEN HANSEN var også en dygtig plantningsmand.

Bragte fæstegård i meget fin stand

Boelsmand PETER PETERSEN,
Lundby mark, Tjæreby sogn – Alm. bøger 1915

I 1908 købte PETER PETERSEN af svigerfaderen, der havde været fæster under Basnæs, ejendommen, som var på fire-fem tønder land. Allerede mange år forinden havde han i svigerfaderens besiddelsestid drevet ejendommen. I de næste syv år bragte han den i en ualmindelig god kulturstand, forbedrede bygningerne, skaffede en første klasses kvægbesætning.

„Familien bestod af Mand, Hustru og to voksne Børn, der under Opvæksten har deltaget i Arbejdet. Den nyder i høj Grad Agtelse, og PETER PETERSEN har faaet overdraget en række Tillidshverv“.

Hun skabte den unge kvindes uddannelse i husholdning

Fru MAGDALENE LAURIDSEN,
Ankerhus, Sorø – Største bøger 1933

MAGDALENE LAURIDSEN øvede en pionergerning, idet hun livet igennem med stort resultat virkede for at skaffe husligt arbejde den plads i unge kvinders

uddannelse, som dette arbejdes samfundsmæssige karakter kræver.

Hun havde en grundig praktisk og teoretisk uddannelse bag sig, bl.a. på Askov Højskole og på skoler og institutter i Sverige, Norge, England, Holland og Tyskland, før hun i 1895 sammen med Eline Eriksen oprettede Sorø Husholdningsskole, hvis medforstanderinde hun var til 1906. Allerede i 1900 havde hun begyndt vandrende husholdningskursus for landbokvinder, og i 1902 oprettede hun husholdningsseminariet Ankerhus i Sorø. Det var De samvirkende sjællandske Landboforeninger, der havde opfordret hende til at uddanne vandrelærere til deres aftenskoler i husholdning. Alene i de første otte år blev disse aftenkursus besøgt af 60.000 husmødre.

MAGDALENE LAURIDSEN havde en stor del af æren for, at husholdningsuddannelsen fandt en form, der muliggjorde, at den nåede ud til de mange hjem landet over. Hun var 1906–21 formand for Foreningen af Husholdningslærerinder – og Lærere. Fra 1927 var hun Undervisningsministeriets konsulent vedrørende husgerningsundervisningen i ungdomsskoler og aftenskoler og fra 1938 konsulent vedrørende skolekøkkenuddannelse på landet. Hun forfattede flere lærebøger og håndbøger i huslige fag. Forstanderinde MAGDALENE LAURIDSEN var en højt anerkendt kvinde, da hun fik Landhusholdningsselskabets sølvbæger.

PRÆSTØ AMT

Gårdmand JENS ERIKSEN, Beldringe	1809	Skolelærer C. PETERSEN, Snesere	1819
Sognepræst, dr. EDVARD SNEDORPH HAMMER, Herlufmagle	1809	Forligskommissær, brændevinsbrænder M. GIØE, Vordingborg	1821
Husmand RASMUS PEDERSEN, Sdr. Dalby	1809	Gårdmand JØRGEN NIELSEN, Everdrup	1821
Lieutenant GASSMANN, Nestelsø	1810	NIELS OLSEN, Herfølge	1821
Rokkedrejer OLE HENRIKSEN, Enderslev	1810 og 1819	Fæstebonde HANS LARSEN, Gørslev	1823
Gårdmand CHRISTOPHER JØRGENSEN, Kongsted	1812 og 1813	Skolelærer og kirkesanger NIELS EMANUEL WESTERGAARD, Næsby	1832
Gårdmand LARS PAULSEN, Roholte	1812	Arvefæstegårdmand SØREN HANSEN, Magleby	1833
Fæstegårdmand HANS SØRENSEN, Mern	1816	Gårdmand PEDER JENSEN, Farø	1837
Gårdfæster NIELS PEDERSEN, Snesere	1817	Gårdmand CHRISTOPHER MADSEN, Stege	1843
Gårdmand PEDER JENSEN, Snesere	1819	Gårdfæster OLE RASMUSSEN, Mern	1847
Gårdmand HANS LARSEN, Herfølge	1819	Avlsbruger PEDER HANSEN, Store Heddinge	1886
Gårdmand CHRISTEN OLSEN, Rislev	1819	Husmand PETER LARSEN, Elmelunde	1913

Vandt 30 tønder „uafbenyttet Land“

Gårdmand JENS ERIKSEN,
Dyrlev, Beldringe sogn - 2. bæger 1809

JENS ERIKSEN satte 30 tønder „forhen uafbenyttet Land“ under kultur, gravede grøfter og lavede stengærder af ryddede sten. Han plantede „dels i Haven, dels paa Marken“ 176 æbletræer, 300 kirsebærtræer og 200 sveskeblommetræer.

Præsten skaffede nye maskiner

Sognepræst, dr. EDVARD SNEDORPH HAMMER,
Herlufmagle - 1. bæger 1809

Dr. HAMMER belønnedes for sin indsats som agerdyrker. Han gik meget ind for mergling, fik fine hvederesultater og havde staldfodret i 12 år, da han fik bægeret. Sognepræsten anskaffede sig tærsker-, hakkelses- og rensemaskiner.

Have med 213 frugttræer

Husmand RASMUS PEDERSEN,
Druestrup, Sdr. Dalby sogn - 3. bæger 1809

Om RASMUS PEDERSEN hedder det i selskabets skrifter bl.a.: „... har paa Overdrevs Jord anlagt en Hauge, hvori befindes 213 Stkr. Frugttræer, for det meste frugtbærende...“

Oversvømmet mose blev god mark

Lieutenant GASSMANN,
Nestelsø sogn - 4. bæger 1810

På det sølvbæger, som løjtnant GASSMANN modtog som belønning for udtørring af to moser på henholdsvis 6 og 7 tønder land, stod påskriften: „For Flid i Jordbrug“. Arealerne havde tidligere været oversvømmet. Han udtørrede dem og påkørte egnet jord med godt resultat.

Rokkedrejer fik to sølvbægere

Rokkedrejer OLE HENRIKSEN,
Enderslev sogn - 4. bæger 1810 og 6. bæger 1819

Når rokkedrejer OLE HENRIKSEN fik selskabets 4. sølvbæger, var det, fordi han for beboerne i Enderslev lavede en pumpemaskine, der blev drevet ved vind. Med denne udtørrede de i 1809 en mose, så man kunne udskære tørv i fem alens dybde imod før til tre alens dybde.

Ved sit fæstehus tog OLE HENRIKSEN to skæpper land ind til have, hvor han plantede 155 frugttræer og 362 ribs- og stikkelsbærbuske. Haven omgav han med et forsvarligt dige, hvorpå han plantede pil. Han podede træer for adskillige af omegnens beboere, som tog lære af hans viden og kunnen. Derfor fik han 6. bæger i 1819.

Frugt og frø gav to bægere

Gårdmand CHRISTOPHER JØRGENSEN,
Christianshøj, Kongsted sogn – 5. bæger 1812
og 3. bæger 1813

I 1802 anlagde CHRISTOPHER JØRGENSEN en have på noget over en tønde land, „der er indhegnet med 107 Favne enkelte Steengierder, paa hvis Volde er plantet 427 Stykker Piil. Foruden Kiøkkenvexter i betydelig Mængde er der i Haven 212 Frugttræer, som alle er i god Væxt, og hvoraf nogle har baaret Frugt“. Det fik han det 5. bæger for i 1812.

CHRISTOPHER JØRGENSEN var den første på sin egn, der avlede engelsk rajgræs. Han opnåede gode resultater med sit frø, idet han avlede 80 lispund efter lispund udsæd på 2,5 tønder land. 1813-bægeret var belønning herfor.

Et sølvbæger for dyrkning af have

Gårdmand LARS PAULSEN,
Orup, Roholte – 5. bæger 1812

Selskabets bøger fra 1812 fortæller, at „LARS PAULSEN, som efter Udflytningen har anlagt i 1802 en Have, 635 Alen i Omkreds, hvori der er plantet og opelsket 494 Stkr. Frugttræer, blev tilkiendt Bæger med Paaskrivt: For Havedyrkning“.

Hegnsmænd skabte elleskov

Fæstegårdmand HANS SØRENSEN,
Kindvig by, Mern sogn – 3. bæger 1816

HANS SØRENSEN indhegnede sin jordlod med dobbelte grøfter, pilehegn og mellemhegn. Han afledte vandet og plantede 200 frugttræer i sin have. Han dyrkede humle og skåbte en „meget god Elleskov“.

Fæster fik det største bæger for usædvanlig fin drift

Gårdfæster NIELS PEDERSEN,
Aaside, Snesere sogn – 1. bæger 1817

NIELS PEDERSEN fik i 1803 en-udskiftet udflytterlod. Han inddelte den i 11 marker og ryddede for sten, afvandede og anlagde veje. Han opnåede en usædvanlig vellykket drift, som gav ham selskabets første sølvbæger.

50 tønder land ryddet for sten

Gårdmand PEDER JENSEN,
Snesere sogn – 3. bæger 1819

I 1803 overtog PEDER JENSEN sin ejendom på 80 tønder land, af hvilke 50 var overdrevsjord, som ikke før havde været dyrket, og som var fyldt med sten og stubbe. Hele dette areal ryddede han, og han rejste omtrent 1400 favne stengærder, der delvis blev beplantede, han gravede 800 favne vandgrøfter og opsatte seks store og 10 små sluser. Han drev sin jord godt og havde en stor have med 80 frugttræer og humle.

Frugt, bær og nødder i stor stil

Gårdmand HANS LARSEN,
Herfølge sogn – 4. bæger 1819

Ved sin gård anlagde og indhegnede HANS LARSEN to haver med 106 forædlede frugttræer, 1000 buske stikkelsbær og ribs og 100 nøddebuske. „Han har i sædvanlige Aar erholdt 300 Fjerdinger Frugt“. Hans sølvbæger fik teksten: „For betydelig Træfrugtavl“.

Dyrkede frugt og køkkenurter

Gårdmand CHRISTEN OLSEN,
Køberup, Rislev sogn – 3. bæger 1819

CHRISTEN OLSEN drev sine jorder efter „et velordnet 11-aarigt Omløb efter Kobbelfrugets Regel“. Han anlagde en have på en tønde land, som han indhegnede med beplantede stengærder, og hvor han dyrkede frugt, humle, kommen og køkkenurter.

Købte 100 bøger og lånte dem ud

Skolelærer C. PETERSEN,
Hjelsmømagle, Snesere sogn – 3. bæger 1819

Lærer C. PETERSEN „har i Særdeleshed søgt at indprente Ungdommen Fordelene af Staldfodringen, i hvilken Henseende han har foregaaet Sognets Huusmænd med et følgeværdigt Eksempel“. Han gav „Sognets Karle fri Undervisning om Aftenen i Skrivning, Skriftlæsning og Regning i Hovedet, Drenge ligeledes i Landvæsen og Pigerne i Havevæsen. Paa egen Bekostning har han anskaffet en Samling af over 100 Bøger, hvilke han udlaaner til Sognets Beboere“.

Belønning for at udbrede handelsplanter

Forligskommissær, brændevinsbrænder M. GIØE,
Vordingborg – 3. bæger 1821

GIØE havde ca. 17 tønder land. En rørmose på treogenhalf tønde land, der næsten bestandig stod under vand, gjorde han til tørveskær og en stor have med frugttræer, men mest med avl af humle og kommen. I 1820 skrev selskabet: „Han har nu omtrent 500 Humlekuler, som i nogle Aar have afgivet 25 Lispund Humle aarlig; af Kommen har han avlet 5 à 7 Tønder aarlig. Han beflitter sig desuden paa at avle Peberrod og Sennop samt paa en udvidet Kartoffelavl. I Betragtning af disse Hr. GIØES roesværdige Bestræbelser for at udbrede Dyrkningen af Handelsplanter fandt Selskabet ham fortjent til en Belønning“.

Opfyldte mose, der blev til ager

Gårdmand JØRGEN NIELSEN,
Engelstrup, Everdrup sogn – 5. bæger 1821

JØRGEN NIELSEN gravede ca. 2500 favne grøfter til skadeligt vands afledning og opfyldte en mose, der blev til ager. Han hegnede sine jorder med stendige og levende hegn, og han havde „steensat tre Vandingssteder for sine Kreature“.

Hans enke fik ekstra præmie

NIELS OLSEN,
Tessebølle, Herfølge sogn – 3. bæger 1821

NIELS OLSEN fik tilkendt sølvbæger før sin død, og derefter tildeltes hans enke ekstra 45 rigsdaler. Han fik udmærkelsen for forbedringer på sin ejendom, bl.a. ved gravning af 900 favne grøfter. Han udvidede en allerede eksisterende have ved gården, så den fik 289 frugttræer og 1244 stikkelsbærbuske.

Øgede høst på gamle og ny agre

Fæstebonde HANS LARSEN,
Risvængegard, Gørslev – 3. bæger 1823

HANS LARSENS fæstejord udgjorde ca. 100 tønder land, men over 60 af dem var ikke dyrket og af ringe kvalitet, da han tog fat. Han tog endnu 23 tønder land jord under pløjning, og hans høst øgedes betydeligt på alle agre. Han kunne derfor øge besætningen fra fem til 16 kreaturer, og „sin Faare-

flok, der bestaar af 16 Stykker, har han forædlet ved Hjælp af en spansk Vædder. Han beflitter sig paa Høravl og saar aarlig endeel Kartoffler, Raigræsfrø og Kløver“.

Lærer sprængte sten på skolelodden

Skolelærer og kirkesanger
NIELS EMANUEL WESTERGAARD,
Næsby – 5. bæger 1832

WESTERGAARDS degne- og skolelod var på 10½ tønde land ager og eng, fyldt med „en Mængde tildeels jordfaste Stene. Disse har han, saavidt hans Kræfter formaaede, opbrækket, sprængt og bortført og har derhos udgrøftet Lodden, hvor det behøvedes, samt for en Deel indhegnet den“. „For Flid i Agerbrug“, stod der på hans sølvbæger.

Levende hegn om frodig plantning

Arvefæstegårdmand SØREN HANSEN,
Klipperinge, Magleby sogn – 4. bæger 1833

På en banke, tre-fire tønder land stor, udplantede SØREN HANSEN fra året 1821 „henved 2000 vilde Træer af forskjellig Slags“. Han indhegnede den frodige plantning med levende hegn. „Sin Lod (under Gjorslev Gods) dyrker han planmæssigt og har tillige vist sig som flittig Havedyrker“.

Var egnen til gavn med landbrugsredskaber

Gårdmand PEDER JENSEN,
Vibede, Farø sogn – 4. bæger 1837

PEDER JENSEN blev anbefalet som en „sjelden vindskibelig Bonde, der viser ualmindelig Omhu for Gødningens Forøgelse, saavel som for skadeligt Vands Afledning, tildeels ved bedækte Grøfter. Sin Lod holder han indfredet med levende Hegn, og sin Qvægbesætning har han betydeligt forøget. Han har derhos været Egnen til Gavn ved at forfærdige gode Rensemaskiner, Plove og andre Redskaber“.

Han lod alle andre gøre sine gode redskaber efter

Gårdmand CHRISTOPHER MADSEN,
Bidsinge, Stege – 6. bæger 1843

CHRISTOPHER MADSEN gjorde sig fortjent af Møns jordbrugere ved den ufortrødne iver, hvormed han virkede for gode landbrugsredskabers udbredelse.

Han konstruerede en kornrensningmaskine „og en Scarificator, som vidne om hans Tænksomhed; begge, den første især, ere blevne udbredte paa Møen tildeels ved hans Beredvillighed til at vejlede Haandværkerne i at eftergiøre dem, og Redskaberne Brugbarhed have fundet Anerkiendelse“.

Den yppigste frugthave hos nogen i egnen

Gårdfæster OLE RASMUSSEN,
Sandvig, Mern sogn - 4. bæger 1847

Da OLE RASMUSSEN tiltrådte sin fæstegård i året 1814, var haven øde og sumpig; han udgrøftede, udvidede, indhegnede og beplantede den. 593 frugttræer, som han selv havde opelsket af kerner samt forædlet, bar alle fortrinlig frugt.

Ifølge attestanternes erklæring „er denne skønne Frugthave, halvanden Tønde Land stor, den ypperste, de kiende hos nogen Bonde i den hele Egn, hvad der ogsaa gielder en af OLE RASMUSSEN anlagt Humlehøve paa et Stykke Jord, han har indtaget fra Marken, og hvori findes 574 Stænger eller Rødder; ogsaa denne Have er indgrøftet og Hegnet beplantet med Blommetræer. Han har iøvrigt beplantet næsten alt sit udvendige Markhegn og en Deel af Mellemhegnene og er ifærd med Mergling af sin Lod, som bestaar af 32 Tønder Land ringe Sandjorder. Paa denne lille Gaard, hvis Stuelænge er opbygget af ham, har han opdraget otte Børn“.

Han lærte en hel egn at dyrke roer

Avlsbruger PETER HANSEN,
Morreskov, Store Heddinge - 3. bæger 1886

PETER HANSEN blev ved sin dygtighed, energi og indsigt en banebryder for roedyrkning. Han påtog sig såning og pasning af mange små og store roearealer, ofte milevidt fra hinanden. Han beskæfti-

gede børn, kvinder og mange arbejdere, og han ledede dem med „stor Dygtighed og paa en saa bestemt og dog venlig Maade, at han faar Arbejdet hurtigt, godt og billigt udført“. Ved at udføre og lede arbejdet så godt lærte han en vid egn at dyrke roer, men samtidig var han „en Slags Vandrelærer i Stevns og Faxe Herreder, ved at holde Foredrag“. PETER HANSEN fik varme anbefalinger, da selskabet blev bedt om at belønne hans virksomhed. „Da det kan være ønskeligt og nyttigt, at Opmærksomheden henledes paa hans fortjenstfulde Virksomhed, tildelte Præsidiat ham efter Belønningsudvalgets Indstilling et Sølvbæger“, hedder det i årsberetningen 1885-86.

Grundig forvandling af en mose

Husmand PETER LARSEN,
Raabylille, Elmelunde sogn - Alm. bæger 1913

PETER LARSEN overtog sin ejendom med fire tønder land ager og en tønde land mose i 1892. Allerede året efter måtte han, da bygningerne var dårlige og utilstrækkelige, opføre stald, svinehus og huggehus, og i 1898 yderligere et hus til 10 grise og høns. I 1895 begyndte han opdyrkning af mosen, og med stor udholdenhed og flid omdannede han den til frugtbar agerjord, hvorved ejendommens værdi i høj grad steg. Samtidig holdt han agermarken i udmærket kultur, velgødet og velbehandlet, så der var år, da han avlede 22 fold hvede, 24 fold byg og 30 fold havre.

Besætningen var udmærket og særdeles godt holdt, og PETER LARSEN fik flere gange præmier for køer og kvier.

Han udførte selv sit tømrerarbejde og tillige sadelmager- og skomagerarbejde til hjemmets behov.

Under mosens opfyldning måtte han køre sandjord i store mængder fra en bakke i nabolaget.

MARIBO AMT

LUDVIG CHRISTIAN TOXVÆRD, Vegerløse	1804	Gårdmand MIKKEL MADSEN, Holeby	1830
Gårdmand NIELS CHRISTENSEN, Landet	1807	Selvejergårdmand PEDER NIELSEN, Skalø v. Fejø	1830
Forpagter JACOB FLINDT REIMER, Vaabensted	1807	Gårdmand HANS SKAFTE, Sandby	1832
Fæstegårdmand LUND, Erindlev	1811	Sognefoged, gårdmand MAD S ANDERSEN, Fejø	1833
Provst OTTO GRUNDTVIG, Torkilstrup	1812	Selvejergårdmand JACOB CLAUSEN, Horslunde	1833
Gårdfæster PETER HANSEN SIELLAND, Sædinge	1813	Skolelærer H. RASMUSSEN, Karleby	1857
Gårdmand CHRISTEN HANSEN, Nebbelunde	1818	Fæstegårdmand FREDERIK JØRGENSEN, Vester-Ulslev	1860
Sognefoged, selvejer SCHOUBOE, Herredskirke	1818	Gårdmand ANDERS CHRISTIANSEN, Vester Tirsted	1864
Selvejer OLE CLAUSEN, Søllested	1819	Forpagter F. BOKELMANN, Saxkøbing	1902
Hoverigørende bonde OLE JUSTESEN, Sædinge	1819	Husmand JØRGEN OLSEN, Eskildstrup	1912
Gårdmand JØRGEN HANSEN, Købelev	1822	Husmand JENS PETER ANDERSEN SKOV, Brarup	1912
Hoverigørende bonde OLE JUSTESEN, Sædinge	1823	Tømrer PETER HANSEN, Herredskirke	1915
Kleinsmedesvend RASMUS NIELSEN, Korselitze	1823	Parcellist ANDERS ANDERSEN, Kettinge	1918
Fæstegårdmand HANS LARSEN, Horslunde	1824	Forsøgsleder HANS ADOLF BRORSON VESTERGAARD, Stokkemarke	1928
Skolelærer HANSEN, Kastager	1827		
Selvejergårdmand HANS PEDERSEN, Tingsted	1829		
FREDERIK CHRISTIAN RASMUSSEN, Rødby	1829		
Skolelærer R. JACOBSEN, Gundslev	1830		

Fra græsnings begyndelse til „Ævrets Opgivelse“

LUDVIG CHRISTIAN TOXVÆRD,
Højet, Vegerløse - 3. bæger 1804

I årene 1802, 1803 og 1804, fra græsningens begyndelse indtil „Ævrets Opgivelse“, sommerstaldfodrede LUDVIG CHRISTIAN TOXVÆRD 13 køer og en tyr. Han „brugte ikke mere end 1 Tønde Land med Kløver til hver 4 Høveder“. - Ævrets opgivelse betød i datidens sprog det tidspunkt, da høsten var endt.

„En Kolle til fælleds Brug“

Gårdmand NIELS CHRISTENSEN,
Opager, Landet - 5. bæger 1807

„For Opførelse af en Kolle til fælleds Brug blev Bonden NIELS CHRISTENSEN i Opager i Lolland tilkendt et Sølvbæger til 15 Rigsdaler“, hedder det i selskabets bøger.

Gjorde 30 tønder land dyrkbar

Forpagter JACOB FLINDT REIMER,
Agerup, Vaabensted - 4. bæger 1807

REIMER „har, som Fæster af en Gaard, under Stamhuset Krænkerup, siden 1804 opsat 248½ Favne dobbelte og 350 Favne enkelte Steengjerder. . . og til Vandafledning gravet 1187 Favne Grøfter, hvorved, samt ved Rydning af de til Steengjerder forbrugte Steen, 30 Tønder Land er bleven gjort dyrkbar“.

Han samlede farveurter ind

Fæstegårdmand LUND,
Thorsøgaard, Erindlev sogn - 5. bæger 1811

LUND indsamlede i året 1810 56 lispund og 12 pund af „Farveurten Engeskiær“. Herfor fik han tilkendt et bæger, som bar indskriften: „For Farveurters Indsamling“.

Provst Grundtvigs sommerstaldfodring

Provst OTTO GRUNDTVIG,
Torkilstrup – 3. bæger 1812

Det var en ældre bror til Nikolaj Frederik Severin Grundtvig, der fik dette sølvbæger. Det hedder i skrift af 1812:

„Hr. Provst GRUNDTVIG, Sognepræst til Torkilstrup og Lillebrænde Menigheder paa Falster, har i Sommeren 1811 indtil den 10. August staldfodret 16 Køer, en Tyr, fem Unghøveder samt fire Heste med Afgrøder af en Tønde Land Rødkløver og seks Tønder Land med blandet Sikkefoder. Om Vinteren fodres Kvæget tildeels med Roer og Rødder“.

Han plantede højstammede pile

Gårdfæster PEDER HANSEN SIELLAND,
Sædinge sogn – 4. bæger 1813

PEDER HANSEN SIELLAND fik sølvbæger for jordforbedringsarbejder. I selskabets skrifter hedder det, at han „har viist megen Flid ved skadelig Vands Afledning og Kleveravl og desuden siden 1801 plantet 1094 Stkr. høistammede Pile. .“.

Pil og poppel på digerne

Gårdmand CHRISTEN HANSEN,
Tofte, Nebbelunde sogn – 1. bæger 1818

CHRISTEN HANSEN, der boede under grevskabet Christianssæde, plantede på digerne 895 højstammede pile, 546 popler og i et særskilt stykke af sin jord 1352 popler og 174 rødpile.

800 læs mergel fra gammelt vandløb

Sognefoged, selvejer SCHOUBOE,
Herredskirke sogn – 3. bæger 1818

Omtalen af sølvbæger til sognefoged SCHOUBOE findes i et fragment af selskabets skrifter. Det hedder, at han opgravede et gammelt vandløb, hvorved han vandt 800 læs mergel, som han benyttede til sine jorder. Han gravede også 1400 favne grøfter.

Heldigt resultat efter 10 års forsøg

Selvejer OLE CLAUSEN,
Troelse, Søllested sogn – 3. bæger 1819

OLE CLAUSEN tiltrådte sin ejendom i 1807. For at aflede vandet fra sine tildels sumpede jorder gravede han 4000 favne grøfter, og samtidig brød han

en betydelig mængde sten op. „Endskiøndt Lodden saaledes var forbedret, erholdt han dog kun ringe Afgrøde, og han forsøgte derfor at mergle, hvormed han begyndte i 1817 ved at lægge 300 Læs Mergel paa en Tønde Land. Da han deraf erfarede en heldig Virkning, paakjørt han det følgende Aar 4000 Læs Leermergel paa 10 Tønder Land, og den derefter lagte Sæd tegnede ualmindelig godt“. Hans mergling var usædvanlig i egnen, og selskabet gav hans sølvbæger teksten: „For Opdyrkning og Mergling“.

„Flere Hundrede Popler stevnede til Hæk“

Hoverigørende bonde OLE JUSTESEN,
Sædinge sogn – 5. bæger 1819

Den 16. juni 1819 tildelte Landhusholdningsselskabet OLE JUSTESEN et sølvbæger med påskriften: „For Plantning“, fordi han „fra 1803 har plantet 230 Rødpil, 100 høistammede Popler, tilligemed flere Hundrede andre Popler, som ere stevnede til Hæk; desuden har han plantet 1800 Favne levende Hegn, hvor af han har solgt endeel Baandkjeppe og Sætepiil, foruden at han har havt Nytte deraf til Brændsel. Han har endvidere anlagt en Have, hvori er en liden Humleplantning samt 67 Frugttræer“.

„Han beflitter sig paa Rodfrugtavl“

Gårdmand JØRGEN HANSEN,
Købelev – 3. bæger 1822

JØRGEN HANSENS 60 tønder land, „som ere indeelte i ni Marker, der hver for sig ere indhegnede, har han i flere Aar drevet efter Vexeldriftens Regler, saa at han aarlig avler omtrent 300 Tønder Land Korn. Hans Besætning bestaar af syv Heste, 12 Qvægshøveder og 13 Faar. Han beflitter sig paa Rodfrugtavl, og han begyndte at bruge Sommerstaldfodring til sine Kreature“.

Gjorde hoveri, men herskabet hjalp

Hoverigørende bonde OLE JUSTESEN,
Sædinge sogn – 3. bæger 1823

„Til den fortrinlig virksomme Bonde OLE JUSTESEN af Seddinge“, lyder teksten på det sølvbæger, han modtog i 1823. Da var det tyve år siden, han som hoverigørende under baroniet Sønderkarle tiltrådte sin fæstegård med omtrent 40 tønder land. Ved sit herskabs hjælp opførte han bygninger på jorden, der nylig var udskiftet, hegnede al jord med dobbelte volde. Af hans jord var en del aldrig dyrket

eng, som overskyldedes ved højvande. Han beskyttede syv tønder land med dige og sluser. OLE JUSTESEN var også plantningsmand, han var ivrig efter at prøve nyt, og han indførte sit eget sædskifte, fodrede i stald om sommeren, kørte 3400 læs mangel og „parkedynd“ på markerne, og „i nogle Aar har han ikke brugt anden Plov end den engelske“, skrev selskabet i 1822.

Smedesvends ualmindelige kunstflid

Klejnsmesvend RASMUS NIELSEN,
Korselitze – 4. bæger 1823

RASMUS NIELSEN, der var klejnsmesvend på Korselitze, forfærdigede fabrik-hørhegler. „Han har af disse indsendt til Selskabet to velgjorte Prøver; til udlærte Elever ved Hørdistriktet paa Brahetrolleborg har han solgt 12 saadanne Hegler, Prisen paa dem er 22 Rigsdaler for Stykket. Da Forfærdigelsen af dette Redskab er forbunden med ikke liden Vanskelighed, baade med Hensyn til at give Tænderne derpaa tilstrækkelig Elasticitet og at bore Hullerne med fornøden Nøiagtighed, saa fortjener den her anmeldte Kunstflid, der ikke er almindelig, at opmuntres“.

„Den utrættelige stræbsomme Bonde“

Fæstegårdmand HANS LARSEN,
Bulbroe, Horslunde sogn – 4. bæger 1824

En skovlod og 50 tønder land jord, af hvilke 20 var udyrket eller stod under vand, hørte til den gård, HANS LARSEN tiltrådte i 1799. I 1818, da fællesskoven blev udskiftet, begyndte han at opdyrke dette areal. Han gravede vej, og han forsynede seks tønder land, bevokset med krat og ellestubbe, med 1000 favne brakgrøfter samt indhegnede, beplantede og tildels moglede lodden. De øvrige 14 hidtil uopdyrkede tønder land kom i løbet af tre år under kultur. På det sølvbæger, selskabet gav ham, stod: „Til den utrættelige stræbsomme Bonde HANS LARSEN i Bulbroe“.

Lille skolelod blev 15 tønder land stor

Skolelærer HANSEN,
Kastager – 5. bæger 1827

Lærer HANSEN dyrkede sin lille skolelod, som han ved køb øgede til ca. 15 tønder land, så udmærket, at han „for sine roesværdige Bestræbelser tilkjendtes“ et sølvbæger med påskriften „For skjønsmønt Agerbrug“.

Stor plantningsmand for sin tid

Selvejergårdmand HANS PEDERSEN,
Toderup, Tingsted – 3. bæger 1829

HANS PEDERSEN var en for sin tid stor plantningsmand. Han plantede eg, bøg og andre træer på tre tønder land, og de kom i udmærket vækst. Han omgav sin jord med levende hegn, og „bemeldte Skov anlæg er godt fredet og hensigtsmæssigen behandlet“.

Syede strømper og vanter med træpind

FREDERIK CHRISTIAN RASMUSSEN,
Rødby – 5. bæger 1829

Om FREDERIK CHRISTIAN RASMUSSEN fortæller selskabets efterretninger, at han fik sølvbæger for anvendelsen af sin fritid. Det hedder: „Medens Tjenestekarlene i Lolland ellers sædvanligen tilbringe Vinteraftnerne uden nogen nyttig Syssel, beskæftiger han sig derimod med forskellige Haandarbejder, saasom med at forarbejde Strømper og Vanter, som han ikke strikker, men paa en meget nem Maade og med særdeles Hurtighed syer ved Hjælp af en Træpind“.

En skolelods mønsterværdige dyrkning

Skolelærer R. JACOBSEN,
Gundslev – 5. bæger 1830

I beretningen om lærer R. JACOBSEN hedder det: „De ældste af sine 10 Børn sysselsætter han med nyttig Haandgjerning“. Hans lærergerning fremhæves som „samvittighedsfuld Opfyldelse af Kaldet som Skolelærer“. Sølvbægeret fik indskriften: „For en Skolelods mønsterværdige Dyrkning“.

Vandt land til sig selv og naboer

Gårdmand MIKKEL MADSEN,
Holeby – 3. bæger 1830

MIKKEL MADSEN beskyttede sine 34 tønder land store agre mod højvandet, der før skadede jorden stærkt, ved at opføre jordvolde med pilebeplantning. I diget satte han af egetømmer en sluse til afledning for ferskvand, der strømede til fra bagved liggende land. Han vandt ved inddigningen 13 tønder land pløjemark for sig selv, „men omtrent 30 Tønder Land ere desuden vundne fra Stranden for flere, dertil grændsende Lodseiere“.

Flere gange ødelagde højvande diget, før han efter seks år så sit store arbejde kronet med held. „Til den fortrinlige driftige Bonde, Gårdmand MIKKEL MADSEN i Hollebye“, hed teksten på hans bæger.

Den første på stedet, som merglede

Selvejergårdmand PETER NIELSEN,
Skalø ved Fejø – 3. bæger 1830

PETER NIELSEN fik sit sølvbæger efter bl.a. at have merglet 52 tønder land med 300–400 læs pr. tønde land, „hvoraf han har sporet de heldigste Virkninger“. Han var nemlig „den første der paa Stedet, som har givet et opmuntrende Exempel paa Jorders Forbedring ved Mergling“. På hans sølvbæger stod: „Til den fortrinlig driftige Bonde, Gaardmand PETER NIELSEN paa Skalø“.

Sikrede sin ø mod oversvømmelse

Gårdmand HANS SKAFTE,
Vejlø, Sandby sogn – 3. bæger 1832

Ved højvande oversvømmedes mere end halvdelen af HANS SKAFTEs 60 tønder land, der er arealet af øen Vejlø, som han overtog i 1818. Han byggede dige af tang, grus, ler og sten. Digerne besåedes med græsfrø og beplantedes med buketorn, så de blev faste, trodsede højvandet „og love Varighed for Fremtiden“. Foruden at han sikrede det meste af øen mod oversvømmelse forbedrede han sin ejendom væsentligt i andre henseender.

Øens beboere fulgte hans eksempel op

Sognefoged, gårdmand MADS ANDERSEN,
Fejø sogn – 6. bæger 1833

MADS ANDERSEN på Fejø var en fortrinlig og driftig jordbruger, men han viste samtidig „megen Iver for Træplantningens Fremme paa bemeldte for Skov blottede Ø. Sit Hegn har han beplantet med Pii

og Popler, som nu afgive fornødent Brændsel og Gjerdsel, ved sin Gaard anlagt en Have og deri plantet en mængde Frugttræer, omkring Kirkegaardens vidtløftige Muur plantet høistammede Popler til stor Beskiernelse for Kirken imod Stormen. Det Eksempel, han ved sin utrættelige Plantelyst har givet, er siden fulgt af andre af Øens Beboere“.

Brød kampesten op og kørte 3500 læs mergel

Selvejergårdmand JACOB CLAUSEN,
Uhrne, Hørsunde sogn – 4. bæger 1833

JACOB CLAUSEN opdyrkede 10 tønder land hede og mose, idet han først brød en mængde store sten op, afgravede skadeligt vand, tildels ved en dyb kanal, og siden merglede med 3500 læs. På markhegn og veje plantede han pil, og han fredede sin skov.

Lærer, der foretrak at spørge en sagkyndig

Skolelærer H. RASMUSSEN,
Karleby, Falster – 3. bæger 1857

„Skolelærer H. RASMUSSEN har i Aaret 1856 ladet udføre en fuldstændig Draining af sin Skolelod, 4½ Tønder Land stærkt leeret Jord, med Assistance af Landmaaler Marschall, og med en Bekostning af ca. 170 Rigsdaler, som han skjønt uformuende selv har overtaget uden Hiælp fra det Offentlige, men med nogen Lempelse i Betalingen for Rørene, der ere ham overladte fra det Classenske Fideicommis. Han har foretrukket at benytte en Sagkyndig til dette Anlæg, imedens alt for mange af Egnens mindre Jordbrugere betiene sig af upaalidelige Folk ved deres smaa Drainingsforsøg. – Med Kraft og Energie har han i det Hele arbeidet paa Loddens Forbedring og ei blot ved Draining, men tillige ved Mergling, Sommerstaldfodring, Kommenavl og Rodfrugters Dyrkning fremstillet et følgeværdigt Exempel for Dyrkere af Smaalodder, hvorhos hæderlige Vidnesbyrd ere ham givne for den Flid og Dygtighed, han viser i Opfyldelsen af sine Kaldspligter“.

Ryddede sten og kørte 15000 læs mergel

Fæstegårdmand FREDERIK JØRGENSEN,
Vester-Ulslev sogn – 4. bæger 1860

„Sin Lod, som han modtog for henved 10 Aar siden i en yderst forsømt Tilstand, har FREDERIK JØRGENSEN betydeligt forbedret navnlig ved Opbrydning af Steen, anvendte til 650 Favne Gierder, 9 Qvarteer

høie, ved at grave 3500 Favne aabne og 300 Favne dækkede Grøfter og ved at paaføre den større Deel af Lødden 15000 Læs Mergel; den er inddelt i 6 Skifter, hvoraf kun 3 dyrkes, medens de 3 andre hvile. Da denne Bondes Jorder omtrent vare af samme ringe Beskaffenhed som den vidtstrakte, udyrkede, steenbelagte Slette, der begrændser næsten hele Lollands Sydkyst, vil hans følgeværdige Exempel væsentligen kunne bidrage til at ans pore andre til Efterligning“.

Alsidig og praktisk mand med god smag

Gårdmand ANDERS CHRISTIANSEN,
Vester Tirsted – 2. bæger 1864

ANDERS CHRISTIANSEN, som i 1845 tiltrådte sin gård på 50 tønder land, udfoldede „en ganske ualmindelig gjennemgribende Virksomhed i alle Retninger“. – Han var pioner i dyrkning af rodfrugter og kartofler og inden for frugtavl og forædling af frugttræer. Selskabets årsberetning 1864 slutter en omtale af hans udmærkede gerning sådan:

„Ligesom hele hans Virksomhed tyder paa en ualmindelig Alsidighed og praktisk Sands i Forening med god Smag, saaledes er han i sit øvrige Forhold en meget agtværdig og i høj Grad tjenstvillig Mand. Ved egen Flid har han bragt Eiendommen, som han købte for 4000 Rigsdaler, op til den firedobbelte Værdi og seer i det Hele sit med Indsigt ledede Arbejde lønnet med Velstand“.

Blev hædret for 30 års virke som maskindommer

Forpagter F. BOKELMANN,
Nørregaard, Saxkøbing – Største bæger 1902

I 1902 benyttede selskabets belønningsudvalg sig for første gang af den ret, det ifølge reglerne for uddeling af hædersbelønninger for landboflid havde til at indstille en person, der ved fortjenstfuldt arbejde har virket til gavn for det danske landbrug i almindelighed, til en udmærkelse.

Det var forpagter F. BOKELMANN på Nørregaard, der først fik tildelt denne udmærkelse. Han havde da i 30 år virket som dommer ved maskinprøver. Belønningsudvalget indstillede, at BOKELMANN fik denne udmærkelse „paa Grund af hans i en Menneskealder udfoldede store og fortjenstfulde Arbejde ved de danske Redskabs- og Maskinprøver“.

Lykkelig familiefremgang trods besvær

Husmand JØRGEN OLSEN,
Oustrup, Eskildstrup – Alm. bæger 1912

Med en svagelig hustru, seks børn, gæld og gamle bygninger arbejdede JØRGEN OLSEN sig ved flid og nøjsomhed fremad gennem alle besværligheder. Børnene fik alle en god opdragelse og gode stillinger, jorden kom i ypperlig kultur, han havde udmærket resultat af sin avl af foderroefrø, han modtog 20 forskellige præmier, også en for havekultur, han fik nye bygninger, også et pænt stuehus – og han kunne i mange år tage sin kone med på en årlig husmandsrejse til andre egne af landet.

Præmier til en skomager, der ikke blev ved sin læst

Husmand JENS PETER ANDERSEN SKOV,
Lundby, Brarup sogn – Alm. bæger 1912

JENS PETER ANDERSEN SKOV var oprindelig skomager og boede først tilleje i det hus, han i 1911 erhvervede. I 1882 købte han to en halv tønde land for 2.500 kr., hvoraf han ejede de 400 kr. Senere købte han huset med have og to skæpper land for 1.600 kr. og måtte anvende 600 kr. på en tilbygning. Jordlodden var, da han overtog den, uren og udpint, og der kunne kun holdes en ko og et får.

„Omkring 1890 opgav han Skomagerprofessionen og levede siden af Ejendommen. Baade han og Konen har i mange Aar været svagelige og ofte hjem søgt af Sygdomme; de har opdraget 3 Børn, paa hvilke der er anvendt betydelige Bekostninger, saaledes alene til en Søn, der er Lærer, 1.000 Kr., og i en lang Aarrække underholdt J. P. ANDERSEN SKOV sine Svigerforældre, der boede hos dem. Men trods alt dette arbejdede de sig med stor Flid, Dygtighed og Nøjsomhed fremad. Jorden er nu frugtbar og meget velkultiveret, Bygningerne velholdte og tilstrækkelige, og Besætningen bestaar nu af 2 à 3 Køer, 4 à 6 Svin og 70–80 Høns. Der er særlig lagt Vind paa Landbrug og Frøavl, og ANDERSEN SKOV har faaet mange Præmier og Diplomer for ypperlig Dyrkning af sin Huslod samt 3 Præmier for sit Havebrug.

JENS PETER ANDERSEN SKOV nyder stor Anseelse i vide Kredse for sin Retsindighed og hæderlige Vandel, og der har været betroet ham en række Tillidshverv, blandt disse ogsaa som Sogneraadsmlem i en Aarrække. I Hjemmet har der været tørt et smukt Familieliv“.

Tømrer lærte hønseavl og frugtavl

Tømrer PETER HANSEN,
Bulskov, Herredskirke sogn – Alm. bøger 1915

Den virksomhed, PETER HANSEN udfoldede, vakte stor opmærksomhed i vide kredse. Han arbejdede for andre som tømrersvend, men anvendte også sin tid til at skaffe sig viden om og praktisk indsigt i hønseavl og frugtavl, og da han for alvor gav sig i lag med disse interesser, ofrede han alle kræfter på bedriften; der hørte til hans hus 3½ tønne land, som han øgede til 4½. Den energiske og dygtige mand fik jord og drift i ypperlig stand, høstede rige afgrøder, øgede besætningen og fik både indtægt og fornøjelse af hønseavlen, frugtavl og en bigård. Ægtefællerne fik 10 børn, og de syv levede, da deres far fik sølvbægeret. Hjemmet fik ofte besøg af fremmede, der ønskede at lære den godt ledede og indbringende bedrift at kende.

Skrædder med handicap blev bedste landmand

Parcellist ANDERS ANDERSEN,
Frejlev, Kettinge – Alm. bøger 1918

Fra barndommen var ANDERS ANDERSEN, der var født i 1845, halt, han lærte skrædderfaget, men købte i 1871 et hus med tre tønner land i yderst ringe forfatning og med „en faldefærdig Rønne“ som bolig. I 1917 blev denne ejendom kaldt „brillant“, og det hedder:

„Efterhaanden som Jordbruget betalte sig, hørte han op med at gaa omkring i Hjemmene som Skrædder og kastede sig udelukkende over Bedriften, som han udviklede i en saa fortrinlig Grad, at han i Landboforeningen betegnedes som Egnens

bedste Landmand, der lagde en ualmindelig Dygtighed for Dagen i alt Landbruget vedrørende, og han udfoldede en Arbejdskraft, som kun de allerfærreste forlige Mennesker ville være i Stand til at gøre ham efter.

Han begyndte som en fattig Mand, der maatte laane sig frem; den løse Gæld er forlængst betalt, og paa Ejendommen, for hvilken han forgæves har været budt 20.000 Kr., skylder han kun 2.100 Kr. Han har derhos opsparet en ret betydelig Kapital.

Han har en dygtig Hustru, og de har haft 12 Børn, hvoraf dog kun de syv lever. Børnene maatte fra en tidlig Alder deltage i Arbejdet, og flere af dem er nu i gode Stillinger; den yngste Søn er hjemme og hjælper Forældrene. Familien nyder en udmærket Anseelse i de videste Kredse, og ANDERS ANDERSEN har mange Gange modtaget Præmier for Landboflid fra den lokale Landboforening“.

Pioner i planteforædling

Forsøgsleder HANS ADOLF BRORSON VESTERGAARD,
Abed, Stokkemarke – Største bøger 1928

HANS ADOLF BRORSON VESTERGAARD var en af pionererne for moderne planteforædling i Danmark. Han blev landbrugskandidat i 1893, var lærer på Næsgaard Agerbrugsskole 1897–1903, da han blev bestyrer af Abed Planteavlsstation. Her udførte han i de næste 40 år sit betydningsfulde arbejde med forædling af kulturplanter, navnlig kornsorterne. VESTERGAARD var den ny plantestations første forsøgsleder. Han samlede fortrinsvis sit arbejde om havre, byg og hvede, som han søgte at tilpasse til de fremskridt, der på anden måde havde ændret vilkårene for plantedyrkning. Især gjaldt det dengang om at skabe mere stivstråede sorter, der uden så stor fare for lejesæd tillod udnyttelsen af de produktionsmuligheder, som navnlig kunstgødning havde tilvejebragt. Især ved forædling af byg og hvede nåede han fremragende resultater.

I danske landbrugskredse, hvor VESTERGAARD færdedes på altid stilfærdig og beskeden måde, blev han højt værdsat. Også udlandet lagde mærke til ham og hans arbejde. Han blev i 1936 æresmedlem af Sveriges Utsædesforening, i 1943 medlem af Kungl. Lantbruksakademien, og herhjemme fik han i 1942 udnævnelse til dr. agro. h.c., den første æresdoktorudnævnelse ved Landbohøjskolen.

BORNHOLMS AMT

Gårdejer POUL HANSEN SCHOW, Knudsker	1836	Gårdejer JØRGEN ADOLPHSEN, Østermarie	1865
Gårdmand HANS ANKER ENGELL, Nyker	1843	Husmand MORTEN HANSEN, Østermarie	1880
Jordbruger SØREN PETER HØEG, Hasle	1857	Købmand L. KOFOED, Lærsker	1883
Gårdmand JOSEPH ESPERSEN, Pedersker	1861	Husmand, plantør KOFOED, Aaker	1885
Gårdmand HANS HARTVIG LUND, Rø	1862	Gårdejer HANS MICHAEL KRØJER, Klemensker	1889
Gårdejer, sandemand LARS PETER MUNCH, Sct. Ib	1862	Gårdejer OLE NIELSEN, Klemensker	1889
ANDERS ADOLPHSEN, Østermarie	1865	Gårdejer JENS CHR. DAM, Østerlars	1948
		Gårdejer ASFRED CLAUSEN, Østermarie	1958

Opførte 280 favne dige af sten fra sin jord

Gårdejer POUL HANSEN SCHOW,
Knudsker sogn - 3. bæger 1836

POUL HANSEN SCHOW befriede sin lod for en mængde sten, af hvilke han opførte 280 favne dige; han gravede 300 favne vandgrøfter, ryddede tjørn og krat, planerede de ujævne steder og bragte jorden under hensigtsmæssig drift. Af loddens syv indtægter dyrkedes en med kartofler og en med ærter. „For Gjødningens Forøgelse viser han og særdeles Omhu, saa at hans paa Jordernes Forbedring anvendte Møie nu lønnes med rige Afgrøder. Han har desuden opelsket nogen Skov og tildeels af Nyt opført sine Bygninger“.

Han plantede vilde træer „tildeels paa Klippebund“

Gårdmand HANS ANKER ENGELL,
Nyker sogn - 4. bæger 1843

ENGELL belønnedes, fordi han „tildeels paa Klippebund har udført nogle vellykkede Plantninger af forskellige vilde Træer paa et Areal af tilsammen 2 Tønder og 2 Skæpper Land, som alt er vel indhegnet. Sin Agerjord har han forsvarligt udgrøftet og hegnet og derpaa indført et forbedret Sædskitte, blandt andet med Bælgsæd, Kartofler og Spergel; tillige dyrker han Hør, Humle og Kommen samt anvender Sommerstaldfodring“.

En pioner i jordbrug på Bornholm

Jordbruger SØREN PETER HØEG,
Hasle - 3. bæger 1857

SØREN PETER HØEG var en pioner på Bornholm. Derfor skal her citeres, hvad selskabet skrev om ham, da han fik sit sølvbæger:

„Han er født i 1790 af fattige Forældre, tiende fra sit 8de Aar hos Bønder indtil 1813, da han i Hasle købte et lille Huus med en Have, ikke større, end at deri kunne lægges 1 Tønde Kartofler. Af nærliggende Jorder leiede han derfor paa 7 Aar 4 Tønder Land, hvorpaa han avlede indtil 600 Tønder Kartofler aarlig. Imedens denne Rodfrugts Dyrkning i det Større dengang kun var lidet kiendt, strakte hans Omhu hermed saa vidt, at han aarlig med Spade tilberedte disse 4 Tønder Land, aldeles uden fremmed Hiælp, idet han indsaæ, at Gravning var ham fordelagtigere, især da Ploven dengang lod saameget tilbage at ønske. Han var uden tvivl den Første paa Bornholm, der behakkede sin Kartoffelmark, hvilket han ligeledes selv udførte med Haandhakken; med to Børns Hiælp gravede og pillede han Kartofflerne af Jorden om Efteraaret. Da denne Behandling med Spade og Hakke var noget ganske Nyt, blev han beleet, men efterhaanden som Kartoffelavlens lykkedes saa vel for ham, blev hans Fremgangsmaade efterlignet af Andre. Nu, efter 30 Aars Forløb, behandle alle deres Kartoffelagre, ligesom han i sin Tid gjorde, dog at man pløier istedetfor at grave. Han fortsatte fremdeles med Spadeculturen, indtil hans Evne tillod ham at anskaffe Heste.“

For at erstatte Mangelen paa Giødning og komme den ved idelig Kartoffelavl medtagne Jord tilgode, paaførte han den Tang, og var en af de Første, som betiente sig heraf. Ved Salget af Kartofflerne sattes han efterhaanden istand til ved Kiøb at erhverve nogle Jordlodder, bl.a. en gammel Leergrav, som han i kort Tid forvandlede til frodig Mark. Han har lagt megen Vind paa Frugttræernes Plantning og Dyrkning af allehaande Kiøkkenurter, med hvilke han tildeels forsynede baade Rønne, Hasle og Omegn. Sine Køer og Sviin fodrer han fornemmelig med Runkelroer, Gulerødder og Kartoffler. Sin Eiendom, som han har forsynet med nye Bygninger, har han overdraget sin Svigersøn, hos hvem han nu, til Løn for sin mangleaarige rastløse Flid, nyder et sorgfrit Udkomme, og hans Exempel har udøvet en heldig Indflydelse i en videre Kreds; navnlig har Hasle By vundet Opkomst ved dens Jorders gode havemæssige Dyrkning efter hans Methode, ved hvilken de give fortrinlige Afgrøder af Korn og Kartoffler. I sin fremrykkede Alder vedbliver S. P. HØEG at syle i Mark og Have. Ved sin Virksomhed og sit Retsind, bl.a. i kommunale Ombud som Formand for Borgerrepræsentanterne og Overformynder, har han, der stedse levede som den jevne og tarvelige Arbejder, erhvervet sig almindelig Agtelse“.

Hans gavnlige eksempel var „noget nær enestaaende“

Gårdmand JOSEPH ESPERSEN,
Pedersker sogn - 5. bæger 1861

JOSEPH ESPERSEN overtog i 1826 efter sin far „med en Giæld af 1000 Rigsdaler en Gaard med faldefærdige Bygninger og en temmelig forsømt Jordlod“. Alle gårdens længer havde han i 1861 ombygget, lodden var opdyrket, og der var 1330 favne gærde af sten, der alle var taget op på hans jord. „Derhos har han af Gaardens ringeste Jorder beplantet ca. 12 Tønder Land med forskellige Løv- og Naaletræer, som staae i frodig Væxt, og iøvrigt virket meget til Træplantningens Fremme, idet han i de sidste 10 Aar har solgt ca. 30.000 Planter Aarlig, deriblandt endeel forældede Frugttræer. Arbeidet ved disse Træcultur er udført uden anden Hielp end den, hans Kone og Børn Tid efter anden have kunnet yde ham. Bornholms landoekonomiske Forening har specielt anbefalet ham i Betragtning af hans vedholdende planmæssige Virksomhed for Skovopelskning i en for Træer meget blottet Egn, og det noget nær enestaaende gavnlige Exempel, han i denne Henseende har givet sammesteds“.

Enkeltmands bestræbelser var „saameget mere fortienlige“

Gårdmand HANS HARTVIG LUND,
Rø sogn - 3. bæger 1862

HANS HARTVIG LUND gik forud for sine samtidige i at forbedre sin ejendom „og har derved allerede for mange Aar siden givet et følgeværdigt Exempel“. „Saaledes var han den Første i Sognet, som strengt opretholdt Markfreden, trods den Uvillie og de Fordomme, han derved havde at bekæmpe, og til lige den Første, som dyrkede Rodfrugter, Hvidkaal m.v., paa Marken. En Mængde Steen har han ryddet og sprængt og deraf opført ca. 1.830 Favne Gierde; for ca. 30 Aar siden anlagde han ca. 380 Favne bedækkede Render, som endnu vise god Virkning; desuden har han gravet en stor Deel aabne Grøfter baade til Vandafledning og til Hegn. Han har beplantet 4½ Tønde Land, især med Fyr, Gran og Lærke og desuden paa Udmarken ved Saaening og Plantning opelsket mange Træer, meest Birk. Af Naaletræerne ere mange tienlige til Bielker, Sparrer m.v. Af unge Træplanter har han efterhaanden overladt en stor Deel til Andre. Ogsaa har han virket for Anlæg af levende Hegn og ved sin Gaard anlagt en god Frugthave samt næsten ombygget Gaardens Bygninger. For Biavlten har han i mange Aar interesseret sig. I afvigte Sommer feirede han sit 50 aarige Jubilæum som Sandemand eller Sognefoged“.

„Da de private Skove paa Bornholm mere og mere forsvinde, og Udmarksjorderne formedelst Klippebund og Steen for en Deel ikke egne sig til Agerbrug, ere Enkeltmands Bestræbelser for Træplantning saameget mere fortienlige“.

„Han har hæderligen udmærket sig iblandt sine jevnlige“

Gårdejer, sandemand LARS PETER MUNCH,
Sct. Ibs sogn - 3. bæger 1862

„LARS PETER MUNCH har paa mager Jordbund beplantet ca. 13½ Tønder Land med Naaletræer, meest Rødgran, som staae i god Væxt. Til de unge Træers Beskyttelse imod Stormen har han anlagt beplantede Diger. Ved sin Gaard, hvis Bygninger han betydeligen har forbedret og forskiønnet, har han anlagt en Have paa 1 Tønde Land. I Beretningerne fremhæves, at han ved disse Foretagender har hæderligen udmærket sig iblandt sine Jevnlige, foruden at hans øvrige Landbo-Virksomhed ligeledes fortienner Paaskiønnelse“.

Brødre beplantede store arealer

Gårdejer JØRGEN ADOLPHSEN og ANDERS ADOLPHSEN, Østermarie sogn – 2. bæger 1865

De to brødre JØRGEN og ANDERS ADOLPHSEN var store plantningsmænd. JØRGEN ejede gården, af hvis jorder 15–16 tønder land blev forsynet med ca 100.000 planter – og da de hver fik et sølvbæger, var det areal, der endnu agtedes beplantet, 18–19 tønder land. ANDERS havde vist „levende Sands for Træplantning og ved sin udholdende Flid frembragt . . . de her omhandlede Anlæg paa Eierens Grund“. Brødrene anlagde også frugtplantager og forsynede mange med planter og gode råd om deres pleje.

Forsynede Bornholm med planter

Husmand, plantør KOFOED, Graneli, Aaker sogn – 2. bæger 1885

Bestyrelsen for Bornholms landøkonomiske Forening skrev i 1884 til selskabet om „den i Sandhed storartede Virksomhed, som er bleven udfoldet af Husmand og Plantør KOFOED paa Graneli i Aaker; han og hans Virksomhed ere godt kjendte paa Bornholm og fortjener at kjendes over hele Danmark“.

Selskabets sekretær rejste til Graneli „for at underkaste Virksomheden egentlig kritisk Behandling“, og efter hans beretning gav præsidiet ham selskabets 2. sølvbæger i et møde den 11. december 1884. „Med næsten bare Hænder overtog han for ca. 20 Aar siden et Hus paa Lyngen, hvis Jordlod endnu for største Parten var udyrket, bevokset med Lyng og fuld af Klipper og Sten. Her anlagde han en Planteskole og begyndte paa et større Haveanlæg. Hvem der nu efter 15 Aars Fraværelse besøger Stedet, vil ikke kunne kjende det igen; istedetfor en Hytte paa den bare Lyng vil han finde et smukt, rummeligt Hus midt i en stor, smuk Have omgivet af lovende Skove. Haveanlægget er i Sandhed forbausende, hvor der før var Lyng og Træer, findes nu alle mulige Sorter af Blomster og blomstrende Buske, Frugtræer og Frugtbuske, Planteskoler og Frøavl.

KOFOED nøjedes imidlertid ikke med Haveanlægget, han købte Lyngjord; der var nok af den, da Huset laa lige paa Grænsen af Udmarken, og medens han benyttede de frugtbare Strimler imellem Bakkerne som Avlsjord og Eng, tilplantede han alle Bakkerne med forskellige Sorter Naaletræer, saa at han nu ejer en 50 Tønder Land meget lovende ung Skov. – Samtidig blev han nødt til at anlægge flere Planteskoler, fordi hans Exempel med Plantning smittede, og han efterhaanden var kommen til at forsyne hele Bornholm med Planter. Herved har han efterhaanden arbejdet sig op til forholdsvis god Velstand. Man begynder nu at kunne mærke, at hans smukke Exempel har paavirket ogsaa andre Husmænd paa Bornholm, idet de begynde med smaa Plantninger og smaa Haveanlæg, tildels paa Opfordring af KOFOED“.

Virkede som plantør på højlyngen

Husmand MORTEN HANSEN, Østermarie sogn – 2. bæger 1880

MORTEN HANSEN købte fra 1860 med års mellemrum ialt ca. 13 tønder land, som han bragte under god kultur eller tilplantede. Han samlede store mængder sten, byggede hus af dem, satte diger og brugte de små sten til dræning. Han anlagde en stor frugthave og en planteskole „og virker ikke lidet som Plantør paa Højlyngen, hvortil han aarlig sælger 80.000 Planter“. Landboforeningen havde, før han fik sit sølvbæger tilkendt ham „1ste Præmie for ypperlig Dyrkning af Huslodder“.

Købmands virksomhed som landmand

Købmand L. KOFOED, Nybro, Østerlars, Larsker sogn – 4. bæger 1883

KOFOEDS ejendom Nybro havde 20 tønder land, der lå delt i 19 forskellige skifter. „Han tog, støttet af en god Kjøbmandshandel, fat paa Tilkultivering af Jorden og Forbedring af Bygninger og Besætning, og er det derfor end vanskeligt eller endog umuligt afgørende at kunne bedømme, hvorledes den udfoldede Virksomhed har lønnet sig, saa fortjener denne dog Paaagtning og Anerkjendelse, da mange af Enkelthederne i Bedriften ville kunne have Betydning til Efterligning i større eller mindre Grad“.

Naboer fulgte opmærksomt to dygtige mænds arbejde

Gårdejer HANS MICHAEL KRØJER,
Klemensker – 5. bæger 1889

Gårdejer OLE NIELSEN,
Klemensker – 5. bæger 1889

OLE NIELSEN og HANS MICHAEL KRØJER, begge af Klemensker, fik samtidig selskabets sølvbæger.

OLE NIELSEN ejede tidligere Sæderegård, men solgte den til sin søn. Skønt han da var en mand på 60 år, købte han sig et par uopdyrkede lynglodder på ca. 70 tønder land, hvis opdyrkning han straks påbegyndte og 1888 helt havde fuldbyrdet. „Hvor der for 20 Aar siden laa Lyngbakker, fulde af Sten og Vandhuller, ligger der nu en smuk, vel vedligeholdt Gaard. Marken er drænet og merglet, og der holdes en Besætning af 4 Heste og 20 Køer“.

HANS MICHAEL KRØJER kom som karl til OLE NIELSEN og lærte hos ham, hvad udholdende arbejde kan udrette. Efter at have giftet sig købte KRØJER en lynglod på ca. 50 tønder land, der var så simpel, at der på den ikke kunne avles foder til en ko, men han tog straks energisk fat på opdyrkingen og fik jorden merglet og drænet. Efter nogle års forløb købte han en tilstødende lynglod på ca 20 tønder land, hvoraf en ringe del dog var opdyrket, og tog ligeledes her meget kraftigt fat.

„Det meste Arbejde ved Opdyrkingen har han selv udført, og da han var kommet saa vidt, at han kunne holde Heste, læssede han selv Mergel, medens Kcnen læssede af og Børnene kørte imellem. Han har nu opført en solid Gaard med 4 Længer, og paa de opdyrkede 65 Tønder Land Ager voxer fortrinlig Sæd. Han holder en Besætning af 4 Heste og 20 Fækreaturer. For 20 Aar siden begyndte han med bare Hænder, nu ejer han en smuk Gaard.

Det Exempel, OLE NIELSEN og HANS MICHAEL KRØJER har givet, følges af deres Børn og Naboer, saa at Opdyrkingen der paa Egnen gaar rask fremad, men endnu ligger omkring deres Gaarde store Arealer, som viser, hvorledes der tidligere har set ud her, og hvilket stort Arbejde disse Mænd har udrettet, inden de fik deres Ejendomme i Orden“.

Sjælden evne til at få alle landbrugets grene til at give udbytte

Gårdejer JENS CHR. DAM,
St. Spagergaard, Østerlars – Store bæger 1948

JENS DAM var en meget alsidig landmand, der tog sig af både opdyrkning og plantning. Han drev godt markbrug, men det var alligevel kvæget, der havde hans store interesse, og her opnåede han også de største resultater.

I 1900, da han overtog gården efter sin far, bestod besætningen af 15 køer, men i løbet af 20–30 år oparbejdede han den til en af de førende besætninger på Bornholm. Den kom til at bestå af ca. 35 køer med en stor årsydelse og med en meget stor avlsværdi. „En stor Part af Besætningen stammede en Overgang fra en enkelt Ko, som JENS DAM fik ved Overtagelsen“.

Kvæget på de bornholmske dyrskuer fik i mange år både direkte og indirekte præg af besætningen på St. Spagergård. JENS DAM tog i årenes løb mange præmier hjem for samlinger og enkelt dyr.

St. Spagergård blev et meget benyttet besøgssted for bornholmske landmænd og for selskaber, der kom fra den øvrige del af landet.

I selskabets indstilling hed det: „DAM har sjældent Evne til at faa alle Landbrugets Grene til at give et godt Udbytte, samtidig med at de er godt afpasset hinanden“.

St. Spagergård blev i 1944 overtaget af hans søn, Leo Dam.

En førende kvægavlsmænd

Gårdejer ASFRED CLAUSEN,
Præstegården, Østermarie sogn – Alm. bæger 1958

Skønt ASFRED CLAUSEN to gange stod tilbage med henholdsvis en ko og to kvier, mens resten af hans besætning var død på grund af sygdom, opviste han præmier for sine besætninger og enkelt dyr som få andre.

På kun 16 tønder land begyndte han dette arbejde i 1916 med en ko. Ved sparsommelighed og flid var han nået til i 1958 at blive betragtet som Bornholms førende kvægavlsmænd.

Han havde da en af øens højestydende besætninger og den højestkårede og højestpræmierede avlsbesætning. Han var en lige så dygtig og kendt hesteopdrætter, hvis hopper mange gange stod på fløjen ved det bornholmske dyrskue.

SVENDBORG AMT

Husmand CHRISTEN CLAUSEN, Vejle	1805	Fæstegårdsbestyrer SØREN LARSEN ELLEGAARD, Hostrup	1833
FRIDERIK CHRISTIAN SCHÜBELER, Holckenhavn	1805	Gårdfæster RASMUS HANSEN, Svanninge	1833
Husmand CASPAR PETERSEN, Stenstrup	1811	Gårdmand RASMUS HANSEN, Snøde	1833
ANDERS NIELSEN GIESTELØV, Faaborg	1812	Tjenestekarl og biavler HANS NIELSEN, Svendborg	1833
Selvejrmøller HANS CHRISTIAN RAFN, Snøde	1813	Selvejergårdmand JENS ANDERSEN, Vester Hæsinge	1835
Fæste- og hoveribonde JØRGEN JENSEN, Skaarup	1817	Gårdfæster NIELS ANDERSEN, Horne	1851
PEDER KNUDSEN, Frørup	1817	Selvejergårdmand RASMUS SØRENSEN, Vester Hæsinge	1855
ELLEN RASMUSSEN, gift med arvefæster Peder Rasmussen, Brahe-Trolleborg	1817	Tømmermand og husfæster JENS JENSEN, Avernakø	1856
Skolelærer NIELS MORTENSEN, Bjergby	1818	Gårdfæster JØRGEN CHRISTENSEN, Svanninge	1871
Fæstebonde HANS RASMUSSEN, Horne	1818	Husmand RASMUS ANDERSEN, Ringe	1872
Gårdmand RASMUS JØRGENSEN, Tåsinge	1819	Husmand NIELS PETER NIELSEN, Øksendrup	1911
Gårdmand NIELS PEDERSEN, Øksendrup	1819	Husmand ALBERT NISSEN MADSEN og hustru, Bregninge	1931
Sognefoged HANS LARSEN BØDKER, Landet	1821	Gårdejer MARIUS CHRISTENSEN, Humble	1933
Gårdmand RASMUS HANSEN, Simmerbølle	1821	Gårdejer, frøavlser RASMUS HANSEN NIELSEN KOLD, Strynø	1948
Gårdfæster MADS HANSEN, Simmerbølle	1822	Proprietær P. H. PETERSEN, Rudkøbing	1955
Sognefoged LARS LARSEN, Lunde	1824	Fhv. økonoma MARIE ILLUM, Ollerup	1965
Husmand JØRGEN HANSEN GREVE, Svanninge	1825	Fhv. inspektør ALFRED JØRGENSEN, Ollerup	1965
Husmand HANS MADSEN, Brahe-Trolleborg	1825		
Jordbruger A. C. RASMUSSEN, Nyborg	1825		
Selvejergårdmand RASMUS HANSEN FRIIS, Lindelse	1826		
Selvejer RASMUS HANSEN, Ollerup	1826		
Kirkesanger KNUDSEN, Sørup	1827		
Husmand og skomager ANDERS WEISHAUP, Sødinge	1827		

Til hæder for honning i tønder

Husmand CHRISTEN CLAUSEN,
Vejle - 4. bæger 1805

CHRISTEN CLAUSEN, „som i en lang Række af Aar har lagt Vind paa Biavlen, har i Foraaret 1805 havt tilhalvt 62 veloverfødte Biestader og af de optagne Stader 2½ Tønde Honning og to Lispund Vox“.

Ryddede land med sten, sump og stubbe

FRIDERIK CHRISTIAN SCHÜBELER,
Conradslund, Holckenhavn - 4. bæger 1805

„Af den ham i 1802 tilfæstede Strækning Skovjord, circa 73 Tønder Land, vare de 53 udyrkede, stenige og sumpige samt fulde af Træstubbe og begroede med Hinbær og Brambærbuske, men nu ryddede og dyrkede. Paa denne Lod er opbyggt 50 Fag Huus“.

Bæger for peberrod og ærter

Husmand CASPAR PETERSEN,
Stenstrup sogn - 3. bæger 1811

På det sølvbæger CASPAR PETERSEN modtog, stod: „For Peberrods Dyrkning“. Han avlede i året 1810 56 lispund og 12 pund peberrod og desuden „en betydelig Deel Haveærter“. Han dyrkede også hør.

Hvad soldat nåede under orlov

ANDERS NIELSEN GIESTELØV,
Faaborg - 6. bæger 1812

Efter et møde i Landhusholdningsselskabet den 20. maj 1812 blev følgende skrevet:

„ANDERS NIELSEN GIESTELØV af de annecterte Bataillonler, Cantonnerende i Faaborg, har i sin Permissions Tid, to maaneder i Efteraaret 1810, for 3de Gaardmænd i Sandholts Lyndelse, ved at grave 400 Favne Grøvter, fem Alen brede og tre Alen dybe,

bragt det dertil, at en Mose, der tilforn oversvømmes med Vand, og hvis Udtørring Eierne ansaae for umulig, i Aaret 1811 er bleven saaledes udtørret, at deri har kundet skjæres Tørv, som ere af den Godhed, at de endog kunde bruges til Smedekul“.

Forærede husmænd frugttræer

Selvejermøller HANS CHRISTIAN RAFN,
Snøde mølle, Snøde sogn - 4. bæger 1813

Hvert år i 12 år plantede møller RAFN 200-300 frugttræer, hvoraf han forædlede mange. Han skænkede 209 træer bort til gårdhusmænd. Andre solgte han til meget små priser. Han dyrkede også kartofler „som anvendes til Kreatures Fedning“.

Gjorde mose til pløjeland

Fæste- og hoveribonde JØRGEN JENSEN,
Donsgaarden, Holmdrup, Skaarup sogn -
1. bæger 1817

Han forvandlede ved grøftegravning en mose på to tønder land til pløjeland, fortæller selskabets bøger som begrundelse for tildelingen af et sølvbæger til JØRGEN JENSEN. Mellem 1807 og 1812 opførte han 368 favne dobbelte og 104 favne enkelte stengærder.

Drev sin lod med orden og flid

PEDER KNUDSEN,
Frørup sogn - 3. bæger 1817

PEDER KNUDSEN fik sit sølvbæger „for at have ryddet og bragt under Ploven 12 Tønder Land, for at have opført 912 Favne Steengjerder, hvoraf 649 dobbelte, og for at drive sin Lod med Orden og Flid“.

Hun fik bæger for haves anlæg og pleje

ELLEN RASMUSSEN, gift med
arvefæster Peder Rasmussen,
Grønderup, Brahe-Trolleborg sogn - 5. bæger 1817

ELLEN RASMUSSEN anlagde en have på seks skæpper land og beplantede den med frugttræer og køkkenurter. Hun podede mange træer. På hendes sølvbæger stod: „For smukt Have-Anlæg og dets gode Pleie“.

For udbredelse af have dyrkning

Skolelærer NIELS MORTENSEN,
Vemmenæs, Bjergby sogn - 3. bæger 1818

NIELS MORTENSEN fik sølvbæger for sin virksomhed ved adskillige havers anlæg og beplantning. Egentlig blev han indstillet til sølvbægeret for sin „theoretiske og praktiske“ undervisning af ungdommen i „Hagedyrkning“. Men dette var ikke attesteret, så sølvbægrets begrundelse blev for havernes anlæg.

Stengærder og levende hegn

Fæstebonde HANS RASMUSSEN,
Bjerne, Horne sogn - 4. bæger 1818

HANS RASMUSSEN fik selskabets sølvbæger for at have gravet 290 favne vandgrøfter af tre alens bredde og to alens dybde. Han rejste 454 favne stengærder eller såkaldt halvt hegn og opsatte 120 favne halvt hegn. Desuden beplantede han 740 favne levende hegn med torn, hassel etc.

Sluse gav tredobbelt høhøst

Gårdmand RASMUS JØRGENSEN,
Vornæs - 3. bæger 1819

Den ejendom, RASMUS JØRGENSEN overtog i 1813, var i ringe forfatning, men seks år senere meldte Landhusholdningsselskabet: „Til Jordernes Forbedring har han gravet 792 Favne Vandgrøfter, hvoraf de største ere tre Alen brede og to Alen dybe. Han har opført en Sluse med Stigebord, hvorved han kan sætte sin Eng under Vand, og han har derved forøget sin Høavl til det tredobbelte“. Blandt mange andre forbedringer nævntes også vekseldrift, staldfodring om sommeren, mergling og en stor have.

Vandt 10 tønder land ved at grave

Gårdmand NIELS PEDERSEN,
Øksendrup sogn - 4. bæger 1819

Om NIELS PEDERSEN fortæller selskabets bøger, at han „har i Aarene 1816, 1817 og 1818 i en forhen til alle Aarets Tider vaad Tørvemose gravet 1010 Alen Vandgrøfter, 2¼ Alen brede og 1¼ Alen dybe samt desuden 3594 Alen Grøfter, 1¼ Alen brede og 1½ Alen dybe. Ved saaledes at aflede det skadelige Vand har han vundet et Areal af 10½ Tønde Land, der nu kan pløies og tages under almindelig Drift til Sæd“.

Brugte tang som gødning

Sognefoged HANS LARSEN BØDKER,
Landet sogn – 3. bæger 1821

I 1810 fæstede HANS LARSEN BØDKER sin gård, hvis areal var ca. 36 tønder land. Jorden var udpint, men han forbedrede den ved brakning og hensigtsmæssig drift. „For i Begyndelsen at afhjælpe Mangel paa Gødning paakiørte han ogsaa Lodden 300 Læs frugtbar Jord foruden endeel Blandingsmøg, som han erholdt ved med Tang at dæmme for sine Naboers Gjødningsvand, som ellers bortløb unyttet“. I 1815 overtog han 40 tønder land, og „paa denne Lod, som bestaar af rødt, magert Leer, har han især benyttet Tang som Gjødningsmiddel, og for at gjøre den skikket hertil har han stedse holdt et betydeligt Antal Sviin i Fold“.

Alsidig landmand stiftede læseselskab

Gårdmand RASMUS Hansen,
Simmerbølle sogn – 2. bæger 1821

RASMUS HANSEN drev sine 40 tønder land jord betydeligt frem. Han fjernede skadeligt vand, udtørrede mose, grøftede, merglede, brød sten og lagde 37 stenkister, anlagde jordvolde og beplantede dem, og han indførte i 1814 planmæssig drift, „som han siden ufravigeligen har benyttet“. Han forfærdigede selv sine agerdykningsredskaber, deriblandt en svingplov. „Da han er Eier af endeel for Bonden tjenlige Bøger, har han oprettet et Læseselskab for Simmerbølle Sogn“.

Brugte plov, han selv forfærdigede

Gårdfæster MAD S HANSEN,
Kulepile, Simmerbølle sogn – 3. bæger 1822

De 36 tønder land, MAD S HANSEN overtog i 1809, var i „maadelig Forfatning – de mange paa Lodden værende Moser og endeel af Agerlandet stode under Vand; Jorderne vare ikke indhegnede“. På fem år gjorde han arealet skikket til planmæssig drift, og fra 1817 forsynede han sine agre med

efterhånden 8000 læs mergel. „Han bruger ikkun Plove uden Hjul, som han selv forfærdiger. Alle paa Gaarden foretagne Forbedringer har denne Mand iværksat uden anden Hjælp end af en halvvoxen Dreng“. På sølvbægeret stod: „Til den fortrinlig driftige Bonde MAD S HANSEN i Kulepile“.

Kløvede kampesten til sin lade

Sognefoged LARS LARSEN,
Lunde sogn – 4. bæger 1824

LARS LARSEN var en alsidig og foretagsom mand, men det var især et af hans foretagender, der tiltrak sig selskabets opmærksomhed: „Til 38 Fag Ladehuus, som af ham ere opførte, har han brugt Fodstykker af kløvede Kampesten med Jerntapper i Stolperne. – Anvendelsen af Sten-Fodstykker fortjener efter Sagkyndiges Erklæring at anbefales“. På sølvbægeret stod: „Til den roesværdig vindskibelige Bonde, Sognefoged LARS LARSEN i Lunde“.

Fæster indførte svingplov i sognet

Husmand JØRGEN HANSEN GREVE,
Svanninge – 5. bæger 1825

Grev Reventlov på Brahetrolleborg og pastor Fangel i Svanninge meddelte et meget anbefalende Vidnesbyrd om JØRGEN HANSEN GREVES „sjeldne Driftighed“. Han var fæster af fire tønder land, som han bragte frem til en fin kvalitet, han var den første i sognet, der brugte svingplov, han var stor humleavler; „hans øvrige Vindskibelighe bestaar i Kurvefletning og anden nyttig Haandgjerning“.

Et bæger for „skiønsomt Agerbrug“

Husmand HANS MADSEN,
Haagerup, Brahe-Trolleborg – 4. bæger 1825

„For skiønsomt Agerbrug“, sagde indskriften på HANS MADSENS sølvbæger. Han var fæster af 3½ tønde land, som han tilførte 580 læs mergel, „hvis Kraft nu vise sig i hans forøgede Afgrøder“.

Naboer fulgte hans eksempel

Jordbruger A. C. RASMUSSEN,
Nyborg – 3. bæger 1825

I selskabets motivering for at tildele „den fortrinlig driftige Jordbruger A. C. RASMUSSEN“ et sølvbæger hedder det efter omtale af hans store og alsidige

arbejde, at „Virkningerne af det gavnlige Eksempel, han ved disse Foretagender har givet, spores blandt Omegnens Bønder, som begynde at indføre heel Brak og Kartoffelavl“. Han havde i mange år med stort resultat virket for forbedring af sin ejendom, dens huse og jord, og han var ikke bange for at indføre nye metoder på mark og i stald.

Værnede sin jord ved stranden

Selvejergårdmand RASMUS HANSEN FRIIS, Vindeby, Lindelse sogn – 2. bøger 1826

85 tønder land løs sandjord hørte til den gård, RASMUS HANSEN FRIIS overtog. Jorderne grænsede til stranden og var ved højvande tit oversvømmede. Der lå en mængde store sten på markerne, som FRIIS ryddede og brugte til gærder og sten-kister, mens halvdelen blev „sat over en Bæk og langs med Stranden“. Mange andre store forbedringer blev gennemført. „Fremdeles har denne Bonde hæderligen udmærket sig ved den Huus-industrie, han har indført i sin Familiekreds, og som har bødet paa de ringe Afgrøder“.

En ekspert i peberrod

Selvejer RASMUS HANSEN, Bejerholm, Ollerup – 4. bøger 1826

Til Landhusholdningsselskabet bevidnede adskillige af Københavns urtekræmmere, at „den Peberrod, de have kjøbt af RASMUS HANSEN, er af meget bedre Kvalitet end den Tydske“. – Han havde skabt fortræffelig jord til peberrodsavl af en sumpet mose på tre tønder land. Han fyldte den op og blandede mosejord med staldgødning, damdynd og mergel. „I Aaret 1825 avlede han 528 Lispund Peberrod, som han afsætter uden Vanskelighed, da den er af fortrinlig Godhed“.

RASMUS HANSENS sølvbøger fik påskriften „For utrættelig og tænksom Vindskibelighed“.

En skolelods forstandige dyrkning

Kirkesanger KNUDSEN, Skt. Jørgens degnebolig, Sørup sogn – 4. bøger 1827

„For en Skolelods forstandige Dyrkning“, sagde indskriften på dette sølvbøger. KNUDSEN drev sine ni tønder land med et tiårigt vekselbrug, og han holdt tre køer og to heste, som han staldfodrede om sommeren, og 20 får og lam „i Fold paa Marken, og deraf (har han) sporet et heldigt Udfald“.

„For en Huuslods forstandige Dyrkning“

Husmand og skomager ANDERS WEISHAUP, Ringeby, Sødinge – 6. bøger 1827

Da WEISHAUP i 1817 købte sine seks tønder land, var „en tredie Part sumpig Grund, som kun frembragte noget usselt Græs, hvorfor han ved at kaste Grøfter derigjennem stræbte at omdanne den til Pløieland, hvilket saameget bedre lykkedes ham, da han tilfældigviis paa sin Lod fandt Mergel, hvoraf han i et Par Aar lod føre flere Hundrede Læs paa denne Mose“. Al jorden blev gjort tjenlig til dyrkning. Hans bøger fortalte, at det var givet „for en Huuslods forstandige Dyrkning“.

Eksempelløs flid og tænksomhed

Fæstegårdsbestyrer SØREN LARSEN ELLEGAARD, Hostrup sogn – 6. bøger 1833

SØREN ELLEGAARD bestyrede siden sin fars død i 1820 sin mors hoveripligtige fæstegård. Jorderne var indtil da „maadeligen dyrkede“.

„De ere nu (1832) ordentligen inddeelte; fuld Brak er indført; 662 Favne Vandgrøfter ere grave og de side Steder paakjorte flere Hundrede Læs Fyldninger. SØREN ELLEGAARD har desuden plantet 666 Favne levende Hegn, bragt under Dyrkning omtrent fem Tønder Land Mosejord og gammel Skovbund. Ved disse og flere Forbedringer har han viist en Flid og Tænksomhed, hvorpaa intet Exempel vides at være givet tilforn der paa Stedet“.

Den første i sognet, der plantede skov

Gårdfæster RASMUS HANSEN, Svanninge sogn – 3. bøger 1833

RASMUS HANSEN indtog til plantning omtrent to tønder land af sin jord, omgav dem med levende hegn og beplantede dem med løv- og nåletræer. „Det Hele befindes i god Væxt. Han er iblandt Sognets Bønder den Første, der har udført en saa stor og hensigtsmæssig Plantning, som, da Egnen ingenlunde er skovrig, og Jorden tildeels er uskikket til Kornavl, fortjener desmere Paaskjønneelse“.

En hør-specialist, der lærte andre

Gårdmand RASMUS HANSEN, Snøde sogn – 2. bøger 1833

Landhusholdningsselskabets bøger siger om denne sølvbøger-modtager:

„Gaardmand RASMUS HANSEN af Snøde paa Lange-land har, efter at være oplært i Hørens Dyrkning og Beredning, i over 10 Aar drevet denne Sag i det Store, og foruden sin egen Hørproduction beredet en stor Deel Hør for andre. Iblandt de af ham hertil bekostede Indretninger findes et Hørtørringshus, til hvis Brug han giver andre Adgang. Mange unge Landmænd har han oplært i Hørberedning.

Han har tillige viist sig som en vindskibelig Agerdyrker, i det han har forbedret sin Jordlod ved Vandafgravning og Steenrødning, indhegnet den, indført Vexeldrift, Sommerstaldfodring, Dyrkning af Kartofler, af hvilke han aarligen lægger 25 til 30 Tønder. Han har anlagt en Have paa 6 Skæpper Land og desuden paa en gold Bakke en Plantning af vilde Træer“.

Særdeles omhu og sjældent held

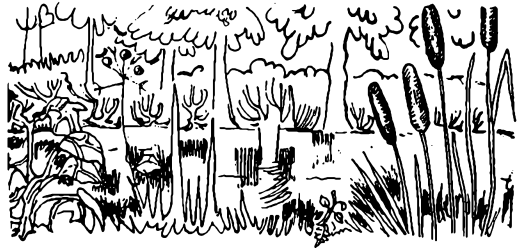
Tjenestekarl og biavler HANS NIELSEN,
Svendborg – 6. bæger 1833

Højtstående og velkendte borgere meddelte i 1831 Landhusholdningsselskabet, at tjenestekarl HANS NIELSEN „har i adskillige Aar lagt særdeles Vind paa Biavl, saa at han nylig har havt i Fællig med andre over 200 Stader paa forskellige Steder i Svendborg Amt. At en stor Deel Landboere foretrække at have Bier i Fællig med ham istedetfor at holde dem ganske for egen Regning, vidner om den særdeles Omhu og rigtige Behandling, han skjænker dette Foretagende, og om det sjeldne Held, hvor- med han deri lønnes“.

Hans eksempel virkede velgørende i sognet

Selvejergårdmand JENS ANDERSEN,
Vester Hæsing sogn – 2. bæger 1835

Indberetningen om JENS ANDERSENS alsidige jordbrugsarbejde oplyser, at hans „Exempel allerede har virket velgørende i Sognet, hvor det nu bliver mere almindeligt at brakke, mergle, staldfodre, dyrke Kartofler o.s.v.“. – „Han var ogsaa Plantningsmand, han dyrkede Humle, Kommen og Hamp, og i en Miils Frastand har han kjøbt og hentet 260 Læs Sten til Sluser, Leedpæle og Gaardens Brolægning“. Hans sølvbæger fik indskriften „For mønsterværdigt Agerbrug“.

Ryddede ager for træ og busk, men skabte skov i sump

Gårdfæster NIELS ANDERSEN,
Sundsagergaard, Horne sogn – 6. bæger 1851

NIELS ANDERSEN anvendte megen flid og omhu på sit mønsterværdigt udførte skovanlæg på tre-fire tønder land, hvoraf den største del tidligere var en næsten utilgængelig sump. Ved afgrøftning og senere beplantning på rabatterne imellem grøfterne blev den forvandlet til en god sluttet skov, der i 1851 var i frodig vækst „og allerede afgiver betydelig Deel Gavnved, Brændsel og Gierdsel. Bestanden er meest El, Ask, Birk, Hassel m.v., og paa de sidste Steder Vidier og Poppel. – Paa Agerjorden har han røddet en Mængde Steen, og deraf sat flere Hundrede Favne Hegn, og desuden røddet Slaaentorn, hvormed Jorderne for en stor Deel vare bevoxede. – Han bruger Brak og Mergling og viser sig i det hele som en driftig og kyndig Landmand“.

Skabte sognets første granplantage

Selvejergårdmand RASMUS SØRENSEN,
Vester Hæsing sogn – 5. bæger 1855

RASMUS SØRENSEN anlagde på et af ham indhegnet areal af tre tønder land rå og let jord, der ikke egnede sig til agerdyrkning, en granplantage, som i 1855 var lovende og i sluttet bestand, „i det Hele behandlet med Sagkundskab, Omhu og Opoffrelse, og vidnende om hans Interesse for Skovkultur“. Noget fra dette anlæg var en anden indhegning på ca. tre skæpper land med unge, frodige og ranke bøge. „Dette i bemeldte Sogn givne første Exempel paa Virksomhed i den Retning tør muligt ventes fulgt af Andre, da der i Sognet forekommer flere Strækninger af lignende Beskaf- fenhed“.

Lærte Avernakø at dræne

Tømmermand og husfæster JENS JENSEN,
Avernakø - 6. bæger 1856

I 1852 tiltrådte JENS JENSEN en sid og forsømt udmarkslo, hvis sumpede dele han - efter at have set et lille dræningsforsøg iværksat på Avernakø præstegårdsjorder - ved hjælp af dræning omdannede „fra Vandstader til Pløieland“. Dette gode eksempel blev siden fulgt af nogle gårdmænd på øen, og „Drainingsens nytte er saaledes der blevet erkendt“.

Fæster fik ejendom rettet op

Gårdfæster JØRGEN CHRISTENSEN,
Svanninge sogn - 4. bæger 1871

JØRGEN CHRISTENSEN „overdroges for 20 Aar siden i Livsfæste en Gaard, hvis Bygninger vare faldefærdige og Markerne i en maadelig Forfatning, idet en stor Del deraf var besat med en Mængde Stene, og 26 Tønder Land vare bevoxede med Lyng“.

Han rensede jorden for sten og brugte dem til 400 favne hegn; hedelodden blev opdyrket. Et stykke jord med ellestubbe og en eng blev ryddet og tilplantet, så det gav rigeligt udbytte af brændsel og hegnsmateriale. I skovplantningen plantede han 83 æble-, pære-, kirsebær- og morbærtræer og ved siden af frugthaven et stykke med humle. Til læ for bygningerne plantede han valnøddetræer, pyramidepopler og kastanier, ligesom han på fugtige steder satte pil. Han blev varmt anbefalet af sogneråd, sognepræst og amtets landboforening.

Snittede træ og kulegravede jord

Husmand RASMUS ANDERSEN,
Sødinge, Ringe sogn - 4. bæger 1872

RASMUS ANDERSEN blev i 1840 fæster på en skæppe land. Han begyndte med at bygge et lille hus. Mange gange blev han stoppet i arbejdet, når han manglede penge til materialer. En tid gik han så ud at arbejde for andre - han skulle også skaffe føde til familien - og det lykkedes ham helt ved egen håndkraft, bortset fra vinduerne, at bygge huset færdigt.

En tid derefter ernærede han sig ved at skære træsko, strygespånere, træfæde, skuffer, truge, skåle - han byggede mosemøller og borede pumper. Da børnene blev ældre, lærte han dem det samme. Han konstruerede en vindmølle til at trække dreje-

bænken og en kværn til maling af malt, boghvede og havregryn.

Ved forældrenes død arvede han den oprindeligt fæstede jord og udbetalte siden 18 skæpper land ved hjælp af en lille arv til hans kone. Det var stenet mosejord. Han kulegravede, fjernede sten, gravede grøfter, planerede, kørte ler på sandjorden og fyldte sin mergelgrav efter at have tømt den. Huset blev udvidet og forbedret og to nye bygninger opført.

„Paa Grund af hans ualmindelige Flid er der efter Anbefaling af Naboer, Sognepræst og af Fyens Stifts patriotiske Selskab“ tildelt ham et sølvbæger.

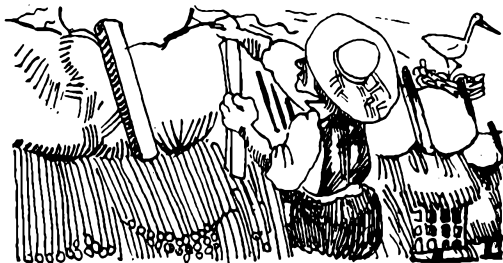
Fynboer kom langvejs fra for at se

Husmand NIELS PETER NIELSEN,
Øksendrup sogn - Store bæger 1911

N. P. NIELSEN og hustrus virke blev i indberetningen kaldt „ganske ualmindelig, ikke blot paa Fyn, men ogsaa i de øvrige Landsdele“. - Han var nu 56 år, og han havde tjent som karl, til han var 35. Da han giftede sig i 1891, overtog han et hus med fire tønder land uden besætning, og bygninger og jord var i meget dårlig stand. I fem år søgte han ekstrafortjeneste ved tækkearbejde af og til og ved høstarbejde.

Samtidig gennemførte han en intensiv drift og viste sig som foregangsmand både i planteavl og husdyrbrug. På den lille ejendom havde han fem køer, og der blev hvert år fedet 80 svin. Jorden var fuldstændig fri for ukrudt og afgrøderne ualmindelig store.

„Hans flinke og forstående Hustru har støttet ham udmærket og ligeledes hans Børn. Det er et sjældent lykkeligt Familieliv, der her leves, og Manden og Hustru nyder almindelig Sympati og Agtelse. Rundt om fra Fyn kommer der besøgende for at se og beundre den smukke Bedrift. Ikke mindre end otte Gange er Bedriften præmieret, deraf de fem Gange med Førstepremie“.

Såede og høstede med le med kun én arm

Husmand ALBERT NISSEN MADSEN og hustru, Skovbymark, Bregninge sogn – Store bæger 1931

ALBERT NISSEN MADSEN fik penge til udbetalingen på sin fars 3,5 tønder land store ejendom i 1907, fordi han havde modtaget 200 kroner fra en ulykkesforsikring. Han havde under arbejde på et teglværk mistet højre arm under albuen.

Trods dette meget store handicap arbejdede han sin ejendom op til et mønsterbrug på otte tønder land med gode, nyopførte bygninger og en pæn besætning – bl.a. seks køer.

Han udførte al arbejde sammen med sin kone og havde – trods handicap – aldrig lejet arbejdskraft. Således såede han selv sin sæd med venstre arm og høstede indtil 1930 med le.

„Hvorledes er det muligt?“ spørges i den indberetning, som gav NISSEN MADSEN sølvbægeret i 1931. Og svaret lyder, at det er summen af „Energ, Dygtighed, Flid, Ordenssans og Sparsommelighed“. NISSEN MADSEN modtog aldrig i sit liv nogen hjælp fra det offentlige. Han ville således ikke have invaliderente.

Byggede dæmning af 10.000 kubikmeter jord

Gårdejer MARIUS CHRISTENSEN, Langø, Humble sogn – Største bæger 1933

MARIUS CHRISTENSENS præstation, der gjorde ham fortjent til selskabets sølvbæger, er helt enestående. Sammen med tre sønner og en svigersøn opfyldte han en livsdrøm om at gøre sin ø, Langø, landfast med Langeland. Arbejdet var af en kolossal størrelse – dæmningen gik over 530 alen vand, hvoraf ca. 300 alen var blød bund. Vandhøjden var 1-1½ alen, og dæmningen rejste sig mellem 1½ og 2 alen over vandet. Man skønner, at dæmningen havde et fastmasseindhold på mellem 5 og 10.000 kubikmeter jord! Den blev taget fra en bakkekold på øen, hvorfra en stor del blev kørt ned med trillebør. Siden fattede godsejer Wenzel Neergaard interesse for planen og stillede tipvogne til rådighed. Det forbavsende var, at MARIUS CHRISTENSEN og hans familie udførte hoveddelen af arbejdet på et enkelt år, nemlig i 1911.

Dæmningen var en drøm, som CHRISTENSEN havde haft, fra han i 1894 overtog Langø for 4000 kroner, hvoraf han havde de 1.600 til udbetalingen. Øen var helt forsømt, og CHRISTENSEN byggede sit landbrug op fra bunden – måtte gå i gang med at bygge stuehus og stalde.

Den besværlige færdsel pr. båd fra og til Langø var tidskrævende – ikke mindst da børnene skulle i skole. Da CHRISTENSEN gik i gang med at bygge dæmningen, fik han vrøvl med fiskerne, men en ministeriel resolution gik dem imod. MARIUS CHRISTENSEN var iøvrigt selv deltids-fisker, han stod op nogle timer, før landbruget krævede det, og drog ud for at fiske til den kapital, som skulle bruges til at opbygge landbruget.

Drengen og manden bag en roes succes i Europa

Gårdejer, frøavler RASMUS HANSEN NIELSEN KOLD, Strynø – Største bæger 1948

Kun 14 år gammel begyndte R. H. N. KOLD det roeforædlingsarbejde, der fik betydning for hele Danmark, ja, mange andre lande. Han overtalte sin far til at købe ét kg roefrø. Han øgede sin viden ved at læse landbrugsblade, og i forhold til de midler, der var til hans rådighed, nåede han fantastiske resultater. Hver gang siden 1914 kom hans roefrø i 1. klasse ved Statens Forsøg, gentagne gange som nr. 1. Hans frø af „Strynøroen“ blev til stor eksport. Han fremlekede også en fodersukkerroe-stamme, der kom i 1. klasse.

Før sidste krig var der ikke et land i Europa, hvor roer af hans stammer ikke blev dyrket. KOLD forestod alt forædlingsarbejdet, men den brevveksling, hans forretning medførte med udlandet, blev passet af sognepræsten – tre præster på stribe påtog sig dette arbejde for øens frøavler. Han var først forpagter af fødegården, men købte den i 1917, og den blev drevet på fremragende måde. De kun 15 tønder land gav ejeren godt udbytte, også økonomisk.

KOLD kunne sætte sin børneflokk på ni godt i vej. Da han fik selskabets højeste anerkendelse, fortalte han i radioen om sin drengetids arbejde med roerne. De gamle rystede på hovedet og sagde: „Den dummeste af alle er KOLD. Han kunne lige så godt have taget præliminæreksamen og fået en plads på et kontor“. Da han fik bægeret, blev det sagt: „Han har øget Danmarks og dansk landbrugs anseelse i udlandet“.

Købmands indsats med ringe gård i ruiner

Proprietær P. H. PETERSEN, Siøgaard, Rudkøbing – Alm. bæger 1955

P. H. PETERSEN overtog „Siøgård“ i 1921 og var da i besiddelse af ca. 60.000 kr., som han selv forinden havde sparet sammen under sin virksomhed

som købmand i Humble. Gårdens areal var 240 tønder land, som på det tidspunkt var i en meget ringe tilstand, vandlidende, kalktrængende og i dårlig kultur. Bygningerne var på det nærmeste faldefærdige.

Der blev taget fat på grundforbedringen omgående. Jorden blev drænet og kalket, digerne udbedret og afvandsforholdene bragt i orden ved et effektivt pumpe-system. Sideløbende hermed blev bygningerne revet ned og genopført med en sjælden sans for et harmonisk hele. Alle forbedringer blev foretaget, efterhånden som det var økonomisk muligt. Siøgård ligger på Siø, mellem Langeland og Tåsinge, og omfatter hele øens areal. Fragt til og fra gjorde arbejdet vanskeligere. De seks børn blev undervist hjemme på øen privat og var alle gode til at give en hånd med i bedriften. P. H. PETERSEN beklædte en række tillidshverv. Hans navn blev kendt, da han fremavlede den i sin tid så meget anvendte „siøroe“.

To, der havde stor andel i skoles arbejde for unge

Fhv. økonoma MARIE ILLUM,

Ollerup – Alm. bøger 1965

Fhv. inspektør ALFRED JØRGENSEN,

Ollerup – Alm. bøger 1965

Da MARIE ILLUM og ALFRED JØRGENSEN fik deres sølvbøger overrakt på Gymnastikhøjskolen i Olle-

rup, sagde godsejer J. F. Bøttger, Dragsholm bl.a.: „Når selskabets belønningsudvalg i år efter indstilling fra Landboforeningen for Svendborg og Omegn har besluttet at tildele økonoma MARIE ILLUM og inspektør ALFRED JØRGENSEN Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs almindelige sølvbøger, er det i nogen grad en afvigelse fra tidligere praksis, men hædersbelønningen er ikke mindre af den grund. Begge har haft deres gerning her på gymnastikhøjskolen siden 1920. MARIE ILLUM har gennem alle årene været økonoma og „husmoder“ for de mange elever, der har besøgt Gymnastikhøjskolen, og hvoraf hovedparten er kommet fra landbohjem. Som en dygtig, arbejdsom husmoder har hun på sin rolige og stilfærdige måde været med til at præge skolen.

ALFRED JØRGENSEN var indtil Niels Bukhs død inspektør på skolen, hvor han forestod og ledede en væsentlig del af de store byggeanlæg og arbejder. Desuden har han med stor dygtighed drevet gården „Sandkrogen“, der hørte til skolen. ALFRED JØRGENSEN var samtidig et meget interesseret medlem af Landboforeningen og har blandt andet i mange år været dyrskuedommer.

Når Niels Bukhs gerning lykkedes, som den gjorde, har de to deres store andel deri, idet de sørgede for, at alt blev ordnet og gjort, som det skulle. De var i allerhøjeste grad med til at skabe rammen om det hele og har derfor deres store andel i hele det arbejde, skolen udførte til gavn for dansk ungdom og ikke mindst for dansk landbo-ungdom“.

ODENSE AMT

Gårdmand HANS CHRISTOFFERSEN, Søllested	1804	Boelsmand LARS JØRGENSEN, Barløse	1823
Gårdmand MORTEN RASMUSSEN, Dreslette	1805	Degn og skolelærer HANS RASMUSSEN, Assens	1823
Gårdmand MAD S HENRIKSEN, Turup	1807	Husmand NIELS JACOBSEN, Tommerup	1824
Gårdmand HANS ERICHSEN, Skamby	1809	Læderfabrikant JOHANNES RASMUSSEN, Odense	1825
Gårdmand RASMUS MORITZEN, Gamtofte	1812	Degn og skolelærer JOHAN HEINRICH NIELSEN, Særslev	1828
Hoverigårdmand CHRISTEN HANSEN, Uggerslev	1815	Særslev	1828
Fæstehusbeoer BERTEL JENSEN, Særslev	1815	Selvejergårdmand JØRGEN NIELSEN, Skovby	1828
Gårdmand HANS ANDERSEN, Skeby	1817	Jæger MARTIN WENZEL, Husby	1828
Husmand JESPER ANDERSEN, Skeby	1817	Selvejergårdmand HANS ANDERSEN, Brylle	1829
Gårdmand JOHAN ANDERSEN, Skeby	1817	Selvejergårdmand LARS PEDERSEN, Aasum	1829
Husmand HANS CHRISTENSEN, Skeby	1817	Møller JEPPE CLEMMENSEN, Bogense	1830
Gårdmand ANDREAS HANSEN, Skeby	1817	Musiker NICOLAI SIVERS, Odense	1831
Gårdfæster CHRISTEN HANSEN, Rørup	1817	Møller STEPHEN JØRGENSEN, Bellinge	1833
JØRGEN HANSEN, Nr. Aaby	1817	Gårdfæster ANDERS PEDERSEN, Rørup	1833
Husmand JØRGEN HANSEN, Skeby	1817	Tjenestekarl JØRGEN ANDERSEN, Indslev	1835
Gårdmand LARS HANSEN, Skeby	1817	Gårdfæster HANS JØRGENSEN, Flemløse	1839
Gårdmand MAD S HANSEN, Skeby	1817	Tjenestekarl ISIDORO PANDURO, Viby	1839
Husmand RASMUS HANSEN, Skeby	1817	Møllersvend og møllebygger NIELS MIKKELSEN, Fjeldsted	1842
Husmand ANDREAS JØRGENSEN, Skeby	1817	Husfæster PETER MADSEN, Rørup	1845
Gårdmand ANDERS KNUDSEN, Skeby	1817	Gårdmand NIELS RASMUSSEN, Broby	1866
Skolelærer NIELS LARSEN, Birkende	1817	Gårdmand NIELS ANDERSEN, Kølstrup	1867
Husmand KNUD MATHIESEN, Skeby	1817	Gårdmand JENS HANSEN, Marslev	1880
HANS PEDERSEN, Nr. Aaby	1817	Gårdmand HANS MADSEN, Hindsholm	1880
Gårdmand HANS PEDERSEN, Skeby	1817	Husejer, pumpemager HANS RASMUSSEN, Fraugde	1924
Selvejergårdmand ANDERS RASMUSSEN, Nr. Aaby	1817	Husmand HANS PETER HANSEN, kaldet Banke, Fjeldsted	1929
HANS RASMUSSEN, Ingslev	1817	Fjeldsted	1929
Gårdejer R. CONRADSEN, Fjeldsted	1818	Landbrugslærer HANS APPEL, Dalum	1936
Fæstebonde CHRISTOPHER HANSEN, Søllested	1819	Fru JENSINE PETERSEN, Dalum	1936
Gårdmand PEDER JENSEN, Østrup	1819	Forstander NIELS KRISTIAN NIELSEN ESBJERG, Blangstedgård	1937
Møller RASMUS JENSEN MØLLER, Barløse	1819	Fru KAREN BUSK, Aarslev	1951
Gårdmand NIELS RASMUSSEN, Tommerup	1819	Forstander JOHANNES PETERSEN-DALUM, Dalum	1961
Gårdmand LARS JØRGENSEN, Lumby	1821		
Gårdmand ANDREAS CHRISTOPHERSEN, Søllested	1822		
Gårdfæster HENNING HENRIKSEN, Køng	1823		

Tjørn og hassel, der kunne frede

Gårdmand HANS CHRISTOFFERSEN, Søllested sogn - 5. bæger 1804

Om HANS CHRISTOFFERSEN skrev Berlingske Tiden- de, at han „i 1799 har plantet 1001 favne levende Gierder af Hvidtorn og Hessel, der er sammen- hængende og kan frede uden anden Hielp. “.

Han plantede levende gærder

Gårdmand MORTEN RASMUSSEN, Dreslette - 5. bæger 1805

MORTEN RASMUSSEN „paa Sommersholm-Gaarden“ fik sit sølvbæger for „levende Gierders Plantning“.

Fik belønning for gærder af hvidtjørn

Gårdmand MADS HENRIKSEN,
Blangstrup, Turup – 2. bæger 1807

Om MADS HENRIKSEN fortæller selskabets bøger i 1807, at han „har plantet 1910 Favne levende Gierder af Hvidtjørn, sammenhængende og i god Væxt, samt opelsket 1000 unge Asketræer“.

Plantningsmand og humleavler

Gårdmand HANS ERICHSEN,
Glavendrup, Skamby sogn – 6. bæger 1809

I årene 1804–06 plantede HANS ERICHSEN 126 frugttræer, 387 vilde træer samt 114 favne levende gærder og 130 piletræer. Han anlagde også en humlehave med 80 kuler.

„Plantede levende Gierder“

Gårdmand RASMUS MORITSEN,
Lundager, Gamtofte sogn – 5. bæger 1812

„For flittig Plantning og Havedyrkning“, stod der på det sølvbæger, RASMUS MORITSEN modtog. Han havde blandt andet plantet frugttræer og „1448 Favne levende Gierder“.

For hegn og forædlede træer

Hoverigårdmand CHRISTEN HANSEN,
Uggerslev sogn – 4. bæger 1815

CHRISTEN HANSEN fik sølvbæger for at have indhegnet sin jordlod, dels med jordvold beplantet med levende hegn, dels med dobbelte stengærder. I sin have plantede og forædlede han 33 frugttræer.

Han dyrkede sin jord med spaden

Fæstehusbeboer BERTEL JENSEN,
Sønder Esterbølle, Sørslev sogn – 3. bæger 1815

BERTEL JENSEN dyrkede med spaden i adskillige år sin jordlod på to tønder og to skæpper. Herved kunne han fodre to køer, en kvie og to får samt desuden avle hør og hamp.

13 husmænd og gårdmænd inddæmmede 63 tønder land

Gårdmand HANS ANDERSEN,
Husmand JESPER ANDERSEN,
Gårdmand JOHAN ANDERSEN,
Husmand HANS CHRISTENSEN,
Gårdmand ANDREAS HANSEN,
Husmand JØRGEN HANSEN,
Gårdmand LARS HANSEN,
Gårdmand MADS HANSEN,
Husmand RASMUS HANSEN,
Husmand ANDREAS JØRGENSEN,
Gårdmand ANDERS KNUDSEN,
Husmand KNUD MATHIESEN,
Gårdmand HANS PEDERSEN,
alle Gerskov, Skeby sogn – hver 6. bæger 1817

De 13 nævnte gårdmænd og husmænd fik hver tilkendt et sølvbæger for deres store inddæmningsarbejde i foråret 1815. Det inddæmmede areal var 63 tønder land stort. Det blev inddæmnet fra stranden med „forsvarlige Dæmninger og Sluser, hvorved desuden meget omliggende Land er befriet for Oversvømmelser i Vaaren“.

Beplantede 1300 favne jorddiger

Gårdfæster CHRISTEN HANSEN,
Erholm gods, Rørup sogn – 4. bæger 1817

CHRISTEN HANSEN forbedrede en tørvemose på to tønder land ved at grave 84 favne grøfter. Han beplantede 1300 favne jorddiger med hvidtjørn og hassel og plantede desuden på sin lod 400 træer.

Plantede og forbedrede mose

JØRGEN HANSEN,
Brangstrup, Nørre Aaby sogn – 5. bæger 1817

„JØRGEN HANSEN plantede 1390 Aske og 870 Elletræer. Desuden satte han 481 Favne levende Hegn af Hvidtjørn. Han forbedrede derudover en Mose ved at grave 162 Favne Grøfter“.

Lærer var stor havedyrker

Skolelærer NIELS LARSEN,
Birkende sogn – 6. bæger 1817

NIELS LARSEN hjalp bønderne med at pode frugttræer – 380 ialt. Han anlagde selv en have og en planteskole, hvoraf han afhændede 572 æble- og 25 pæretreer. Han dyrkede også „en Deel Medicinalplanter, som ere solgte til Apotekerne“.

Han plantede 2000 asketræer

HANS PEDERSEN,
Margaard, Nr. Aaby sogn – 6. bæger 1817

I selskabets gamle bøger står om tildelingen af sølvbæger til HANS PEDERSEN, at han fik det for „Plantning af 2000 Ask, som tildeels endnu ere unge, 350 Elle, 106 Alm, 1805 Hasler og 300 Kræger..“.

Levende hegn med hvidtjørn

Selvejergårdmand ANDERS RASMUSSEN,
Bylderup, Nr. Aaby sogn – 5. bæger 1817

„ANDERS RASMUSSEN i Bylderup har plantet 1200 Aske og 200 Elle, 20 Alm og desuden 14 Pære og 20 Æbletræer. Af levende Hegn har han opført 62 Favne med Hvidtjørn..“. Således lyder begrundelsen for tilkendelse af dette sølvbæger.

Plantede mange slags træer

HANS RASMUSSEN,
Kærbyholm, Ingslev sogn – 6. bæger 1817

HANS RASMUSSEN plantede 854 ask, 420 elletræer, 330 kirsebærtræer og 40 popler. Desuden satte han 50 favne levende hegn med hvidtjørn. For dette fik han tildelt selskabets bæger med påskriften „For Havedyrkning“.

Første bæger for grundforbedring

Gårdejer R. CONRADSEN,
Sletterødgaard, Fjeldsted sogn – 1. bæger 1818

Gårdejer R. CONRADSEN foretog fra 1809 grundforbedringer, bl.a. ved mergling. Siden somrene 1816 og 1817 staldfodrede han 12 kvæghoveder og 10 heste på fem tønder land.

Alt det nåede han på fem år

Fæstebonde CHRISTOPHER HANSEN,
Søllested sogn – 2. bæger 1819

I løbet af fem år merglede CHRISTOPHER HANSEN 58 tønder land med omtrent 8000 læs mergel, som han måtte hente to–tre alen under jordskorpen.

Han forbedrede sine jorder ved at grave 120 favne vandgrøfter og ved at gennemskære en tørvemose med 900 alen grøft. Han anlagde tre haver, hvor han avlede 40–50 tønder æbler og pærer om året, og hvor han havde „1500 Stænger Humle“. Endelig opførte han 1000 alen stengærder og 2764 alen dobbelt jordvold.

„For skadeligt Vands Afledning“

Gårdmand PEDER JENSEN,
Østrupskovgaard, Østrup – 4. bæger 1819

PEDER JENSEN gravede 1938 favne grøfter på sin side jordlod, og han fjernede en del sten. På den måde blev fem tønder land forhen upløjet jord gjort tjenlig til pløjning. Stenene brugte han til broer over de anlagte grøfter og til stenkister. Hans sølvbæger bar teksten: „For skadeligt Vands Afledning“.

Attest fra provst, præst og 24 bønder

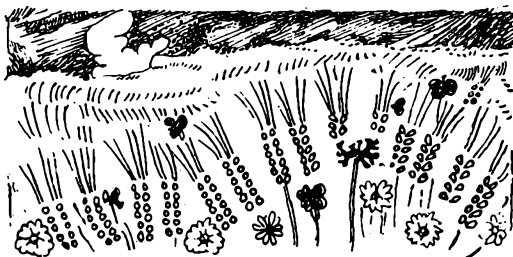
Møller RASMUS JENSEN MØLLER,
Puge mølle, Barløse sogn – 6. bæger 1819

I beretning fra 1820 kan man om RASMUS JENSEN MØLLER læse, at han „i de sidste Aar ved Hjælp af tvende dertil afrettede Hunde (har) dræbt 76 Maarkatte og en stor Mængde Lækatte og Væseler, hvilket er attesteret af Provst Holm, Pastor Sundbye samt 24 af Sognets Bønder“.

„For skadelige Dyrs Ødelæggelse“

Gårdmand NIELS RASMUSSEN,
Tommerup sogn – 6. bæger 1819

Om dette sølvbæger fortæller et skrift fra selskabet, trykt i 1819 som tillæg til Det Kjøbenhavnske Adresse Comptoirs Efterretninger, følgende: „Hans Højhed Prinds Christian Frederik har, som Gouverneur i Fyen, modtaget og med sin Anbefaling hertil indsendt en Anmeldelse fra Gaardmand NIELS RASMUSSEN i Tommerup, Odense Amt, om at han i de sidste fem Aar, ved Hjælp af en dertil afrettet Hund, har gjort sig megen Umage for at udrødde Maarkatte, hvilket Dyr der i Egnen har formeret sig betydelig og ødelægger Fierkræ og smaa Kreaturer. Han har dræbt 100 Stk. samt desuden ødelagt Endeel Ræve“. Sølvbægeret bar teksten: „For skadelige Dyrs Ødelæggelse“.

Firedoblede sin kornhøst på fem år

Gårdmand LARS JØRGENSEN,
Stige, Lumby sogn - 3. bæger 1821

„For Tæksomhed og Stræbsomhed i Agerbrug“ sagde teksten på LARS JØRGENSENS sølvbæger. Hans jord var mådelig, da han overtog sin gård i 1815, men fem år senere meldtes den i fin stand. Han havde afvandret, ryddet sten, fyldt op og gødet, forvandlet en sur mose til fortrinlig agerland - og høsten var sat op fra 50 tønder korn årligt til 200.

Fjernede 4000 læs sten fra sin jord

Gårdmand ANDREAS CHRISTOPHERSEN,
Lysholt, Søllested sogn - 2. bæger 1822

I 1802 fæstede ANDREAS CHRISTOPHERSEN skovgården Lysholt, hvis drift var slet, og hvis jorder var af yderst ringe bonitet. 39 tønder land var lyng, elle-skov, moseareal med tuer eller fyldt med sten. Han ryddede 4000 læs sten bort, jævnedes el og mose, gravede 5000 alen grøfter til afvanding og for at lede gødningsvand fra gård til ager. Fra 1812 merglede han 50 tønder land med 9000 læs mergel. Ved disse forbedringer og den drift, han satte i værk, øgedes afgrøderne betydeligt, og han holdt i 1821 10 køer, otte heste og 16 får. „Selskabet fandt ham fuldkommen værdig til at erholde en Opmuntring i Anledning af den rosværdige Driftighed, han har viist ved at sætte sine Fæstejorder i fortrinlig Stand“. På hans sølvbæger blev skrevet: „For udmærket Flid i Agerbrug“.

Han fandt sin egen driftsplan

Gårdfæster HENNING HENRIKSEN,
Højbjerg, Køng - 3. bæger 1823

HENNING HENRIKSENS ager, eng og skov omfattede 109 tønder land, hvoraf godt 30 aldrig var dyrket, før han i 1816 begyndte at køre mergel på de jorder, han agtede at bringe under ploven. Det blev til 900 læs. Han fandt også frem til sin egen drifts-

plan. Den så sådan ud: 1. Vikker til staldfodring, 2. Rug og hvede, 3. Brakfrugter, 4. Byg, 5. Bælgsæd til at modnes, 6. Byg i gødning, 7. Havre med kløver, 8. Kløver til høg og staldfodring.

Var gavnligt eksempel for egnen

Boelsmand LARS JØRGENSEN,
Kaslunde, Barløse - 3. bæger 1823

Om LARS JØRGENSEN fortælles i selskabets bøger i 1823, at „den roesværdige Vindskibelighed, som denne Mand har udviist, og det gavnlige Exempel, han derved har meddeelt Egnens andre Agerbrugere, gav Selskabet Anledning til at tilkjende ham dets Sølvbæger, der havde denne Tekst: For Flid og Skjønksomhed i Agerbrug“. Han inddelte sin jord til vekseldrift og fik avlen fordoblet. Han dyrkede kartofler, kålrabi og turnips og humle. De mænd, der synede hans bedrift, gav „den sjældne Utrættelighed, hvorved Boelsmand LARS JØRGENSEN har vidst at aftvinge sin tilforn kolde, lerede Jord rigere Frugter, de meest anbefalende Vidnesbyrd“.

Stiftede håndgerningskole for almue-ungdom

Degn og skolelærer HANS RASMUSSEN,
Assens - 4. bæger 1823

HANS RASMUSSEN oprettede 1817 en „saakaldet Haandgjerningskole for denne Byes Almue-Ungdom. I denne Industrie-Anstalt, som han siden med megen Opofrelse har betydeligen udvidet, erholde de unge Mennesker Veiledning og Øvelse i nyttige Haandarbejder og blive saaledes godt forberedte paa at modtage den Dannelse, de behøve, naar de ville vorde dygtige Haandværkere. I den senere Tid er Hovedgjenstanden for Elevernes Beskjeftigelse bleven at forfærdige Kornrensningmaskiner, af en ved Hr. RASMUSSEN selv udtænkt simpel, men dog saare hensigtsmæssig Indretning“. Selskabet fandt, at „Skolelærer RASMUSSEN har som Stifter og Bestyrer af dette Institut udvist en roesværdig Iver for at gavne det Offentlige“. Hans sølvbæger fik påskriften: „Til den patriotisksindede Borger, Skolelærer HANS RASMUSSEN i Assens“.

Bæger for at udrydde skadelige dyr

Husmand NIELS JACOBSEN,
Tommerup - 6. bæger 1824

Selskabets begrundelse for tildeling af dette sølvbæger var, at NIELS JACOBSEN „med megen Virk-

somhed har søgt at udrødde Maarkatten, et i flere Henseender skadeligt Dyr. I de tre sidste Aar har han ved Hjælp af en dertil afrettet Hund fanget 160 Maarkatte og i Foraaret 1823 alene 70 Stykker. Han har desuden i dette Tidsrum ødelagt Endeel Ræve og Oddere“. For hans herved udviste flid fik han sølvbæger med teksten: „For skadelige Dyrs Udrøddelse“.

Odenseaner overflødiggjorde en import

Læderfabrikant JOHANNES RASMUSSEN,
Odense – 3. bæger 1825

I 1815 begyndte JOHANNES RASMUSSEN at „dyrke Kardeboller i en Have, efter at have foreskaffet sig noget Frø dertil fra Udlandet“. I løbet af 10 år avlede han 29.050 stk. kardeboller, „hvilke han har solgt til Klædefabrikkerne Koch og Hirschfeld i Odense, som bevidne, at disse Boller ere ligesaa gode som de, der indføres fra Udlandet“. Denne produktion var så stor, at klædefabrikterne kunne opføre at købe i udlandet.

Forærede 1000 frugttræer til sogneboere

Degn og skolelærer JOHAN HEINRICH NIELSEN,
Særslev – 4. bæger 1828

Sognepræst Sidenius anbefalede lærer NIELSEN til selskabet „som en Mand, der i en række af Aar under trange Kaar har udviist en roesværdig Iver for at gavne det Almindelige, især ved sine uegenlyttige Bestræbelser for at udbrede Havedyrkning og Plantning“. Han anlagde en planteskole, og uden godtgørelse forædlede han over 1000 frugttræer, som han siden forærede til sogneboere.

Store uheld svækkede ikke hans lyst

Selvejergårdmand JØRGEN NIELSEN,
Ellegaard, Skovby – 6. bæger 1828

JØRGEN NIELSEN havde „ikke blot fredet de enkelte smaa Skovpletter eller Krat, som findes paa hans Grund, og som før hans Tid stode i forknyt Tilstand, da Qvæget græssede der, men desuden anlagt, tildeels paa udtørrede og opfyldte Moser og Vandskader, adskillige nye Plantninger“. På en opfyldt mose anlagde han humlehave, gårdens bygninger brændte to gange i hans ejertid, men blev „igen paanye godt og smukt opførte, og disse store Uheld have ikke kunnet svækket hans Lyst og Vedholdenhed til at beflitte sig paa Træers Plantning og Fredning“.

Jæger „ødelagde“ 310 husmår

Jæger MARTIN WENZEL,
Wedellsborg, Husby – 5. bæger 1828

„Jæger MARTIN WENZEL har viist megen Virksomhed i at udrødde Huusmaar, idet han i Løbet af de sidste 4 Aar paa bemeldte Grevskab (har) ødelagt ikke mindre end 310 Stykker af disse skadelige Dyr“.

Skønneste, bedste og største gård i sognet

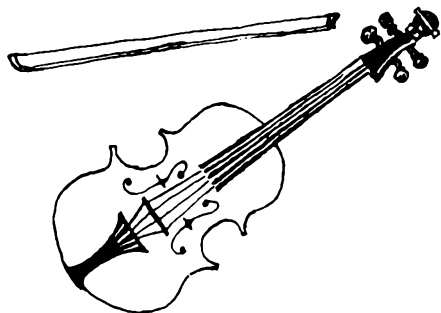
Selvejergårdmand HANS ANDERSEN,
Broholm, Brylle – 3. bæger 1829

HANS ANDERSEN havde haft sin gård i 20 år, da han fik sølvbægeret. I selskabets bøger blev skrevet: „Som Agerdyrker viser han sig særdeles vindskibelig, og skjønt han nu er aldrende, vedbliver han at udmærke sig som Egnens dueligste Landmand og flittigste Skovopelsker. Nylig har han af Nyt opbygget sin Gaard, der nu er den skønneste, bedste og største i Sognet“.

Ægtefællers virksomhed med hør

Selvejergårdmand LARS PEDERSEN,
Aasum by, Aasum – 2. bæger 1829

LARS PEDERSEN drev høravl, og hans kone „udmærkede sig ved Huusflid“. I de sidste 11 år havde han i 1828 avlet 323 lispund hør, hvoraf hans kone årlig forarbejdede 400 alen hør- og blålærreder. „Hans og Konens ualmindelige Virksomhed er lønnet med Velstand, og deres Exempel er nu efterfulgt af Mangen i Omegnen“.

Han forærede hovedvejen poppelalle

Møller JEPPE CLEMMENSEN,
Bogense - 4. bæger 1830

„For ufortrøden Stræbsomhed“, stod der på JEPPE CLEMMENSENS sølvbæger. Og han tog virkelig store opgaver op og løste dem: Han og hans børn skabte 20 tønder land mosebund om til dyrkbar jord, der ydede ypperlige kornafgrøder, han opførte en vandmølle ved en lille å og „har siden havt Møllen i fuld Gang til megen Nytte for Byen“. Han anlagde en dejlig have og flere plantninger. I foråret 1828 beplantede han af egen drift og uden vederlag „den fra Bogense løbende Hovedlandevej indtil Byemarkens Grendse, en Strækning af 600 Favne, med kanadiske Popler“. Han var pioner i et stort fællesforetagende med inddigning i 1817 vest for byen. Her blev omtrent 250 tønder land vundet fra havet.

Fine violinstrenger fra Odense-musicus

Musiker NICOLAI SIVERS,
Odense - 4. bæger 1831

I selskabets bøger fra 1831 kan man læse, at „MUSICUS NICOLAI SIVERS i Odense har i Endeel Aar bestræbt sig for at forfærdige Tarmstrænger til adskillige Instrumenter og har nu, efter mange Forsøg, bragt det saavidt, at han kan forfærdige Strænger, som efter Kyndiges Dom, ikke staae tilbage for de Romerske i Reenhed og Styrke og ere bedre end de Tydske. Sine Strænger sælger han til lavere Priis end de Indførte“.

Møller fredede skov og opdyrkede moser

Møller STEPHEN JØRGENSEN,
Borreby mølle, Bellinge sogn - 4. bæger 1833

Da møller STEPHEN JØRGENSEN kom til Borreby, overtog han i Bellinge sogn mølleejendommens skov

på omtrent 10 tønder land, „hvorpaa Træerne dengang vare ganske vantrevne. Denne Lod har han fredet og beplantet de aabne Pletter deri, saa at den nu afgiver Bygnings- og Gavnved. Han har derhos lagt Vind paa levende Hegn, anvendt Flid paa sine Jorders Forbedring og paa Pløilandets Udvidelse ved Mosers Opdyrkning“.

Ryddede sin jord for 400 læs store sten

Gårdfæster ANDERS PEDERSEN,
Mongaarde, Rørup sogn - 6. bæger 1833

Over 400 læs store kampesten ryddede ANDERS PEDERSEN fra sine oprindelig stenfulde jorder. Stenene blev kløvet, bortkørt og anvendt til hegn, ledpæle, broer, sluser og vandtrug. Af stenkister satte han over 200, mange af dem ved offentlige veje. „Stenene har han alle med egne Hænder kløvet og tildannet“.

ANDERS PEDERSEN var også plantningsmand, og han drev en humlehøve „paa omtrent 300 Stænger“.

„Sands for nyttig Anvendelse af Vinteraftener og Fritimer“

Tjenestekarl JØRGEN ANDERSEN,
Kærbyholm, Indslev sogn - 6. bæger 1835

Om denne „vindskibelige Tjenestekarl“, der hædredes med sølvbæger, siger Landhusholdningsselskabets bøger: „Ungkarl JØRGEN ANDERSEN, som i 12 Aar har tjent Gaardmand i Kærbyholm Jørgen Pedersen til dennes særdeles Tilfredshed, har viist en ualmindelig Sands for nyttig Anvendelse af Vinteraftener og øvrige Fritimer ved at forfærdige Agerdyrknings- og andre Redskaber og besørge forskiellig andre i en Landhuusholdning vigtige Arbejder, saasom Stenkløvning, Reebeslagning, Snedker- og Dreierarbejde, hvilket alt er udført paa en saadan Maade, der vidner om den Duelighed, han har vidst at tilegne sig i disse Arbeidsfag“.

Hoveribonde lærte sit sogn at mergle og banede egen vej

Gårdfæster HANS JØRGENSEN,
Darup, Flemløse sogn - 4. bæger 1839

Den ved undersøgelse bekræftede beretning, Landhusholdningsselskabet modtog, siger at „hoverigørende Gaardfæster HANS JØRGENSEN i Darup under Frederikslund Gods ved Assens har ombygget Gaardens Huse og viist sig som en sjelden vindskibelig

Agerdyrker. Saaledes var han af Sognets Bønder den første, der merglede; desuden har han af Jorden opbrudt en Mængde Steen og af disse sat 400 Favne Dige, fremdeles gravet 200 Favne Vandgrøfter. Med megen Møje og Bekostning har han anlagt en kortere Vei til sin Udloed ved at gjenemskære høje Banker og udfylde Lavningerne med Jord“.

Flittige dyrker af humle, kummen og kartofler

Tjenestekarl ISIDORO PANDURO,
Hverringe, Viby sogn - 5. bæger 1839

„ISIDORO PANDURO, Spanier af Fødsel, er af sin Huusbonde, Kammerherre Juul til Hverringe, overladt et stykke Jord, hvorpaa han i Endeel Aar meest har dyrket Humle og Kummen, dog ogsaa Sennep og fine Kartofler. Hans derpaa anvendte ualmindelige Flid er belønnet med rige Afgrøder, ved hvis Salg han har havt en Indtægt af over 110 Rigsbankdaler aarlig“.

Møllersvend kunne næsten al slags nyttigt arbejde

Møllersvend og møllebygger NIELS MIKKELSEN,
Gillebromølle, Fjeldsted sogn - 6. bæger 1842

Allerede i sin tidlige ungdom røbede NIELS MIKKELSEN overordentlig lyst til al slags nyttigt arbejde „og anvendte stedse Søndag Eftermiddag ligesom enhver anden Fritid i Huggehuset, medens hans jevnaldrende Medtjenere søgte Adspredelse ved Leeg og Lystighed“.

Ved uafbrudt flid bragte han det til, at han med lethed og færdighed kunne arbejde som snedker, tømmermand, drejer og gørtler. Han opførte nye huse fra grunden, gjorde hollandske døre og vinduer, lagde gulv og loft, forarbejdede skabe, kister, rammer, konstruerede og tilhuggede særdeles gode svingplove, forfærdigede en mængde smukke garnvinder og spinderokke, drejede husgeråd i ben og metal, satte skæfter på bøsser og gav sig af med støbning og lodning.

NIELS MIKKELSEN var nu møllersvend, men arbejdede også for sin husbond som møllebygger og istandsatte grove og fine dele af mølleværker.

„Alle disse Færdigheder vandt han alene ved egen Tænksomhed og Anstrængelse, ikke ved en særegen Tidsopofrelse, men i Forbindelse med sine øvrige Pligters Opfyldelse som Tjenestekarl . . . Han er desuden vel oplyst og har læst adskillige gode Landoekonomiske og andre Bøger. Ogsaa er han duelig som Jorddyrker“.

Han bragte sine to hænder til „mærkelig Grad af Færdighed“

Husfæster PETER MADSEN,
Blankenborg, Rørup sogn - 6. bæger 1845

PETER MADSENS historie minder stærkt om den foranstående Niels Mikkelsens. Han havde allerede som helt ung stærk lyst og anlæg for at bruge sine hænder, og han bragte det til „en mærkelig Grad af Færdighed“. Han anskaffede sig redskaber til fagene som tømrer, snedker og drejer og udførte mange nyttige arbejder, han borede en mængde pumper og en slags pumpe møller, som blev foretrukket fremfor de sædvanlige vandsnegle til at bortkaste vand af tørvemoser, og på disse pumpe møller fik han „ideligen Bestillinger endog fra finere Egne . . . I at søge Vandaarer er han heldig og har anlagt en Deel Brønde . . . han forfærdige alle Slags Møbler og Agerdyrkningsredskaber, han har konstrueret en Rajolplov, som er funden hensigtsmæssig“. Men han var også agerdyrker, „der betydeligt har forbedret sin skarpe Huslod paa 10 Tønder Land ved Mergling, Planering og godt Sædskitte“.

Bygninger og pumpeværk, der opmuntrede til efterligning

Gårdmand NIELS RASMUSSEN,
Næsby, Broby sogn - 5. bæger 1866

NIELS RASMUSSEN ombyggede sin gårds bygninger og gav dem en så fortrinlig og hensigtsmæssig indretning, at de tildrog sig manges opmærksomhed og opmuntrede til efterligning. Han anlagde bl.a. et pumpeværk, ved hvilket vand gennem jernrør førtes til begge staldene, indrettede mejerilokale og et godt svinehus. Han regulerede og planerede sine enge og dræned, og ejendommens ca. 100 tønder land dyrkede han godt. „I almeennyttige Foretagender deeltager han med Iver og Interesse . . . og han var blandt de Mænd, der foranstaltede Næsbyhoved Sø udtørret“.

En fæstebondes evner og sjældne virkelyst

Gårdmand **NIELS ANDERSEN**,
Ladby, Kølstrup sogn – 2. bæger 1867

NIELS ANDERSEN viste „sjældent Exempel paa Virkelyst hos en Fæstebonde“. Han merglede og gødede sine 60 tønder land, der kom fra mose, kær og udrevet jord, han drænedede, forandrede og forbedrede omdriften, hævede kornavlens til næsten det dobbelte og høstede derudover 3–400 tønder gulerødder, antallet af køer mere end fordobledes, og de hentede flere gange dyrskuepræmier i Kerteminde. De simple bygninger blev alle bygget om og fortrinligt indrettede, navnlig mejeriet, hvis produkter var ualmindelig gode.

To fynboers fortrinlige besætninger

Gårdmand **JENS HANSEN**,
Holev, Marslev – 1. bæger 1880

Gårdmand **HANS MADSEN**,
Sophiendal, Hindsholm – 2. bæger 1880

Formanden for Fyens Stifts patriotiske Selskab, kammerherre Sehestedt Juel, Ravnholt, anbefalede selskabet at „tildele de tvende fyenske Gaardmænd en Hædersbelønning“. Indstillingen var særlig motiveret ved henvisning til de to mænds fortrinlige kreaturbesætninger. Selskabet lod indhente beretning om deres arbejde og resultater, og belønningsudvalget besluttede at give hver et sølvbæger. **JENS HANSEN** havde især fortræffeligt ydende køer, **HANS MADSENS** får „havde ved flere af de større Landmandsmøder tiltrukket sig almindelig Opmærksomhed“.

En egns befolkning viste taknemlighed

Husejer, pumpemager **HANS RASMUSSEN**,
Fraugde sogn – Store bæger 1924

29 år gammel overtog **HANS RASMUSSEN** sin ejendom, fire tønder land ager og to tønder land mose, i 1887.

27 år efter var en forvandling sket: Nye bygninger, stuehuse i villastil, alle afgrøder frodige, mosen nu ager, en vindmotor trak tærskemaskine, kværn, valseværk, hakkelsesmaskine, rensemaskine, båndsav, slibesten og drejebænk, overalt var der god plads til dyr, avl og til pumpemager-virksomheden. Der var en lille smedje med alt tilbehør, snedkerværksted med maskiner, alt i god stand og velholdt.

HANS RASMUSSEN var beskeden. Han protesterede, da han erfarede, at egnens befolkning „af Taknemlighedsfølelse“ havde gjort Landhusholdningsselskabet opmærksom paa hans virksomhed, evner og væsen, men han modtog sit sølvbæger.

Han tjente ude, hun sled hjemme – alt lykkedes

Husmand **HANS PETER HANSEN**, kaldet Banke,
Billesbølle, Fjeldsted sogn – Alm. bæger 1929

Som den yngste af 10 søskende kom **HANS PETER HANSEN** ud at tjene i drengeårene, men 24 år gammel overtog han i 1882 den ejendom, som han siden med så stor dygtighed drev.

Bygningerne var dengang gamle og forfaldne, jorderne var vandlidende og kalktrængende, besætningen var en ko. Banke forstod at fremme markernes og dyrenes ydeevne. Han drænedede, merglede, øgede besætning med husdyr af første klasse, ombyggede ejendommen i 1898, men da den brændte i 1915, flyttede han bygningerne ud til offentlig vej og indrettede dem smukt og praktisk. Alt dette krævede kapital, men i 40 år arbejdede han som drængraver og i 15 år på Assens Sukkerfabrik. Arbejdet hjemme, inde og ude, besørgedes derfor for en stor del af hans dygtige kone. Men den slidssomme gerning lykkedes, og i 1929 sad de to på en værdifuld mønsterejendom og nød arbejdets frugter.

Mor, søn og deres ven fik hver største bæger

Landbrugslærer **HANS APPEL**,
Dalum – Største bæger 1936

Fru **JENSINE PETERSEN**,
Dalum – Største bæger 1936

Forstander **JOHANNES PETERSEN-DALUM**,
Dalum – Største bæger 1961

Dalum Højskole, stiftet og ledet af Christen Kold til hans død 1870, ophørte i 1883. To år senere skrev valgmenighedspræst Nygaard, Sdr. Næså, til Cornelius Appel i Rødding, om ikke hans to sønner, der begge var landbrugskandidater og dengang lærere på Favrbogaard Landbrugsskole på Sjælland, havde lyst og mod til at fortsætte Kolds skole som landbrugsskole. Brødrene Hans og Axel Appel mente ikke, det var heldigt hverken for dem selv eller en fremtidig landbrugsskole, at de tog et sådant arbejde op i fællesskab. Men **HANS**

APPEL henvendte sig til sin ven og læsekammerat, landbrugskandidat Jørgen Petersen. HANS APPEL skrev senere: „Vi blev enige med os selv – og hver især med sin fæstemø – om, at vi skulle prøve at rejse en landbrugsskole på den måde, at Jørgen Petersen skulle være forstander og ejer af skolen“. Sådan stiftedes Dalum Landbrugsskole. Et halvt århundrede derefter, på skolens 50 årsdag, overrakte selskabets højeste udmærkelse til HANS APPEL, der siden første dag havde været lærer der, og til JENSINE PETERSEN, den ene af brevetts to fæstemøer, nu enke efter forstander Jørgen Petersen og mor til skolens forstander på jubilæumsdagen, JOHANNES PETERSEN-DALUM, der 25 år senere skulle få samme udmærkelse.

JENSINE PETERSEN stod ved sin mands side i hans opbygning af Dalum Landbrugsskole, og hun varetog sine opgaver i skolens daglige liv på en måde, som elever huskede mange år efter. „Fru JENSINE PETERSEN var en intelligent kvinde, i udvikling på højde med sin mand. Hun var en virkelig god højskolemor. Vi holdt meget af dem begge to“. Sådan skrev en gammel elev til skolen ved 75 års jubilæet i 1961. – I 1908 døde forstander Jørgen Petersen, og „JENSINE PETERSEN stod nu ene tilbage med den store skolevirksomhed, hvis begyndelse hun havde været med til at sikre ved sin arveanpart, og hvis gode trivsel og fremgang hun havde befordret ved sin indsats som skolemor i disse år“, hed det i „Dalum Læringer“ 1961.

En del af æren for, at Dalum Landbrugsskole hurtigt blev anerkendt som en fortrinlig fagskole, tilkom HANS APPEL. Han havde ikke alene de solide kundskaber, der kræves af en faglærer, med sit frejdige livssyn, sin åndelige sans og menneskelige forståelse blev han en ypperlig vejleder for ungdommen, hans undervisning var vækkende og samtidig nøgtern.

APPEL var i tale som i skrift en ypperlig skildrer af personer og forhold. Fra sin tidlige ungdom havde han interesse for landøkonomisk skribentvirksomhed og var allerede 1882 med til at stifte ugebladet Vort Landbrug.

Den 21. marts 1936 holdt HANS APPEL sin sidste time på skolen og afsluttede dermed 50 års lærergerning. En ung mejerist rejste sig og sagde: „Hvad De lærte os, HANS APPEL, vil vi måske glemme med årene, men oplevelsen af samværet med Dem, Deres ungdommelige friskhed, Deres rankhed og ikke mindst Deres glæde ved at synge med os vil vi aldrig kunne glemme“.

Allerede da var JOHANNES PETERSEN-DALUM landbrugsskolens leder. Han overtog i 1920 stillingen som forstander ved sin fars gamle skole.

Ved selskabets generalforsamling i København i

december 1961 fik JOHANNES PETERSEN-DALUM til-delt det største sølvbæger – det tredje til en modtager fra Dalum Landbrugsskole.

Den ledende præsident, kammerherre E. Tesdorpf, sagde ved overrækkelsen, at det først og fremmest var en anerkendelse for PETERSEN-DALUMS indsats i radio, hvor han ved sine månedsoversigter for landbruget igennem 20 år øvede en enestående indsats. „Det var ikke alene landbrugets egne, De fik til at lytte, men hele Danmark lukkede op for at høre, hvad De havde at berette om det daglige arbejde i landbruget, om tekniske og økonomiske vilkår for vort hovederhverv. Gennem hele Deres arbejde i radioen har De som ingen anden, selv om De aldrig lagde skjul på Deres meninger, bygget bro mellem land og by. Et værdifuldt landøkonomisk oplysningsarbejde er lykkedes for Dem i en ganske sjælden grad. Det er nu afsluttet, og vi hylder Dem i dag for Deres store og enestående indsats og beder Dem modtage selskabets største sølvbæger som et synligt bevis for vor beundring og taknemlighed“.

Forstander PETERSEN-DALUM var bevæget, da han takkede: „Det er overvældende. Kammerherre Tesdorpf's ord har rørt mig dybt. Jeg er taknemlig for den gerning, jeg har fået lov at udøve. Alle steder, hvad enten jeg har haft med organisationsarbejde, landbrugets unge eller radioen at gøre, har det optaget mig stærkt. Jeg påskønner meget denne hæder fra det gamle selskab, der jo selv frem for nogen er gået foran i oplysningens tjeneste“.

Forsamlingen rejste sig og hylkede JOHANNES PETERSEN-DALUM med stærke klapsalver, da han fik sølvbægeret overrakt. Men endnu en hyldest til „manden med guldrøsten“ var forberedt. Aksel Dahlerup talte på Danmarks Radios vegne, og han gjorde det på en både smuk og fornøjelig måde: „Alle har ladet sig fængsle af DALUMS skildringer af livet på landet, vekslede med årets gang. Han har skildret „vor jord i sin bedste dragt“ og ikke glemt at fremhæve den risiko, erhvervet rummer ved – trods landbrugsvidenskabens sikkerhed på mange områder – altid at være afhængig af „den himmelske godheds magt“, nemlig sol og væde, fordelt i rette mængde og på de rigtige tider. PETERSEN-

DALUM er en stor radiotaler, en af de få, der forer evnen til at give sine tanker form med personlig indleven i stoffet“.

Aksel Dahlerup sluttede med at sige, at han måske havde været lidt vel højtidelig. Han ville derfor til sidst udtrykke sig i Melodiradio-sprog og sige, at Danmarks Radios folk i DALUM ser „Præriens bedste mand“.

Hæder til havebrugsekspert

Forstander NIELS KRISTIAN NIELSEN ESBJERG,
Blangstedgaard – Største bæger 1937

NIELS ESBJERGS arbejde og brændende interesse var havebrug. Straks efter eksamen som landbrugskandidat gennemgik han et udvidet kursus i økonomisk havebrug, og efter nogle år som konsulent i havebrug og læplantning blev han bestyrer af forsøgshaven ved Esbjerg. Fra 1915 var han forsøgsleder ved Statens Havebrugsforsøg og leder af forsøgsstationen Blangstedgaard ved Odense. Mange af hans metoder og resultater blev indført og fik virkning i haver landet over. ESBJERG blev både i Danmark og i udlandet anerkendt som en autoritet, og han sad i bestyrelsen for adskillige foreninger inden for havebruget. Han forfattede og var medudgiver af lærerbøger i planteavl, og han holdt mange foredrag omkring i landet. Sin store viden holdt han altid vedlige, bl.a. ved hyppige studierejser i Europa og Amerika.

Lille piges ønske gik mange år senere i opfyldelse

Fru KAREN BUSK,
Aarslev – Største bæger 1951

KAREN BUSK var en af husholdningsarbejdets pionerer. Idealistisk ydede hun en banebrydende indsats til fremme af landhusmødrenes arbejde.

Fru KAREN BUSK blev i 1908 formand for Dansk Kvindesamfunds Aarslevkreds, og hun var i årene

1924–28 formand for Dansk Kvindesamfunds fynske afdeling.

I 1917 oprettede fru Busk sammen med sin mand, forstander Svend Busk, Aarslev husholdnings- og havebrugsskole. I 1921 nedsatte Odense Omegns Landboforening et husholdningsudvalg. Nogle af mændene lo, men uden grund, for der var alvor bag. Fru KAREN BUSK blev udvalgets første formand. I 1925 blev hun formand for De samvirkende fynske Landboforeningers husholdningsudvalg, et arbejde hun endnu i 1951 stod i spidsen for, „og i dag er der ingen, der ler. Kvindernes arbejde er blevet højt anerkendt. Ikke mindst på landet ved man, hvor stor betydning det har for hele hjemmets beståen, at kvinderne er fagligt dygtige, men fru Busks arbejde har et videre sigte end det faglige. Hun er dybt rodfæstet i det folkelige arbejde. Det ligger i underbevidstheden, kommer heller ikke sjældent til udtryk i hendes aldrig kedelige beretninger på møder inden for de fynske landboforeninger, eller hvor hun færdes over det ganske land“, hed det, da hun fik bægeret i 1951.

Ved den festlige sammenkomst, hvor sølvbægeret blev overrakt, takkede fru KAREN BUSK med disse ord:

– Som barn er der altid et eller andet, man gerne vil vide eller høre på, og jeg ville som barn gerne høre min mor fortælle om Hanne Nielsen, der havde fået det store sølvbæger. Bare jeg kunne få det, sagde jeg til far, men han svarede: Det kan du ikke, for det er den danske bondes højeste udmærkelse. Jeg kan heller ikke se, at jeg har fortjent det. Men arbejdet har ligget for, selvom det ikke altid har været lige morsomt. Jeg sagde imidlertid til mig selv: Nu bliver du ved, og så blev jeg ved ud fra den mening, at vi har forsømt hjemmets arbejde. Vi må følge Hanne Niensens strålende eksempel.

Det, der er sket med mig i dag, er mærkeligt, men jeg er lykkelig, glad og taknemmelig, og jeg takker alle for det, som jeg har fået lov at gøre, og betragter det som en begyndelse til en æra, til en ny dygtiggørelse og en ny forståelse af vort arbejde. Vi skal blive ved, thi der er ikke noget så herligt som at arbejde i et hjem.

VEJLE AMT

Husmand PEDER PEDERSEN FLØE, Brande	1805	Husmand KRISTIAN MAGNUS KRISTIANSEN, Glud	1925
Husmand HANS JENSEN, Hvejsel	1805	Husmand JØRGEN PETERSEN, Hvejsel	1925
Gårdmand MOGENS JENSEN, Grejs	1807	Gårdejer JOHANNES J. GANDRUP og hustru, Thyregod	1926
Møllejer HANS WULFF, V. Nebel 1810 – 1822 – 1825	1807	Gårdejer KRESTEN GANDRUP og hustru, Vester	1926
Selvejer NIELS ANDERSEN, Almind	1813	Gårdejer AUGUSTINUS NIELSEN og hustru, Brande	1926
Gårdmand NIELS MIKKELSEN og hans søn BENDT NIELSEN, Løsning	1822	Gårdejer PETER HUSUM JENSEN og hustru, Brande	1929
Gårdmand RASMUS LARSEN, Stenderup	1833	Gårdejer JENS JACOB RASMUSSEN og hustru, Thyregod	1929
Gårdmand ZACHARIAS WINTHER, St. Dalby	1837	Gårdejer PEDER SØRENSEN DAM, Brande	1933
Hjulmand ANDERS MADSEN, Nykirke	1840	Gårdejer KARL MIDTGARD og hustru, Brande	1933
Borgerrepræsentant, glarmester N. N. THOMSEN, Kolding	1842	Gårdejer PEDER NIELSEN PEDERSEN og hustru, Brande	1933
Gårdbestyrer HANS NIELSEN, Sønder Omme	1848	Gårdejer ANDREAS KRISTIANSEN THISGAARD og hustru, Thyregod	1934
Gårdmand MAD S NIELSEN, DUEDAHL, Sønder Omme	1851	Husmand JENS PEDER EJLER PEDERSEN og hustru, Brande	1935
Husfæster JENS PEDERSEN ELLUM, Give	1856	Dyrlæge JENS JENSEN HEGELUND, Hejls	1936
Husmand PEDER MADSEN, Jelling	1856	Gårdejer ANTON KRISTENSEN MØLLER og hustru, Thyregod	1936
Lærer I. H. SCHOU, Hvejsel	1860	Gårdejer KRISTIAN KRISTIANSEN og hustru, MAREN, Daugaard	1937
Husmand MAD S JENSEN NIM, Nykirke	1863	Gårdejer ANDERS LAURSEN og hustru, ANNA HELENE, Øster Nykirke	1937
Husmand MORTEN CHRISTENSEN, Egtved	1865	Gårdejer MIKKEL KRISTIAN PEDERSEN SKOVBJERG, Brande	1937
Husmand SØREN NIELSEN FAARHUUS, Givskud	1867	Gårdejer SØREN KRISTIAN NIELSEN, Thyregod	1939
Gårdejer PETER ANDERSEN, Kollerup	1878	Gårdejer JENS PEDER HANSEN og hustru, ANE, Thyregod	1940
Husmand ANDERS NIELSEN, Lindeballe	1878	Gårdejer SØREN HAMBORG og hustru, Brande	1942
Husmand PETER KRISTIANSEN, Thyregod	1887	Fru KIRSTINE DALAGER NIELSEN, Sønder Omme	1943
Mølleforpagter HANS HALLUM, Egtved	1889	Fru LAURA SVEJSTRUP MADSEN, Sønder Omme	1948
Husmand MAD S HANSEN, Sønder Omme	1890	Husmand MAD S ØSTERGAARD og hustru, MAREN, Thyregod	1951
Husmand NIELS MORTENSEN, Brande	1896	Forsøgsleder J. S. FRUERGAARD, Børkop	1953
Enkefru KIRSTEN DANIELSEN, Brande	1897	Gårdejer INGEMANN TIRSGAARD og hustru, META, Thyregod	1957
Gårdejer JENS PETER NIELSEN, Øster Nykirke	1897	Gårdejer NIELS KR. BRUUN, Sønder Omme	1961
Husmand JOHANNES KRISTENSEN, Brande	1898	Gårdejer PEDER HJALMAR PEDERSEN, Brande	1961
Husmand SØREN CHR. PEDERSEN, Brande	1899	Gårdejer CHRISTIAN AUGUST VORK og hustru, AGNES, Brande	1963
Gårdejer PEDER LAURSEN, Brande	1900	Gårdejer HENRIK VALDEMAR KOBBERBØL, Nørup	1964
Boelsmand NIELS JENSEN, Sønder Omme	1901		
Husmand Thomas CHRISTIAN JENSEN, Sønder Omme	1901		
Dyrlæge JØRGEN JØRGENSEN SCHMIDT, Kolding	1905		
Husmand SØREN NIELSEN SØNDERGAARD, Lindeballe	1905		
Gårdejer CHRISTEN HANSEN MØLLER, Ringive	1906		
Sognefoged MOGENS HANSEN, Givskud	1909		
Hedebonde og landpostbud MOGENS PETERSEN, Sønder Omme	1909		
Fhv. gårdejer NIELS JENSEN, Hornstrup	1913		
Husmand OTTO JENSEN, Sønder Omme	1914		
Gårdmand NIELS PEDERSEN, Randbøl	1914		
Gårdejer, gartner JENS KROMANN, Erritsø	1924		

„Høeavl formeret med fem Læs“

Husmand PEDER PEDERSEN FLØE,
Brandlund, Brande – 6. bæger 1805

Til hegn om sin hede og mose gravede P. P. FLØE 954 favne dobbelte og 188 favne enkelte grøfter. Han gravede til vandafledning fra sin eng 446 favne grøfter, „hvorved hans aarlige Høeavl er formeret med fem Læs“. Han brød otte tønder land hede op og påførte jorden 527 læs mergel.

Bearbejdede sin lod med spaden

Husmand HANS JENSEN,
Hvejsel – 4. bæger 1805

HANS JENSEN havde otte tønder land jord, det meste øde og udyrket, „begroet med stort og smaat Lyng“. Han vandt hele arealet til god ager, og han „har lagt Vind paa Kløveravl, saa han, i Steden for tilforn neppe at kunne holde en Koe, nu kan holde og føde tre Køer og to Faar. . . Hans Lod bearbejder han med Spaden“.

Agtelsestegn for 4206 piletræer

Gårdmand MOGENS JENSEN,
Holtum, Grejs – 6. bæger 1807

MOGENS JENSEN, „som i en Tid af fem-seks Aar har plantet 4206 Stykker Pile til Hegn og Kurvefletning, blev, omendskjøndt det ikke er oplyst, hvor mange Pile der ere plantede hvert Aar, tillagt et Agtelsestegn af et Sølvbæger“.

Møller fik tre sølvbægere

Møllejejer HANS WULFF,
Nebel mølle, V. Nebel sogn –
1. bæger 1810, 3. bæger 1822 og 2. bæger 1825

HANS WULFF opdyrkede 82 tønder land hede. Han opgravede 8000 læs mergel og udlagde 40 tønder land med kløver. Han opførte 800 favne dobbelte diger og gravede 600 favne grøfter. Han belønnes med selskabets største bæger i 1810.

WULFF indhegnede i 1815 en høj lyngbakke med stendige, beplantet jordvold eller risgærde. På den nøgne, stejle bakke på godt to tønder land såede han træfrø og satte træplanter. Vejr og terræn var imod ham, og mange små planter gik ud. Han fortsatte ufortrødent, blandede jord og gødning, som

på grund af bakkens stejthed ikke kunne køres, men måtte bæres op med hænderne. Flere uheld ramte arbejdet, men i 1822 var i god vækst over 5000 træer, fyr, gran, birk, poppel, el, ask og eg. „Denne Mands vedholdende Anstrengelse og Flid fandt Selskabet såre roesværdig“, og han tildeltes 3. bæger 1822.

Hvert år sendte HANS WULFF rapporter til selskabet om sine iagttagelser i forbindelse med såsædens mængde. Han meddelte bl.a., at en rugager, som blev sået i første halvdel af august, kun krævede halv så meget såsæd, som hvis den blev sået i oktober. Han gjorde en lang række andre forsøg med såning. Han fik i 1825 tildelt selskabets 2. sølvbæger – det tredje, han modtog.

Skabte en stor tørvemose

Selvejer NIELS ANDERSEN,
Dons, Almind sogn – 3. bæger 1813

Om NIELS ANDERSEN står i selskabets bøger: „Ved at igiennemskjære med tvende Grøvter paa 900 og 200 Alen en Mose paa 9 Tdr. Lands Størrelse har Selvejer NIELS ANDERSEN gjort den brugbar til Tørveskiæring . . .“.

Opmuntring til far og søn

Gårdmand NIELS MIKKELSEN og hans søn,
BENDT NIELSEN,
Sæbberup, Løsning – 3. bæger 1822

Hoverigørende bonde NIELS MIKKELSENS jorder lå i stærkt bakket terræn; halvdelen var begravet med stærk lyng. Hele arealet bragtes ved en stor og tålmodig arbejdsindsats i fortrinlig stand, høsten og besætningen mangedoblede, og selskabet kunne i sine bøger notere:

„De paa denne Gaard foretagne Forbedringer have kostet Fæsteren NIELS MIKKELSEN, som er en aldrende Mand, stor Møie og Anstrengelse, men han erklærer dog, at det især er hans Søn, BENDT NIELSEN, som tilkommer Æren af de meldte mæisommelige Arbejder, til hvis Iværksættelse han, endog som en 15 Aars Dreng, opmuntrede den gamle og svage Fader, og med Lyst og Iver rakte ham en kraftig Haand“. I betragtning af „denne roesværdige Vindskibelighed, som Fader og Søn have udviist“, tildelte selskabet hver af dem et bæger. På faderens stod: „For Flid i Agerbrug“, på sønnens: „Opmuntring for den flinke BENDT NIELSEN til at vorde en agtbar Bonde“.

Han lærte sin egn at avle humle

Gårdmand RASMUS LARSEN,
Sønder Aldum, Stenderup sogn – 2. bæger 1833

RASMUS LARSEN gjorde sig fortjent ved at bidrage betydeligt til humleavlens udbredelse i sin egn. Stiftamtmand Hoppe indberettede til selskabet: „Ikke blot var han den Første, som der har drevet denne Avl i det Store, men han meddeler tillige Veiledning til lignende Anlæg hos Andre, som deri ønske hans Hjælp, ja, deeltager personligen i Anlæggenes Udførelse med megen Beredvillighed og roesværdig Uegennytte. Enhver, som attraaer det, forsyner han med gode Rødder, som han forskriver fra sit Fødeland Fyen. Hans Bestræbelser have havt den gode Følge, at Humleavlens, som tilforn var høist indskrænket, nu tiltager mærkeligen i Bjerge og Hatting Herreder“.

Forbedrede sin usle fæstegaard meget

Gårdmand ZACHARIAS WINTHER,
Rimmerslund, St. Dalby sogn – 5. bæger 1837

I erklæringer fra assessor, herredsfoged With, kammeråd og birkedommer Christensen med flere nævnes gårdmand ZACHARIAS WINTHER som en af egnens dygtigste bønder. Han modtog sin fæstegård i en ussel tilstand, men forbedrede den meget, „idet han blandt andet ved Grøfters Gravning, ved Engvanding og Lavningers Opfyldning har forvandlet Huller og Sumper til Pløieland og Eng. Mange hundrede Læs Steen har han røddet og tildeels sat dem i Hegn; tillige har han begyndt at mergle“.

Anlagde teglværk og forfærdigede plove

Hjulmand ANDERS MADSEN,
Vonge mark, Nykirke sogn – 4. bæger 1840

ANDERS MADSEN opdyrkede omtrent 56 tønder land, mest hedejord, som han tildels havde merglet og bragt under hensigtsmæssig drift, da han belønnedes i 1840.

Til sin ikke ubetydelige besætnings underholdning savnede han eng, men han vidste at bøde herpå ved kartoffelavl og staldfodring. Sine bygninger opførte han af grundmur, og han anlagde et teglværk, der ansås som et af de bedste i egnen. Han forfærdigede og solgte også mange gode plove.

Borgerrepræsentant fik plantet skov for Kolding by

Borgerrepræsentant, glarmester N. N. THOMSEN,
Kolding – 3. bæger 1842

Da Kolding bys jorder i 1821 udskiftedes, blev et kratbevokset areal på 28 tønder land unddraget udskiftningen, for at byens borgere drefra kunde blive forsynede med det fornødne Gierdsel“. I flere år lå dette kratareal forsømt hen, „uden at der anvendtes noget paa Opelskningen af Træer“. Men i 1830 udvirkede borgerrepræsentant, glarmester N. N. THOMSEN, at terrænet blev fredet, og at der sørgedes for træplantning.

Koldings borgmester, justitsråd Estrup, skrev til selskabet: „Fra den Tid er derpaa ved Glarmester THOMSENS Omhu plantet omtrent 15000 Planter af forskiellig Slags, og Skoven er nu i en saadan Fremvekt og Tilstand, at den allerede kan afgive Brændsel til Raadhuset. Det er hans varme Interesse og utrættelige Iver, Kommunen har at takke for denne vordende Skov, der i Nu- og Fremtiden vil yde Kommunen stor Nytte“.

Forbavsende afgrøde på ringere jysk egn

Gårdbestyrer HANS NIELSEN,
Hvalplund, Sønder Omme sogn – 5. bæger 1848

I foråret 1846 købte vognmand Andreas Michelsen, Ribe, og gårdejer Jens Nicolai Thaisen, Langtved ved Haderslev, gården Hvalplund med 540 tønder mest uopdyrket land, som de senere udvidede med et også udyrket tilgrænsende areal på ca. 400 tønder land.

Om den vellykkede opdyrkning i denne ringere jyske egn fortalte år efter en indberetning bl.a.: „Af disse raae Jorder er mindst 100 Tdr. Land opdyrket, og det derved udførte Arbejde er drevet med stor Kraft og Bekostning. . . Den vundne Afgrøde maa forbause ved sin Størrelse og Tæthed. Ingen af Anmelderne har hverken i den Egn eller paa Øerne set saa stærkt Korn. Det var dem en stor Fornøjelse at se, med hvilken Orden og Nøjagtighed

Jorden var behandlet. Det hele blev drevet ved Hjælp af 10 Heste og 9 Trækstude". – Indberetningen sluttede:

„Ved første Øjekast seer man, at Eierne have været særdeles heldige i Valget af en Bestyrer til denne dem saa langt fra liggende Eiendom. Denne Bestyrer er en Bondekarl fra Skrave ved Navn HANS NIELSEN, som, førend han kom til Hvalplund, ikkun havde tient eet Aar, nemlig hos en Sognefoged i sin Fødeegn, forresten havde han været hjemme i Faderens Gaard og lært Smedehaandværket; han kan vedligeholde Redskaberne og Hestene ved Smedearbejde, og dette var ligesom hans øvrige Arbejde udført meget godt. I Nabolaget roses Bestyrer HANS NIELSEN som en udmærket, ordentlig, dygtig og arbeidsom Karl, og tillige for hans gode moralske Opførsel“.

Stræbsom mand med en „agtværdig Character“

Gårdmand MADS NIELSEN DUEDAHL,
Raulund hede, Sønder Omme sogn – 4. bæger 1851

I 1828 købte MADS NIELSEN DUEDAHL et stykke rå hedejord, og han måtte „i sine fattige Kaar leje sig ind hos en i Nærheden boende Bonde“. Han begyndte med en ko og to får „og fik sig et Par Aar efter velvilligt overladt et Par Arbejdsstude, ved hvis Hjælp han efterhaanden opdyrkede og merglede en stor Deel af Heden, saa at han nu (ca. 1850) kan holde 6 Køer, 4 Stude og 37 Faar“. „Han vedbliver stadigt med at indtage af Heden til Drift. Mergelen henter han fornemmelig fra en Kiøregrav omtrent midt paa Lodden; i 1851 havde han indtil September udkiørt c. 1200 Læs. Med sin utrættelige Stræbsomhed forener han en høist agtværdig Character“.

Gavnede sin egn ved at grave grøfter og mergel

Husfæster JENS PEDERSEN ELLUM,
Give sogn – 6. bæger 1856

Fra sit fødested „i det Slesvigske“ medbragte JENS PEDERSEN ELLUM godt kundskab til grøftegravning og andre jordarbejder, „hvor i han nu i en lang Aarrække har udfoldet en betydelig Virksomhed i en viid Omkreds og ved sin Duelighed og Hiælp-somhed været Egnen til stor Nytte som Grøfte- og Mergelgraver. Sin egen Jordlod har han forbedret bl.a. ved Mergling og Afvanding“.

Han ville ernære sig uden sognets hjælp

Husmand PETER MADSEN,
Vester Hornstrup mark, Jelling sogn –
6. bæger 1856

Fra sit tyvende år var PETER MADSEN krøbling, idet han på grund af en benskade måtte underkaste sig en amputation. „Han erholdt da, som nødlidende, Hiælp til Livets Ophold fra sit Fødesogn Kattrup i Bierre Herred. Hans afgjorte Lyst til Landvæsenet bragte ham imidlertid til at bosætte sig paa en ringe Huuslod ved Vester Hornstrup uden Avl og Kreaturer. Ved utrættelig Iver og klog Besindighed i alle sine Foretagender lykkedes det ham trods sin Vanførhed at bringe Lodden i saa god Stand, at han derpaa kan holde en Hest, to Køer og fem Faar; Bygningerne har han opført af Nyt“.

Selskabets beretning fortsætter: „Foruden saaledes at varetage sin egen Bedrift har han arbejdet meget hos Andre og gjælder endog for en af Egnens bedste Arbejdere, endskiøndt hans Træbeen gjør ham mindre let bevægelig. Allerede for adskillige Aar siden har han givet Slip paa den fra Fødesognet tildeelte Hiælp, idet han foretrak at ernære sig ved egne Kræfter“.

Lærer fik lønnende høst, hvor der før var sump

Lærer I. H. SCHOU,
Ildved, Hvejsel sogn – 5. bæger 1860

Det var 10–12 tønder land af Ildveds simpleste, meget bakkede jorder, I. H. SCHOU overtog som skolelod, da han i 1842 tiltrådte som lærer. Den var i „en saa maadelig Forfatning, at hans Formand i flere Aar ikkun holdt een Ko og 3–4 Faar derpaa“. En væsentlig del af skoleloden var morads, gamle mergelgrave og tørvepytter.

SCHOU gav sig energisk i kast med elendigheden. Han fyldte flere tusinde læs jord i moradserne, jævned, gravede, merglede, og sidst i 1850erne blev resultatet beskrevet sådan til Landhusholdningsselskabet: „Der, hvor man tilforn neppe kunde gaae, og hvor der ikke var andet end Vand og Sump, indvinder han nu en lønnende Høst, saa at hans Kornsalg stedse yder ham en ret god Indtægt“. SCHOU kaldes i øvrigt for en af Vejle amts dygtigste skolelærere, „der med usvækket Flid og Lyst vedbliver at røgte sit Kald“.

Han gav sig i kast med utaknemlig jord

Husmand MADS JENSEN NIM,
Sdr. Kollemorten, Nykirke sogn - 4. bæger 1863

MADS JENSEN NIM tiltrådte 1854 sin ejendom, hvortil hørte ca. 45 tønder land. Kun få agre var opdyrkede, det øvrige henlå i hede og mose, tildels meget ujævnt, fyldt med huller og fordærvet af stillestående vand. Ingen bygninger fandtes på ejendommen.

MADS JENSEN opførte efterhånden stuehus, lade og stald; til den sidstnævnte bygning fik han stenene fra en høj, han jævned, og hvorfra han bortkørte 300 læs sten. I 1863 havde han en besætning af to trækstude, hvormed han drev jorden, tre køer, to-tre stykker ungkvæg og nogle får. Af mergel havde han påført 2700 læs, og dette arbejde fortsattes.

Ejendommen var nu opdyrket eller under opdyrkning, og jorden gav gode afgrøder ved hjælp af den påførte mergel og ler, idet hullerne var jævnet og vandet udgravet. „Sine Jevnlige har han foregaaet med et mønsterværdigt Exempel, som ej heller er blevet uden Efterfølgelse“. Han blev derfor også anbefalet af Vejle Amts Landboforening, hvis formand, proprietær Boye, bl.a. bemærkede, at denne mand ved sin strenge arbejdsomhed og omsigt har skabt et ordentligt agerbrug på en plet jord, som tilforn henlå i vild hede, medens så mange andre, der i den egn tager fat på hedeopdyrkning, kun bringer det til at henslæbe deres liv i armod uden at udrette noget til forbedring af den utaknemlige jord, der skulle skaffe dem deres livsophold.

Kæmpede ufortrødent mod dyb armod og sygdom

Husmand MORTEN CHRISTENSEN,
Egtved mark, Egtved sogn - 5. bæger 1865

MORTEN CHRISTENSEN købte 1852 et hus med 11 tønder land, hvoraf størsteparten lå i uopdyrket tilstand og var sumpet og sandet; det øvrige bestod af dybe mosepytter, der delvis fandtes i sådan forfatning, at planering og brug syntes utænkkelig. I flere år måtte han købe både føde- og sædekorn, og stedets brøstfældige bygning kunne næppe uden fare tjene som bolig for mennesker og husdyr. Der var da også kun én ko. Ikke desto mindre gav MORTEN CHRISTENSEN sig i lag med opdyrkning af hede og mose; han dræned og merglede, byggede stue- og udhus, hvortil han selv brændte stenene, og alle disse forbedringer udførte han hovedsagelig med egne hænder - kæmpende med armod og langvarige

sygdomme i familien. I 1865 holdt han fire køer og nogle får.

For at fremskaffe mergel, som han transporterede ved hjælp af en ko og en stud, måtte han formedelst mergelens temmelig dybe grave indtil 14 alen ned i jorden, og alt var besværligt. „Han kan med Glæde se sin ufortrødne Flid lønnet med tilstrækkeligt Udkomme for sig og Sine“, hed det i indberetning 1864.

Bragte slet hedelod under god kultur

Husmand SØREN NIELSEN FAARHUUS,
Harresø mark, Givskud sogn - 4. bæger 1867

SØREN NIELSEN FAARHUUS var en mere end almindelig flittig, udholdende og dygtig jordbruger ved opdyrkning af sin slette hedelod, som han ved brakning, mergling under vanskelige forhold, genembrydning og forvitring af alen bragte i god kultur.

„Tænkende Agerbruger“ søgte nye metoder

Gårdejer PETER ANDERSEN,
Hygum mark, Kollerup sogn - 3. bæger 1878

Omkring 1850 kom PETER ANDERSEN i besiddelse af 40 tønder land simpel og udpint agerjord, „der næppe vilde være at foretrække for god Hedejord“. Trods megen sygdom i sin familie arbejdede han så vedholdende og godt, at han 25 år efter havde en veldyrket og velbygget ejendom.

„Han har omhyggelig gennemarbejdet, drænet, brakket og undergrundspløjet Jorden, har indført Rodfrugtdyrkning, har hegnet Marken med levende Hegn, har anlagt Have og opført Gjødningshus. Han opsamler Ailen, anvender tørret Tørvesmul til blanding af Gjødningen og anvender kunstig Gjødning i et ikke ringe Omfang“.

Besætningen var tre heste, otte køer og ungkreaturer, og koholdet kontrolleredes ved prøvemalkninger hver uge.

„PETER ANDERSEN viser sig i det Hele taget som en stræbsom og tænkende Agerbruger“.

En banebryder for sin egn

Husmand ANDERS NIELSEN,
Lindeballe sogn - Sølvbæger 1878

ANDERS NIELSEN købte 1864 en ejendom på 28 tønder land, hvoraf 5 tønder land var forkrøblet skov,

og af de øvrige 23 tønder land gav en del intet udbytte, fordi de var fyldte med kilder, tørve- og lergrave samt kratbuske, der kunne kun holdes to køer og to stude, som end ikke altid kunne fodres. I 1871 købte han yderligere 10 tønder land; deraf var otte tønder land ager af samme ukultiverede slags som de forrige og to tønder land kratkov. Denne ejendom bragte han i de 14 år – uagtet hans hustru var svag, og han havde syv ukonfirmerede børn – i en sådan kultur, at han 1878 holdt to heste, en plag, seks køer og nogle faar. Han havde planeret hullerne, drænet jorden og derved skaffet dræningskunsten indgang i sin egn, så at der nu var anlagt en rørfabrik i egnen, medens han måtte hente rør 2½ mil borte. Han havde udvidet bygningerne betydeligt, ordnet en benyttelse af vandet fra kilderne til vandmejeri, til vanding af kvæget i stalden og til springvand i gården.

I sin skov anlagde han en planteskole, hvorfra han solgte planter til omegnens beboere foruden dem, han selv brugte. Han var i flere retninger banebryder i sin egn og hjalp sig ofte over vanskeligheder ved simple og sindrige midler, således f.eks. ved den rørensningsskæde, han konstruerede til at rense drænrør for okker.

Sognerådet anbefalede ham varmt til anerkendelse af Landhusholdningsselskabet.

Hvert år blev 14 tønder land hede til mark

Husmand PETER KRISTIANSEN,
Ny Aagaard, Thyregod sogn – 4. bæger 1887

PETER KRISTIANSEN tilbyttede sig i 1872 ejendommen, der bestod af 320 tønder land uopdyrket hedejord med en lille bygning. Han opdyrkede årlig omtrent 14 tønder land, gav hver tønde land 60 læs

mergel å halvanden kubikalen, opførte efterhånden bygninger og kunne i 1887 holde en besætning af tre heste, fire store trækstude, otte køer, otte stk. ungvæg og 14 får. Han kulegravede og anlagde en halv tønde land til havre, forsynede den med læbælte og frugtbuske, og alt dette kom snart til at stå frodigt og smukt.

Ved sin arbejdsomhed og store flid og under gennemført nøjsomhed nåede han således frem uden at forøge gælden, som tværtimod blev væsentlig nedbragt.

Udførte smukt enganlæg

Mølleforpagter HANS HALLUM,
Nyborg Mølle, Egtved sogn – 5. bæger 1889

HANS HALLUM overtog forpagtningen af møllen i 1878 og to år senere gården, hvortil der hørte ca. 100 tønder land sandjord samt nogle tønder land eng, mose og plantage.

Gården var dengang meget forsømt, men var ti år efter bragt i en efter egnens forhold særdeles god kultur, og ligeledes vidnede besætning og bygninger om store fremskridt. Særlig fremhæves i en indstilling et meget smukt og veludført enganlæg. Omkring gården henlå tidligere et areal som sump og kær, overgroet med ellekrat, mos og værdiløst græs og fuldt af væld, hvorfra vandet savnede afløb og derfor gjorde jorden sur. Efter at krattet var ryddet og jorden planeret, blev vandet fra disse væld ledet ned over den, og det tidligere næsten værdiløse areal er derved blevet omdannet til en udmærket eng.

Kun krigen i 1864 afbrød dristig ungdoms slid

Husmand MADS HANSEN,
Hallundbæk mark, Sønder Omme sogn – 3. bæger 1890

MADS HANSEN købte i 1862 en lod på 130 tønder land uden bygninger og uden avl. Hele arealet lå i rå tilstand som hede og mose med undtagelse af tre tønder land, der var pløjet, men ikke merglet. En for kraftig ild ved lyngens forbrænding før pløjningen havde gjort jorden meget simpel. Mergel savnedes på ejendommen og måtte hentes en kvart mil borte. Den naturlige vandafledning var aldeles utilstrækkelig.

24 år gammel overtog MADS HANSEN ejendommen uden formue. Han tog dristigt fat, fik et hus bygget, et par trækstude anskaffet og begyndte så opdyrkningen, som han fortsatte kun afbrudt ved at deltage i krigen 1864. Hele arealet blev opdyrket og merglet med 70–100 læs pr. tønde land, afvandet ved åbne grøfter og gennemført dræning, det afledede vand førtes hen over et lavtliggende areal, der forvandlede til eng, som siden bar godt og rigeligt græs. Hele marken indhegnedes på de tre sider med jorddiger, der tilplantedes, og langs den fjerde side gravedes en tre alen bred grøft. Grøfter og diger havde en længde af 4800 alen. Ved gården anlagdes plantage og have. Bygningerne opførtes af grundmur i tre sammenbyggede længer og et fritliggende stuehus, alt særdeles velindrettet og godt vedligeholdt.

„Skjont MADS HANSEN har haft megen Sygdom i sin Familie, har han ved en sjælden Omsigt, Arbejdsomhed og Dygtighed samt en klog Sparsommelighed nu naaet ikke alene at have en gældfri Ejendom, men han ejer endog en Kapital af 3.000 Kr. Sine Børn har han givet en god Opdragelse“.

Manden, konen og børnene hjælpes ad

Husmand NIELS MORTENSEN,
Grarup, Brande sogn – 3. bæger 1896

NIELS MORTENSEN havde, da han blev gift, sammensparet ca. 2.000 kr. ved eget arbejde. Straks efter sit bryllup i 1870 overtog han en halvopdyrket hedeled på 49 tønder land, behæftet med 2.500 kr. og en stor aftægt, som han svarede fuldstændig indtil 1892, og hvoraf han endnu 25 år senere svarede halvdelen. I 1875 købte han 28 tønder land hede for 800 kr., i 1876 en engparcel for 800 kr. i Give sogn, i 1887 en engparcel i Thyregod sogn for 1.000 kr. og i 1888 en ejendom på 75 tønder land for 3.700 kr. Den gjorde gæld og de lånte købesummer, ialt 8.450 kr., havde han 1895 udbetalt og desuden samlet sig ca. 7.000 kr., og besætningen var da fem heste, to store trækstude, 12 køer og 12 svin. Marken lå hegnet mod vestenvinde, og seks tønder land var tilplantet med nåletræ; desuden var han i færd med at opelske plantage på yderligere fire tønder land. Mergelen til det store opdyrkede areal blev hentet en halv mil borte. Ejendommen kom i fortrinlig drift og gødningskraft.

„Af Børn har NIELS MORTENSEN 9, alle særdeles dygtige og brave Mennesker. Manden, Konen og Børnene hjælpes ad for at bringe det mest Mulige ud af Bedriften, som blandt Naboer og Bekjendte har et godt Omdømme“.

Hustru – og enke – øvede bedrift

Enkefru KIRSTEN DANIELSEN,
Langkær, Brande sogn – 3. bæger 1897

KIRSTEN DANIELSEN, enke efter husmand Kristen Danielsen, modtog i 1897 Landhusholdningsselskabets sølvbæger.

Hendes mand fik i 1875 i arvepart fra sine forældres hjem 46 tønder land hede og mose. Bygninger og andet måtte han selv sørge for, og samme sommer begyndte han at brænde sten til opførelse af et hus. Herved påførte han sig en sygdom, men dog blev de første seks fag hus opført samme efterår, og med sin hustru flyttede han i november ind, skønt bygningen kun var halvt færdig. Der var pløjet to agre af heden, og den første sommer pløjede han atter to agre, om efteråret påny to agre, og sådan blev han ved, når trækraft kunne lånes. Den første vinter havde de kun tre får, da der ikke var andet at fodre med end lidt mosehø. Den næste sommer måtte Danielsen gøre en mønstring til Hald i syv uger. Forinden havde han købt en ko og et par små stude, idet der hen ad sommeren blev lidt græs i mosen, og med disse stude pløjede konen, mens han var borte, 30 agre i den rå hede. Mergel fandtes ikke på ejendommen, men han havde ret til mergelgravning i fødegårdens mergelleje, hvortil der var en fjerdingvej at køre, tilmed over en temmelig stejl banke, så de blot kunne køre to tredjedel læs. Foruden at pløje de 30 agre fik konen nogle læs mergel transporteret hjem, før manden var færdig med mønstringen og vendte tilbage. Hun fortsatte da fremdeles, mens han arbejdede for andre, med opdyrkning og mergelkørsel. Studene blev han nødt til at sælge efteråret 1876, da han ikke havde noget at fodre dem med om vinteren, hvorimod de beholdt koen. Næste forår, da græsset kom, købtes atter et par stude, og med en del indkøb af korn og halm fodrede han dem vinteren over. Vinteren benyttede han, når vejret tillod det, til at udgrøfte mosen.

I september 1877 måtte Danielsen atter i trøjen til månedsmønstringen. Således gik år efter år; den ene tønde land efter den anden inddroges under ploven og mergledes; den ene bygning rejste sig efter den anden. I 1881 fik Danielsen for ypperlig dyrkning præmie af landboforeningen; da havde han to stude, to køer og en kvie samt fem får. Tre år senere kunne han købe et par russiske heste. I året 1887 var ca halvdelen af ejendommen under dyrkning, men da var Danielsens helbred nedbrudt, og han måtte sidde stille og se på, hvordan konen sled med plov og harve og mergelvogn – foruden alt det øvrige arbejde, som nu kom til at hvile på hende og børnene; de to ældste var piger, 10 og 8 år gamle, den sidste datter var svagelig og døde to år senere. Danielsen blev ringere år for år, han led af tæring, og januar 1891 døde han.

Nu fortsatte hans enke i det velkendte spor; hun udførte alt med døtrenes hjælp, pløjede selv, såede sæd og kunstgødning, reparerede og forskønnede bygninger, idet hun alene udførte både murer- snedker- og malerarbejdet. Hun anskaffede efterhånden hakkelse- og tærskemaskine, så de uden fremmed bistand kunne tærskes kornet.

I 1896 havde KIRSTEN DANIELSEN fået 30 tønder land under dyrkning, og da landboforeningens bestyrelse efterså ejendommen, fandtes alt i udmærket orden. Arbejdet udé og inde var udført med omhu og akkuratse.

Flyttede gård fra blæst og gav den god læ

Gårdejer JENS PETER NIELSEN,
Trasborg, Vonge, Øster Nykirke sogn –
2. bæger 1897

Temmelig højt og udsat for blæst lå ejendommen, som J. P. NIELSEN overtog i 1867, men flyttede til et noget lavere sted i nye bygninger. Læplantninger udførtes i stort omfang og lykkedes fortrinligt. I alle skel og langs offentlig vej blev der plantet fyr, gran, pil eller hæk, og haven på tre stepper land med gode frugttræer og buske skærmedes af tæt læplantning. En lille plantage blev også skabt på en tønde land.

På egnen var der, da J. P. NIELSEN – „en flittig, ihærdig og nøjsom Mand“ – begyndte, kun plantet lidt. – „Dog er der nu begyndt flere Steder, saa det synes, at hans Virksomhed finder Efterlignelse“, hed det i indberetningen ca. 1895. Han var sognerådsmedlem og havde andre tillidshverv.

Begyndte i lille hus, bygget af lyng og ler

Husmand JOHANNES KRISTENSEN,
Skærlund, Brande sogn – 5. bæger 1898

JOHANNES KRISTENSEN købte sin ejendom i 1872, 67 tønder land af Skærlund hede, for 1.200 kr. Kun en tønde land var opdyrket, og herpå stod et lille seks-fags hus, bygget af lyng og ler. Han havde 900 kr. og begyndte således med 300 kr. gæld. Det første år avledes tre travere rug og lidt boghvede, dog holdt han to stude og en ko, hvortil den meste føde måtte købes. Han fandt mergel på ejendommen og kultiverede hvert følgende år fire tønder land, indtil hele arealet var opdyrket og merglet. Den første sommer brændte han mursten, og året efter byggede han sig et syv-fags hus. JOH. KRISTENSEN arbejdede på denne måde videre, øgede besætningen og udvidede bygningerne. I 1898 stod på ejendommen tre vel vedligeholdte bygninger (29 fag), to gode heste, seks køer, tre stk. ungkvæg og en del får; to år før havde han købt godt to tønder land mose.

„Naar der ses hen til, at JOHANNES KRISTENSEN i denne Aarrække har kunnet finde sig i at opdyrke Hede paa et saa afsides beliggende Sted, hvor der er halvanden Mil til Kirke og Købmand, og det endvidere tages i Betragtning, at han har haft en svagelig Hustru og opdraget 8 Børn, hvoraf de 2 ere døde, skønnes det, at her er et Eksempel paa Nøjsomhed, Udholdenhed og Opofrelse, der tjener som Mønster til Efterfølgelse. Endnu kan nævnes, at han i 1879 fik Præmie for ypperlig Dyrkning af sin Lod, og at han har været Medlem af Sogneraadet i seks Aar“.

Et lysende eksempel på nøjsomhed
og udholdenhed

Husmand SØREN CHR. PEDERSEN,
Askær, Brande sogn – 4. bæger 1899

SØREN CHR. PEDERSEN overtog ejendommen i 1876 uden midler, men han fik den udyrkede jord, areal 25 tønder land, uden bygninger som arvepart. Han købte straks på kredit et par stude til at pløje med. Den første sommer brændte han sten og byggede hus, og følgende efterår såede han tre skæpper rug; året efter kunne han foruden studene holde en ko. I 1878 blev han gift, og hustruen medbragte 400 kr. I 1893 var hele ejendommen opdyrket på et par tønder land nær, der brugtes til tørveskær. Der var nu bygget ialt tre længer. Samme år købte han en naboejendom, der foruden aftægt til sælgeren ko-

stede 1.500 kr.; arealet var 38 tønder land, hvoraf halvdelen havde været dyrket. I 1898, da landboforeningens bestyrelse synede ejendommene, var de begge opdyrkede. Alt var tilsæet med omhu og i god orden. Husdyrholdet omfattede to heste, 10 kreaturer og otte får.

„Naar der ses hen til, at SØREN CHR. PEDERSEN, der i sit Ægteskab har haft 14 Børn, hvoraf de 10 ere døde, trods meget smaa Kaar og trods Uheld og Besværigheder ved Afgrøftning og Mergling alligevel har naaet at kultivere et saa stort Areal, saa forstaar man, at man her har et lysende Exempel paa Nøjsomhed, Udholdenhed og Opofrelse“, hed det i indstillingen, som selskabet fik.

Hjulmands-lærling blev stor opdyrker

Gårdejer PETER LAURSEN,
Skerris, Brande sogn - 4. bæger 1900

PETER LAURSEN var i hjulmandslære, da han i 1855 købte et hedeareal på 80 tønder land uden bygninger. I sin fritid fik han det første år pløjet to tønder land, og næste år opførte han et hus af ubrændte sten og lyngtørv. Så blev han gift, flyttede ind og fortsatte opdyrkningen. Ejendommen havde kostet 800 rigsdaler, nu solgte han den i 1859 for 1400 rigsdaler.

Samme år købte han den ejendom i Skerris, Brande sogn, hvor familien siden boede. Her var ca. 40 tønder land, hvoraf en del tidligere havde været pløjet, men det var så længe siden, at hele arealet måtte betragtes som uopdyrket. Prisen var 1350 rigsdaler. Bygninger fandtes ikke, men han lejede en lejlighed indtil han den første sommer fik bygget to små huse. De tre første år avledes noget græs, men næsten intet korn, da jorden var meget sur. PETER LAURSEN tog derfor fat på dræning af arealet, og efterhånden steg udbyttet. Besætningen øgedes, og flere bygninger opførtes. Da heden var fuldt kultiveret, blev nye arealer indkøbt: 1868 ni tønder land, 1873 14½ tønder land, derefter et stykke eng og tre forskellige lodder på ca. 60 tønder land. Ved århundredskiftet udgjorde besætningen fire heste, 16 kreaturer og syv får. Gælden var 3.000 kr. „PETER LAURSEN har haft 5 Børn, hvoraf de to hver tildeltes en Arv paa 4.000 Kr. Ejendommen er stadig holdt i god Drift, og denne saa vel som Familiens hele Færd har været et Mønster for Egnen“.

Fattig start med store forpligtelser

Boelsmand NIELS JENSEN,
Trædemark, Sønder Omme sogn - 5. bæger 1901

NIELS JENSEN overtog 1875 ejendommen efter sin fader, 140 tønder land, mest uopdyrket, høj hede. Han havde ingen midler, men fik i medgift med sin hustru ca. 100 kr.

På ejendommen hvilede en gæld på 5.000 kr. foruden aftægt til to personer, af hvilke den ene døde samme år, medens den anden, ejerens mor, levede endnu i 1900. 1876 solgte han ca. 40 tønder land for 2.800 kr. Resten, som hovedsagelig var hede, fik han i årenes løb kultiveret og merglet, så der ved århundredskiftet kun manglede tre tønder land. Da NIELS JENSEN fik ejendommen, var besætningen to heste og seks stykker kvæg, i 1900 var der tre heste, 12 stk. kvæg, ni får og seks svin. Bygningerne var forbedret i høj grad. Omkring stedet plantede han ca. fem tønder land med nåletræer, og i marken blev der plantet læbælter.

NIELS JENSEN sad i sognerådet, og han og familien var agtet blandt egnens befolkning.

100 kroner satte livsgerning i gang

Husmand THOMAS CHRISTIAN JENSEN,
Bøvl mark, Sønder Omme sogn - 5. bæger 1901

I 1877 overtog THOMAS CHRISTIAN JENSEN, der ejede 100 kr., 40 tønder land mose og hede for 700 kr. I 1879 og 1881 købte han 37 tønder land for 400 kr. Han opdyrkede hele ejendommen, byggede nye huse, plantede læhegn og øgede besætningen. „Familien er agtet og afholdt“, sagde indberetningen, der bragte ham selskabets påskønnelse.

Mange lande hædrede dyrlæge for behandling af kælvningsfeber

Dyrlæge JØRGEN JØRGENSEN SCHMIDT,
Kolding - Største bæger 1905

J. J. SCHMIDT tog dyrlægeeksamen 1872 og nedsatte sig først i Brørup, i 1874 i Smidstrup, og i 1885 flyttede han til Kolding, hvis navn han senere gjorde kendt over store dele af verden blandt landmænd og dyrlæger.

Det var dyrlæge SCHMIDTS indsats mod kælvningsfeberen, der gjorde hans navn kendt viden om. Hans behandlingsmetode med jodkaliumopløsning og indpumpning af atmosfærisk luft kunne næppe stå sig, da senere opdagelser udvidede erfarings-

området, men hans metode viste meget høj helbredelsesprocent, og den gik dengang sin sejrsgang verden over. Hans behandling af kælvningsfeberen overskyggede hans øvrige arbejder, der afslørede kritisk sans og omfattende viden. Som ung dyrlæge havde han søgt at bekæmpe lungetuberkulosen hos kvæg, og han forstod, at der krævedes lovbestemmelser til støtte i denne kamp.

Dyrlæge J. J. SCHMIDTS fortjeneste i kælvningsfeber-behandlingen anerkendtes i mange lande. Den danske stat gav ham en livsvarig hædersgave, han blev æresmedlem af Den danske Dyrlægeforening, og mange lignende udenlandske hædersbevisninger blev vist ham. Ved Berlins Veterinærhøjskoles 25 års jubilæum blev han æresdoktor, og Nordens dyrlæger rejste i 1926 i Kolding et monument til hans ære. 1928 satte amerikanske dyrlæger ham et minde på Veterinær- og Landbohøjskolen i København i form af en ærestavle.

Plantningsmanden i den smukke Baldershave

Husmand SØREN NIELSEN SØNDERGAARD,
Baldershave, Lindeballe sogn – Alm. bæger 1905

SØREN SØNDERGAARD købte i 1854 for 1.200 kr. en faldefærdig hytte med hede i Give sogn. 1876 solgte han ejendommen, som da kostede 8.000 kr., efter at han havde opdyrket den tilhørende hede og opbygget huset, bogstaveligt talt med egne hænder, idet han strøg og brændte stenene, murede og tømrede hele bygningen.

Ejendommen Baldershave købte SØREN SØNDERGAARD 1876, altså på en tid, da landejendomme var dyre. Stedets beliggenhed var mindre god, når hensyn tages til handels- og samfærdselsforholdene, men der var både mergel, tørveskær og eng, hvortil adgangen var nogenlunde let.

SØNDERGAARD var en dygtig mand i mange retninger: Husdyrbrug, opdyrkning, plantning, havebrug og husflid o.a., men særlig må fremhæves hans ar-

bejde for plantningssagen. Ikke alene forskønnede han ejendommen med have og lystanlæg, men han beplantede adskillige ufrugtbare højedrag og skrænter og værnede markjorden med læbælter, ligesom han anlagde en betydelig planteskole, hvorfra der solgtes mange planter. Besætningen blev væsentlig forøget, den var i 1904 tre heste, 18 stk. kvæg, 10 svin og syv får. „Mandens økonomiske Stilling er nu meget tilfredsstillende“, hed det i indstillingen til sølvbæger. „Børnene har faaet en god Opdragelse, SØNDERGAARD og hans Hustru er agtede og ansete, og deres stræbsomme Liv og dygtige Arbejde har tjent som udmærket Eksempel. To gange er han belønnet af Amtets Landboforening for Plantning og Biavl, to gange af Have-selskabet“.

„Skønnere Læplantning findes næppe i Vesteregnen“

Gårdejer CHRISTEN HANSEN MØLLER,
Hedeby, Ringive sogn – Store bæger 1906

CHRISTEN HANSEN MØLLER overtog i 1865 med 1500 rigsdaler i udbetaling „Midtgaarden“ og „Østergaarden“ i Hedeby. Gælden var 7500 rigsdaler, og året efter solgte han „Østergaarden“ for 1600 rigsdaler, men forbeholdt sig en hedeparcels på 113 tønder land og en englod på fire tønder land. Bygningerne på „Midtgaarden“ var meget dårlige, men på få år rejste han meget solide og tidssvarende bygninger, og ejendommen drev han stærkt frem, inden han 1898–99 solgte „Midtgaarden“ og byggede en ny gård på den fra „Østergaarden“ forbeholdte parcel. – 125 tønder land hede og mose fik han opdyrket, og han merglede 145 tønder land.

CHRISTEN HANSEN MØLLER var foregangsmand med hensyn til læplantning, hegnsplantning og engvandsanlæg såvel som ved sin øvrige bedrift. Plantningen udførte han så godt som uden medhjælp, da han ikke turde betro så vigtigt arbejde til andre. En læplantning i kulegravet jord og i kulegravede render dækkede fem tønder land. „Plantningen lykkedes udmærket, og en skønnere Læplantning fandtes næppe i Vesteregnen. Dette vel udførte Arbejde gav Stødet til, at mange andre i Sognet fik Lyst til at anlægge Læplantning ved deres Gaarde og Huse“.

Men ofrede han tid og kræfter på det hjemlige, lagde offentlige hverv også beslag på ham. Han var sognerådsformand i Ringive i 12 år, medlem af Vejle amtsråd i lige så lang tid, formand for Give og Omegns Plantningsforening og meget andet. Han og hans hustru opdrog otte dygtige børn.

Mange års sej flid

Sognefoged MOGENS HANSEN,
Givskud - Alm. bæger 1909

Sognefoged MOGENS HANSEN i Givskud overtog 1868 faderens gård på ca. 85 tønder land, hvoraf omtrent halvdelen var lyngareal. Besætningen omfattede fire køer, en kvie, en kalv, to heste og fem får. Bygningerne var dårlige.

Foruden at overtage gårdens gæld, 5 300 kr., måtte MOGENS HANSEN udrede ialt 600 kr. til seks søskende, medens to ukonfirmerede søskende forblev hjemme på gården; forældrene blev taget på aftægt.

Gennem mange års sej flid og udholdenhed fik han ejendommen væsentlig forbedret; han opdyrkede 40 tønder land hede, anlagde en plantage vest for gården og plantede gode læhegn i markskel og mellem de forskellige indtægter. Gården ombyggedes på udmærket måde, ligesom frugthaven blev anlagt.

Da MOGENS HANSEN i 1906 afstod gården til en søn, havde den otte køer, tre kvier, en tyr, fire kalve, syv får og tre heste.

„Det udførte Arbejde har tjent til Eksempel for Egnen, særlig med Hensyn til Plantning. Familien er velset og agtet, og MOGENS HANSEN har beklædt adskillige Tillidserhverv. I 17 aar var han Sognefoged for Givskud Sogn“.

Hvad hedebonde nåede efter landpost-turen

Hedebonde og landpostbud MOGENS PETERSEN,
Filskov mark, Sønder Omme sogn -
Alm. bæger 1909

MOGENS PETERSEN overtog i 1879 sin ejendom, som var på fem tønder land agerjord og 37 tønder hede. Han fik derved 800 kroners gæld, idet købesummen fastsattes til 3 200 kr., og han ejede 2 600 kr. En aftægt skulle udredes med 200 kr. årlig. Besætningen var en ko og en kalv.

MOGENS PETERSEN tog så godt fat, at han fik hedearealet bragt i kultur, og i 1890 købte han yderligere 28 tønder land hede (for 800 kr.), som opdyrkedes og mergledes. Han tilplantede ca. tre tønder land og anlagde en stor og god have med mange frugttræer og frugtbuske. Bygningerne omfattede ved overtagelsen kun to huse hver på seks fag; ved år 1908 stod her en gård med fire længer, ialt 34 fag bygninger, og besætningen var vokset til tre heste, 13 kreaturer, fem får og seks svin. „MOGENS PETERSEN har 3 gifte Døtre, der hver i

Kapital og Udstyr har modtaget 1 500 kr. Saavel Konen som Døtrene har med stor Flid og Energi deltaget i Arbejdet, og da Manden i over 25 Aar har været Landpostbud, har de en væsentlig Part i det smukke Resultat, der er opnaaet“.

Pioners indsats forskønnede Vejle Fjords nordside

Fhv. gårdejer NIELS JENSEN,
Bredballe, Hornstrup sogn - Store bæger 1913

NIELS JENSEN overtog i 1866 fædrenejgården mod at betale sine søskende 16 000 kr. samt yde moderen aftægt. Gårdens areal var 68 tønder land, men ca. 33 tønder land lå hen i nøgne lyngbakker og kunne ikke dyrkes med plov. Ved udholdende, slidsomt arbejde lykkedes det ham at få lyngbakkerne plantet til med ca. 100 000 granplanter. Han anlagde selv en planteskole, og flere steder måtte han kultivere jorden med bjergfyv og gentage plantningen to-tre gange.

Men arbejdet lykkedes omsider, og der stod i 1912 en plantage, som var en pryd for den smukke egn ved Bredballe Strand og tillige danner et fortrinligt læbælte for nærliggende jorder.

På dette område var NIELS JENSEN en foregangsmand på egnen, og hans eksempel virkede ansporende, så flere efterhånden beplantede arealer, der var mindre lønnende til agerbrug. Egnens nordre fjordside, der tidligere måtte betragtes som forholdsvis nøgen, er ved disse plantninger blevet meget forskønnet.

NIELS JENSEN var i 12 år medlem af sognerådet og i flere år dets formand. Han vakte opmærksomhed ved at drive husflid, og han lavede selv sine vogne og andre avlsredskaber.

Skridt for skridt vandt familie fremad

Husmand OTTO JENSEN,
Filskov, Sønder Omme sogn - Store bæger 1914

OTTO JENSEN købte i 1887 en hedeparcels på 43 tønder land, hvoraf kun tre tønder land var opdyrket.

Prisen var 2 100 kr., og køberen ejede 245 kr., som han havde arvet, og 450 kr., han og hans hustru fik sammensparet før deres bryllup. Ejendommens bygninger var meget dårlige, og af besætning medfulgte kun en gammel ko, en kvie og to får.

Med stor energi blev der straks taget fat på en grundig afvanding og en meget besværlig opdyrking af hede og mose. Mergel måtte købes og hentes ca. en halv mil ad dårlige veje derfra. Trækraften var et par stude. Tidlig og silde arbejdede familien hen mod det mål at få bedriften til at blive lønnende.

Heden og mosen var egentlig temmelig god jordbund, men beliggenheden meget afsides, og dårlige veje gjorde samfærdsel vanskelig. Efterhånden opdyrkedes 40 tønder land, som bragtes i god kultur, så der avledes store og værdifulde afgrøder, men familien var også vokset stærkt: mand og hustru og syv børn, og dertil kom megen sygdom, hvorved arbejdskraften sattes en del tilbage. Skridt for skridt vandt de dog fremad, og yderligere 20 tønder land hede blev erhvervet og opdyrket. Bygningerne var nu gode.

Familien har „vundet baade Anseelse og Agtelse paa Egnen, og det erkendes fra alle Sider, at den Landboflid, der her ses udviklet, er ualmindelig og et følgeværdigt Eksempel for Andre“.

Far til ni sørgede også for andre i familien

Gårdmand NIELS PEDERSEN,
Vandel, Randbøl sogn – Alm. bæger 1914

NIELS PEDERSEN købte 1867 en hedejendom på 65 tønder land. Tre tønder land var opdyrket, og her stod et bindingsværkshus, men ingen besætning ud over ti får gjorde ejendommen tillokkende. NIELS PEDERSEN ejede intet, og kun ved to gode mænds kaution klarede han de 1 400 kr., som jord og hus og får kostede. Samme år giftede han sig. Han tog straks med stor iver fat på opdyrking og kultivering af de 62 tønder land, og da dette arbejde var tilendebragt, købte han en parcel på 55 tønder land hedejord samt to mosedrifter; købesummen for disse jorder var ialt 2 070 kr.

På hovedparcellen opførte han fire nye huse, og han udførte selv både murer- og tømrerarbejdet, ligesom han selv brændte alle fornødne sten. På den var der ved år 1913 en besætning af to heste, 11 kreaturer, seks svin og 60 høns, og på den nyere ejendom havde han to heste, seks køer, fem svin og 20 høns. Der levede da to familier på ejendom-

men. NIELS PEDERSEN var nu ejer af over 10 000 kr. „Dette Maal har kun kunnet naaes ved en mageløs Flid og Udholdenhed og ved gennemført Nøjsomhed. Der har været en stor Familie at forsørge. Efter sin første Kones Død giftede han sig paany. I første Ægteskab var der seks Børn, hvoraf tre er døde, og i andet Ægteskab er der tre Børn. Men ved siden af disse Børns opdragelse har han i 27 Aar forsøret sine to gamle Forældre og ydermere opdraget en Søn af sin Hustrus afdøde Søster. Meget Sygdom har hjemsogt dette Hjem, men trods alt er Virksomheden gaaet sin Gang, og alt vedrørende Bedriften blev fremmet“.

Alsidig landmand gav sine erfaringer videre

Gårdejer, gartner JENS KROMANN,
Snoghøj, Erritsøe sogn – Store bæger 1924

I selskabets årsberetning fra 1923–24 hedder det om JENS KROMANNS arbejde: „Det særlige ved denne Virksomhed er den udprægede Forstaaelse af, at Jordens Grundforbedring ved Afvanding og Kalkning bør udføres hurtigst muligt, at samtlige Træer og Planter bør have rigelig Plads fra Plantningen af, og fuldstændig Renholdelse i Forbindelse med sygdomsforebyggende Behandling fra Begyndelsen af. Endvidere en rigelig og rigtig Anvendelse af Gødning samt Forstaaelse af Læplantningens Betydning i den Grad, at man ikke venter, til de plantede Læbælter voxer op, men midlertidig bekoster kunstige Læbælter“.

KROMANN drev udstrakt gartnervirksomhed, tog nye metoder og produkter op og var en meget alsidigt begavet landmand. Flere af hans naboer lærte af ham, og „unge Mænd, som arbejdede hos ham, bragte KROMANNS Erfaringer ud i Livet“.

Forbavsende fremskridt

Husmand KRISTIAN MAGNUS KRISTIANSEN,
Søborg, Glud sogn – Alm. bæger 1925

En alsidigt dygtig landmand var Kr. M. KRISTIANSEN, og den indstilling til selskabet, der opgjorde hans resultater, sagde, at „det Arbejde, der er nedlagt i denne Virksomhed, helt igennem staar som et lysende Eksempel til Efterfølgelse“. Der skete forbavsende fremskridt i de 14 år, der lå forud for deling af bægeret.

Kummerlig tilværelse blev til velstand

Husmand JØRGEN PETERSEN,
Hvejsel mark, Hvejsel sogn - Store bæger 1925

Den ejendom på knap 20 tønder land, JØRGEN PETERSEN overtog i 1903, blev dengang betegnet som en „meget tarvelig Bedrift, der kun kunne give sin Bruger en kummerlig Tilværelse“.

Men 20 år efter så alt anderledes ud: Læbælter omgav markerne, moseagtig jord var afvandet, planeret og bragt under kultur, frodige afgrøder høstedes på den før så ringe jord, en god besætning var oparbejdet. Da JØRGEN PETERSEN købte ejendommen, var der to små bindingsværkslænger, nu var der kommet stort stuehus og udmærket ny staldlænge samt en velholdt have.

Selskabets belønningsudvalg gjorde denne status: „Det er et fortrinligt Resultat, JØRGEN PETERSEN og Hustru har naaet ved Flid og Sparsommelighed. Foruden at gøre denne tarvelige Jord produktiv har han opdraget en stor Børneflokk og er nu en velstaaende Mand“.

Daglejer drev ejendom med lånte stude

Gårdejer JOHANNES J. GANDRUP og hustru,
Pomphole, Thyregod sogn - Alm. bæger 1926

JOHANNES GANDRUP og hustru købte i 1893 ejendommen for 2 500 kr. Arealet var 55 tønder land af meget dårlig beskaffenhed, og der fandtes ingen husdyr på stedet. Den fælles formue var 150 kr., som de havde opsparret af foregående års løn. I de første år tjente GANDRUP sin væsentligste indtægt ved daglejerarbejde. Marken blev drevet, når han kunne låne et par heste eller stude. For lånte penge købtes to køer og en kalv.

Ved ualmindelig flid og nøjsomhed lykkedes det at vinde frem. Et lavtliggende areal på ca. seks tønder land blev kultiveret ved hjælp af skovl, spade og trillebør. Arbejdet bar lønnen i sig selv. Avlen øgedes, samtidig med at det økonomiske forhold bedredes. De gamle bygninger erstattedes af nye, jorden mergedes, og ved rigelig brug af kunstgødning kom den i udmærket drift. 1925 var der på den nu gældfri ejendom to heste, otte-ni køer, fem ungdreter og 27 svin.

Arbejde, flid og omtanke i planteavl og husdyrbrug

Gårdejer KRESTEN GANDRUP og hustru,
Vesterlund, Vester sogn - Alm. bæger 1926

KRESTEN GANDRUP og hans hustru købte 1897 en ejendom i Mattrup-Klovborg sogn for en pris af

5 600 kr. Formuen var 1 500 kr. Da ejendommen var kommet i drift, solgtes den i 1905 for 7 000 kr. Samme år flyttede ægteparret til Vesterlund, hvor de købte en af de gamle bygårde for 7 600 kr. Formuen var nu fordoblet. Til gården hørte 32 tønder land, hvoraf en halv snes var hede. Bygningerne havde store mangler. Men heden opdyrkedes, og den øvrige jord sattes i god drift. To gange udvidedes bedriften ved tilkøb af jord, nye bygninger opførtes, en smuk have og en større plantage blev anlagt.

„Der er i det hele arbejdet med Flid og Omtanke, baade Husdyrbruget og Planteavl vidner om Ejerenes Forstaaelse og Dygtighed“.

De tre ældste af fem børn havde hver fået en arvepart på 6 000 kr. Gårdens værdi ansloges 1925 til 60 000 kr.

Sådan voksede lille formue

Gårdejer AUGUSTINUS NIELSEN og hustru,
Skærlund, Brande sogn - Store bæger 1926

AUGUSTINUS NIELSEN og hans hustru købte 1898 deres ejendom for 4 500 kr. Af de 77 tønder land var 12 opdyrket, resten lå i hede og mose. Deres fælles formue udgjorde 1 000 kr., som de selv havde tjent. Ejendommens beliggenhed var dårlig, men da Funder-Brammingebanen kom og førtes igennem Skærlund, bedredes forholdene. Der blev station 4-5 km fra gården, og mergel fik de med banen. Opdyrkningen skred godt frem, dræning fandt sted, og bygningerne udvidedes betydeligt. Husdyrholdet var i 1925 tre heste, ti køer og syv-otte ungdreter.

„Der er af AUGUSTINUS NIELSEN og hustru udrettet et stort og fortjenstfuldt Arbejde, idet der i de forløbne 27 Aar er opdyrket et halvt hundrede Td. Ld. og skabt en smuk og hyggelig Gaard med gode Bygninger, omgivet af en ret stor Plantage og Have. Ejendommens Værdi kan anslaaes til ca. 45 000 Kr., og Gæld haves ikke, saa det er et smukt Udbytte, Ægteparret har faaet af deres Virksomhed“, hed det i indstillingen til selskabet.

Opdagede efter års slid, at mergelen ikke duede

Gårdejer PETER HUSUM JENSEN og hustru, Skærlund, Brande sogn – Alm. bæger 1929

PETER HUSUM JENSENS ejendom bestod ved overtagelsen i 1895 af 97 tønder land hedejord; kun to tønder land var pløjet. Han byggede den første sommer et hus på arealet, og samtidig tog han fat på opdyrkningen.

I 1928 var der dyrket ca. 50 tønder land, og 13 tønder land var opbrudt, men ikke merglet og tilsået. Ejendommen havde fået nyt stuehus og en rummelig ladebygning.

Ejendommen ligger meget afsides, ca. 10 km fra Brande. Et andet forhold, der har været vanskeligt ved opdyrkningen, er adgangen til mergel. I en årrække brugtes mergel, som senere viste sig at have et alt for ringe kalkindhold.

PETER HUSUM JENSENS hustru og fem børn har været gode støtter i hjemmet. Hustruen gik i mange år ud på gårdene og vaskede, hakkede roer m.m. og i de senere år som kokekone.

„Det er P. H. JENSENS Fortjeneste at have opdyrket det betydelige Hedeareal til god Agerjord, saaledes at den nu kan bære frodige Afgrøder. Ved Gaarden er der plantet Læhegn, og desuden er nogle Td. Ld. af den daarligste Jord tilplantet. Ejendommen har svaret sig godt“, hedder det i selskabets bøger.

Begyndte i ruiner og hjalp siden seks børn

Gårdejer JENS JACOB RASMUSSEN og hustru, Agaard, Thyregod sogn – Alm. bæger 1929

JENS JACOB RASMUSSEN overtog ejendommen i 1885. Den bestod af 52 tønder land, halvdelen hede, den anden halvdel var „sprungen i Lyng“. Husene lå nedstyrtede på nær 10 fag lade, „som faldt af sig selv“ kort tid efter. Der var ingen besætning.

I 1925 var her en veldrevet og velbygget ejendom med en besætning på to jyske heste, otte gode køer, fem stykker opdræt, tre søer og ni svin. Ejendommen ligger afsides i den nordlige del af Thyregod sogn. Mergel måtte hentes tre kilometer borte. Engen skulle planeres og opdyrkes, inden der kunne avles hø. I ægteskabet var der seks børn. Hustruen var ham en ualmindelig dygtig medhjælper. Børnene har alle hjulpet godt til i hjemmet, og fra forældrenes side er der gjort meget for at hjælpe dem frem med god uddannelse, ejendoms køb eller på anden måde.

Det var ved opdyrkningen af den magre, kalktrængende ejendom, der nu er merglet for anden gang, at JENS JACOB RASMUSSEN udmærkede sig. Han havde plantet læbælter mellem skifterne og yderligere tilplantet tre tønder land af den dårligste jord.

Børnene fik løn for deres arbejde hjemme

Gårdejer PEDER SØRENSEN DAM, Uhre mark, Brande sogn – Store bæger 1933.

PEDER DAM købte 1896 en 70 tønder land stor ejendom i Skærlund og virkede her i seks år; da solgte han og overtog ejendommen på Uhre mark, hvortil hørte 10 tønder land agermark og 39 tønder land hede og mose. Der var tre køer og to stude, fem fag stuehus og otte fag stald – opført af stamemur: ler og lyng. 36 år gik, og i den tid blev hele arealet opdyrket, drænet, planeret og gjort i stand, merglet to gange og en eng tilkøbt for 5 000 kr. Besætningen var nu 20 køer, fem kvier, 10 ungkreaturer, fire heste, 80–90 svin, hvoraf syv søer, og ca. 100 høns. Bygningerne stod udvidede eller fornyede. Gården var uden gæld, børnene havde fået udbetalt penge som løn for deres arbejde hjemme.

„Hele Familien er afholdt og agtet paa Egnen; det er kun faa, der oplever, at Energien strækker til saa længe, at et tilsvarende Resultat kan naas, og det udførte store smukke Opdyrkningsarbejde maa betragtes som et i høj grad følgeværdigt Eksempel“.

Ung mand kunne vælge mellem 1000 kroner og 40 tønder land hede

Gårdejer KARL MIDTGAARD og hustru, Brandlund, Brande sogn – Alm. bæger 1933

KARL MIDTGAARD fik som ung valget mellem en arvepart på 1 000 kr. i rede penge eller 40 tønder land afsides liggende hede samt en hest, en ko og

en plov. Han valgte jorden med dens husdyr og gode redskab, begyndte opdyrkning og plantning, og allerede efter et års forløb byggede han i 1903 et hus, som skulle tjene til beboelse, stald og lade. Den første tid måtte dyrene finde en væsentlig part af deres føde i vejgrøfter og lignende steder. I 1904 blev MIDTGAARD gift. Han tog arbejde ude, konen passede så bedriften, tjente lidt ved siden af, bl.a. plukkede hun lyng, som hun hos bageren byttede med brød. Da der kom mængelbane til egnen, fik opdyrkingen afgørende fremgang, bygningerne udvidedes, læbælter plantedes overalt, hvor det var nødvendigt.

De mange tillidshverv, KARL MIDTGAARD fik overdraget, viste, hvor anset han var på egnen, og for sin faglige dygtighed modtog han adskillige anerkendelser. I sin indstilling til selskabet udtalte landboforeningen, at det sikkert vilde glæde mange, om de kunne præstere et tilsvarende arbejde og skabe et hjem i så smukke omgivelser, som det var lykkedes for KARL MIDTGAARD og hans tre børn.

Opdyrkers enke fik hæder, begge ægtefæller fortjente

Gårdejer PETER NIELSEN PEDERSEN og hustru, Brandlund, Brande sogn – Alm. bæger 1933

I 1900 overtog P. N. PEDERSEN 73 tønder land fra sit hjem; deraf var de ca. 15 tønder land opdyrket, resten hede. Der var bygget et stuehus på arealet og en bygning, som skulle være stald og lade. Han og hans hustru, med hvem han blev gift i 1904, udfoldede et meget stort opdyrkningsarbejde og byggede flere bygninger, der fordrede langt større pengemidler, end der i begyndelsen stod til rådighed. Men i 1932 var ejendommen helt gældfri. I indberetningen det år hed det: „Det er et stort og smukt Opdyrkningsarbejde, der her er ydet, og det har medført store Udgifter. Der er nu opdyrket ialt 80 Tdr. Land, og næsten alt Arbejdet er udført af Familien selv. Der staar en trelænget Gaard og en Besætning paa 14 Køer, 18 Stk. Ungkvæg, 7 Heste, 20 Svin og 60 Høns. Saavel PETER NIELSEN PEDERSEN som hans Hustru og deres 7 Børn har altid nydt almindelig Agtelse paa Egnen“.

P. N. PEDERSEN døde kort efter at Brande-Thyregod Landboforening havde indstillet ham. Selskabet besluttede at give hans enke den hædersbevisning, begge ægtefæller fortjente.

Ualmindelig indsats i egn med storstilet opdyrkning

Gårdejer ANDREAS KRISTIANSEN THISGAARD og hustru, Thyregod sogn – Store bæger 1934

ANDREAS KRISTIANSEN THISGAARD arbejdede hjemme hos sin far uden løn, indtil han 1891 i en alder af 29 år overtog to udlodder på tilsammen 94 tønder land, hvoraf 74 tønder land var hede, resten lyngsprængt ager samt en tønde land eng. Her var lige forinden bygget et par huse af simpelt materiale, og til starten fik han tre køer, en kvie og to stude.

KRISTIANSEN opdyrkede i løbet af de ca. 40 år, han drev gården, 56 tønder land af heden, hovedsagelig ved eget arbejde med hjælp fra hustru og børn. Markerne blev mænglet to gange, engen kultiveredes og indrettedes som en velholdt og godt gennemført vandingseng, og en god læplantning skabtes om gård og mark.

Bygningerne blev flere gange udvidede, så der i 1933 stod fire længer og to huse; dog var bygningerne for små til den store afgrøde, og der var ikke plads til alle de kreaturer, gården kunne føde. Husdyrene var 12 gode køer, en tyr, 10 stykker ungvæg, to søer og tre heste.

Selv på denne egn, hvor der blev udført store opdyrkningsarbejder, måtte KRISTIANSENS indsats betegnes som ualmindelig.

Først på dagleje, så arbejde hjemme med køer som trækdyr

Husmand JENS PETER EJLER PEDERSEN og hustru, Langkær, Brande sogn – Alm. bæger 1935

JENS PETER EJLER PEDERSEN overtog i 1898 gården uden besætning. Arealet var 14 tønder land, seks tønder land opdyrket, resten opgravet tørvemose. Disse otte tønder land fik ejeren ved eget arbejde og med køerne som trækraft jævnet og kultiveret, og den øvrige mark blev sat i god kultur, arealerne gennemdrænedes. Et nyt stuehus opførtes 1908. I årene 1922 til 1926 byggede ejeren selv tørvehus, vognport, hønsehus m.v.

Besætningen omfattede i 1934 seks køer, to kvier, en kalv, ni svin og to heste. Ejeren tjente navnlig i de første år en del af udkommet ved daglejerarbejde, grusgravning og lignende.

Der havde i ægteskabet været 10 børn, hvoraf fem sønner og tre døtre levede, da forældrene hædredes. Familien var på egnen kendt som arbejdsomme, omgængelige og retskafne folk.

Malkemetode blev hans livsværk

Dyrlæge JENS JENSEN HEGELUND,
Hejls – Største bæger 1936

J. J. HEGELUND blev dyrlæge i 1885 og slog straks ind på det speciale, der blev hans livsværk: indretning af stalde, pasning af kør, malkning og mælks behandling. Hans malkemetode gjorde hans navn kendt, også uden for Danmark. Han var i 15 år fra 1885 lærer på Klank Landbrugsskole, og ved siden af sin praktiserende gerning som dyrlæge, først i Skovby ved Århus, fra 1912 i Sønder Bjert, siden 1924 i Fjelstrup og senere i Hejls, ledede han malkekursus. Han blev lærer på Ladelund Landbrugsskole og var 1900-1912 konsulent for De samvirkende jyske Mejeriforeninger. I 40 år var HEGELUND dommer ved det jyske ungskeue.

„Folk med den rette Indstilling“

Gårdejer ANTON KRISTENSEN MØLLER og hustru,
Krusborg, Thyregod sogn – Alm. bæger 1936

De to arbejdsomme ægtefæller passede deres bedrift med stor omhu og dygtighed. Da han afstod gården til en søn, byggede han selv en lille ejendom og forbeholdt sig brugsret over 11 tønder land jord. Herom skrev selskabets årbog: „ANTON K. MØLLER og Hustru har saaledes foruden at hjælpe deres Børn i Stilling, tillige paa en god og billig Maade bevist, hvorledes Folk med den rette Indstilling kan forstaa at indrette sig uden at skulle være Samfundet til Byrde, selv om det kun er smaa Midler, der raades over“.

Indsats meget ud over det almindelige blev beundret

Gårdejer KRISTIAN KRISTIANSEN og hustru, MAREN,
Højvang, Ørum, Daugaard sogn – Store bæger 1937

KRISTIAN KRISTIANSENS store interesse var kvægbrug og kvægavl. Han købte selv gode dyr og skabte en stor, yderig besætning.

„Den Indsats, KR. KRISTIANSEN, bistaet paa udmærket Maade af sin dygtige og energiske Hustru, har udøvet, er meget ud over det almindelige og har med Rette vakt Opmærksomhed og Beundring i vide Kredse. En Indsats der ikke udelukkende kan og ikke heller bør maales efter det opnaaede økonomiske Resultat, men som sikkert har virket tilskyndende og ansporende paa mange Mennesker og Kolleger. Desuden bør det i denne Forbindelse fremhæves, at Hjemmet paa „Højvang“ sikkert har haft vidtrækkende Betydning for det store Tal af Unge – Karle og Piger, der gennem de mange Aar her har fundet en enestaaende Lære- og Arbejdsplads. De har her modtaget ikke alene en solid faglig Uddannelse, men er blevet paavirket paa en god Maade i folkelig og aandelig Retning“.

Aftægtsmanden forblev det vigtigste familiemedlem

Gårdejer ANDERS LAURSEN og hustru,
ANNA HELENE,
Tinnest Vestergaard, Øster Nykirke sogn –
Store bæger 1937

ANNA HELENE og ANDERS LAURSEN overtog i 1910, to år efter deres bryllup, hendes fødegård på 160 tønder land, hvoraf 86 var dyrket, resten delvis opdyrket samt eng, skov, krat og mose. Al jord blev sat i fortrinlig kultur "og bærer hvert Aar rene, frodige Afgrøder". Bygningerne blev ombygget, besætning stærkt øget og forbedret. „I de 26 Aar, Gaardens tidligere Ejer levede som Aftægtsmand hos ANDERS LAURSEN, nød han en kærlig og omhyggelig Pleje og blev til enhver Tid betragtet og behandlet som Familiens vigtigste Medlem“.

Hedebondens særlige glæde: at vinde nyt land

Gårdejer MIKKEL KRISTIAN PEDERSEN SKOVBJERG,
Risbjerg, Brande sogn – Alm. bæger 1937

M. K. P. SKOVBJERG overtog 1896 50 tønder land for 3 400 kr. Han ejede 2 500 kr. som sin og hustruens arvepart. Gennem et tidsrum på 39 år opdyrkede han ca. 36 tønder land hede og mose. Det meste af arealet var stærkt vandlidende og måtte drænes; dernæst blev der merglet, hvad også var besværligt på grund af stor afstand til mergelgrav. Det vedholdende hårde slid gav dog god løn. Opgaven at omdanne en lille husmandsland til et

gårdbrug var i flere henseender stærkt krævende. Gennem 24 år kørte SKOVBJERG en mælketur på ni kilometer hveranden dag for derved at skaffe midler til opdyrkingen. Foruden dette opdyrkningsarbejde blev der udført nogen læplantning. Opdyrkingen har krævet usædvanlig energi, navnlig var mosens ca. 20 tønder land store areal meget besværlig at kultivere. Men nyt land blev vundet. Bevidstheden herom giver hedebonden en særlig arbejdsglæde, og Skovbjerg hørte til hedens rette pionerer. Han var en tiltalende, solid bondetype i hele sin færd.

Tjente i 43 år, før han fik sit eget

Gårdejer SØREN KRISTIAN NIELSEN,
„Olesminde“, Sejrup, Thyregod – Alm. bæger 1939

Allerede som otte års dreng kom SØREN KR. NIELSEN ud at tjene, og han arbejdede for andre i 43 år, før han i 1914 fik sin ejendom. „Hans Vilkaar var til at begynde med Fattigmandsbarnets, men et godt Helbred stod ham bi“. Flittigt, nøjsomt og dygtigt forbedrede han stærkt bedrift og besætning. Da han fik sølvbægret, var han 80. Han var ugift, sin husbestyrerinde havde han haft i 34 år, en karl i 17 år. Begge var ham en betydelig støtte.

Families sammenhold og trofaste gerning

Gårdejer JENS PEDER HANSEN og hustru, ANE,
Vestbjerggaard, Sejrup, Thyregod –
Store bæger 1940

Da J. P. HANSEN i 1895 købte Vestbjerggaard for 6.800 kr. og aftægt til en mand, kunne den kun føde få dyr. Da han fik sølvbægret, havde han to følhopper, to plæge, et føl, 19 malkekøer, 21 stk. opdræt, 32 svin og 250 høns. Tallene fortæller om arbejdet, der gik forud. Alt var forsømt, da han kom, i 1941 skildredes ejendommen særdeles rosende. Han blev i 1901 gift med ANE Olsen, og de fik ni børn. Hustruen var altid sin mands trofaste støtte ude og inde, og børnene hjalp godt til.

Han forstod at udnytte alle mulighederne

Gårdejer SØREN HAMBORG og hustru,
Skærlund, Brande sogn – Store bæger 1942

SØREN HAMBORG overtog sin ejendom 1888. Arealet var 25 tønder land agerjord og 63 tønder land hede, bygningerne to mindre huse. SØREN HAMBORG tog fat på at få heden opdyrket, hvilket efter-

hånden lykkedes ham. Samtidig blev bygningerne fornyet og kom til at danne en firelænget gård. I 1933 udstykkedes fra gården 36 tønder land, som overdroges en søn, mens der blev købt otte tønder land. Virksomheden har været udmærket pекu-niært lønnende.

Den store fremgang må i høj grad tilskrives en ualmindelig energi og dygtighed, oplyste indstillingen i 1942. Ejerens første hustru døde 1903. I 1905 indgik HAMBORG ægteskab med sin nuværende hustru. HAMBORG betoner stærkt, at disse to kvinder har deres store del i den udvikling, der er sket i hjemmet og bedriften.

Ejeren udmærkede sig gennem et rationelt opdyrkningsarbejde af hede og mose og ved, at han forstod at udnytte de muligheder, ejendommen frembød, efterhånden som den kom i kultur.

SØREN HAMBORG var sognerådsformand og medlem af Vejle amtsråd.

Enke tog stor opgave op

Fru KIRSTINE DALAGER NIELSEN,
Jullingsholm, Sønder Omme sogn –
Alm. bæger 1943

KIRSTINE DALAGER NIELSENS mand døde i 1906 efter flere års sygdom. Efter hans død fik hun overladt en jordlod fra Jullingsholm på ca. 30 tønder land, som hidtil kun var brugt til fåregræsning og tildels henlå som hede. De første år havde Stine, som hun kaldtes, kun hjælp af sine mindreårige børn, hvorfor hun selv måtte udføre hovedparten af arbejdet. Efterhånden som der blev bedre råd, fik hun mere medhjælp, og ejendommen blev drevet stærkt frem. Specielt blev kartoffelavlén på den meget dårlige jord en indbringende gren af bedriften. I 1942 solgtes der kartofler fra ejendommen for adskillige tusinde kroner. Medlem af selskabets belønningsudvalg, gårdejer Aage Johnsen, udtalte, at det gode økonomiske resultat, hun nåede, kun fremkom ved yderste sparsommelighed i forbindelse med hårdt slid. Hun udførte et stort og udmærket personligt arbejde, først under mandens sygdom og senere gennem de mange år, da hun stod ene med børnene.

Bedrift af mor til otte

Fru LAURA SVEJSTRUP MADSEN,
Simmel, Sønder Omme sogn – Store bæger 1948

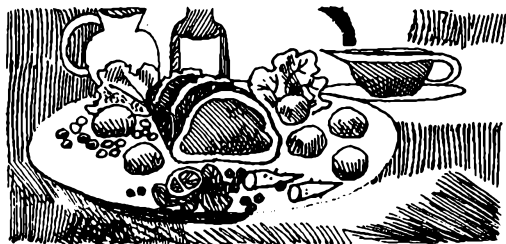
I 1921 blev en ung pige, LAURA fra Nordsjælland, gift med ejeren af „Kærvang“, gårdejer Hans Svej-

strup Madsen. I 1934 døde han, og enken stod tilbage med 8 børn i alderen 1-10 år. Hjemmet var økonomisk set så langt ude, at man i skifteretten, hvor hun kom efter sin mands død, sagde til hende, at det var håbløst at tænke på at fortsætte, men LAURA SVEJSTRUP MADSEN ville ikke høre tale om at gå fra ejendommen. Hun ville igennem – og hun kom igennem. Hun fortsatte driften af den 28 tønder land store ejendom og havde kun børnenes hjælp. Hun pløjede, harvede, såede, høstede og passede selv sine dyr. Hendes arbejdstid strakte sig ofte fra 3 morgen til ud på aftenen. Hun byggede et hjem op af ingenting og skabte en fremtid for sine otte børn. Om LAURA SVEJSTRUP MADSEN fortælles mere i bogens indledning (side 36).

„Føden får man da altid“

Husmand MAD S ØSTERGAARD og hustru, MAREN, Hindskov, Thyregod sogn – Store bæger 1951

Slid og kamp mod sandstorm gav en mønsterejendom på sandjord, som ingen, da MAD S ØSTERGAARD begyndte, troede, mennesker kunne leve på. Og udover de mange års stræbsomme gerning hjemme øvede han samtidig en virkthed som sognerådsmedlem, en overgang var han formand, som formand for den lokale husmandsforening og for Vejle Amts Husmandsforeningers planteavlsudvalg og som medlem af amtets husmandskommission. MAD S ØSTERGAARD sagde i 1951 til Berlingske Tidende: „Det var strengt i Aarene med den meget lille Indtægt, men der er nu én Ting ved Landbruget, som man aldrig maa glemme: Føden faar man da altid! Og Arbejde savner man heller aldrig, og jeg mener nu engang, at det er betydeligt sundere – baade for Legeme og Sjæl – at arbejde, selv om Udbyttet derved en Overgang er ringe, end at gaa ledig“.

I forreste række blandt danske planteforældre

Forædlingsleder J. S. FRUERGAARD, Børkop – Største bæger 1953

Den 4. oktober 1953, da forædlingsleder J. S. FRUERGAARD fyldte 70, var en festdag i Børkop. Flagene vajede, og landbrugets folk fra indland og udland gæstede lederen af Pajbjergfondens forædlingsstation. Blandt dem var Landhusholdningsselskabets ledende præsident, professor Axel Pedersen, der overrakte FRUERGAARD selskabets højeste udmærkelse, idet han fremhævede den fremragende, personlige indsats i planteforædlingen, som FRUERGAARD havde ydet, et arbejde, der ikke blot satte dybe spor i Danmark, men også langt uden for landets grænser.

J. S. FRUERGAARD havde da ledet Pajbjergfondens forædlingsarbejde gennem 33 år. Det livsværk, han skabte, fik stor betydning for den fremgang, der skete i det danske høstudbytte i samme tidsrum. Professor Axel Pedersen sagde: „Der er med ildhu, dygtighed og typisk jysk udholdenhed skabt en række sorter og stammer, hvortil Pajbjergfondens og derved også FRUERGAARDS navn er knyttet. Han står i forreste række blandt planteforælderne i den sidste menneskealder“.

Lysten drev værket

Gårdejer INGEMANN TIRSGAARD og hustru, META, Dørken, Thyregod sogn – Alm. bæger 1957

INGEMANN TIRSGAARD sagde, at han altid havde haft lyst til at frembringe gode afgrøder på let sandjord og under ugunstige vilkår. Det viste han til overflod på tre ejendomme. Den første var en meget forsømt gård i Bregnhoved på 72 tønder land, som han købte i 1925. De 30 tønder land var lyngheide. Han merglede og plantede 4000 læplanter. Allerede første år dækkedes disse af sandfygning – INGEMANN TIRSGAARD gravede dem fri med hænderne. Ejendommen var meget forbedret, og 20 tønder land var vundet ind, da han i 1937 overtog sin fars gård i Dørken. Denne ejendom var i nogenlunde drift, men var endnu mere værdifuld, da han i 1952 solgte den til sin eneste søn. Allerede i 1949 købte han sin tredie ejendom på 25 tønder land, der var i endnu værre forfatning end hans første ejendom, men han fik også den i fin stand. Hans særlige interesse var husdyrbruget, og han hentede mange førstepremier på de lokale dyrskuer.

Hædret for opdyrkningsarbejde og som dygtig husdyrholder

Gårdejer NIELS KR. BRUUN,
Stakroge, Sønder Omme sogn – Store bæger 1961

NIELS KR. BRUUN begyndte i 1914 med ca. 20 tønder land let sandjord og to køer. Da han i 1960 overdrog gården til en søn, var der tilkøbt og opdyrket ialt 90 tønder land, og besætningen var på 49 køer og 100 svin. NIELS KR. BRUUN blev foreslået hædret af Sdr. Omme Husmandsforening, der i sin indstilling siger: „Det er foreningens bestyrelses enstemmige opfattelse, at N. K. BRUUNS og hustrus indsats står som et lysende eksempel til efterfølgelse for andre“.

Købte gård med 15 svin, kunne 1959 sælge 200

Gårdejer PEDER HJALMAR PEDERSEN,
Frydensbjerg, Skærlund, Brande sogn – Store bæger 1961

Da PEDER HJALMAR PEDERSEN købte sin gård i 1925, var kun 27 af de 96 hektar land opdyrket. Besætningen bestod af to heste, 10 køer, 13 ungdreuer og 15 svin. I 1955 afstod han 25 hektar til sin ældste søn. De resterende 71 hektar blev overdraget den næstældste søn i 1961 til en pris af 202.000 kr., 15–20 procent under almindelig salgsværdi. Da var besætningen på 23 køer, 19 ungdreuer og 130 svin. I 1959 leverede han 94.000 kg mælk og ca. 200 svin til slagteriet. Derudover nåede han gennem årene at opdyrke 37 hektar hede og mose – udføre dræningsarbejder, plante læhegn m.v. Udover det store arbejde, HJALMAR PEDERSEN udførte på sin egen bedrift, var han i otte år medlem af sognerådet. I hjemmet voksede fire dygtige sønner op.

Ene af ni søskende blev han ved landbruget

Gårdejer CHRISTIAN AUGUST VORK
og hustru, AGNES,
Uhre, Brande – Alm. bæger 1963

Da der hørte en del tørvemose til den ejendom, CHR. AUGUST VORK købte i 1913 – 20 hektar af de i alt 40 var hede og mose – og da tørv var en almindelig og efterspurgt handelsvare under første verdenskrig, drev han under og efter krigen tørvproduktion, som dog ikke gav økonomisk fremgang. Forbedringer på ejendommen var derfor ikke store i dette tidsrum, men de dyrkede arealer kom dog i lidt bedre kultur.

Senere opdyrkedes 12 hektar hede og mose, og 1940–45 drænedes og afvandedes ca. 25 hektar udelukkende ved familiens eget arbejde og uden tilskud eller lån. Fem hektar hede tilplantedes, og der blev købt et areal på 20 hektar, som straks blev opdyrket. Bygningerne blev udbedret eller ombygget, kostald og svinestald opførtes, alt ved egen arbejdskraft.

Af en søskendeflok på ni var VORK den eneste, der forblev ved landbruget. I 1915 blev han gift med Agnes Andersen, som var vokset op på en naboejendom. De fik fire børn, og familien havde et særdeles godt omdømme på egnen.

Fjernede faren for sandflugt

Gårdejer HENRIK VALDEMAR KOBBERBØL,
Sødober mark, Nørup sogn – Alm. bæger 1964

H. V. KOBBERBØL overtog i 1927 56 tønder land uopdyrket jord. Der var ingen bygninger, ingen læhegn, ingen besætning. Han gik straks i gang med plantning af læbælter, for jorden var stærkt udsat for sandfygning, som han i årenes løb fik afværget. Alene de to første år plantede han 2000 meter læhegn, og efterhånden tilplantedes ca. 14 tønder land. I 1928 blev der bygget stuehus og avlsbygning, i 1953 lade, og avlsbygningen forandredes til stald med plads for ni køer og opdræt. Fru Kobberbøl var sin mand en uvurderlig støtte i hjemmet og under ejendommens opdyrkning og udbygning. Hun døde i 1951. Der var to børn, og sønnen overtog i 1961 gården. KOBBERBØL var i sognerådet i to perioder og beklædte andre tillidsposter.

SKANDERBORG AMT

Husmand SØREN JENSEN, Gern	1827	Husmand CHRISTEN ANDERSEN MORS, Adslev	1920
Jordbruger CASPAR S. ASMUSSEN, Hornborg	1833	Gårdejer JENS SØRENSEN, Bryrup	1928
Jordbruger FREDERIK MØLLER, Them	1833	Konsulent MORTEN KRISTEN KRISTENSEN, Skanderborg	1937
Selvejergårdmand JØRGEN SØRENSEN, Sporup	1834	Gårdejer JONAS KLOSTER JONASSEN og hustru, KAREN, Ejstrupholm	1948
Selvejergårdmand NIELS JENSEN, Gangsted	1835	SØREN KRISTIAN SØRENSEN og hustru, KRISTA, Them	1951
Gårdejer POUL PEDERSEN, Hylke	1847	Gårdejer, sognefoged MADS RASMUSSEN og hustru, ANNA KIRSTINE, Gludsted	1952
Parcellist ANDREAS LAURSEN, Venge	1853	Gårdejer KRISTIAN HANSEN og hustru, INGRID, Østbirk	1954
Gårdmand JENS JENSEN, Nørre Snede	1859	Gårdejer OLE VESTERLUND, Klovborg	1958
Gårdejer MADS KRISTIAN LAURSEN, Hammer	1881	Gårdejer, direktør EJNAR ØSTERGAARD, Horsens	1969
Husmand NIELS CHRISTIAN KLOSTER JENSEN, Ejstrup	1895		
Husmand ANDERS CHRISTENSEN, Nørre Snede	1901		
Gårdejer EDVARD HELMS, Ejstrup	1903		
Husmand JØRGEN MIKKELSEN, Ejstrup	1904		
Husmand HENRIK PETER PETERSEN, Nørre Snede	1907		
Gårdmand LAURITS PEDER CHRISTIAN SØNDERGAARD, Ejstrup	1907		

„For udviist Flid i at tilberede Farvejord“

Husmand SØREN JENSEN,
Gern - 4. bæger 1827

„Husmand SØREN JENSEN har i 10 Aar med vedholdende Flid og egen personlig Anstrængelse tilberedet Okker og Brunrødt til Malerfarve og læsseviis transporteret samme til mange af Nørre-Jyllands Kjøbstæder, hvoraf han der i bemeldte Tidrum har afhændet flere Hundrede Skippund. Farvematerialet opgraver han i den Egn, hvor han bor. Det er fornemmelig denne Næringsvei, der har skaffet ham og Familien Udkommet“. På hans bæger stod: „For udviist Flid i at tilberede Farvejord“.

Opelskede frugtstammer og ændrede sædskifte

Jordbruger CASPAR S. ASMUSSEN,
Flemming, Hornborg sogn - 3. bæger 1833

I stedet for efter egnens skik dengang at tage fem langstræede afgrøder efter hinanden indførte CASPAR S. ASMUSSEN på sin ejendom følgende sædskifte: 1) havre, 2) boghvede og brakfrugter, 3)

byg, 4) blandsæd, 5) rug, 6) byg med kløver og thimothegræs til udlæg i fire år. Hans afgrøder og besætning „ere derved meget forøgede“.

ASMUSSEN forfærdigede arbejdsbesparende redskaber, forbedrede huse og jorder, gav sig af med avl af hør, hamp og kommen. Han anlagde en have på en halv tønde land, og „deri har han af Kjerner opelsket over 100 Stammer, som han har forædlet“.

Skabte en ny skov, hvor andre ødelagde gammel

Jordbruger FREDERIK MØLLER,
Salten, Them sogn - 1. bæger 1833

26 tønder land af en bakket hedelod, hvor der før havde været en del skov, men hvoraf kun hist og her bøgepurret var levende, blev af FREDERIK MØLLER beplantet „med forskellige vilde Træer, som for den største Deel er i ypperlig Væxt, og, hvor det behøves, erstattes ved Efterplantninger fra en af ham anlagt Planteskole på en Tønde Land, fra hvilken han desuden uddeler Træer til andre. Ved dette med megen Flid udførte og tildels indhegnede

Skovanlæg er givet et mønsterværdigt Eksempel i en Egn, hvor de imellem mange deelte store Skoves Ødelæggelse er drevet vidt“.

FREDERIK MØLLER overkom andet: anlagde teglværk, opdyrkede 100–150 tønder land hede, mose og kær, gravede en mængde grøfter, „borttrøddede 10.000 Læs Sten“, indførte kløveravl, hvede og halv somerstaldfodring. En lignende indsats havde han før 1826 ydet på Ansø mølle i Vrads sogn.

Opdyrker og frugtavlers rosværdige virksomhed

Selvejergårdmand JØRGEN SØRENSEN,
Farre, Sporup sogn – 4. bæger 1834

Af lynchede opdyrkede JØRGEN SØRENSEN 42 tønder land; han merglede og opførte sin gårds nye bygninger. I sin have havde han 662 af ham selv podede frugttræer, 145 frugtbuske, 800 skovtræer og humle, der gav ham en årlig høst på to lispund. Kendte mænd i sogn og amt „gav Vidnesbyrd om denne roesværdige Virksomhed“.

Flittig dyrkningsmand indførte en ny drift

Selvejergårdmand NIELS JENSEN,
Ballebro, Gangsted sogn – 4. bæger 1835

NIELS JENSEN tiltrådte i 1824 en gård, hvis jorder, omtrent 72 tønder sædeland, var i rå tilstand. „Han befriede den fra Steen, gravede 1950 Favne Vandgrøfter, merglede fem Ottendele af Marken, omgav den med levende Hegn. Han udgravede og opdyrkede en ringe Eng samt indførte følgende Drift: 1) Helbrak, 2) Rug og Hvede, 3) Byg, 4) Ærter og Vikker, 5) Havre, udlagt med Kløver i tre Aar“.

Ryddede 21.000 læs sten og vandt 17 tønder land

Gårdejer POUL PEDERSEN,
Lundgaard, Hylke sogn – 4. bæger 1847

POUL PEDERSEN overtog i 1841 sin ejendom, hvortil hørte omtrent „120 Tønder Land Sædeland, og har siden røddet over 21.000 Læs tildeels meget store Steen. . . Ved dette besværlige Arbejde har han vundet et Areal af over 17 Tønder Land, som førhen henlaae øde og ubenyttet“.

„Han beflitter sig paa at fremhjelpe sit Avlsbrug ved Brak, Mergling, Giødning og en planmæssig Drift, saavel som og paa Afbenyttelsen af gode Agerdyrkningsredskaber. Han anvender aarlig meget Korn til Opfodring paa sin Qvægbesætning, som bestaar af 50 Høveder, der ere af gode Racer og give ham tilfredsstillende Indtægt“.

Kones gode hjælp, mens manden var soldat

Parcellist ANDREAS LAURSEN,
Nr. Vissing mark, Venge sogn – 5. bæger 1853

I selskabets årsberetning 1853 fortælles: „ANDREAS LAURSEN købte i 1845 en aldeles raa, med Lyng, Enebær og nogle Ellebuske begroet Hedelod med omtrent 40 Tønder Land. Tid efter anden har han opført fornødne Bygninger derpaa samt aarlig opdyrket og merglet 4½ Tønde Land, saa at nu Indtægterne ere forvandlede til frodige Korn- og Græsmarker. Opdyrkningen er fuldført paa et Par Tønder Land nær, der agtes fredede som Ellekrat. For en stor Deel og især i de første tre Aar er Opdyrkningsarbejdet udført af ham selv ved Hiælp af hans Kone, som assisterede baade ved Pløining og Mergling. I 1848 og 1849 var han fraværende for som værnepligtig at deeltage i Felttogene, og imidlertid forestod Konen det hele Avlsbrug ved Bistand af en Dreng, senere dog af en Karl“.

100 tønder land stenfyldt lyng blev ager

Gårdmand JENS JENSEN,
Engeberggaard, Nørre Snede sogn – 2. bæger 1859

JENS JENSEN overtog i 1838 Engeberggaard med godt 200 tønder land. Halvdelen var stenfyldt lynchede, halvdelen var opdyrket. I 1859 kunne etatsråd Westenholz, Mattrup, og provst Fabricius meddele, at han „navnlig ved eget personlige, ufortrødne og i høi Grad udholdende Arbejde (har) bragt Eiendommen saa vidt fremad, at næsten hele det tidligere uopdyrkede Areal, ca. 100 Tønder Land, nu er opdyrket, tildeels ryddet for Steen og paaført et forsvarligt Lag Mergel“. Hans kvægbestand var 35 mod 8 i 1838. JENS JENSEN havde opført nye, rummelige og velindrettede bygninger, og han havde anlagt en lille plantage og en stor, smuk have. „Ved hans vindskibelige Hustrus Bistand er i Familien udfoldet en roesværdig Husflid“.

Begyndte med „Sandjord af simpleste Slags“

Gårdejer MADS KRISTIAN LAURSEN,
Hammer sogn – 5. bæger 1881

M. K. LAURSEN havde 78 tønder land „Sandjord af simpleste Slags“, der ved overtagelsen i 1867 var „for en stor Del golde Lyngbakker“. Han og hans far dyrkede jorden op, byggede huse af kampesten og mursten, som de selv strøg, og forbedrede en lille eng ved overrisling. I en frugthave midt i egekrat var 20 bistader. „Det væsentligste fortjenstfulde er dog Plantningerne, saavel til Læbæltter om Marken som navnlig paa 16 Tønder Land Lyngbakke, hvor han foroven har plantet Rødgran og Bjergfyr og ved Foden af Bakken El og Pil, hvilke Plantninger ere meget vellykkede. Det hele vidner om Flid og Omtanke“.

Barn nr. ni fik forældres og brors hjælp

Husmand NIELS CHRISTIAN KLOSTER JENSEN,
Hygild, Ejstrup – 3. bæger 1895

Som niende barn af en hedegårdsejer overtog N. C. KLOSTER JENSEN omkring 1870 som arv 100 tønder land uopdyrket hede uden bygninger. Hans bror lånte ham penge til at opføre de nødvendige bygninger og købe to træstude. Sålænge ejendommen kun krævede slid uden at give løn, arbejdede han om sommeren som murer, før han om aftenen tog sin tørn med lyng og plov. I 1876 brændte hans stuehus, stald og lade, og han måtte igen i gang med byggeri. Da han i 1888 havde opdyrket 70 tønder land og tilplantet to, købte han 7½ tønder land ny hedejord og en eng på to tønder land. Også dette areal fik han i god kultur. KLOSTER JENSEN blev varmt anbefalet som „en hæderlig og dygtig Mand“, og hans flid og energi lønnes med et sølvbæger i 1895.

Menneskelig og økonomisk fremgang

Husmand ANDERS CHRISTENSEN,
Kejlstrup, Nørre Snede sogn – 3. bæger 1901

Ved hjælp af en arv på 3.400 kr. købte ANDERS CHRISTENSEN i 1863 90 tønder land, for størstedelen hede- og mosejord, og i 1874 15 tønder land hedejord og ¼ tønde land eng for ialt 5.000 kr. Da han overtog ejendommen, kunne han dårligt nok holde to stude, en ko, to kalve og fire-fem får. I 1900 var alt vel opdyrket, og der var rigeligt

foder til fire arbejdsheste, et føl, 10 køer, seks stykker ungvæg, fire får og seks svin. Flere bygninger var opført, og der var en smuk plantning. Familiens vandel, flid og dygtighed er et eksempel, hed det i indberetningen. „Gælden er 4.000 Kr., medens Ejendommens Værdi med Besætning lavt regnet anslaaes til 14.000 Kr.“.

Økonomisk sans, flid og udholdenhed

Gårdejer EDVARD HELMS,
Grandly, Gludsted, Ejstrup – 3. bæger 1903

Hvert år opdyrkede HELMS 5-10 tønder land hede af de 325, han købte i 1885, og hvoraf kun 50 var ager, resten lyng. Da han fik sølvbægeret i 1903, var 130 tønder land god agerjord. Der var en plantage og en planteskole. Lyngjorden måtte ligge to-tre år pløjet, inden surheden gik af den, og før den kunne behandles som brak. Ejendommens værdi steg stærkt, og selskabet skrev:

„Atter et smukt Eksempel paa, hvorledes Nøjsomhed, parret med økonomisk Sans og Flid forenet med Udholdenhed kan føre frem til forholdsvis Velstand og lykkelige Kaar. Familien er agtet og afholdt og dens Arbejde ualmindeligt og tjenende til godt Eksempel“.

Lod i 29 år ikke en time ubenyttet

Husmand JØRGEN MIKKELSEN,
Gludsted, Ejstrup sogn – 5. bæger 1904

I 1875 købte JØRGEN MIKKELSEN 40 tønder land uopdyrket hedejord uden bygninger. I 1903 havde han en velindrettet ejendom og ingen gæld. Han og hans kone havde ingen børn og gjorde alt arbejde selv ved hjælp af to stude, som de foretrak for små heste. Kun 12 tønder land var besæet, resten var græs og brakjord.

De var „forholdsvis velstående“, og selskabet skrev: „Dette synes for Ikke-Hedeboere næsten ufatteligt.“

Forklaringen maa vel nærmest søges i en saa gennemført Sparsommelighed og Tarvelighed, som kun trives paa Heden, og i en Flid, der ikke i de forløbne 29 Aar har ladet saa at sige en Time blive ubenyttet, Folkene ere agtværdige, og ogsaa deres Eksempel maa siges at være følgeværdigt“.

Startkapital 200 kr., gav stort udbytte

Husmand HENRIK PETER PETERSEN,
Nørre Kejlstrup, Nørre Snede sogn -
Alm. bæger 1907

HENRIK PETER PETERSEN købte i 1870 50 tønder land hede for 1.500 kr., hvoraf han kun ejede de 200 kr., og en årlig aftægt på 150 kr. Fire år efter købte han for 500 kr. endvidere 75 tønder land hede. Ejendommen blev forbedret i væsentlig grad, bygningerne godt ombyggede, opdyrkning og beplantning fremmedes hvert år, og ejendommens værdi var 1906 mindst 14.000 kr.; han ejede gården gældfrit og havde endda kontant kapital.

Folk lyttede til, hvad han sagde

Gårdmand LAURITS PEDER CHRISTIAN SØNDERGAARD,
Hallundbæk, Ejstrup - Store bæger 1907

I 1886 lånte SØNDERGAARD 1500 kroner mod pant i den ejendom på 122 tønder land, han købte for 3.500 kroner. Kun seks-syv tønder land var opdyrket, mens resten lå som hede. SØNDERGAARD tog fat på hedens opdyrkning, anlagde en vandingseng ved en bæk, fik 20 tønder land tilplantet under Hedeselskabets ledelse, plantede 9000 alen hegnsplantning, der i 1906 var nået mandshøjde, anlagde en stor have med frugttræer og ombyggede det meste af gården. Med besætning ansattes dens værdi til 18.000 kr., hvoraf de 16.000 var ejerens. Med de 2.000 kr., han havde fra starten, betød det en fremgang på 14.000 på 20 år. „Han er vel anset paa Egnen, og Folk lytte til hans Tale“.

Mange tvivlede, men han kunne

Husmand CHRISTEN ANDERSEN MORS,
Jeksen, Adslev sogn - Alm. bæger 1920

Efter en uheldig ejendomshandel stod C. A. MORS i 1913 - 56 år gammel - ribbet for alt. Aret efter lånte han 300 kr. hos venner til udbetaling på „en ussel Ejendom“ med seks tønder land. Det var forbundet med store vanskeligheder at få denne ejendom kultiveret og opdyrket, og mange tvivlede på,

om det overhovedet kunne lade sig gøre. - Det meste af arealet var ujævn bakkeskråning bevokset med lyng, bregner og gyvelbuske. Med spade og trillebør gik han i gang med at flytte betydelige jordmasser, så der skabtes terrasser, som brugtes til markkultur, frugt- og køkkenhave. I 1918 ansattes ejendommens værdi til 10.000 kroner, og gælden var kun 1.800 kroner.

Startede for sig selv som 59-årig

Gårdejer JENS SØRENSEN,
Løve, Bryrup sogn - Alm. bæger 1928

Gårdejer JENS SØRENSEN fik først egen gård i 1916, og han var da 59 år gammel. Han havde arbejdet i de mange år forinden for andre - blandt andet på Slemminggaard, hvor han var i 32 år under seks ejere.

Det var en af disse, redaktør Møller fra Horsens, der købte gården i Løve, hvor han sate sin gamle medhjælper ind som bestyrer fra 1908 til 1916. Redaktøren solgte så gården til to ejendomshandlere, der „afklædte“ den for afgrøder og besætning - på nær to russerheste.

Ejendomshandlerne forsøgte nu at udstykke gården, men den var for ringe, og de solgte den da i 1916 til JENS SØRENSEN for 24.000 kroner. Inden han fik sølvbægret i 1928, havde han nået at mergle alle gårdens 103 tønder land, og han havde oparbejdet en besætning på fire heste, 13 køer, 14 ungkreaturer - skønt han var begyndt på bar bund.

Ledende kraft i jysk planteavl

Konsulent MORTEN KRISTEN KRISTENSEN,
Skanderborg - Største bæger 1937

Konsulent M. K. KRISTENSEN var i mange år en førende fagmand inden for planteavl. Han gik altid energisk ind for lokale markforsøg og var i et kvart århundrede fra 1908 som konsulent for Foreningen af jyske Landboforeninger en ledende kraft i arbejdet for at forbedre jysk planteavl. På hans anbefaling købte foreningen i 1917 gården Godthaab ved Skanderborg, hvor Centralkontoret for det jyske Planteavlsarbejde blev indrettet. Hans interesse for og arbejde med græsavl medførte, at de jyske landboforeninger i 1919 oprettede Græsmarkssektionen, hvis sekretær han var. I 1933 trak han sig tilbage som planteavlskonsulent, men fortsatte arbejdet i Græsmarkssektionen, der også kom til at omfatte vejledning i sædskiftespørgsmål. Også værdifulde skriftlige arbejder havde M. K. KRISTENSEN bag sig, da han fik sølvbægret.

Eneste redskab var en skovl,
men han blev en holden mand

Gårdejer JONAS KLOSTER JONASSEN
og hustru, KAREN,
Hygild, Ejstrupholm – Alm. bøger 1948

JONAS KLOSTER JONASSEN overtog i 1904 en udlod fra sin fødegård. Lodden var på 70 tønder land, hvoraf 22 var dyrket. Han opdyrkede 35 tønder land hede, plantede læhegn og plantage, ialt 40.000 planter, ombyggede gamle huse og opførte nye. Ejendommen var overtaget med 5000 kroners gæld, og den blev i 1919 solgt for 30.000 kr.

Ægteparret byggede hus i Lundfod og drev i to år en lille ejendom ved Holtum å, før de i 1921 købte gård i Hygild nabo til fødegården. Den var forsømt, men nu byggedes to nye huse, jorden mergledes, og en mose sættes i fin kultur. I 1929 blev fødegården sat til tvangsauktion, og JONASSEN overtog den for 14.000 kr.

Ejendommen var så godt som ude af drift ved overtagelsen, der var kun et par køer og et par heste. Det eneste redskab, der fandtes på gården, var en skovl. Arealet var 98 tønder land, hvoraf 50 tønder land var i kultur og merglet.

Syv tønder land mose blev merglet af KLOSTER JONASSEN og senere planeret og tilsået. Efter en brand i 1934, hvor 20 tønder land beplantning blev ødelagt, genplantedes dette areal. Ejendommen fik i det hele taget en smuk beplantning.

Der blev bygget ny kostald og lade og lagt nye tage på de øvrige bygninger. Det økonomiske resultat blev godt, og der kom en god besætning. JONAS JONASSEN begyndte med de bare næver og blev ejer af en gård, der var gældfri i 1949, og to nye huse i Ejstrupholm. JONASSEN var gift med KAREN. Der var ingen børn i ægteskabet. Ægtefællerne var særdeles velagtede folk med et godt omdømme på egnen. Gæster, der besøgte det gæstfrie hjem, blev beværtet med KARENS hjemmebryggede mjød.

Syntes naboen fortjente hæder, og skrev et brev

Gårdejer SØREN KRISTIAN SØRENSEN
og hustru, KRISTA,
Skovballegaard, Them sogn – Alm. bøger 1951

Ved stor flid og klog disposition lykkedes det SØREN KRISTIAN SØRENSEN, tidligere arbejdsmand, og hans kone at bringe „Skovballegaard“, som de købte i 1924 for deres sammensparede penge, fra at være en forfalden ejendom frem til en mønstergård. „Den ligger nu som en pryde for Ejeren, for

25 Aar siden var det modsatte Tilfældet“, hedder det i indberetningen.

Efter krisen i 1930erne, der betød, at det i begyndelsen stod skralt til på Skovballegaard, blev økonomien stadig forbedret. Igennem årene foretoges nyopdyrkning af gammelt agerland; hvert år blev et nyt stykke mosejord inddraget. Bruget var alsidigt drevet, og foruden gården havde SØRENSEN mange tillidshverv at tænke på, f.eks. var han i flere år vurderingsmand til ejendomsskyld, medlem af Skanderborg amtsråd, sogneråd og skolekommission m.m.

„Ejendommen er nu tildels nybygget, ligesom den er fuldt besat med Maskiner og Redskaber. Ligeledes er Besætningen betydelig forøget“. Det var S. KR. SØRENSENS nabo, der gennem 25 år havde fulgt med i, hvad der skete på „Skovballegaard“, som henledte Landhusholdningsselskabets opmærksomhed på hans flid og store resultater.

Hele egnen glædede sig med naboerne

Gårdejer, sognefoged MADS RASMUSSEN
og hustru, ANNA KRISTINE,
Sommerbjerggaard, Gludsted sogn –
Alm. bøger 1952

I 1916 kom en ung landmand og hans kone til Gludsted. Beboerne på egnen spåede den gang, at det unge ægtepar kun ville blive et års tid, måske to, så skulle de nok have fået kærligheden at føle. Dengang var det nemlig kun de færreste, som var i stand til at få så stort udbytte af jorden, at de kunne leve deraf. Ager var der praktisk talt intet af, men så langt, øjet kunne række, strakte heden sig.

Sådan hed det i Horsens Avis, da MADS RASMUSSEN og hustru fik tildelt sølvbægeret. De havde overtaget 150 tønder land ubebygget hede, opkøbte senere 56 tønder land mere. Bladet skrev videre: „Fra den beskedne begyndelse er det gennem årene lykkedes de to at opdyrke 206 tønder land hedejord til frugtbar agerjord. Gården kom til at fremtræde som en af de største og mest moderne i Gludsted“. Hele egnens befolkning glædede sig over den hæder, der blev deres gode naboer til del.

Travle mennesker hjemme havde også tid for andre

Gårdejer KRISTIAN HANSEN og hustru, INGRID,
„Trampenbjerg“, Østbirk – Alm. bøger 1954

I 1923 købte KRISTIAN HANSEN sin første ejendom på Lundum hede. Den var på 20 tønder land. I

1924 blev han gift med INGRID HANSEN, og efter 20 år på Lundum hede solgte de i 1945 deres ejendom, som var kommet i god stand, og købte „Trampenbjerg“. Også denne gård blev forbedret på alle måder, jorden dyrket på tænksom måde og bygningerne restaureret. Bedriften blev meget rentabel, og familien kom til at sidde godt i det. KRISTIAN HANSENS særlige interesse var husdyrene, og en stor fjerkræbesætning satte ham i stand til at erhverve sig en førsteklasses besætning af rød dansk malke race. Familien var travlt optagne mennesker, men de fik tid til at lade deres hjem være et gæstfrit sted, hvor mange nød at komme. Begge ægtefæller havde tillidshverv. INGRID HANSEN var i en årrække formand for Skanderborg amts husmandsforeningers husholdningsarbejde.

Til gavn for familien, til pryde for egnen

Gårdejer OLE VESTERLUND og hustru, SIGNE, Mattrupladegaard, Klovborg sogn – Alm. bæger 1958

OLE VESTERLUND overtog sin ejendom på godt 32 hektar ved en tvangsauktion i 1933 for 12.500 kr. Han ejede selv 500 kr., resten lånte han. En samtidig beskrivelse af stedet siger: „Ejendommen var vanrøgtet, Bygningerne var faldefærdige“. I 1958 hed det i indstillingen: „Denne familie har udført

et enestående opbygningsarbejde til gavn for sig selv og til pryde for egnen“. Jorden var gjort ydedygtig, nye bygninger var rejst, mand, hustru og fem børn hjalp alle med. Særlig havde familien et stort salg af avlskartofler til eksport.

Fik det store sølvbæger overrakt af kongen

Gårdejer, direktør EJNAR ØSTERGAARD, Strandholt, Horsens – Store bæger 1969

EJNAR ØSTERGAARD fik selskabets store bæger overrakt af kongen under 200 års jubilæumsfesten på Frederiksberg Rådhus den 30. januar 1969. Præsident, professor Hjalmar Clausen udtalte ved tildelingen:

„Gårdejer, direktør EJNAR ØSTERGAARD begyndte som landbrugskonsulent og overtog i 1925 gården „Strandholt“ ved Horsens. Siden har han beklædt en række forskellige landøkonomiske tillidshverv, bl.a. som næstformand for Horsens Landbrugsforening, medlem af Det jydsk Planteavlssudvalg, formand for Danske Landboforeningers Frøforsyning og for Byholm Landbrugsskole.

Fra 1951 varetog EJNAR ØSTERGAARD gennem 14 år det meget betydningsfulde hverv som formand for Statens Planteavlssudvalg og øvede i denne periode en stor indsats til gavn for den danske forsøgs- virksomhed på planteavlens og plantedyrknings område.

De har gennem Deres store faglige indsigt og gennem Deres omfattende arbejde været med til at præge planteavlssarbejdet i Danmark i den sidste menneskealder.

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab vil gerne være med til at takke Dem herfor, og gør det ved i dag at anmode Dem om at ville modtage selskabets store sølvbæger“.

ÅRHUS AMT

Gårdmand JENS JOHNSEN BAMBERG, Skanderup	1805	Husmand ANDREAS PETER TIMMERMANN, Fruering	1859
Pastor SØREN MØLLER, Ørting	1805	Smed NIELS BENTSEN, Haurum	1860
Husmand LAURITZ NIELSEN, Falling	1805	Gårdmand PEDER MØLLER THOMASSEN, Kattrup	1860
Møller HANS PEDERSEN MØLLER, Voerladegaard	1809	Husmand ESPEN RASMUSSEN, Gylling	1873
Gårdmand ANDERS PEDERSEN, Ejstrup	1809	Husmand SØREN LARSEN, Ejstrup	1889
Gårdmand JENS SØRENSEN, Ørting	1810	Husmand H. B. JENSEN, Egaa	1890
ANNE DANIELSDATTER, enke efter gårdmand Søren Jensen, Laasby	1815	Gårdejer JØRGEN JENSEN, Nørre Snede	1892
Gårdmand SØREN NIELSEN, Torrild	1817	Gårdejer RASMUS MADSEN, Ejstrup	1893
Organist, kirkesanger RUDOLPH GEORG SCHJØTZ, Viby	1826	Husmand KRISTIAN JENSEN, Grædstrup	1894
Gartner G. H. KOCH, Hammel	1829	Gårdejer SØREN HANSEN, Nørre Snede	1897
Forpagter LAURITZ PEITERSEN, LUNDUM	1832	Gårdejer ANDERS KRISTENSEN, Ejstrup	1897
Fæstegårdmand JENS JENSEN, Haldum	1832	Gårdejer LARS CHRISTIAN PEDERSEN, Nørre Snede	1897
Lærer PEDER JENSEN og hustru, ANNE KATHRINE JENS DATTER, Maarslet	1836	Husmand ANDERS PETER JONASEN, Ejstrup	1898
KAREN MARIE CHRISTENSEN, f. Pedersdatter, Hylke	1852	Husmand SØREN ANDREASEN, Ejstrup	1900
Boelsmand RASMUS ANDERSEN, Stjære	1857	Godsinspektør H. C. G. TILEMANN, Hammel	1916
Gårdejer CHRISTEN MOGENSEN, Viby	1857	Husmand RASMUS JENSEN RASMUSSEN, Galten	1931
Husmand RASMUS THOMASSEN, FRUERING	1859	Gårdbestyrer RASMUS PETER RASMUSSEN, Odder	1936
		Statskonsulent AUGUST MADSEN ERNST KJÆR, Kongsvang	1946

Vandt ager fra eng med dødt vand

Gårdmand JENS JOHNSEN BAMBERG,
Friedsgaarden, Skanderup sogn - 4. bæger 1805

BAMBERG havde en eng, der var 13-14 tønder land stor, og „som formedelst dødt Vand og Raadynd var stærkt mosbegroet“. En tredjedel deraf havde han i 1805 taget ind til ager, resten var han i færd med at indgrøfte; „den deraf opkastede Jord udspredde han paa Engen for at quæle Mosset“. Han havde flyttet sin gård og opført nye bygninger ved den ager, han vandt fra engen.

Havekyndig præst opmuntrede sognebørn

Pastor SØREN MØLLER,
Ørting - 3. bæger 1805

Pastor SØREN MØLLER, der var en ivrig og kyndig haveyrker „opmuntrer sine Sognefolk til Haveyrkning, uddeler Planter til dem. . . har gravet to Fiskeparker og besat samme med Karudser. For Betaling lader han indsamle Tranebær, udpresser

Saft deraf og uddeler samme til Syge. Af sit Bibliotek udlåner han Bøger, dels til sine Sognefolk og dels til Skolelæreren, hvilken om Vinteraftenerne forelæser for Sognefolkene“.

„Han dyrker sin Jord ved Spaden“

Husmand LAURITZ NIELSEN,
Aastrup, Falling - 5. bæger 1805

LAURITZ NIELSEN „dyrker sin Jord ved Spaden“, skrev selskabet i 1806. Han havde tre tønder land, som han drev godt og forbedrede med levende gærder og have.

Stort arbejde for at få vand til mølle

Møller HANS PEDERSEN MØLLER,
Voer Klostermølle, Voerladegaard sogn –
1. bæger 1809

Fra 1791, til han modtog selskabets største bæger, øvede HANS PEDERSEN MØLLER en stor indsats for at sætte sin vandmølle i stand og skaffe vand til den. Han gravede bl.a. en 320 alen lang og 5 alen bred kanal, af hvilken 50 alen blev styrket med kampesten. For at gøre en dæmning stærkere plan- tede han 2212 elletræer.

Korn og køer i den gamle mose

Gårdmand ANDERS PEDERSEN,
Hedegaard, Ejstrup sogn – 6. bæger 1809

Om ANDERS PEDERSEN står i selskabets bøger, at han ved at grave 505 favne grøfter fik udtørret en mose på omtrent 12 tønder land, „som deels bruges til Høeavl, Kornavl og Græsning“.

Havemand begyndte planteskole

Gårdmand JENS SØRENSEN,
Ørting sogn – 5. bæger 1810

JENS SØRENSEN fik selskabets sølvbæger med føl- gende begrundelse: „... har anlagt en Have paa 3 Skpr. Land, hvori, foruden Kjøkkenvækster, er plantet 36 Stykker Frugttræer, der ere Frugtbæ- rende, desuden gjort Begyndelse med Anlægget af en Planteskole. . .“.

Kvinde var pioner i frugtavl

ANNE DANIELSDATTER, enke efter
gårdmand Søren Jensen,
Laasby sogn – 6. bæger 1815

ANNE DANIELSDATTER var stærkt interesseret i frugtavl. Hun bidrog til dens udbredelse på egnen ved at overlade mange forædlede frugttræer til andre, og hun foretog selv forædling af 130 æble- og pæretræer.

Belønnet for tre haveanlæg

Gårdmand SØREN NIELSEN,
Torrild sogn – 6. bæger 1817

Om baggrunden for tildeling af sølvbæger til SØREN NIELSEN står i selskabets skrifter: „... for Anlægget af 3 Haver, hvori 56 Æbletræer foruden en Mængde andre Frugttræer. Han har desuden an- lagt Plantning af adskillige andre Nytte Træ- sorter“.

Gjorde enhver plet frugtbringende

Organist, kirkesanger RUDOLPH GEORG SCHIØTZ,
Ingeborgs lyst, Viby – 5. bæger 1826

Et tidligere ubrugbart terræn „har Eieren benyttet med megen Smag og vidst at gjøre enhver Plet derpaa frugtbringende, skjøndt Jordbundens Beskaffenhed var ringe“. – „Disse Arbeider har han meest udført med egne Hænder i en Tid af otte Aar, og skjøndt gammel og svag vedbliver han med ufortrøden Flid at forbedre og forskjønne sin Have“.

Hvad hedeopdyrkning tog og gav

Gartner G. H. KOCH,
Frisenborg, Hammel – 1. bæger 1829

Gartner KOCHS regnskab sætter selskabet i stand til at meddele et eksempel på, hvordan udgift og indtægt ved hedeopdyrkning fordelte sig i sidste århundrede.

KOCH fik i 1821 overladt en hedelod fra Frisen- borgs ejer. Den var på 150 tønder land uden byg- ning og besætning, og han fik den afgiftsfri i 18 år. I 1827 var al jorden bragt under dyrkning, dog endnu ikke under nogen fast plan. Der var nu bygninger og besætning.

KOCHS udgifter til opdyrkning og byggeri i disse 7½ år var 7.564 rigsdaler, indtægten 1.547 rigs- daler. Bygninger, besætning og inventar var 2.475 rigsdaler værd, og den egentlige opdyrkning havde altså kostet 3.542 rigsdaler. „Ved endnu i Endeel Aar at kunne besidde Eiendommen afgiftsfrit ha- ber Herr KOCH at skulde nyde Frugterne af den paa dette Foretagende anvendte Flid og Bekost- ning“.

Sump til ager, der bar kørerne

Forpagter LAURITZ PEITERSEN,
Lundum - 4. bæger 1832

Med ejeren af Lundum mølle traf LAURITZ PEITERSEN i 1823 overenskomst om at opdyrke en mose-lod på 11 tønder land „imod at nyde tre Aars Frugter deraf“. - „Lodden var saa sumpig, at den ingen Kreaturer kunde bære“.

Denne jord gjorde PEITERSEN til fortræffelig ager, og et lignende areal forvandlede han til god eng. „For denne roesværdige Virksomhed tilkjendtes LAURITZ PEITERSEN Sølvbæger med Paaskriften: For raae Jorders Opdyrkning“.

En driftig, fordomsfri og veloplyst bonde

Fæstegårdmand JENS JENSEN,
Haar, Haldum sogn - 3. bæger 1836

JENS JENSEN blev anbefalet som en sjælden driftig, fordomsfri og vel oplyst bonde. „Efter at han paa sin Lod havde røddet Steen og Krat og afledet det skadelige Vand, tildeels ved bedækkede Grøfter, har han indført et godt Sædskifte med reen og dyrket Brak. Sin Eng har han forbedret ved Vanding. Da han for 15 Aar siden tiltraadte Gaarden, hvis Areal er 69 Tønder Land, kunde knapt vinterfodres 4 Heste, 10 Fækreaturer og 10 Faar, men nu holder han om vinteren 20 til 24 Fækreaturer. Til disse bruger han halv og til sine 5 til 6 Heste heel Staldfodring. I sin Have har han plantet en Mængde Frugtræer og betydeligt forbedret og udvidet Gaardens Bygninger“.

Han: lærer, bogbinder, urmager, snedker, drejer, havedyrker

Hun: mor, husbestyrer, væver

Lærer PEDER JENSEN og hustru,
ANNE KATHRINE JENS DATTER,
Hørret, Maarslet sogn - 3. bæger 1836

Fordi ordlyd og formulering i følgende beretning er typisk for snesevís af andre samtidige, skal her bringes i oprindelig form, hvad Landhusholdnings-selskabet skrev om de to sølvbægermodtagere fra Hørret skole:

„Kapellanen for Maarslet Menighed ved Aarhus I. Tørsleff har indgivet en af Stedets Sognepræst Hr. Brandt, Forvalter Mohr og Gaardmand Michel Madsen bekræftet Anmeldelse om det efterlignelsesværdige Exempel, som Skolelæreren i Hørret By, Maarslet Sogn, PEDER JENSEN og hans Hustrue ANNE

KATHRINE JENS DATTER fremstille ved den sjældne Vindskibelighed, der hersker i denne agtværdige Families Huus. Sit Kald som Skolelærer røgter Manden med duelighed og punktlig Orden; anvende flittigt og med Held sine Fritimer til forskjellig nyttig Haandgjerning, saasom: Bogbinderi, Uhrmageri, Snedker- og Dreier-Arbejder, hvorhos han er flittig Havedyrker. Konen har, uagtet hun er svagelig og ideligen har havt smaae Børn at passe, hvis Sygelighed har krævet Moderens omhyggelige Pleie, dog fundet Leilighed til, ved Siden af en iøvrigt roesværdig Huusbestyrelse, at tilvirke i det mindste 200 Alen uldne og linnede, tildeels meget fine, Tøier i de sidste 10 Aar. Hendes Huusflid er endog bestandigen tiltaget, saa at hun i 1835 tilvirkede 300 Alen, næsten alt med egne Hænder. Den største Deel af de uldne Tøier har hun selv farvet. Skolelærer P. JENSEN og Hustrue tilkjendtes i den Anledning Selskabets 3die Sølvbæger, forsynet med begges Navne“.

Stræbsom kones indsats under mandens sygdom

KAREN MARIE CHRISTENSEN, f. PEDERS DATTER,
Hylke sogn - 6. bæger 1852

Landhusholdningsselskabets bøger fortæller: „Gaardmand Søren Christensens Hustrue, KAREN MARIE PEDERS DATTER, har under Mandens langvarige Sygdom ved sin ufortrødne Stræbsomhed opretholdt Familien, idet hun selv besørgede det meste Arbeide saavel paa Marken som ved tilbagestaaende Bygningsarbeider. Saaledes kiørte hun Gruset til Bygningen og Mergelen paa Marken samt pløiede og saae og har i det Hele med sin siældne Utrættelighed hiulpet paa Mandens Affældighed. Kun nu og da har hun havt Bistand af en Dagleier og iøvrigt af sine tre Børn, hvoraf den ældste, en Søn, kun er 12 Aar. Som en paaskiønnelse af denne stræbsomme Kones opofrende Virksomhed tilkiendtes hende Selskabets Sølvbæger“.

Bragte høje og stejle bakker med sten under dyrkning

Boelsmand RASMUS ANDERSEN,
Stjære sogn - 6. bæger 1857

RASMUS ANDERSEN bragte nogle meget høje og stejle bakker, hvor der før kun var lyng, træerødder, buske og en mængde sten, under dyrkning ved hjælp af spade, og desuden „har han opdyrket og merglet, i Begyndelsen med Hiulbør, den øvrige Deel af sin Lod paa lidet nær. Ved Tiltrædelsen

af Lodden for 12 Aar siden holdt han kun en Ko, hvorimod han nu har en Hest, fire gode Køer, to Trækstude og syv Moderfaar. – Det meste Arbeide har han udført med Køer og Stude. Ved sit Huus, som han tildeels har bygget af Nyt, har han anlagt en Kiøkkenhave og plantet adskillige Frugt- og vilde Træer“.

Ryddede 4000 læs sten bort

Gårdejer CHRISTEN MOGENSEN,
Viby – 3. bæger 1857

Over 4000 læs sten ryddede CHRISTEN MOGENSEN fra sine 50–60 tønder land, der også var fyldt med småkrat og vand. Han grøftede jorden og fjernede vandet, planerede arealerne og anlagde en god vandingseng. Også sine bygninger fik han moderniseret.

En mand, selskabet holdt øje med

Husmand RASMUS THOMASSEN,
Virring mark, Fruering – 6. bæger 1859

RASMUS THOMASSEN fik allerede i 1843–44 pengehjælp fra selskabet „og blev derved sat i Stand til at fortsætte sin Jordlods Cultivering“. Han overtog på akkord en betydelig stenbrydning, som han „udførte saa vel, at Andre anspreedes til lignende Anstrengelser, hvorved flere Jordstykker indvandedes til Dyrkning“. Som påskønnelse herfor forærede selskabet ham en svingplov „tienlig for hans Køer“. En købt jordlod på syv tønder land tog han under behandling, da han havde bragt sin oprindelige jord på otte tønder land „under mønsterværdig Dyrkning“. For dette arbejde fik han sølvbægeret.

Ryddede jord for flere tusinde læs sten

Husmand ANDREAS PETER TIMMERMANN,
Virring mark, Fruering sogn – 5. bæger 1859

Indberetningen om A. P. TIMMERMANN fortalte om „det gode Exempel, han har givet ved møisommeligt Arbeide“. Hans ti tønder land jord var så ringe, at der „kun vanskeligt kunde fødes en Ko paa Lodden, idet den var saa opfyldt med Steen, at ikkun høist ubetydeligt deraf kunde dyrkes“. Han ryddede stenene, kørte flere tusinde læs bort, brugte nogle af dem til hegn om mark og have og kløvede og solgte resten til grundsten og vejmaterialer. Han kunne nu holde to køer, en hest og nogle får.

Selskabet havde glæde af sin smed

Smed NIELS BENTSEN,
Haurum – 3. bæger 1860

NIELS BENTSEN var oprindelig københavnsk klejnsmed, „men indøvedes siden, tildeels ved Selskabets Omsorg, i det grove Smedearbejde nærmest til Landbrugets Fornødenheder“. Han bosatte sig siden på Arhusegnen, og Landhusholdningsselskabet hjalp ham til at etablere sig. De mange jernplove, selskabet i en lang årrække overlod jyske jordbrugere, var i reglen fremstillet af ham. Han lavede også svenske harver, der ligesom plovene udmærkede sig „ved god Construction i Forening med Soliditet“. Nogle af hans plove fandt afsætning i udlandet, og hans redskaber vandt herhjemme „iblandt Mechanikere og Haandværkere fuldkommen Bifald“. Selskabet tildelte ham sølvbægeret som påskønnelse for hans mangeårige fortjenstfulde virksomhed.

Kunne firedoble sin kvægbestand

Gårdmand PEDER MØLLER THOMASSEN,
Kattrup sogn – 5. bæger 1860

P. M. THOMASSEN fik sit sølvbæger „for det opmuntrende Exempel, hvormed han har foregivet sine Jevnlige ved de paa hans Eiendom i Løbet af fire Aar udførte Forbedringer“. – Han flyttede sin gård ud midt på marken, byggede lade af kampesten, ryddede 7000 læs sten bort fra jorden, drænede, brakkede, merglede og planerede, så hans før mædelige lod blev god ager, der gav ham lønnende høst og firedoblede kvægbestanden.

Vandt land, som havet overskyllede

Husmand ESPEN RASMUSSEN,
Gylling mark, Gylling sogn – 5. bæger 1873

Selskabets årsberetning 1873 fortæller om ESPEN RASMUSSEN: „Af de 12 Tønder Land, som han eier, vare kun 4½ opdyrkede, da han for nogle Aar siden modtog Stedet. Han har inddæmmed 2½ Tønde Land, som tidligere jævnlig overskylledes af Havet og kun gav ubetydeligt Udbytte, og har derved betydeligt forbedret Eiendommen. Den uopdyrkede Del af Lodden har han efterhaanden planeret, befriet for Sten og næsten kun ved Brug af Spaden opdyrket; ligeledes har han selv forfærdiget en lille Mølle, som pomper det ferske Vand over Enge, der før kun gav tre-fire Læs daarligt

Hø, men nu giver 10–12 Læs udmærket Hø. Medens der tidligere neppe kunde holdes to Køer og et Faar, finde nu fire Køer, fire Faar og en ung Hest rigelig Føde derpaa“.

Små kår blev velstand på Store Nørlund hede

Husmand SØREN LARSEN,
Store Nørlund mark, Ejstrup sogn – 3. bæger 1889

SØREN LARSEN købte i 1869 en ubebygget hede-parcel på 116 tønder land, hvoraf knap fem var opdyrkede. Skønt han begyndte med små midler, havde han 1888 opdyrket og merglet 100 tønder land og kunne holde en besætning på to heste, ti fækreaturer og en del får. Han havde opført fire grundmurede, sammenbyggede længer. SØREN LARSEN anbefaledes som „en af de Første, der tog fat paa Opdyrkingen af de store Heder ved Nørlund, og som en Mand, der ved sin Virksomhed har givet Andre et følgeværdigt Eksempel. Fra smaa Kaar har han ved en sjælden ihærdig Flid arbejdet sig op til Velstand, og hans for 19 Aar siden næsten værdiløse Hedelod er nu efter Egnens Forhold en ret værdifuld Ejendom“.

Husmands orden, taknemhed og flid

Husmand H. B. JENSEN,
Egaa sogn – 4. bæger 1890

Selskabets årbog 1889–90 fortæller, at husmand H. B. JENSEN „flere Gange erholdt højeste Præmie af Aarhus Landboforening, idet han stadig har udmærket sig fremfor sine omboende Standsfæller“. Hans måde at forvandle gold hede til givtig ager blev fulgt af andre husmænd i egnen. Han havde „god hjælp af Kone og Børn, alt hos ham vidner om Orden, Taknemhed og Flid“, hed det i indstillingen.

Ingen i herredet målte sig med ham

Gårdejer JØRGEN JENSEN,
Grætrup mark, Nørre Snede – 2. bæger 1892

JØRGEN JENSEN begyndte med 30 tønder land rå hedejord, men han købte ustandseligt mere hede, som han dyrkede fortræffeligt op. I 1891 ejede han 166 tønder land, og næsten al jord var ager. Formanden for Vrads Herreds Landboforening an-

befalede JØRGEN JENSEN meget varmt: „Skjøndt der i Vrads Herred findes mange flittige og dygtige Hededyrkere, er der dog ingen, der i Dygtighed kan maale sig med ham. Med en sjælden Flid, Udholdenhed og Sparsommelighed har han fra meget trange Kaar arbejdet sig op til en velhavende Mand og ved fornuftig Dyrkning og et passende Sædskifte forvandlet Hede af yderst simpel Beskaffenhed til veldyrket Agerland“.

Godsinspektør Tilemann, der personligt havde undersøgt forholdene hos JØRGEN JENSEN, skrev: „Det er mig aldeles ubegribeligt, hvorledes Manden har kunnet leve og arbejde sig saaledes frem“.

Ild og storm standsede ham ikke

Gårdejer RASMUS MADSEN,
Gludsted mark, Ejstrup – 2. bæger 1893

Af de 260 tønder land RASMUS MADSEN købte i 1850, var 10 opdyrket. På ejendommen stod et gammelt hus. Besætningen var en ko og to får. I 1863 stod der fire længer, men i august brændte alle bygninger. Han gik straks i gang med igen at bygge, men det var ikke færdigt, da en storm i november væltede to længer og det halve af laden. Dette dobbelte uheld kom han over, men tidsmæssigt hæmmede det opdyrkingen. 1882 overlod han en svigersøn 46 tønder land, to tredjedele dyrket, og i 1885 fik hans søn 94 tønder land, halvdelen dyrket. Begge parceller var bebygget, før han afstod dem.

Drev ejendom frem og skabte plantage

Husmand KRISTIAN JENSEN,
Slagballe, Grædstrup sogn – 4. bæger 1894

KRISTIAN JENSEN modtog omkring 1858 24 tønder land fra sin far. I ejendommen skyldtes 2000 kr., foruden at hans forældre skulle have aftægt. Jorden led meget af fugtighed og var uren. Ved dræning, mergling og omhyggelig behandling blev disse mangler afhjulpet, således at der 1894 holdtes to små heste, seks malkekøer, fem svin og nogle får. Forbedringerne blev udført af KRISTIAN JENSEN personlig, så „Bedriften har kunnet føde Familien og endda give et lille Overskud“.

Da børnene voksede til, købte han 37 tønder land sand- og lyngjord en kvart mil fra ejendommen. Under Hedeselskabets medvirken beplantede KRISTIAN JENSEN 32 tønder land af det tilkøbte areal.

Ordrede selv både eng og hede

Gårdejer SØREN HANSEN,
Døringshave, Nørre Snede – 3. bæger 1897

SØREN HANSEN havde i 1865 opdyrket 60–70 tønder land, der var hede, da han overtog gården i 1858. En dårlig eng på ca. 25 tønder land plane-rede han personlig til overrisling. Indberetningen tilføjer her: „Karlen kunne han ikke bruge, da han ikke har Forstand på den slags Arbejde“. Hans høhøst blev mangedoblet derved. I 1882 byggede han på en østlig del af sin lod – der var 300 tønder land ialt, en gård som arvedel til sin søn. Begge ejendomme var gældfri, da SØREN HANSEN fik sit sølvbæger i 1897.

Lejede hede, som 30 år efter var god gård

Gårdejer ANDERS KRISTENSEN,
Gludsted, Ejstrup sogn – 4. bæger 1897

ANDERS KRISTENSEN overtog som lejer i 1866 sin ejendom uden midler. Arealet var ca. 60 tønder land hede og ca. to tønder land dårlig eng. Afgiften var 50 kroner om året. Ved at tage arbejde som daglejer samlede han efterhånden så meget, at han kunne opføre sig et bindingsværkshus til beboelse samt til stald og lade; først da kunne han føde et par stude. I 1869 købte ANDERS KRISTENSEN ejendommen for 600 kr. samt en aftægt på 40 kr. Ved sit bryllup i 1876 fik han 460 kr. og blev derved i stand til at bygge en længe til. I 1896 bestod gården af fire længer, og der holdtes to heste, seks køer, seks får og fire svin.

Jorden var veldyrket, hvor der før „kun var sort Hede, og adskillige Træplantninger er foretagne“.

„Svært har det været at opdrage 12 Børn“

Gårdejer LARS CHRISTIAN PEDERSEN,
Ejstrup mark, Nørre Snede – 5. bæger 1897

L. C. PEDERSEN „kjøbte sin Gaard i 1865 uden Midler, idet hans Sparepenge var gaaede med i Krigen i 1864“. 93 tønder land var hede, 14 var opdyrket. LARS PEDERSEN tog fat på opdyrkning af heden, men det tog fire år, inden den bar frugt. Lidt efter lidt fik han dog hele heden på 10 tønder land opdyrket.

Denne sætning fra selskabets årsberetning 1896–97 giver i glimt et tidsbillede:

„LARS PEDERSEN klarer sig godt nu, men svært har det været at opdrage 12 Børn, hvortil kom, at hans Kone i 1877 blev syg og maatte opereres, hvortil medgik 100 Kr.“.

Han boede hos sine stude i stalden

Husmand ANDERS PETER JONASEN,
Store Nørlund, Ejstrup sogn – 5. bæger 1898

ANDERS PETER JONASEN overtog sin ejendom i 1879 og havde da en kapital på 300 kr. Ejendommen bestod af 102 tønder land uopdyrket hedejord og mose uden bygninger eller kreaturer og kostede 2500 kr. Samme år byggede han et spændehus, hvor han kunne søge husly, medens han arbejdede med heden. I øvrigt ernærede han sig ved at gå på arbejde. I 1882 var han nået så vidt, at han kunne bygge sig et bedre hus, hvortil han selv brændte murstenene, og i 1883 var opdyrkingen af heden så vidt fremskredet, at han kunne skaffe foder til et par stude. „Han byggede ikke til disse, men boede i Stalden om Vinteren“. Herefter gik opdyrkingen hurtigere, og JONASEN tog nu tillige fat på at merge. I 1894 havde han tre heste, 11 kreaturer, syv får og tre svin og havde nu opdyrket 70 tønder land, hvorpå var opført fire længer. A. P. JONASEN blev gift i 1887, og ægtefællerne fik fire børn. – To gange fik han førstepremie for ypperlig dyrkning fra Vrads Herreds Landboforening.

Det begyndte med 1000 kr. og 200 tønder land hede

Husmand SØREN ANDREASEN,
Hallundbæk, Ejstrup sogn – 5. bæger 1900

SØREN ANDREASEN købte i 1882 sin ejendom og havde da en kapital på 1000 kr. Ejendommen, der kostede 5000 kr., bestod af 212 tønder land hede-jord, hvoraf 25 tønder land var opdyrket, samt lidt eng. Besætningen var to stude, to køer, seks får og et svin.

SØREN ANDREASEN tog straks fat på opdyrkning og mergling af hedejorden, anlæg af eng samt plantning af skov, og han havde 1899 – trods vanskelige transportforhold og ejendommens uheldige beliggenhed: to mil til nærmeste station, en kvart mil til engen og en halv mil til mergel – opdyrket 120 tønder land hede, anlagt fire tønder land overrislingseng og tilplantet ca. 10 tønder land med gran og fyr. På det opdyrkede areal kunne nu holdes fem-seks heste, fire stude, ti køer, to kvier, to

kalve, en tyr, syv-otte får og seks-syv svin. Gælden var 4000 kr., ejendommens værdi ansloges til 18.000 kr.

SØREN ANDREASEN havde haft otte børn, hvoraf de fire levede. Der var betroet ham flere tillidshverv, og han nød megen agtelse på egen.

En mand bag mange store opmuntringer

Godsinspektør H. C. G. TILEMANN,
Mosager, Hammel – Største bæger 1916

Godsinspektør TILEMANN øvede i en meget lang år-række et fortjenstfuld arbejde i forskellige af Landhusholdningsselskabets udvalg, især i maskin- og redskabsudvalget, af hvilket han var medlem fra dets oprettelse i 1892 til dets ophævelse i 1914. Han blev medlem af selskabets belønningsudvalg i 1888.

Arbejdsmanden fik lyst til landbrug

Husmand RASMUS JENSEN RASMUSSEN,
Klank, Galtens sogn – Store bæger 1931

RASMUS JENSEN RASMUSSEN var arbejdsmand i Odense i 10 år til 1905, da han gav efter for en stærk lyst til at drive landbrug. Han købte en ejendom på kun 5,5 tønder land, som han satte i stand og drev som mønsterbrug.

Han interesserede sig ikke for at udvide det, men „udnyttede hver Tomme“, som det hedder i indberetningen, der i 1931 gav ham selskabets sølvbæger. Samtidig siges, at der praktisk taget ikke fandtes ukrudt på ejendommen. Han var så dygtig til markbrug og havebrug, at han modtog syv ærespræmier og 23 førstepræmier for sit arbejde. Dertil kommer 42 dyrskuepræmier for besætningen. Desuden var han ivrig biavler.

RASMUS JENSEN RASMUSSENS kone var på grund af nervegigt så svagelig, at hun ikke kunne være med i landbrugsarbejdet.

Fattig enkes gård blev mønsterlandbrug

Gårdbestyrer RASMUS PETER RASMUSSEN,
Tvenstrup, Odder sogn – Store bæger 1936

RASMUS PETER RASMUSSENS historie er usædvanlig, fordi han ikke udførte arbejdet for sig selv eller egen familie. Han kom som 30-årig i 1890 til en enkes gård som bestyrer. Gården var stærkt for-gældet, markerne forsømte og bygningerne gamle. Der var seks børn, hvoraf den mindste kun var fire år. De økonomiske kår var yderst dårlige, så

RASMUSSEN måtte lade sin løn stå og oven i købet skyde til af egne sparepenge!

Ved fantastisk slid fik han rettet gården op, så den blev et mønsterbrug – navnlig gjorde han sig gældende i kvægavlsarbejdet. Gælden blev betalt, og børnene fik hver arv efter moderen, da hun døde. Et af hendes børn – en ugift datter – overtog gården, som da var 62.000 kroner værd. RASMUS PETER RASMUSSEN fortsatte som bestyrer for datteren, og det var hende, der indstillede ham til selskabet, som tildelte ham sølvbægeret i 1937. RASMUSSEN giftede sig aldrig, men forblev hele sit liv på den gård, han kom på i sin ungdom.

Den jyske hests store tid

Statskonsulent AUGUST MADSE ERNST KJÆR,
Kongsvang – Største bæger 1946

AUGUST KJÆR, der blev landbrugskandidat i 1901, var statskonsulent i hesteavl, da han fik selskabets største sølvbæger. Aksel Milthers skrev i Dansk Biografisk Leksikon om KJÆR bl.a.:

„Fra sin ungdom var han påvirket af den stærke interesse for hesteavl, der var almindelig blandt landmændene på hans hjemegn, og hans evner blev tidligt taget i brug på dette felt. Efter forslag af statskonsulent J. Jensen blev det 1901 af De samvirkende jyske Hesteavlsforeninger overdraget ham at foretage en undersøgelse, hvis resultater offentliggjordes 1903 i „Oversigt over Hoppefamilier indenfor den jyske Race“, som vandt megen anerkendelse. 1906 tog KJÆR dyrlægeeksamen, praktiserede nogle år som dyrlæge i Ringsted, men vendte atter tilbage til hesteavl, da han 1909 ansattes som statskonsulent J. Jensens medhjælper ved udarbejdelsen af hoppestambogen. Desuden var han 1909-19 konsulent og fra 1912 også forretningsfører for De samvirkende jyske Hesteavlsforeninger, 1917-20 tillige konsulent i hesteavl for Foreningen af jyske Landboforeninger. Fortsat grundigt studium af hesteavl her hjemme og i lande, hvor hesteavl står højt, gav ham en sådan indsigt i avlsarbejdet, at han var selvskreven til at afløse J. Jensen, og da denne trak sig tilbage 1919, blev KJÆR udnævnt til statskonsulent for den svære hesteavl og stambogsfører for heste af jysk race. På dygtig måde har han fortsat det af J. Jensen påbegyndte arbejde med stadig forbedring af den jyske hest. Hans ord har vægt blandt landmændene, og ikke mindst i den for hesteavl vanskelig periode efter krigen og under de senere eksportvanskeligheder har han haft betydning ved at holde troen på fremtidsmulighederne oppe. Han har derfor en stor andel i, at den jyske hesteavl står med så godt materiale, som tilfældet er“.

RANDERS AMT

CHRISTEN ALBERG, Hørning	1804	Boelsmand JENS SØRENSEN ALLERMAND,	
Skoleholder JENS NIELSEN, Vivild	1804	Kastbjerg	1852
Husmand SØREN ANDERSEN, Kansted mark	1807	Parcellist JENS JENSEN RØNDE, Rødager	1854
Gartner CHRISTIAN EHRENREICH, Gesing	1809	Parcellist PEDER JENSEN VESTER, Homaa hede	1854
Gårdmand LAURS PEDERSEN KRARUP, Nørager	1809	Jordbruger JENS INGILDSSEN, Mørke	1856
Gårdmand MATHIAS MELCHIOSEN, Vivild	1809	Fhv. skolelærer JENS NIELSEN, Udbyneder	1859
Husmand ESPEN ANDERSEN BACHE, Hørning	1814	Gårdejer JØRGEN CHRISTENSEN MØLLER,	
Boelsmand NIELS PEDERSEN, Vivild	1818	Glæsborg	1860
Gårdmand LARS ROED JENSEN KONGE,		Husmand NIELS CHRISTENSEN BUUS, Todbjerg	1861
Veggerslev	1826	Husmand JØRGEN JØRGENSEN PALLISEN, Dråby	1865
Husmand PEDER JENSEN BUCH, Veggerslev	1827	Havedyrker PEDER CHRISTIAN JUSTESEN,	
Selvejergårdmand RASMUS ANDERSEN, Voldum	1830	Sdr. Hvorum	1872
Fæstegårdmand CHRISTEN RASMUSSEN, Voldum	1830	Boelsmand FRANTZ RASMUSSEN GISSEL, Ørum	1875
Boelsmand NIELS MØLLER, Homaa	1833	Boelsmand PETER SØRENSEN, Ørum	1877
Smed DAVID PALLESEN, Homaa	1833	Forpagter RASMUS RASMUSSEN, Marie	
Gårdejer JØRGEN BLACH, Ødum	1839	Magdalene	1881
Gårdfæster JENS CHRISTENSEN, Voldum	1842	Skolelærer CHRISTENSEN, Draaby	1888
Selvejergårdmand ALBRETH ANDERSEN, Vorup	1845	Gårdejer ANDERS NIELSEN, Vester Tørslev	1915
Boelsmand JØRGEN SØRENSEN, Bregnet	1845	Proprietær AAGE NIKOLAISEN, Aalsø	1952
Gartner CHRISTEN SØRENSEN, Gammel sogn	1848	Konsulent, gårdejer N. POULSEN PEDERSEN,	
		Skørring	1954

Præsten var Albergs havevidne

CHRISTEN ALBERG,
Hørning – 4. bæger 1804

Det hedder i 1805 i Berlingske Tidendes præmieliste for 1804, at CHRISTEN ALBERG „har anlagt 3 smaa Hauger tilsammen af Størrelse 4100 Kvadrat-alen, hvori han i 1804 har avlet af forskellige Slags Kiøkkenvæxter saa meget, at han foruden det til egen Husholdning forbrugte har solgt for 24 Rigsdaler – i Haugen er plantet 10 Stk. Frugttræer, hvilket alt er velbevidnet af Præsten, Hr. Hvid“.

Lærte 12 drenge at regne og skrive

Skoleholder JENS NIELSEN,
Lystrup, Vivild sogn – 6. bæger 1804

JENS NIELSEN, der ikke var lærer, fik sølvbæger for sin undervisning af 12 drenge i tre år. I Berlingske Tidendes præmieliste i 1805 hedder det, at han „underviste 12 Drenge i at skrive og regne samt at skrive ortographisk, hvilket er velbevidnet af Sognepræsten Hr. Berg. . .“.

Ryddede lyngbanker med sin spade

Husmand SØREN ANDERSEN,
Kansted mark – 5. bæger 1807

SØREN ANDERSEN havde nogle lyngbanker. „Af disse har han med Spaden opgravet og ryddet 4½ Tønde Land“. Han udtørrede også en mose og anlagde to haver, „i hvilke avles Kaal, Kaalrabi og Kartoffler“.

Præmie for peberrod-avl

Gartner CHRISTIAN EHRENREICH,
Gesing sogn – 4. bæger 1809

CHRISTIAN EHRENREICH belønnedes for at have avlet 2413 pund peberrod i årene mellem 1807 og 1808, oplyser selskabets bøger fra år 1811.

Morads blev godt høareal

Gårdmand LAURS PEDERSEN KRARUP,
Nørager sogn – 6. bæger 1809

LAURS PEDERSEN KRARUP gravede i årene 1805 og 1806 289½ favne grøfter og udtørrede 4½ tønde land. „Mosen, som tilforn var et Morads, kan nu afbenyttes til Tørveskiær, og tillige er derpaa i Aaret 1807 avlet 4 Læs Høe“.

Kornland i tidligere mose

Gårdmand MATHIAS MELCHIOSEN,
Lystrup, Vivild sogn – 6. bæger 1809

I selskabets skrifter står følgende begrundelse for, at MATHIAS MELCHIOSEN fik sit sølvbæger: „... har gravet 250 Favne Grøfter i Aarene 1805 og 1806, hvorved en Mose af 4½ Tønde Land er blevet udtørret . . .“. Mosen kunne bagefter benyttes til bl.a. kornavl.

Lærte fra sig om humle og have

Husmand ESPEN ANDERSEN BACHE,
Dyrholmen, Hørning sogn – 5. bæger 1814

ESPEN ANDERSEN BACHE var jordforbedringsmand. Han opførte bl.a. 160 favne stengærder. Han fik imidlertid også sit sølvbæger, fordi han underviste „adskillige af Bondestanden“ i humleavl og have- dyrkning.

Fire års sommerstaldfodring

Boelsmand NIELS PEDERSEN,
Lystrup, Vivild sogn – 6. bæger 1818

Om NIELS PEDERSEN står der i selskabets håndskrevne protokol, at han fire år før belønningen med sølvbæger indførte sommerstaldfodring, som han i 1817 havde bragt så vidt, at den omfattede to køer, en kvie og et svin.

Han læste sig til urternes hemmelighed

Gårdmand LARS ROED JENSEN KONGE,
Veggerslev – 4. bæger 1826

„En ung Bondemand ved Navn LARS ROED JENSEN KONGE. . . har uden at være oplært af nogen Gartner, alene ved flittig Læsning i Mansa's Havebog, erhvervet sig en udbredt Indsigt i Fremgangsmaaden ved Dyrkningen af næsten alle de Planter, der ere Gjenstand for den huuslige Oeconomie“. – Han omdannede et større areal tarvelig jord og sump til en „skøn og frugtbar Have“, hvor han dyrkede køkkenurter, som blev afsat i Grenå og omegn. Han avlede også frø og drev en planteskole med frugttræer.

Families flittige fabrikation af bånd

Husmand PEDER JENSEN BUCH,
Veggerslev – 6. bæger 1827

Indberetningen fortæller: „PEDER JENSEN BUCH i Veggerslev ved Grenaae har i den sildigere Tid ernæret sig og Familie ved at fabrikere uldne Baand eller saakaldte Skruebaand, som have fundet betydelig Afsætning, da de ere af god Bonitet og sælges til meget billigere Priser end de fra Udlandet indførte. Af saadanne Baand har han ved sin Kones og en 14-aarig Datters Hjælp i 1826 forfærdiget 3049 Alen. Baandene gives de meest brugelige Couleurer“.

Heldigt arbejde under trange kår

Selvejergårdmand RASMUS ANDERSEN,
Hvalløse, Voldum sogn – 5. bæger 1830

RASMUS ANDERSEN havde ringe kår og „en talrig Børneflokk“ at forsørge, men „har hæderligen stræbt fremad“. Blandt hans bedrifter som en flittig, iderig landbruger, der gav sig i kast med store arbejder på sin ejendom, var, som det hed i 1829:

„Gaardens Besætning, som før havde været ringe og maadelig, har han nu bragt til mere end det dobbelte Antal, der endog er over det, som de øvrige Byemænd holde paa dobbelt saa meget Hartkorn“.

Sølv til mand, smørkærne til kone

Fæstegårdmand CHRISTEN RASMUSSEN,
Voldum sogn - 3. bæger 1830

Om CHRISTEN RASMUSSEN siges i selskabets „Efterretning“ fra 1830, at han „har givet et mønstergyldigt Exempel paa, hvorledes en forfalden og forsømt Gaard ved stadig Flid, Orden og Tænk-somhed kan sættes i fortrinlig Stand. Hvad han har foretaget, er saa meget roesværdigere, som han er Hovbonde. Som en Opmuntring for hans særdeles vindskibelige Kone skjænkede Selskabet hende en Smørkjærne“.

To fik sølvbæger for svingplove

Boelsmand NIELS MØLLER,
Homaa hede - 4. bæger 1833

Smed DAVID PALLESEN,
Homaa by - 4. bæger 1833

NIELS MØLLER forfærdigede i løbet af seks år 63 svingplove, „som have vundet Bifald i hans Egn“. DAVID PALLESEN, som beslog et større antal svingplove, fik sit sølvbæger samtidig med MØLLER.

En dygtig opdyrker, der tog mange andre opgaver op

Gårdejer JØRGEN BLACH,
Tostrup, Ødum sogn - 3. bæger 1839

JØRGEN BLACH dyrkede 60 tønder land bakkede jorder, som han tilførte 10.000 læs mergel. Han indførte en forbedret drift, avlede 400 til 500 tønder kartofler årlig og holdt „mere end dobbelt Besætning imod Bymændenes, tildeels ved Hielp af Sommerstaldfodring. Han har røddet Steen og Krat, hegnet og plantet, forbedret sin Eng, lagt Vind paa Havedyrkning; opført en Teglovn, hvori ad Gangen brændes 40.000 Steen, og fra hvilken han blandt andet leverer Fliser, Brøndsteen etc., ligesom han og til Kiøbenhavns Vandvæsen har indsendt Prøver af brændte Leerrender, af hvilke han desuden har solgt endeel til flere Kiøbstæder. - Han tilvirker og sælger megen Miød, tildeels af egne Bier“.

Hoverigørende gårdfæsters gerning som læremester

Gårdfæster JENS CHRISTENSEN,
Clausholms gods, Voldum - 3. bæger 1842

„Hoverigørende Gaardfæster JENS CHRISTENSEN udmærke sig særdeles som Ager- og Havedyrker og har gjort sig fortjent af sin Egn baade ved det Exempel, han i begge Henseender har givet, og ved sin Redebonhed, hvormed han har ydet sin Bistand til de mange Landboere, som henvende sig til ham om hans Raad og Veiledning. . . Som Beviis paa hans sieldne Sands for at udbrede Kundskaber i sin Kreds kan tiene, at han i flere Aar han ledet Aftenskole for Byens confirmerede Ungdom og paa den Maade stræbt at oplyse samme om et forbedret Agerbrug, om Dyrkning af mindre almindelige Væxter, saasom Raps, Kommen og Hør, som han selv længe har lagt Vind paa, tildeels i det større; om Havevæxten m.v. - Fra sin ikke ubetydelige Bogsamling har han velvillig gjort Udlaan til Egnens Beboere“.

En pioner ved Gudenåen

Selvejergårdmand ALBRETH ANDERSEN,
Vorup - 3. bæger 1845

Om modtageren af dette sølvbæger fortælles i selskabets bøger fra 1845:

„ALBRETH ANDERSEN har udgrøftet, planeret og giødsket en fraliggende Kiærlod paa 15 Tønder Land, bestaaende tilforn af opravet Tørvejord, Tuer og Banker, men nu forvandlet til frugtbar Eng, som han i flere Aar har for største Delen benyttet til Sommerstaldfodring for 16 Køer, til hvilke han paa Loden har opført en Stald med Meieri-Indretninger. Flere Tusinde Læs Giødning, som paaførtes Engen, ere kiøbte i Randers. Ogsaa en Mængde Kaal har han derpaa dyrket. Han var den af Byens Beboere, som først begyndte med Opdyrkningen af deres, tidligere i raa Tilstand henliggende Kiærstrækninger langs Gudenaa, og hans Exempel har bevirket disses Udgravning“.

og bedre Benyttelse, hvorved Høavlen er tiltaget saaledes, at flere Gaardmænd nu holder det dobbelte Antal Kær imod før. – En Lod ved Gaarden paa 4 til 5 Tønder Land har han indfredet med levende Hegn af Hvidtorn etc. og benyttet til Sommerstaldfodring for de hjemmeværende Kreature, hvorved han har kunnet forøge sin Besætning betydeligt. En Udlod paa over 8 Tønder Land har han ligeledes indhegnet samt udvidet sin Have og deri plantet omtrent 100 forædlede Frugttræer. – I Aaret 1842 bekostede han anlagt ved sin Gaard en 42 Alen dyb Brønd, hvis Afbenyttelse han under indtrædende Vandmangel indrømmer Byens øvrige Beboere“.

Rig afgrøde blev hans møjes løn

Boelsmand JØRGEN SØRENSEN,
Følle, Bregnet sogn – 2. bæger 1845

JØRGEN SØRENSEN udmærkede sig som en særdeles driftig ager- og havedyrker. Med hakke og spade befriede han sin jord for sten og krat. „Den omhyggeligt rensede Jord lønnede hans Møie med rige Afgrøder“. – „En vigtig Hiælp til sin talrige og tildeels svagelige Families Underhold har denne utrættelig stræbsomme Mand tillige erhvervet ved flittig og kyndig Dyrkning af to Haver“.

Lærte andre at plante og avle frugt

Gartner CHRISTEN SØRENSEN,
Vester Hesseldal, Gammel sogn – 4. bæger 1848

CHRISTEN SØRENSEN indhegnede ved sin ejendoms tiltrædelse i 1826 2½ tønde land have „og har siden stadigen arbejdet paa ei blot at frembringe Jordfrugter, men ogsaa Træer; der findes saaledes nu i hans Have 300 forædlede Frugttræer og omtrent 800 vilde Træer; desuden vedligeholder han en Planteskole, hvorfra han aarlig afhænder baade forædlede og vilde Træer. Det maa være en vigtig Anbefalingsgrund, at C. SØRENSEN er Bonde og skal væsentligen leve af sin Avling, men desuagtet har anvendt saa megen Flid og saa mange Bekostninger paa at danne sig en betydelig Have, hvori aarlig opelskes mange Træer, og derved giver denne for Bondehaver og Træplantning aldeles blottede Egn et følgeværdigt Exempel, som ikke kan være uden gavnlig Indflydelse. Ved sin Planteskole har han navnlig forskaffet Egnens Beboere megen Lettelse i unge Træers Anskaffelse“.

Sjældent mod til at overvinde hindringer

Boelsmand JENS SØRENSEN ALLERMAND,
Skindborg, Kastbjerg sogn – 2. bæger 1852

„Denne udmærkede, dygtige og stræbsomme Bonde“, der bl.a. indrettede smedie, teglværk og kalkbrænderi, samtidig med at han opdyrkede 40 tønder land hede, kær, mose og ellekrat og firedoblede sin besætning, fik dette vidnesbyrd i selskabets årsberetning for 1852: „Det er i sær ved en høj Grad af personlig udholdende Anstrengelse og ved en forstandig Anvendelse af sine Kræfter, at han i en forholdsvis kort Tid har faaet saa meget udrettet, og han har derved viist et sjældent Mod til at overvinde Hindringer, navnlig naar sees hen til, at den Hiælp han behøvede, var under Krigen vanskelig at faae. Han har i flere Retninger givet et mærkeligt Exempel paa, hvad en begyndende Landmand selv med tomme Hænder kan udføre ved utrættelig og skionsom Driftighed, et Exempel, der ogsaa har viist sig virksomt iblandt hans Standsfæller“.

Han udførte stort arbejde „kun ved Hiælp af en Dreng“

Parcellist JENS JENSEN RØNDE,
Horstved hede, Rødager sogn – 5. bæger 1854

JENS JENSEN RØNDE købte i 1848 en ubebygget, med lyng bevokset hedelod på 70 tønder land, hvoraf tre-fire tønder land var opdyrket, men ikke besaaet. Der fandtes en mængde tuer og sten, som for størstedelen blev ryddet. Bygningernes opførelse og jordens opdyrkning havde han efterhånden fremmet, „og den sidste er nu paa lidet nær fuldført. Lodden har han udgrøftet og paaført den 5.500 Læs Mergel fra en Grav, hvor Vandet maatte bortskaffes ved Haandkraft“.

„I de første Aar maatte han købe Foder, men har nu Husene fyldte og Korn i Hæs. Han dyrker bl.a. med Held Raps og Hvede. Nu holder han to Hopper med Føl, to Trækstude, syv Køer og 12 Faar. Den af ham anlagte med Steendige indhegnede Have udmærker sig ved Orden, der sjældent findes ved Egnens Bondehaver; en anden Have er paa-begyndt ved Opførelse af Hegn og Plantning af Lætræer. Alt ved Stedet udført Arbejde er saa godt som besørget af ham personlig, kun ved Hiælp af en Dreng“.

Fjernede tusinder af sten, kørte

10.000 læs mergel

Parcellist PEDER JENSEN VESTER,
Homaa hede - 5. bæger 1854

PEDER JENSEN VESTER købte i 1847 en parcel, 48 tønder land på Homaa hede. Den var uden bygninger og besætning, følgelig uden foder og gødning; af arealet var kun 12 tønder sædeland tidligere opdyrket, men selv deraf var en del påny blevet lymbegroet.

„Lodden var ligesom besaaet med Steen, hvorfra han har røddet en stor Mængde, der er anvendt til Hegn; desuden har han opført 500 Favne Jorddige, beplantet med Piil. Jorderne har han paakiørt 10.000 Læs Mergel. Dette Arbeides Besværlighed kan skiønnes deraf, at 7.000 Læs Jord maatte afrømmes Gravene, inden Mergelen naaedes; den forstanlagte Mergelgrav maatte han opgive formelst Væld.

Ved de af ham paa Lodden opførte Bygninger har han gravet en god Brønd med Pumpe, hvorved maa bemærkes, at det er vanskeligt at finde Vand paa Homaa Hede. Fremdeles har han anlagt en Have, forsynet med Hegn og Frugttræer. Paa Stedet holder han nu 2 Heste, 2 Trækstude, 10 Køer, 5 Ungdyr og 11 Faar.

Ifølge den forrige Eiers Erklæring er denne Parcelgaard at regne blandt de bedste og i kortest Tid opdyrkede Eiendomme paa bemeldte Hede. Den hele Bedrift vidner om Flid, Orden og Tænksomhed“.

Forvandlede to ejendommers rå jord til frugtbarhed

Jordbruger JENS INGILDSSEN,
Ommestrup, Mørke sogn - 3. bæger 1856

„Denne vindskibelige Mand gav to Steder et følgeværdigt Eksempel“.

Først i Hvilsted ved Aarhus, hvor han havde 7½ tønder land. „Denne Lod, som var i ganske raa Tilstand, bragte han ved skadeligt Vands Afledning, Merlgling og Dyrkning til en høj Grad af Frugtbarhed“. Dernæst fra 1850 i Ommestrup, hvor han erhvervede „en raa Lod paa 27½ Tønde Land, som næsten ene var blevet anvendt som Græsning, og hvis Jord, bestaaende af seigt Leer, vare vanskelig at behandle“.

„Med egen Haand gravede han flere Tusinde Alen Grøfter, paa passende Steder anlagde han dækkede Grøfter, fyldte med Steen, Riis og Tang, paakiørte

Jorderne 4.000 Læs Mergel, som fremskaffedes med megen Besvær, da den laae i en Bæk fire-fem Alen under Jorden, og bortrøddede en mængde Sten og Trærødder. Huller og Lavninger har han fyldt og jevnet med den af Grøfterne opkastede Jord. Lodden har senere ydet tilfredsstillende Afrøder“.

Skabte grusgrav om til yndig lund

Fhv. skolelærer JENS NIELSEN,
Udbyneder sogn - 3. bæger 1859

I 1836 begyndte lærer JENS NIELSEN et arbejde, der skulle komme til at optage ham resten af livet. Af en stor sand- og grusgrav, tildels bestående af flyvesand, skabte han ved aldrig træt flid et smukt anlæg, endda med bygninger og fiskepark. „Den sieldne Flid og Udholdenhed, hvormed det er lykkedes at fremtrylle en yndig Have og Lund paa et tilforn goldt og øde Sted, har vakt manges Beundring. Skiøndt nu over 72 Aar gammel vedbliver denne vindskibelige Mand med sædvanlig Utrættelighed at forbedre og forskiønne det Hele“.

„Vakte sine omgivers interesse“

Gårdejer JØRGEN CHRISTENSEN MØLLER,
Stenvad, Glæsborg sogn - 4. bæger 1860

J. C. MØLLER har „vakt sine Omgivers almindelige Interesse og bragt en tilforn simpel Ejendom frem til en god Culturtilstand“. Han opdyrkede 20 tønder land kær, opførte smukke, solide bygninger, plantede lætræer og anlagde have. „Det af ham fremstillede gode Exempel vil kunne stifte saa meget større Gavn, som der netop i denne Egn forekommer betydelige, for største Delen dyrkbare, men hidtil i raa Tilstand henliggende Kiær- og Mosestrækninger, som endnu kun have fundet ringe Anvendelse“.

Bidrog til at vække sans for haver og trækultur

Husmand NIELS CHRISTENSEN BUUS,
Todbjerg sogn - 5. bæger 1861

Det var for sin virksomhed for havedyrkningens og træplantningens fremme, NIELS CHRISTENSEN BUUS hædredes af selskabet:

„Ifølge Attester fra vedkommende Forstanderskaber og fra et stort Antal Beboere, navnlig af Voldum og Todberg Sogne, hvor hans Bistand især

har været benyttet, har han opelsket baade Frugttræer og vilde Træer i Tusindviis til videre Udplantning, hvilken han tilligemed Frugttræernes Forædling selv har besørget. Hans omfattende Arbejder i denne Retning ere for det meste lykkedes vel, og da han, i Forhold til sin Stilling og sine Kaar, har bidraget væsentligen til at vække og nære Sands for Have- og Træcultur, er han anbefalet af Amtets Huusholdningsselskab. – Iøvrigt har han ogsaa i en lang Aarrække været behjælpelig ved Kommendyrkning i mange Bønderhaver, hvormed han ligeledes har havt Held".

Hentede sin fremtid op fra havet

Husmand JØRGEN JØRGENSEN PALLISEN,
Boeslum strand, Draaby sogn – 4. bæger 1865

J. J. PALLISEN fæstede en tønde land øde jord ved Boeslum strand, „det bare Sand, med store Huller, og en høi Skrænt, omtrent een Tønde Land, bevoxet med Tjørnekrat". I en stensat indskæring i den stejle skrænt byggede han sit „Vaaningshuus og desuden et Udhuus opført af Kampesten, som han og hans Kone bragte op fra Havet og transporterede paa Trillebør". Han anlagde ålegård 40 alen ude i vandet, fjernede skræntens tjørn, hakkede og gravede den, da den var for stejl for ploven. Strandlodden jævnedes han „og den yder nu mange Fold". Han lejede endnu en stor skrænt, som han også opdyrkede.

En erklæring fra Randers Amtshuusholdningsselskab sagde „at det her udførte ei blot har bragt den paagjeldende i en hæderlig og selvstændig Stilling, men ogsaa maa antages at have en gavnlig Betydning som et fremtrædende Exempel paa, hvad der kan udrettes med ringe Pengemidler, naar der arbeides med Udholdenhed, Orden og Tænk-somhed".

Skabte en have til læ og pryd

Havedyrker PETER CHRISTIAN JUSTESEN,
Sdr. Hvorum sogn – 6. bæger 1872

P. C. JUSTESEN havde tidligt lyst til havevæsen, og fra 1865, da han kom hjem fra militærtjeneste, anvendte han al sin fritid på at forbedre sin sted-fars og husbonds store have. Det lykkedes i den grad, at selskabet i 1872 skrev, „at Haven er nu baade til Læ og Pryd for Gaarden. . . JUSTESENS ualmindelige Interesse for Havevæsen er saa meget mere paaskjønnelsesværdig, som han kun har havt sine Fritimer til at bringe Haven i Orden og aldrig har været i Gartnerlære, men selv skaffet sig den fornødne Indsigt, navnlig fra sit Ophold paa Fyen under Krigen".

En stenhuggers flid gjorde areal større og alt bedre

Boelsmand FRANTZ RASMUSSEN GISSEL,
Ramten hede, Ørum sogn – 6. bæger 1875

FRANTZ RASMUSSEN GISSEL købte 1866 en parcel på 65 tønder land, „hvoraf vel to vare opdyrkede, men i saa daarlig Drift, at næsten Trediedelen atter var bleven bevoxet med Lyng, og at der kun kunne holdes to Stude, en Ko og seks Faar, og der kun avledes 20 Traver Korn. Han var uden Driftskapital og maatte i Begyndelsen jævnlig for at dække Udgifterne til Ejendommens Opdyrkning og Besætning ty til sit forudms Haandværk, Stenhuggeri, men ved en stor Udholdenhed og rastløs Flid er det dog i de senere forløbne 10 Aar lykkedes ham at opdyrke de 44 Tønder Land, der laa i Hede, at mærgle 51 Tønder Land, opføre 34 Fag Hus af Grundmur, og anskaffe sig en tidssvarende Besætning, der nu bestaar af to Heste, to Trækstude, seks Køer, to Kvier, otte Stykker mindre Ungkvæg, 12 Faar og fem Svin".

Begyndte uden indbo og ejendele

Boelsmand PETER SØRENSEN,
Ramten hede, Ørum sogn – 5. bæger 1877

„Boelsmand PETER SØRENSEN modtog i 1858 i Medgift med sin Kone 39 Tønder Land ubebygget og uopdyrket Jord, som var Arvefæste under Ørbækgaard. Selv havde han som Karl opsparet sig et Par Hundrede Rigsdaler, men iøvrigt havde han hverken Indbo eller andre Ejendele, da han tog

fat paa Jorden, som væsentlig bestod af lynggroet Hede, belagt med store Sten, og af Moser, der tildels vare utilgængelige paa Grund af Vandstand. Efterhaanden fik han opført Bygninger og opdyrket al Jorden, saa at han i 1877 holdt en Besætning paa to Heste, otte Køer, tre Ungkreaturer, otte Moderfaar og en Væder, og paa Ejendommen hvilede ingen Gæld“.

En forpagters prisværdigt store indsats

Forpagter RASMUS RASMUSSEN,
Grønholt, Marie Magdalene sogn – 5. bæger 1881

RASMUS RASMUSSEN forpagtede i 1868 Grønholt med 200 tønder land, hvoraf kun 30 af den simpleste jord var opdyrket. I 1881 var 170 tønder land under plov, „hvoraf det halve Areal er opdyrket Mose, paaført 4.000 Læs Fyld aarlig i ni Aar foruden Mergel. Fra den højere liggende Mark, der er meget stenrig, er efterhaanden opbrudt og bortkjørt 3.000 Læs Sten. Der kjøres en stor del Tørvejord i Møddingen og Marken“. Nu holdtes en firedobbelt så stor kvægbesætning.

„Alt bærer umiskjendelige Vidnesbyrd om en sjelden Flid, Udholdenhed og Dygtighed, og af en gold Hede har RASMUS RASMUSSEN for Størstedelen ved egne og Hustruens Kræfter skabt en efter Forholdene smuk Landejendom, og hans Virksomhed er saa meget mere prisværdig, som han kun er Forpagter, og Forpagtningstiden udløber om to Aar“.

Påpasselig lærer i skole og i mark

Skolelærer CHRISTENSEN,
Draaby sogn – 3. bæger 1888

Skolelærer CHRISTENSEN gennemførte en meget intensiv drift af sin skolelod. Den var kun seks tønder land af middelgod beskaffenhed; desuagtet holdt han en hest og seks køer. Dette var kun muligt ved meget omhyggelig dyrkning og påpasselighed på alle punkter.

Kalø Vigs Landboforening tilføjede i en indstilling, at kreaturerne var i udmærket stand, at der stod en god afgrøde på jorden, at redskaberne var fortrinlige, og at „Lærer CHRISTENSEN, skjøndt han personlig ofrer megen Tid paa Dyrkningen af sin Jordlod, efter de omboendes Dom ikke forsømmer sin Skolegjerning“.

Familie blev en egns banebryder

Gårdejer ANDERS NIELSEN,
Vester Tørslev sogn – Store bæger 1915

I 1882 giftede ANDERS NIELSEN sig. Han og hans kone ejede 5–600 kr., som de satte i et lille hus med fem tønder land uopdyrket hede. Han brød lyngen, købte mere hede, og i 1914 havde han 65 tønder land fortrinlig jord og nye bygninger. Han var begyndt uden dyr, men nu havde han 35 stykker kvæg, fire-fem heste og 25 svin, og hans økonomi var særdeles god.

Ægtefællerne fik ni børn; de seks levede, da deres far fik det store sølvbæger. Selskabet skrev i årsberetningen:

„Det maa betragtes som et kolossalt Arbejde, denne Familie her har udført, og ANDERS NIELSEN maa siges at være en Banebryder for sin Egn i Henseende til rationelt og økonomisk Hedebrug. Familien nyder megen Agtelse og beundres for det opnaaede Resultat“.

Førende mand i landbrug uddannede også 300 unge

Proprietær AAGE NIKOLAISEN,
Kejsegaarden, Aalsø – Største bæger 1952

Da AAGE NIKOLAISEN modtog selskabets højeste udmærkelse, havde han i en menneskealder været en førende skikkelse inden for dansk landbrug. Han var i 1952 75 år gammel og kunne se tilbage på mere end 55 års aktiv indsats i landbrugsfagligt arbejde. Han var kun 20 år, da han første gang optrådte som dommer ved et dyrskue, arrangeret af hjemegnens landboforening, og siden da havde han ofret megen arbejdskraft på sin stands dygtiggørelse, alt medens stadig større tillidshverv blev ham betroet. Han sad i en række landbrugsfaglige foreningers bestyrelser og var formand for andre. Han var medlem af Landbokommissionen, af Kornnævnet, af Landbrugsraadet, næstformand for kursusudvalget for landmænd på Teknologisk Institut. Havde han villet det, kunne han være kommet ind i meget mere, ofte blev der rettet opfordring til ham om at lade sig opstille til Folketinget, men AAGE NIKOLAISEN ønskede aldrig at engagere sig hårdere, end at han selv kunne overkomme at lede sin store bedrift. Han evnede at sætte sig i respekt på en måde, som rakte langt udover det sædvanlige. Kejsegaarden, som han købte i 1911 og lagde til sin fødegård, hvorved han i alt kom i besiddelse af 225 tønder land frugtbar agerjord, drev han ikke blot som et mønsterlandbrug, værd at vise frem

for oplysningshungrende gæster, men også som et centrum for unge danske landmænds praktiske uddannelse.

300 unge landmænd var uddannet på Kejsegaarden, da AAGE NIKOLAISEN fik sit sølvbæger i 1952.

Konsulents fine kvæg

Gårdejer, konsulent N. POULSEN PEDERSEN,
Skørring – Store bæger 1954

N. POULSEN PEDERSEN blev landbrugskandidat i 1915 og var fra 1918 konsulent for Randerskredsens fæl-

lesledelse. Både i organisationsarbejdet og i praksis udførte han et fortrinligt arbejde for kvægavlens fremme, og „han har en stor part af æren for, at avlen af rødt dansk malkekvæg står meget højt i Randers amt, dels på grund af hans 22-årige konsulentvirksomhed her, dels fordi han med sin besætning på 9 køer i 1930'erne enten har været blandt de bedste, eller fordi besætningen i flere år har stået som nr. 1 af de jyske tilsynsbesætninger under Forening af jyske Landboforeninger“. Både som konsulent og landmand på sin egen gård i Skørring ydede han en stor indsats, som blev påskønnet.

ÅLBORG AMT

Kattuntrykker PETER HØYBERG SCHIELLERUP, Ålborg	1809	Gårdejer LAURITS SIMONSEN, Øls	1936
Gårdmand NIELS NIELSEN, Ellesthøj	1812	Gårdejer JENS NIELSEN HVIRVELKÆR, Als	1938
Selvejergårdmand RASMUS DAM, Hals	1816, 1829	Gårdejer SØREN LASSEN og hustru, ANNE METTE, Skivum	1938
Gårdbruger JENS JENSEN, Hvorup	1829	Gårdejer KRESTEN VADGAARD, Stenild	1939
INGER CATHRINE LAURSDATTER, Alstrup	1831	Gårdejer JENS CHR. JENSEN ØSTERGAARD, Valsgaard	1939
Gårdmand JØRGEN JACOBSEN, Hals	1833	Gårdejer PETER MYRUP og hustru, Gundersted	1940
Teglværksbestyrer HANS CHRISTIAN KØSTER, Store Astrup	1849	Gårdejer MARINUS LANGELAND, Sønderholm	1942
Husmand SØREN OVERLADE, Outrup	1849	Godsejer OTTO NYMANN, Klarup	1942
Gårdmand ANDERS CHRISTIAN SØRENSEN, Sebber	1850	Gårdejer KRISTEN SVENDSEN ERIKSEN og hustru, Binderup	1943
Fru KIERULF, f. Kielsen, Farstrup	1851	Gårdejer ANTON BUUS, Blære	1947
Fæstehusmand HANS PETERSEN, Vokslev	1861	Gårdejer CHR. CHRISTENSEN SØUDERGAARD, Nibe	1950
Husfæster LARS CHRISTIAN NIELSEN, Solbjerg	1873	Forvalter JENS LAUSTEN MØLLER, Hadsund	1951
Fæstebonde ANDERS JENSEN, Ove	1875	Gårdejer KRESTEN VESTERGAARD, Stenild	1951
Husmand CHRISTEN MOGENSEN, Gislum	1876	Gårdejer NIELS CHRISTENSEN, Vognsild	1952
Husmand POUL SØRENSEN, Gundersted	1880	Godsejer JENS MAARUP, Gudum-Lillevorde	1954
Husmand SØREN NIELSEN, Suldrup	1886	Gårdejer AKSEL STEEN, Blære	1960
Husmand MARIUS TH. JENSEN, Ulstrup	1922	Driftsleder HØRUP NIELSEN, Gudum	1964
Gårdejer CHRISTIAN GLERUP og hustru, Aars	1932		

Skænkede egnens beboere træer

Kattuntrykker PETER HØYBERG SCHIELLERUP,
Aalborg – 1. bæger 1809

Fra 1795, til han fik det største sølvbæger, plan-
tede kattuntrykker PETER HØYBERG SCHIELLERUP
19.517 stk. forskellige træsorter. De 6517 for-
ærede han til egnens beboere uden betaling. Resten
ville han senere, når de var i god vækst, også give
bort. Foruden dette beplantede han en ny kirke-
gård og et lystanlæg, hvortil han selv bekostede
træerne.

En pioner for kartoffelavl

Gårdmand NIELS NIELSEN,
Ellesthøj sogn – 6. bæger 1812

„For Kartoffelavl“ stod der på NIELS NIELSENS sølv-
bæger. Han havde „i en Tid af 17 Aar dyrket Kar-
toffler, hvoraf han i de sidste fire Aar har solgt
aarligen omtrent 200 Tønder“.

Gjorde stor tørvemose brugelig

Selvejergårdmand RASMUS DAM,
Hals sogn – 3. bæger 1816

Sammen med en tjenestekarl gravede RASMUS DAM
i året 1813 1700 alen grøfter. Herved gjorde han
en tørvemose på 13–14 tønder land brugelig. For
denne flid fik han tilkendt selskabets sølvbæger.

16 års slid i mose gav velstand

Selvejergårdmand RASMUS DAM,
Hals sogn – 1. bæger 1829

Et enestående arbejde af RASMUS DAM lå bag til-
delingen af dette sølvbæger. I Hals sogn lå en tørv-
mose, 1000 favne bred i bunden og en halv mil
lang; den var omgivet af utilgængeligt morads. De
mange lodsejere, der var fælles om mosen, havde
så godt som intet ud af den. Men RASMUS DAM
lagde plan for udnyttelse af mosen. I 16 år arbej-
dede han „meest ved egne Hænder og ved Hjælp

af sine to Heste og to Stude“ med anlæg af vej og gravning af grøfter, og „for sine Bestræbelser og Opoffrelser seer han sig nu lønnet med Velstand, foruden at han ved den har gjort det muligt for de øvrige Lodsejere . . . at afbenytte Tørveskjæret med Fordeel“.

Selskabet tildelte DAM sit første sølvbæger.

Viste andre eksempel ved foderavl

Gårdbruger JENS JENSEN,
Uttrup, Hvorup - 4. bæger 1829

Ved at gøde sin jord godt og ved en rigtig driftsplan, han selv lagde, øgede JENS JENSEN sin avl og besætning. Selskabet skrev det år: „Da en forøget Foderavl er af særdeles Vigtighed for Agerdyrkeren, og det af Avlsbruger JENS JENSEN i den Henseende givne følgeværdige Exempel høre til de Sjeldne, tilkjendte Selskabet ham sit fjerde Sølvbæger med Paaskriften: For Flid i Agerbrug“.

Hun gjorde forknyt krat til frodig skov

INGER CATHRINE LAURSDATTER,
Illeris, Alstrup - 4. bæger 1831

INGER CATHRINE LAURSDATTER ejede til sin gård en skovlod på omtrent otte tønder land, „som førhen havde nydt en maadelig Behandling og dessaarsag ei indeholdt stort andet end Krat i forknyt Tilstand. Fredningen af denne Skovlod har hun efter sin Mands Død, som indtraf i 1810, bestandigen fortsat, og istedetfor at her tilforn næsten ingen Oprøede fandtes, indeholder nu Lodden en betydelig Mængde unge Træer, der alle staae i frodigste Væxt, ligesom det Hele vidner om en forstandig, omhyggelig og skaansom Behandling og afgiver et godt Exempel paa Trøpelskning i denne skovløse Egn“.

En iderig, tænksom og flittig mand

Gårdmand JØRGEN JACOBSEN,
Skovsgaard, Hals sogn - 2. bæger 1833

JØRGEN JACOBSEN var en indsigtfuld og driftig landmand, der gav egnen et godt eksempel på rå jords opdyrkning, vandafledning, hørvavl m.v., men det var resultaterne af hans opfindsomhed og snilde,

der vakte Landhusholdningsselskabets opmærksomhed.

I en indberetning om JØRGEN JACOBSENS arbejde hedder det, at han „understøttet af et heldigt Naturanlæg, forenet med Flid, Tænksomhed og mangeaarig Øvelse, har bragt det dertil, at han, uden at være egentligen oplært i Haandværk, har udført en stor Del Arbejder i Træ og Metaller, og de bære alle Vidne om hans Opfindsomhed i det mekaniske Fag. Allerede for adskillige Aar siden byggede han ved sit Sted en hollandsk Mølle, hvori han indlagde tvende af ham selv opfundne Spaan-Sauge, og forsynede baade Kirker og Møller med Tagspaaner“.

Gårdmand Jørgen JACOBSEN forfærdigede også kornrensningmaskiner og opstillede dem på herregårde, han konstruerede landbrugsredskaber, og som murer og tømmer opførte han med held mange bygninger både for sig selv og andre. Han havde „ved sin i en lang Række af Aar med megen Virksomhed udøvede Kunstflid gavnet det Almindelige og gjort sig fortjent af sin Egn“.

Øde og nøgent sted blev prydet med tusinder af træer

Teglværksbestyrer HANS CHRISTIAN KØSTER,
Kyødal, Store-Astrup sogn - 5. bæger 1849

HANS CHRISTIAN KØSTER, der var teglbrænder, senere mester, bestyrer og tilsidst forpagter af Kyødal teglværk, foretog fra året 1836 omfattende og gennemgribende arbejder ved den store hede- og mosestrækning, der hørte til værket, - og „hvor dengang neppe kunne græsses en Ko“.

Hvert år tog KØSTER omkring fire tønder land mose og hede under opdyrkning. Han udgrøftede lave steder „med Sumpgrund“ og overmerglede efterhånden hele arealet. Ved sit beboelsessted anlagde han en stor have „paa et Terrain, hvor man bogstavelig ikke tilforn kunne gaae, formedelst Morads; denne Have er helt igiennem kulegravet, giennemtrukket med dækkede Faskingrøfter samt fuldstændig indhegnet og beplantet. Alt staaer her i frodig Væxt“.

KØSTER plantede langs kørevejen på begge sider af teglværket allétræer, der „lykkedes meget godt“, han jævnedes grus- og lyngbanker, beplantede dem og stak gange ud, „saa at nu paa dette tilforn aldeles øde Sted findes flere Tusinde Træer og Buxvækster i fuld og kraftig Udvikling - til sand Prydelse for denne tidligere saa nøgne Plet“.

Husmand skildrede sit liv:
„Stræberen som Agerdyrker“

Husmand SØREN OVERLADE,
Braarup, Outrup sogn – 5. bøger 1849

I 1835 bevilgede Landhusholdningsselskabet husmand SØREN OVERLADE en understøttelse på 100 rigsdaler, der ydedes over fem år, og to år efter skænkede selskabet ham en let sving-plov. I 1849 indsendte SØREN OVERLADE til selskabet en udførlig skildring af sit liv under titlen: „Stræberen som Agerdyrker“.

OVERLADE berettede på en jævn og fordringsløs måde, der indgød tillid, om sit ofte møjefyldte liv og sit utrættelige, men derfor også omsider frugtbringende virke. Det hele røbede en mønsterværdig driftighed og „højest agtværdig Tænkemaade“, heder det i selskabets kommentar.

Hans far var en fattig fæster af et jordløst hus i Overlade under Biørnsholm gods. Han „blev tidligt ledet til Vindskibelighed“ og siger:

„Gud glæde mine retsindede Forældre, at de lod mig lære Flid i Stedet for Dovenskab. Fliden ernærer sin Søn“. For at føje faderens ønske lærte han skræderi, hvormed han kummerligt ernærede sig i sine yngre år, mens hans hu stod til at blive agerdyrker. Han fortæller fra den tid:

„Ved at jeg som Landsbyskræder kom mange Steder, havde jeg den Lykke, at der kom mig imellemstunder en lærerig Bog i Hænde. Den laante jeg, og den var min Lyst. Den læste jeg, naar mine Lige gik til Leeg og Dands og Kortspil, som vare tomme Fornøjelser for mig. Naar jeg blev begjært at spille Kort, sagde jeg: Ja, naar vi faae et Spil, hvor vi alle kunne vinde, saa spiller jeg med, ellers ikke, thi tabe Penge vil jeg ikke, og vinder jeg, saa er det jo fra min Medspiller; ham vil jeg give dem tilbage, og saa er kun Tiden spildt, som er det kostbareste af alt – den kommer aldrig mere tilbage. – Jeg brugte i det Sted min Bog, som jeg næsten altid havde i Lommen, og jeg tør sige, at jeg af de Bøger, jeg laante, har indhentet mange gode Lærdomme“.

Efter endt soldatertid tog han tilbage til sin hjemstav, hvor han 29 år gammel erhvervede et hede-sted, hvis tilliggende han senere fik udvidet ved køb til i alt 20 tønder land mosejord – for størstedelen et morads, som hverken kunne bære mennesker eller kreaturer.

Ved udgrøftning, afgravning af tuer og rødder, ved jordblanding, rydning af vidjer og sten lykkedes det ham efterhånden at få jorden i dyrkbar stand. Først brugte han kun spade og skovl, så trak hans kær ploven, indtil han fik råd til at få en hest.

Jorden bragte han i kraft ved aske-gødning og staldfodring, engen forbedrede han ved overrisling og skånsom drift.

SØREN OVERLADE kunne, da han begyndte på den fattige moselod, ikke holde to kær uden at købe foder til dem. Da han fik sølvbægeret i 1849, havde han to heste, fem kær, en hel del ungvæg og ti får.

I en indstilling til selskabet hed det: „Endskiønt hans Kone trolig stod ham bi, navnlig ved sin Huusflid, havde han dog i sine trange Kaar en haard og langvarig Kamp at bestaae, især da Sygdom blandt hans Børn en Tid satte ham tilbage“.

Store ting skete på lille lod

Gårdmand ANDERS CHRISTIAN SØRENSEN,
Barmer, Sebber sogn – 6. bøger 1850

En kvart mils vej fra sin ejendom i Barmer havde gårdmand ANDERS CHRISTIAN SØRENSEN en kærlod på fire tønder land. De lå så godt som ubenyttede hen, indtil han besluttede at gøre ende på deres elendige tilstand.

Gårdmand SØRENSEN gravede grøfter, satte hegn op, fyldte sand i kærerne og bragte dem under dyrkning, så lodden i 1850 ydede gode afgrøder under bedre sædskifte end sædvanligt på engen.

Pastor Møller, Barmer, meddelte selskabet følgende vidnesbyrd om „denne vindskibelige Bonde“:

„Med Fornøjelse har jeg set Frugterne af Gårdmand A. C. SØRENSENS Flid og Kyndighed paa Kærlodden. Mens nogle faa Kreaturer rundt omkring paa Naboernes Lodder af lignende Beskaffenhed næppe kunne sultfødes, har denne Mand nu indtaget hele sin Lod i Kornavl. Jorden er i god Gødningstilstand, Udbyttet er baade i Straa og Kjerne meget betydeligt“.

Hun vævede 12.000 alen

Fru KIERULF, født Kielsen,
Hornskovgaard, Farstrup sogn – 5. bøger 1851

Det var i sidste århundrede såre almindeligt, at kvinder på landet klippede får, forarbejdede ulden til garn og vævede stof. Men det var en præstation ud over det almindelige, Landhusholdningsselskabet belønnede, da det gav et sølvbæger til KIERULF, gift med proprietær Kierulf, der ejede Farstrupgaard.

Det var sognepræsterne Pedersen i Farstrup og Møller i Barmer og proprietær Steinthal, Kyø, der

gjorde selskabet opmærksom på fru KIERULF. De tre anbefalede hende „som en forstandig og dygtig Husmoder, der i de 18 Aar, hun har været gift, aarlig har forarbejdet mindst fire Lispund Uld i sit eget Huus, og for største Delen med egne Hænder. Garnet har hun i den sidste Tid selv farvet med et meget tilfredsstillende Resultat“.

I brevet fortaltes også: „Paa to Væve har hun i de sildigere Aar ladet tilvirke i sit Huus paa den ene 6000 Alen Hvergang, Lærred og Dreiel og paa den anden 6000 Alen Bomuldstøier, som, forsaavidt Samme ikke brugtes i Hjemmet, har fundet hurtig Afsætning i Omegnen“.

„Ved sine egne Hænders Gierning“

Fæstehusmand HANS PETERSEN,
Borupgaard, Grydsted, Vokslev sogn -
5. bæger 1861

HANS PETERSEN forvandlede ved grøftning, mergling, jordblanding og planering en indtil da næsten udyrket kærlod på syv tønder land, der for en stor del henlå i dybe grusgrave, til frodig og velbehandlet agerjord, hvorpå han holdt to heste, får og to køer, mens den før kun kunne føde én ko. I indberetningen til selskabet hedder det: „Husets Bygninger har han udvidet ved sine egne Hænders Gierning. Saavel Jordlodden som en af ham anlagt smuk Have har han indfredet med levende Hegn. Ved Indsigt, Flid og Orden, der aabenbare sig i alle hans Foretagender, har han givet et godt Exempel for sine Jevnlige“.

Råd og dåd til plantning og podning

Husfæster LARS CHRISTIAN NIELSEN,
Korup Skovhuse, Solbjerg sogn - 6. bæger 1873

Lyngen på en ca. 24 tønder land stor hedelod blev afbrændt, før LARS CHR. NIELSEN byggede sit hus af sten, han med besvær ryddede og samlede fra den afbrændte hede. Andre sten hegnede han sin have med, og de små sten brugte han til dræning

af et stykke mose. 16 tønder land opdyrkede han til god ager.

Haven brugte han megen flid og tid på. Han plantede mange gode frugttræer, ribs- og solbærbuske og pile- og hylde træer på hegnsvolden. Havens muld blev hentet som overjord fra naboens mergelgrave eller fra grøftebede, og „der er for Frugttræerne bortført et Lag af den skræppe Undergrund og paatrillet Ler blandet med Muld i Stedet“.

I indstillingen, der gav LARS CHR. NIELSEN sølvbægeret, siges: „Ikke blot for sig selv har han virket, men ogsaa hjulpet andre med Raad og Daad til Plantning og Podning, hvilket er af Betydning i en Egn, hvor der tidligere saa godt som Ingen var, der plantede Træer“.

Fortjenstfuldt eksempel „særlig for Vendsyssel“

Fæstebonde ANDERS JENSEN,
Løvdal mark, Ove sogn - 5. bæger 1875

Omkring 1850 fæstede ANDERS JENSEN på livstid to huse med tilliggende jord, mest øde lyngbakker, som han 25 år senere havde dyrket op, så han kunne holde to trækstude, fire køer, to ungstude og 14 får. Han havde bragt jorden i kraft og bygget nye huse.

Det var dog især hans indsats for træplantning, der fortjente opmærksomhed. Han hegnede de to haver med stendiger og læhegn, og han plantede en stor mængde frugttræer og frugtbuske - „hvilket Eksempel særlig for Vendsyssel maa kaldes fortjenstfuldt“, skrev Landhusholdningsselskabets belønningssudvalg.

Hans driftskapital var godt mod og kraftige arme

Husmand CHRISTEN MOGENSEN,
Nyrup mark, Gislum sogn - 5. bæger 1876

CHRISTEN MOGENSEN købte i 1864 en bebygget, men uopdyrket hedelod, hvor der til nød kunne fodres en ko om vinteren med det korn, der avledes på lodden. Uden anden driftskapital end den, der ligger i et godt mod, et par kraftige arme og rask virkelyst, tog han fat på opdyrkningen og havde, da han fik sølvbægeret i 1876, opbrudt, merglet, gødsket og tildels drænet 20 tdr. land hede, hvorpå han nu holdt en hest, fire køer og otte får. „Ogsaa i hans øvrige Levned og Vandel er han en hæderlig og agtværdig Mand“, hed det i sognerådets og landboforeningens indstilling.

Fra rå hede til god jord

Husmand POUL SØRENSEN,
Bjørnstrup hede, Gundersted sogn – 5. bæger 1880

I 1868 købte POUL SØRENSEN to hedeparceller på 22 tønder land i rå tilstand og af ringe beskaffenhed. Han betalte 12 rigsdaler pr. tønde land. For at holde føden i huset arbejdede han de tre dage af ugen hos fremmede og den øvrige tid på sin lod. På denne måde arbejdede han sig sådan frem, at han kunne købe endnu 13 tønder land, hvoraf de 10 var uopdyrkede. I 1879 havde han 18 tønder land jord under kultur, og de blev drevet med stude! Hans besætning var nu en ko, en kvie, to stude og seks får – „og hans Jord er behandlet særdeles smukt“.

Inden han fik selskabets sølvbæger, havde han i fire år fået præmie fra Landboforeningen for Nibe-Løgstør og Omegn.

Opdyrkede 60 tønder land og anlagde planteskole

Husmand SØREN NIELSEN,
Suldrup sogn – 3. bæger 1886

I 1861 købte SØREN NIELSEN for 1600 kroner den ejendom, der senere fik navnet Brunsholm. Den bestod da af en uopdyrket hedelod på 48 tønder land og et tuekær på omtrent 12 tønder land. Der var ingen bygninger. Efterhånden blev heden opdyrket; den fik stærk kalkmergel fra kæret, som også blev planeret og dyrket, udgrøftet og påkørt jord.

SØREN NIELSEN fik opført tilstrækkelige bygninger, og omkring dem beplantede han to tdr. land med løv- og nåletræer. I sin have plantede han gode frugttræer og indrettede en indhegning med bistader. Han anlagde en planteskole på en tønde land, og en grusbunke i marken blev tilplantet med gran og fyr. Hele ejendommen gav et tiltalende indtryk, der vidnede om ejerens dygtighed og iver.

En ledende kraft inden for opdyrkning og udstykning

Husmand MARIUS TH. JENSEN,
Hornum, Ulstrup sogn – Alm. bæger 1922

Med en kapital på 4000 kroner overtog MARIUS TH. JENSEN sin ejendom i 1906, året efter købte han 17–18 tdr. land hede og fire tdr. land kær, alt udyrket, men det blev på få år kultiveret og gav

siden smukke afgrøder og et godt økonomisk resultat.

MARIUS TH. JENSEN tegnede selv sit smukke stuehus, lavede cementstenene, murede alt og var tømrer og lagde tag. En stor lade og kostald var han også håndværker for. Han anlagde en have på en tønde land med 75 frugttræer, men frugtbuske og frugttræer plantedes i kulturer til siderne, så der i „haven“ også var markbrug af foderafgrøder, kartofler, turnips, ærter, sennep, runkelroer, blomster og gulerøder på skift. Haven stødte op til en granplantage.

Selskabets bøger siger: „Foruden at drive sin egen Bedrift mønsterværdigt har MARIUS TH. JENSEN været med til at opdyrke og kultivere ca. 200 Tdr. Land raa Hedejord, som nu er udstykket til fem Småejendomme. I dette store Arbejde har han været den ledende Kraft“.

Træskomand med 12 børn byggede fem gårde

Gårdejer CHRISTEN GLERUP og hustru,
Højgaard, Aars sogn – Største bæger 1932

CHRISTEN GLERUP og hans hustru blev gift i 1889 og begyndte med 400 kroner, de havde sparet op, og 2.600 kroner, de fik i arv, den virksomhed, der gjorde dem til velstående og højt agtede og afholdte mennesker.

De købte en udlod på 33 tdr. land, hvoraf de 23 lå i lyng. Her opførte de hus, mens GLERUP dyrkede heden op og tjente til føden som træskomand. Han erhvervede mere jord og overtog i 1898 en naboejendom, udvidede ved nyt køb arealet, delte så jorden til tre brug, hvert med 60 tdr. land, opførte smukke og praktiske bygninger på dem alle og overlod dem til sine børn. Desuden byggede GLERUP to andre gårde på tidligere hedejord, han havde opdyrket; de blev solgt til fremmede. På denne måde fik CHRISTEN GLERUP opdyrket ca. 150 tønder land hede. I 1913 byggede han Højgaard, hvor ægtefællerne indrettede en meget smuk gård og et dejligt hjem.

Proprietær Aage Nikolaisen, Kejsegården, der var medlem af selskabets belønningsudvalg, skrev i sin indberetning: „Det er et enestående Opdyrknings- og Kultiveringsarbejde, CHRISTEN GLERUP og Hustru har udført. De har født og opdraget en stor Børneflokk – 12 Børn – til dygtige, arbejdsomme Mennesker og samtidig arbejdet sig frem til solid Velstand“.

To voksede op på fattiggård, men deres flid gav rig løn

Gårdejer LAURITS SIMONSEN,
Øls sogn – Alm. bæger 1936

I en tidlig alder måtte LAURITS SIMONSEN og hans senere hustru, Amalie Gerberg, ud at tjene for føde og klæder. Efter en del år som tjenestefolk blev de i 1882 gift og fik ved egen og gode menneskers hjælp en fattig hedelod, som de lagde så meget arbejde i, at det blev til et præmiebrug. I 1897 byttedes saa Ejendommen med den dengang gård i Øls på 42 tdr. land. Besætningen var fire køer og nogle får. Ejendommen kunne ikke føde fårene det første år, uden at der måtte bjærges lyng til hjælp.

I 1935 besøgte Aage Nikolaisen på selskabets vegne LAURITS SIMONSEN, hvis hustru nylig var død, og i hans beretning hedder det bl.a.:

„LAURITS SIMONSEN, som snart bliver 75 Aar, er nu kroget af Slid, men det er også et stort, møjsomt og anerkendelsesværdigt Arbejde, han og hans nu afdøde Hustru har udført. Begge var opfødte på Fattiggaarden, har tjent uden nogen sinde at have kendt til et godt Hjem Støtte, indtil de blev gift. De købte da en Hedelod og byggede for 200 Kroner en Hytte, som de kunde bo i. SIMONSEN gik paa Arbejde for at tjene til Føden og fik ved meget og flittigt Aftenarbejde omsider Heden dyrket op. I 1897 blev ejendommen ombyttet med en forsømt forsømt Gaard, som han endnu besidder.

Denne Ejendom er fra Naturens Haand af meget daarlig Beskaffenhed og stærkt bakket, besværlig i alle Henseender, men ved SIMONSENS og Hustruens store Flid, Kærlighed til Hjem og Jord og Sans for Livets reelle Værdier er der nu vokset en hyggelig og efter Forholdene god Ejendom frem. Det er særlig bemærkelsesværdigt, at der ved alle Skel findes velholdte Læbælter. Fem Tønder Land Bakker omkring Gaarden er tilplantet og danner en smuk Plantage. Marken er fuld af talrige smaa Mosehuller og Lyngbakker, der alle – men ofte med et urimeligt stort besværligt Arbejde – nu er dræ-

net og danner frodige Pletter mellem de magre Bakker.

Det økonomiske Resultat maa kaldes overmaade godt, naar det tages i Betragtning, hvor fattigt de har begyndt, og hvilken karrig Jord de har ofret deres Kræfter paa“.

Beretningen slutter: „SIMONSEN og Hustru har bestandig været agtet fra alle Sider for deres retskafne Vandel og for det ualmindeligt dygtige Arbejde, de har udført. Børneflokket har været stor, men alle er de sat godt i Vej og nyder Anseelse og Agtelse paa Egnen som Landmænd“.

Stort arbejde for det jyske kvæg

Gårdejer JENS NIELSEN HVIRVELKÆR,
Hvirvelkærgaard, Als sogn – Store bæger 1938

I 1896 overtog JENS NIELSEN HVIRVELKÆR ejendommen med en gæld på 17000 kroner. Gården bestod da af spredte parceller med store afstande indbyrdes, men ved forstandige magelæg, køb og salg blev hele marken samlet i en lod omkring bygningerne, ialt 60 tdr. land ager og 22 tdr. land eng.

Stor og solid fremgang blev nået ved dygtighed, flid og sparsommelighed i levemåde. Men så kunne ægtefolkene HVIRVELKÆR også senere hjælpe deres to døtre og fire sønner til „ret store og gode Ejendomme“.

Siden 1896 var JENS NIELSEN HVIRVELKÆR meget virksom inden for kvægavls- og kontrolforeningsarbejdet, for hvilke foreninger han i en menneskealder var formand, og hans indsats i egen bedrift og for andre „var et vejledende Eksempel for Egnens unge Landmænd“. Belønningsudvalgets beretning til selskabet fortæller: „Det, der har gjort J. N. HVIRVELKÆRS Navn bekendt, ja, man kan sige berømt, er hans store Arbejde for jysk Malkekvæg, og dette Arbejde er saa vellykket, at der sikkert er faa Besætninger, hvorfra der er solgt saa mange og gode Avlsdyr som fra hans“.

„En meget Velplejet Bedrift, Velstand og Sans for Skønhed“

Gårdejer SØREN LASSEN og hustru, ANNE METTE,
Lynnerup, Skivum sogn – Store bæger 1938

SØREN LASSEN købte ejendommen i 1898 for 24.000 kroner og udbetalte 1000 kroner. Arealet var på 210 tdr. land, kun 56 var opdyrket, resten lynchede og sur eng. I de første år blev ca. 10 tdr. land plantet til med nåletræer; i 1938 var al jord forlængst

opdyrket, og en stor have med 5-600 frugttræer var anlagt.

Hele gården var da ombygget, laden i 1904, fløjhusene i 1906. Samme år brændte det gamle stuehus, og i et helt år boede familien først i et kogerum i den ny kostald, derefter i et kornmagasin i laden, indtil nyt stuehus var færdigbygget i 1907. Af besætningen i 1939 på 165 dyr var de 13 heste. SØREN LASSEN var sognerådsformand i 16 år, landvæsenskommissær i ca. 25 år for mejeriet og for landboforeningens planteavlsudvalg. Hans hustru og børn, en datter og to sønner deltog altid i arbejdet.

Selskabets belønningsudvalg berettede bl.a.: „Det første Indtryk, man faar, er, at her er en meget velplejet Bedrift, solid Velstand og Sans for Skønhed. SØREN LASSEN er Planteavlsmand, men der staar ogsaa paa Gaarden en meget fin Korthornsbesætning. - SØREN LASSEN og hustru har udført et stort Oprydning- og Plantningsarbejde. Store Arealer er kultiveret op til frugtbar Agerjord, og hvor Kvaliteten var for simpel til Agerbrug, er der plantet, saaledes at al Jord er udnyttet og yder efter Evne“.

Begyndte kl. 3.30 og holdt ikke aften før andre

Gårdejer KRESTEN VADGAARD,
Stenild sogn - Store bæger 1939

„Det er et vældigt Opdyrkningsarbejde, KRESTEN VADGAARD ved eget Slid har præsteret“, fortæller selskabets beretning. „120 Tdr. Land, som tidligere laa værdiløst hen, har han dyrket op, drænet og merglet. Der er nu oprettet fem gode Statshusmandsbrug. Mergelen til hele Gaarden har han selv opkastet af Graven. Gennem en Aarrække i de kraftige Manddomsaar begyndte han om Sommeren Dagen Klokken 3.30 og holdt ikke Aften før andre. KRESTEN VADGAARD er saa godt som nogen Hedeopdyrker, og det økonomiske Resultat har været særdeles fint“.

VADGAARD øvede denne indsats som jorddyrker, samtidig med at han indkøbte værdifulde avlsdyr. Han var en af de første på egnen, der forstod betydningen af et planmæssigt husdyrbrugsarbejde, og han var lige dygtig kvægavler og hesteopdrætter. Gårdens tilliggende var 199 tdr. land; 60 tdr. land var opdyrket, da han overtog den, resten hede og mose. Det store areal fristede den driftige mand, der altid selv tog den hårdeste tørn. Hans hustrus helbred svigtede, de havde fem børn. „Ved solid og stilfærdig Levevis har KRESTEN VADGAARD og hans Hustru erhvervet Standsfælles gode Agtelse“.

„Det var bare at grave Sten op og køre dem sammen“

Gårdejer JENS CHR. JENSEN ØSTERGAARD,
Redsø hede, Valsgaard sogn - Alm. bæger 1939

Da Ane Bertine og JENS CHR. JENSEN ØSTERGAARD blev gift i 1880, overtog de hendes fars hede på 22 tdr. land. Her byggede de sig hus, lade og stald af kampesten, som der ingen mangel var på. „Det var bare at grave dem op, og køre dem sammen“. Ægteparret købte flere gange mere hedeareal og dyrkede jorden op, sa gårdens ager tilsidst talte 64 tønder land. Nyt stuehus byggedes i 1894, besætningen øgedes, jorden kom i bedre og bedre kultur, fordi den fik mergel - der måtte hentes en mil fra ejendommen.

Da JENS CHR. JENSEN ØSTERGAARD fik sølvbægeret, var han 88 år, men „aandslivlig, interesseret og en smuk Repræsentant for den jyske Hedebonde. Hans Arbejde bære Vidnedsbyrd om et Liv i Nøjsomhed og strengt Arbejde, men ogsaa om gode Resultater, han har Grund til at være stolt af og tilfreds med“.

Ville og kunne fuldføre arbejde, som for andre så håbløst ud

Gårdejer PETER MYRUP og hustru,
Højagergaard, Gundersted sogn - Store bæger 1940

Hedebrugets lokalforening anbefalede varmt den indstilling fra Nibe-Løgstør og Omegns Landboforening, der gav PETER MYRUP og hustru Landhusholdningsselskabets sølvbæger. Det fremgik af Hedebrugets brev, at PETER MYRUP var i besiddelse af en sjælden vilje og energi til at tage fat på og fuldføre et arbejde, som for andre så håbløst ud, og det endda sådan, at det blev til fordel for ham selv.

Hvad MYRUP i 1898 tog fat på og fuldførte, var: Opdyrkning af 170 tdr. land hede og tuekær, plant-

ning af fire kilometer læhegn, tilplantning af fire tønder land bakkeskråninger og sandjord, anlæg af urtehave, frugthave og prydhave, bygning af en ejendom på 60 tdr. land og en anden på ca. 50 tdr. land – de blev overdraget en datter og en søn – dræning af 100 tdr. land, mergling af 240 tdr. land, udvidelse af besætningen fra 30 stykker kvæg, „nogle Faar og de nødvendige Heste“ til 140 kreaturer og 25-30 heste – heri medregnet de to udstykkede gårde – samt endelig at bringe alle dyr på gårdene i første klasse.

Alt det lykkedes! PETER MYRUP havde en udmærket og dygtig hustru, der styrede det store hjem og opdrog 10 børn. Han gjorde også et stort arbejde i sogneråd, foreninger og i andre offentlige hverv.

Tusinder af landmænd besøgte ham

Gårdejer MARINUS LANGELAND,
Restrup Østergaard, Sønderholm sogn –
Store bæger 1942

Om MARINUS LANGELAND oplyses i indberetningen, at han er en særdeles dygtig og alsidig landmand. Foruden hans opdyrkning af fem tdr. land forhen værdiløs jord, kultivering af hele ejendommen og indretning af et vandingsanlæg fremhæves i særlig grad hans ualmindelige evner til at frembringe haveafgrøder.

„Restrup Østergaard (30 Tdr. Land) er blevet et Mønsterlandbrug, hvis Drift har været og fremdeles er et meget følgeværdigt Eksempel for Egnens Landmænd, der ogsaa er MARINUS LANGELAND meget taknemmelig for, hvad han har vist af praktisk Dygtighed. Men langt videre ud er MARINUS LANGELANDS Arbejde kendt. I Aarenes Løb er Restrup Østergaard besøgt af Landmænd i Tusindvis, der har hentet mange gode Raad og Vink til Udnyttelse i den hjemlige Bedrift. I sjælden Grad og uden Hensyn til Ulejlighed og Bekostning aabnede han Dørene for unge og ældre Landmænd, saa de kunde drage Nytte af hans solide faglige Erfaringer og Resultater, faa nye Impulser og nyt Mod, hvorfor Tusinder af Hjem i Dag er ham taknemmelig“.

En afvanding, der blev kendt over hele landet

Godsejer OTTO NYMANN,
Stranderholm, Klarup sogn – Store bæger 1942

OTTO NYMANN købte Stranderholm i 1916. Selskabets bøger fortæller: „Til Stranderholm er der 530

Tdr. Land. Ved Overtagelsen var der næppe 100 Tdr. Land af Godsets Areal, som med nogenlunde Sikkerhed kunde tilsaaes med Korn, idet mere end 400 Tdr. Land var udsat for Saltvandsoversvømmelser flere Gange om Aaret, alt eftersom Vandstanden var i Limfjorden. – I Sommeren 1917 paa-begyndte NYMANN – efter Planer udarbejdet af Det danske Hedeselskab – et Afvandingsarbejde, bestaaende af Beskyttelsesdige langs Limfjorden paa-hæftet 2 Landdæmninger, hvorved Stranderholms Areal dermed var beskyttet mod Saltvandsoversvømmelser. Diget er opsat af Fylden fra en Kanal, som gaar parallelt med Diget umiddelbart inden for dette. Kanalen anvendes som Afvandingskanal, saaledes at Overfladevand og Afløbsvand fra Gaardens Areal blev fjernet ved Udpumpningssnegl af Vindmotor. – Dette Arbejde blev tilendebragt i Sommeren 1918 samtidig med, at Detailafvanding blev udført. Dette Arbejdes Gennemførelse viste sig som en voldsom driftsmæssig Forbedring, men som Aarene gik, syntes dog Ejeren, at Afvandingen ikke var effektiv nok. Efter en Række Forbedringer lod NYMANN i 1937 opstille en selvvirkende automatisk elektrisk Propelpumpe. Herved viste det sig, at man nu til enhver Tid kunde holde Vandstanden i den ønskede Højde, hvorfor Kanal-bunden den følgende Sommer (1938) blev sænket 70 cm“.

Senere hedder det: „Det udførte Arbejde må anses for enestaaende i sin Art og i Omfang saavel for Ejeren som for hele Landet. Der er fra Afvandingsanlægene hentet Ideer til mulig Gennemførelse af lignende Arbejder andre Steder, f.eks. de lave Strandjorder mellem Nibe og Løgstør. Langs Limfjorden, andre Fjorde og Aaer og paa sine Steder ved vore Kyster ligger Tusinder og atter Tusinder af Tdr. Land af god Bonitet under tilsvarende Forhold som Stranderholms Jorder, for NYMANN tog fat paa sit Inddæmnings- og Kultiveringsarbejde. For Ejerne af disse store Arealer kan Stranderholm være et godt Eksempel“.

11 børn arbejdede, som mor og far gjorde, da de var 9 og 7

Gårdejer KRISTEN SVENDSEN ERIKSEN og hustru, St. Binderup, Binderup – Store bæger 1943

KRISTEN SVENDSEN ERIKSEN købte ejendommen „Lynderupgaard“ i 1906 for 29.000 kr., hvoraf kun nogle få tusinde kunne udbetales. Gården var i forfald og helt ude af drift. I 1942 var de 150 tønder land i fortrinlig drift, og det økonomiske udbytte var særdeles godt. De 11 børn, fem drenge og seks piger, måtte tage hårdt fat ved arbejdet, og dermed fortsattes traditionen fra foregående slægtled, idet KRISTEN ERIKSEN kom ud at tjene, da han var syv år, og hans hustru, Karen, kom ud at tjene, da hun var ni år gammel.

Aars og omegns landboforening anførte i sin indstilling, at selv om bedriften gennem årene lagde beslag på de to menneskers arbejdskraft, var de dog ikke deraf blevet jordbundne. Skønheden omkring og i hjemmet bar vidne herom. KRISTEN ERIKSEN er en mand, der i enhver henseende står som en smuk repræsentant for de bedste traditioner indenfor den danske bondestand, hed det i belønningsudvalgets udtalelse.

Afgørende møde med en nabo, før brun hede blev grøn skov

Gårdejer ANTON BUUS, Blære sogn – Alm. bæger 1947

Fire dage før sit bryllup overtog ANTON BUUS til nytår 1901 sin hustrus fødehjem „Hestbækgård“ i Blære. Ejendommen var da på 150 tdr. land, hvoraf 80 lå hen som hede, mens 20 tdr. land var sur eng. – 48 år senere fortalte ANTON BUUS til Aalborg Amtstidende:

„Jeg havde vældigt Mod paa at give mig i Kast med al den uopdyrkede Hede, men paa den Tid var det ikke videre anset at spille sin Tid paa Hedeopdyrking. Enhver kunde jo sige sig selv, at der kunde der ikke gro noget. Jeg begyndte derfor med at faa Engen udgrøftet og afvandet og i det hele taget at faa sat Skik paa den, men mine Tanker var tit ude paa Heden“.

En dag år senere, da hans tanker var på heden, tog han sin dygtige karl med derud, og de to masede hele formiddagen med at stille an til plantning, men det ville ikke gå. Lad os tage hjem, det her kan aldrig blive til noget, sagde karlen. ANTON BUUS var i sit stille sind ved at give ham ret, men så dukkede med et en nabo op. Han var stærkt plantningsinteressert, og han fortalte, hvordan de

skulle bære sig ad. Han var også lidt lyrisk anlagt og sagde: „Saa forvandler vi brune Hede til grønne Skov“.

Og det gjorde ANTON BUUS! De unge planter tog fat og voksede, næste år blev der lagt et stykke til, og med tiden blev der en prægtig plantage på 30 tdr. land.

Men resten af heden blev grønne marker. En del af denne jord blev senere solgt, fordi den lå for langt borte. Hjemme ved gården rejstes nye, moderne bygninger. Da han i 1933 afstod ejendommen til en søn, var det et smukt og velholdt landbrug, der gav særdeles godt udbytte. Arbejdet er i sig selv en glæde, sagde ANTON BUUS, da han tolkede en tak for sølvbægeret.

Opdyrkede sit fødehjemmes hede

Gårdejer CHR. CHRISTENSEN SØNDERGAARD, Rostrup, Nibe – Alm. bæger 1950

CHR. SØNDERGAARD overtog i 1916 sit fødehjem og blev gift tre år senere. Arealet bestod da af 167 tønder land, hvoraf kun 65 var opdyrket jord. Resten var beklædt med lyng.

Gennem årene blev arealet til 133 tønder land opdyrket jord samt en tønde land frugtplantage og 10 tønder land nåleskov. Hele arealet var merglet og i god kultur.

Bygningerne, som ved overtagelsen kun var i nogenlunde stand, blev i årenes løb alle forandret, og der blev bygget ny kostald og ny svinestald. Der kom en traktor til, og besætningen mere end fordobledes.

Der blev gjort et godt og solidt stykke arbejde af CHR. SØNDERGAARD. Ægtefællerne havde fire børn, og der blev købt en gård til hver af de tre.

Stort resultat af lave arealers afvanding

Forvalter JENS LAUSTEN MØLLER, Havnø, Hadsund – Store bæger 1951

Samtidig med at „Havnø“ i 1927 skiftede ejer, overtog JENS LAUSTEN MØLLER som forvalter ledelsen af gårdens daglige drift og af de arbejder, der i de følgende 18 år blev udført til stor gavn for gården og dens ejer. De vigtigste af disse forbedringer var: Jordens afvanding og mergling, bygningernes nye indretning og installation af vand og elektriske pumper.

Ejendommen blev under JENS MØLLERS ledelse forbedret på følgende måder: Langs fjorden byggedes 1350 meter diger, digekrone 165 cm over daglig

vande, langs åen 1325 meter dige, digekrone 150 cm over daglig vande, der blev gravet nye kanaler i en længde af 4815 meter, to afvandingsanlæg begge med automatiske, elektriske pumper, blev udført. De store afvandinger gav en betydelig forøgelse af det dyrkede areal. 175 tdr. land, som før henlå med naturgræsning, kom under kultur, ved sløjfning af grøfter blev en halv snes tdr. land jord indvundet. Den lavere del af skoven fik også gavn af den kunstige afvanding, da overfladevandet nu ledtes bort, og vandet i jorden blev ikke stillestående, men holdtes i bevægelse, hvad der var til stor gavn for træerne.

Et resultat af JENS MØLLERS opdyrkningsarbejde ses i tallene for kornavl i 1927 - 1300 tønder - og i 1948 - 3950 tønder. Gårdens værdi og driftsudbytte er ved det udførte arbejde i høj grad forøget. Men hvad der ganske særligt interesserede Landhusholdningsselskabet, var, at JENS MØLLERS arbejde i stor udstrækning havde fremmet interessen for lignende grundforbedring og bevirket, at der i 1950 var udført dræning og afvanding øst på fra „Havnø“ helt til Helbeskov.

En pioner for det sortbrogede kvæg

Gårdejer KRESTEN VESTERGAARD,
Stenild sogn - Store bæger 1951

KRESTEN VESTERGAARDS navn var kendt af alle, der havde jysk kvæg, hans arbejde for den sortbrogede kvægrace bar frugt til gavn for mange. - Allerede som ung mand bragte han sin gårds besætning frem i første række.

Fra 1914, da VESTERGAARD solgte sin første tyr til avl, og til 1950 blev der fra denne besætning solgt 72 tyre, som var optaget i den officielle stambog. For 26 tyre foreligger officielle afkomsundersøgelser, og i gennemsnit for dem var der en fremgang på 78 kg mælk, 0,18 pct. fedt og 11 kg smør fra mødre til døtre. En af de allermest kendte og berømte jyske tyre, „Matador“, var tillagt hos KRESTEN VESTERGAARD. Denne tyr blev stammedanner inden for racen, således at der gennem mange år har været tale om „Matadortyre“.

At være opdrætter er ikke altid nogen lukrativ forretning. VESTERGAARD blev ikke skånet for uheld, idet der to gange var smitsom kastning og en gang kvægtuberkulose i hans besætning, men trods uheld og skuffelser, holdt han ud i arbejdet, som også kronedes med held, og hans indsats, der var langt ud over det almindelige, virkede opmuntrende og som et eksempel at følge for andre landmænd.

Indførte sortbroget frisisk kvæg

Gårdejer NIELS CHRISTENSEN,
Granhøjgaard, Vognsild sogn - Alm. bæger 1952

Da NIELS CHRISTENSEN fik selskabets sølvbæger i 1952, var han 80 år, men aktiv kvægbruger, idet han stadig drev „Granhøjgaard“ og med stor interesse fulgte det sortbrogede kvægs udvikling og fremgang.

For denne races udvikling havde NIELS CHRISTENSEN lagt et stort arbejde, dels på „Langholt“, dels på Granhøjgaard, Vognsild sogn - Alm. bæger 1952 foderelev på „Thomasmind“ ved Århus var overfodermester på „Langholt“ fra 1900 til 1922. Disse år var nogle af hans bedste, idet hans dygtighed medførte, at han fik stor indflydelse på kvægdriften på de to gårde „Langholt“ og „Striben“, og på få år oparbejdede han en besætning fra middel kvalitet til en af de førende, idet „Langholt“'s besætning blev kendt og beundret i vide kredse.

I 1922 flyttede han til sin fødegaard „Granhøjgaard“, hvor han fortsatte sit banebrydende arbejde for det sortbrogede kvæg. Dengang stod på gården en ret god besætning af jysk kvæg, men dyrenes bygning og ydelse tilfredsstillende alligevel ikke NIELS CHRISTENSEN. I 1923 rejste han til Tyskland for at studere kvæg, og han var den første, der til Vesthimmerland indførte sortbroget frisisk kvæg. Ved gennemført krydsning oparbejdede han en besætning af hollandsk afstamning og af meget høj standard. Der blev på gården solgt adskillige avlsdyr til forskellige egne af Jylland.

I landboforeningen „Vesthimmerland“'s indstilling hed det, at „den Betydning, et saadant Pionerarbejde har haft for det nuværende sortbrogede Kvæg, kan vanskeligt vurderes for højt“.

Mange fulgte dygtig godsejers eksempel

Godsejer JENS MAARUP,
Louisendal, Gudum-Lillevorde sogn -
Store bæger 1954

Da JENS MAARUP i 1929 overtog „Louisendal“, kunne kun højmarken på 250 tdr. land tilsås med korn, idet 310 tønder land var forholdsvis lav og udrænet jord, der lå hen i sure græsarealer. MAARUP lod alle de lave arealer dræne, store rørledninger blev nedlagt til aftagning af vandet fra drænene. Vandet pumpedes ud i grøfter med afløb til Lindenberg å. Arealerne, der før var meget ujævne, planeredes, og nogle marker fik tilført sand. „I de senere år har det udførte arbejde været pekuniært lønnende“, berettede Aalborg Amts Landboforenings formand, Hans Pinstrup, i 1954.

Mens dette arbejde stod på i begyndelsen af 1930-erne, var det økonomisk uhyre vanskelige år, idet landbrugskrisen satte ind, men ved stor sparsommelighed blev den langvarige krise overstået. Fru MAARUP, der tit havde 15–20 mennesker på kost, klarede den store husholdning med en piges hjælp og undertiden lidt konehjælp. Samtidig forbedrede MAARUP ejendommen på anden måde, bl.a. ved besætningens efterhånden fine kvalitet.

Hans Pinstrup skrev i sin indstilling til selskabet: Den indsats, JENS MAARUP har ydet på sin ejendom, bliver meget beundret af stedkendte landmænd på egnen. Opdyrkningsarbejdet har bevirket, at mange her også lader udføre store grøftnings- og dræningsarbejder.

Drev fire ejendomme frem, 13 - 16 - 25 - 70 tønder land

Gårdejer AKSEL STEEN,
Roskærgaard, Blære sogn – Alm. bæger 1960

AKSEL STEEN og hans hustru købte efter deres bryllup i 1925 en forsømt hedejendom på 13 tønder land på Blære hede. Den fik de rettet op i løbet af et par år, så de kunne købe en lidt bedre og lidt større ejendom – 16 tønder land. Her øgede de besætningen og produktionen, men syntes, de godt kunne overkomme lidt mere, hvorfor de solgte og købte „Vestervang“ ved Blære på 25 tdr. land. I syv år forbedrede de alt her så godt, at de nu sigtede efter at få en gård af den størrelse, de syntes passede dem bedst. Det blev „Roskærgård“ på 60 tdr. land, hvortil siden købtes 10.

Ægteparret STEEN drev alle de fire ejendomme godt frem, den sidste til et mønsterbrug, der tjente mange til eksempel. Udflugter og besøg blev henlagt til „Roskærgård“, der også altid var en god læreplads for unge, der her hentede teoretisk viden

og god praktisk indsigt i husdyrbrug, markbrug og havebrug.

„Det er klogt at drive et landbrug alsidigt“, sagde AKSEL STEEN, der havde et meget stort antal offentlige hverv, „for som en mand sagde til mig: Det er sjældent, at det hele er skidt på én gang“.

Han skabte et stort landbrug i Vildmosen

Driftsleder HØRUP NIELSEN,
Cementfabrikkernes Mosebrug,
Gudumholm, Gudum sogn – Store bæger 1964

HØRUP NIELSEN, der i over 40 år beskæftigede sig med mose og tørv, havde kun cement i tankerne, da han som 24-årig søgte en stilling som forvalter på cementfabrikken Norden i Mølholm. Ledelsen fandt, han var for ung, og HØRUP NIELSEN var skuffet. Men resten af sit liv kom han til at arbejde for cementfabrikker – men kun med tørv og landbrug. Og han fik et lykkeligt arbejdsliv og nåede store resultater.

Først kom han på en forsøgsfabrik for briketfremstilling, på et areal, flere cementfabrikker havde lejet i den nordlige del af Lille Vildmose, senere var han laborant på Rørdal, men hans tanker gik ofte til Vildmosen, og da arbejdsløsheden blev alvorlig i sognene omkring mosen, fik han den tanke, at cementfabrikkerne kunne begynde en tørveproduktion med henblik på salg til private.

Hans idé blev bifaldet og ført ud i livet. Som daglig leder af Cementfabrikkernes Mosebrug – en afdeling af Aalborg Portland-Cement-Fabrik – i Lille Vildmose gik han stærkt ind for opdyrkning i rimeligt omfang af de afgravede arealer. Omkring 1935 kultiveredes ca. 25 tdr. land afgravet mose, i krigsårene 1940–45 og i årene derefter stadig øgede arealer. HØRUP NIELSEN varetog kultiveringen, som stadig skred frem, og i 1964, da han fik selskabets sølvbæger, omfattede de afgravede arealer under opdyrkning og kultur omkring 500 tønder land.

Egnens befolkning fandt, at han øvede en stor gerning ved at fremtrylle et veldrevet landbrug af det format i Vildmosen. Der var i 1964 en besætning af sortbroget kvæg på godt 100 malkekøer og stort opdræt.

Gennem årene er ejendommen besøgt af tusinder af mennesker fra indland og udland. Det vakte stor tilfredshed hos Cementfabrikkernes Mosebrug, hos sogneråd og befolkning i en vid egn, at HØRUP NIELSEN hædredes for sin indsats.

HJØRRING AMT

Gårdejer JENS CHRISTENSEN DEGN, Saltum	1804	Husmand NIELS CHRISTENSEN, Taars	1925
Sandflugtskommissær VITUS BERING THORLUND, Saltum	1805	Husmand SØREN P. CHRISTENSEN, Jerup hede	1925
Husmand JOSEPH VEYLAND, Brovst	1805	Gårdejer OLE CHR. LARSEN, Tolstrup	1927
Selvejergårdmand CHRISTEN MØLLER, Saltum	1811	Gårdejer FREDERIK JEPSEN, Hørmested	1929
SØREN MORTENSEN, Mygdal	1815	Gårdejer A. RASMUSSEN og hustru, Sindal	1931
THOMAS PEDERSEN, Hjørring	1817	Etatsråd JØRGEN LARSEN, Raabjerg	1932
Selvejerbonde ANDERS ANDERSEN, Saltum	1823	Gårdejer ALFRED FREDERIKSEN og hustru Hellum	1935
Hoveribonde, gårdmand CHRISTEN JENSEN, Hæstrup	1826	Gårdejerske JOHANNE ELSINE ANDERSEN, Elling	1937
Gårdmand CHRISTEN ANDERSEN, Vrejlev	1828	Gårdejer THOMAS CHR. JENSEN, Hørmested	1937
ANDERS PEDER NIELSEN, Rakkeby	1828	Gårdejer NIELS CHR. NIELSEN og hustru, IDA, Hørmested	1837
Skovrider BODELSEN, Dronninglund	1829	Gårdejer ANDERS PETER CHRISTENSEN, Skæve	1938
Gårdejer PEDER CHRISTENSEN DYRBROE, Skærum	1854	Gårdejer ANDERS CHR. HANSEN, Jetsmark	1938
Husmand NIELS NIELSEN, Raabjerg	1877	Gårdejer KARL NIELSEN, Bindslev	1939
Husmand PETER PETERSEN, Frederikshavn	1880	Gårdmand JENS HANSEN og hustru, Elling	1940
Gårdejer SØREN CHRISTIAN CHRISTENSEN, Hørmested	1883	Gårdejer CHRESTEN JENSEN CHRISTENSEN og hustru, KLARA MARIE, f. Nielsen, Jerslev	1941
Møllebygger ANDERS ANDERSEN, Understed	1891	Husmand HANS CHRISTENSEN og hustru, Dronninglund	1943
Fhv. gårdejer CHRISTEN SØRENSEN, kaldet HOLMGAARD, Hellum	1908	Gårdejer MARINUS SØRENSEN, Elling	1949
Husmand MAD S PETER MOGENSEN, Elling	1916		

En pioner for græs og frø

Gårdejer JENS CHRISTENSEN DEGN,
Over Johnstrup, Saltum – 3. bæger 1804

JENS CHRISTENSEN DEGN blev af Sandflugtskommissær Thorlund i 1793 opfordret til at dyrke havregræs. Det gjorde han med udmærket resultat i en halv snes år, idet han nåede stort frøudbytte. I 1803 begyndte han at dyrke fløjsgræs og senere kløver, stadig med godt resultat. Han fik sit sølvbæger „for disse nyttige Bestræbelser og Foretagender til Landbrugets Fremme“.

God ide under vandring i klitter

Sandflugtskommissær VITUS BERING THORLUND,
Saltum – 3. bæger 1805

THORLUND blev belønnet „for indenlandske Græsarters Udsaaening og Udbredelse“. Han var på vandring i klitterne blevet opmærksom på det såkaldte havregræs, der hist og her voksede vildt. Han fik forsøg sat i gang, og man erfarede straks nytten af havregræsdyrkning. Selskabet skrev i 1805, at havregræs „er nu saaledes udbredt der i Egnen, at der gives Gaarde, hvor der aarligen saaes over 30 Tønder Frøe af den“.

Gjorde 14 tønder land „beqvem til Dyrkning“

Husmand JOSEPH VEYLAND,
Bratskov, Brovst – 5. bæger 1805

VEYLAND „har i en Tid af fire til fem Aar ryddet og gjort beqvem til Dyrkning 14 Tønder Land . . . Han har anlagt tre Haver til Frugttræer, Urter og Kaal og opsat de nødvendige Bygninger“.

Han stod alene med sin ide

Selvejergårdmand CHRISTEN MØLLER,
Saltum sogn – 1. bæger 1811

CHRISTEN MØLLER tog initiativ til inddæmning og afvanding af 3–400 tønder land. Ved udskiftningen i 1805 blev 7–800 tønder land kaldt sognets bløde enge, fordi de ofte var under vand. Det var et ubrugeligt morads. CHRISTEN MØLLER indså, at arealet måtte udtørres ved opdæmning af en å, hvilket medførte meget store jordarbejder. Beboerne anså opgaven for uløselig og ville ikke være med. Først da MØLLER garanterede at betale hvert læs jord, de kørte, hvis det ikke gik godt, kom de nølende med på opgaven. Det lykkedes at redde halvdelen af det bløde areal, som siden blev udmærket til høavl.

Ryddede 56 tønder land for krat

SØREN MORTENSEN,
Kobbersholt, Mygdal sogn – 4. bæger 1815

SØREN MORTENSEN ryddede 56 tønder land for krat. Han bragte jorden under plov, så han kunne holde 43 kreaturer, hvor han før kun havde føde til 16.

Anlagde vognfabrik og teglværk

THOMAS PEDERSEN,
Hjørring – 3. bæger 1817

THOMAS PEDERSEN anlagde en vognfabrik og et teglværk. Med til at kvalificere ham til selskabets sølvbæger var også „Indretningen af et Grubbe- og Stampeværk samt en Oliepresse. . .“.

Besvær med naboer blev overvundet

Selvejrbonde ANDERS ANDERSEN,
Østrup, Saltum sogn – 4. bæger 1823

Store besværligheder med jorden, men måske lige så føleligt med naboer var lykkeligt overvundne,

da ANDERS ANDERSEN fik sit sølvbæger i 1823. Ti år før havde han overtaget sin gård, hvortil var „neppe 16 Tønder Land, men derimod en vidtløftig Kjærlod“. Dette meget sumpede areal søgte han at indfrede og at udtørre ved en mængde grøfter. Senere kunne han opløje jorden, og hvert år øgede han kornareal og høst. Andre agre udlagde han til kløverfrø – avl. Selskabets bøger beretter om ANDERS ANDERSEN:

„Denne Mand har ved sit Foretagende havt mange Vanskeligheder at overvinde, formedelst den Uvilje og Ulempe, som mødte ham af hans Naboer, da han fordrede, at de efter Anordningerne skulle tage halv Anpart i Hegnet, og især da han siden lod tilsige, at han ei længer vilde deeltage i Fælledsskabet. Men da de herved nødtes til at tøre deres Kreature, indsaae de snart Fordelen af at holde Fred, og var ei længer uvillige til at kaste Grøfter til Vandets Afledning fra deres Kjærjorder. Som følge heraf skal i 1819 til 10 Gaarde i Østrup Bye være avlet 340 Læs Høe, der, hvor aldrig tilforn er bjerget Høe, og desuden vandt hver Mand god Græsning for sine Kreature, i stedet for at disse sulfødedes under Fælledsskabet“.

„ANDERS ANDERSEN er den Første, der i en maadelig Egn med Held har vidst at skaffe sig et af de vigtigste Hjælpebidler til Agerbrugets Fremme, tilstrækkeligt Foder, og han har derved givet Egnens Beboere et godt Exempel“.

De andre bymænd fulgte hans eksempel

Hoveribonde, gårdmand CHRISTEN JENSEN,
Hæstrup – 5. bæger 1826

CHRISTEN JENSEN var den første, der i sin egn holdt kreaturer på stald om sommeren, men i 1826 „have seks af de andre Byemænd, alle Selveiere, begyndt at følge dette Exempel“. Han dyrkede foder, der muliggjorde en fordobling af kreaturantallet. „Ved sin vindskibelige Kones Hjelp sælger har aarligen en Del gode, meget søgte, Oste samt af hver Koe i det mindste en Fjerding Smør, liigt det, der leveres fra de bedste jydske Meierier“.

Opmuntring efter indsats „med stor Møie“

Gårdmand CHRISTEN ANDERSEN,
Mellemharken, Vrejlev – 3. bæger 1828

I 1806 fik CHRISTEN ANDERSEN en fæstegård, „hvis Bygninger og Avl vare særdeles ringe“. Af de 56 tønder land lå „den største Deel hen i Hede og Overdrev“. I 1813 købte han to hedeparceller, så

han nu havde 103 tønder land. I 1827 havde han opdyrket 40 af dem „med stor Møie. Mange Vandgrøfter maatte i den Hensigt graves, Forhøjninger jevnes og store Huller fyldes; fra hine til disse har han kjørt flere Tusinde Læs Jord. De opbrudte Jorder har han paakjørt 4.700 Læs Mergel. Følgen af disse Anstrengelser er en meget større Udsæd og Besætning end tilforn“ – „Opmuntring til fortsat Stræben“, sagde teksten på hans sølvbæger.

Ung mands indsats for mor og søskende

ANDERS PEDER NIELSEN,
Hæstrup, Rakkeby – 4. bæger 1828

ANDERS PEDER NIELSEN var 19 år, da han efter sin stedfars død overtog bestyrelsen af sin mors fæstegård. Han forbedrede jord og driftsplan, han opdyrkede 24 tønder land hede, gravede grøfter, øgede besætningen med mere end en trediedel. „Gaarden har han i det hele bragt i saa god Stand, at hans Moder har kunnet afbetale sin Gjeld og give sine andre fem yngre Børn en god Opdragelse“ – „Opmuntring til fortsat Stræben“, sagde sølvbægerets tekst.

Skovrider viste vej i agerbrug

Skovrider BODELSEN,
Lisehøj, Dronninglund – 3. bæger 1829

„Skovrider BODELSEN er den Første, der i den Egn ved eget Exempel har viist Veien til et forbedret Agerbrug. – BODELSEN dyrkede en skarpsandet Jordlod paa 17 Tønder Land og tog syv Tønder Land Hede under Plov. Hans Avl og Besætning øgedes betydeligt“. „For skønsomt Agerbrug“, lød teksten på skovriderens sølvbæger.

Ingen troede, hans lade kunne fyldes

Gårdejer PETER CHRISTENSEN DYRBROE,
Skærum sogn – 4. bæger 1854

I 1824 købte P. C. DYRBROE en gård med ca. 270 tønder land, hvoraf ca. 70 var ager, resten mådelig eng, overdrev, sumpe, kær og hede. Bygningerne var faldefærdige. – 30 år efter var ageren 230 tønder land, næsten hele marken var merglet, besætningen var stor og god, bygningerne opført på nyt, bekvemt sted. „Da han i 1832 havde bygget en

stor Lade med Kiørelø, vilde man neppe troe, at den nogensinde skulde blive fyldt, men i det sidste Aar fandtes dog ved Gaarden over 300 Traver i Stok. . . I det hele finder nu denne Eiendom, navnlig hvad Bygninger angaar, ikke sin Lige i Miles Omkreds“. Han anlagde også et af egnens første teglværker.

DYRBROE gav sine fem sønner en god uddannelse. „I en tidligere Tid kæmpede han ofte med trange Kaar og andre Savn, men har altid vidst at overvinde mødende Hindringer ved rastløs Flid og ufortrøden Udholdenhed“.

Han jævnedes rimmer og dopper

Husmand NIELS NIELSEN,
Knasborg, Raabjerg sogn – 4. bæger 1877

I Landhusholdningsselskabets beretning for året 1877 hedder det: „NIELS NIELSEN har i de sidste 16 Aar opdyrket 16½ Tønde Land med Spade og Trillebør. Dette store Arbejde er saa meget mere roesværdigt, som hele Arealet bestod af de saakaldte Rimmer – langstrakte, bølgeformige Forhøjninger med tilsvarende Fordybninger – og de saakaldte Dopper, fyldte med Dynd og Tørvejord i en dybde af flere Alen. Han har da først opkastet Dyndet af Dopperne og derpaa med Trillebør opfyldt disse med Sandet af Rimmerne for derefter atter at dække Sandet med Dyndet, saaledes at dette danner Madjorden paa Ageren, hvilken Fremgangsmaade ansees nødvendig ved Kultivering af den Slags Hedeland. – Da han tilmed er en agtværdig og retskaffen Mand, anbefaledes han af Sogneraadet og Landboforeningen til en Hædersbelønning“.

Bedste præmier fem år i træk

Husmand PETER PETERSEN,
Flade, Frederikshavn – 3. bæger 1880

Hjørring Amts Landboforening præmierede PETER PETERSEN „med de bedste Præmier fem Aar i Træk“, og det var samme forening, der varmt anbefalede ham til påskønnelse fra Landhusholdningsselskabet. Han blev omkring 1855 fæster af et hus med tre tønder land fra Flade præstegård. Jorden var dengang udyrket, „fuld af Sten, Træstubbe og Dyndhuller samt uden Bygninger. PETER PETERSEN fik hurtigt hele sit Areal bragt i udmærket Drift“.

Tog de måneklare nætter til hjælp

Gårdejer SØREN CHRISTIAN CHRISTENSEN,
Kringelhede, Hørmested sogn – 6. bæger 1883

Til huset Kringelhede, som S. C. CHRISTENSEN købte i 1850, hørte 22 tønder land, hvoraf fire var opdyrkede, resten mager, stenet hede; bygningen var ved at falde sammen. Folk mente, han snart måtte gå fra huset, eftersom „en saadan raa Ejendom ingen Indtægt gav“, fordi hans ydelse var 160 kr. årlig i otte år, og fordi „Heden gjemte saa mange Sten, at naar et Stykke var gravet, kunne de optagne Sten næsten bedække Overfladen“. Skønt han i de første år var alene om dette møjsommelige arbejde, gik det fremad, men tiden var ham også så kostbar, at han knap undte sig fornøden hvile, og når dagen var for kort til hans arbejdsudførelse, tog han de måneklare nætter til hjælp. Hans kone døde efter kort tids ægteskab, men senere giftede han sig igen, købte mere hede, og i 1854 havde han opdyrket 66 tønder land hede af de 70 tønder land, han nu ejede.

De oprykkede sten var nu samlet i et stendige af 2100 alens længde, 2½–3 alen bredt, 1½–2 alen højt, „men dog forsikrer SØREN CHRISTENSEN, at et lige saa stort Kvantum oprykkede Stene ere brugte ved Opfyldning af Markveje og Huller eller nedlagte som Faskiner hist og her i Marken“. – I de lange vinteraftener lavede han sine redskaber, syede seletøj og tilvirkede reb. „Al hans Virksomhed bærer Vidnesbyrd om praktisk Dygtighed“.

Lod bæk skylle sandbanke bort

Møllebygger ANDERS ANDERSEN,
Gadholt mølle, Understed – 3. bæger 1891

I 1880 købte ANDERS ANDERSEN den lille Gadholt mølle. De 12 tønder land bestod af sandbakker, mosgroede fordybninger og enkelte nøgne sandflader, men ejendommen gennemstrømmedes af et lille vandløb fra et højtliggende bakkeparti. „Dette Vand benyttede ANDERS ANDERSEN, idet han anlagde et mindre Møller, baade Vind- og Vand-

mølle, og ledede Vandet hen til Foden af Sandbakkerne, hvorved disse efterhaanden udskylledes i Havet uden synderlig Anvendelse af Arbejds-kraft. Naar Vandet havde planeret et Stykke til en jævn Sandflade, lod han Mølledammen løbe tom, opsamlede alt det Slam, som havde samlet sig paa Bunden, og førte det ud paa den planerede Sandflade, hvor det henlaa en Tid for at udluftes og formuldes, hvorefter Jorden blev gødet, bearbejdet og besaaet. Efter faa Aars Forløb havde han paa denne Maade kultiveret fire Tønder Land, der gav fortrinlige Afgrøder af Sæd og Græs, saa at Hjørring Amts Landboforening i 1886 tilkjendte ham sin højeste Præmie. Skjøndt ANDERS ANDERSEN allerede var 50 Aar gammel, da han overtog Ejendommen, var halt og svag af Helbred, vedble han dog utrættelig med sine Arbejder og benyttede Vandet ikke alene til at bortskylle Sandbanke, men tillige til et med stor Sindrighed udført Vandingsanlæg, hvorved han blev i Stand til efter Behag at overrisle hele Ejendommen, baade Mark og Eng. De til dette Vandingsanlæg nødvendige, betydelige Planeringsarbejder blev udførte med Trillebør, ingen sinde med Hestekraft. Omtrent 10 Tønder Land af Ejendommen var i 1890 under god Kultur og i stærk Gødningskraft. ANDERS ANDERSEN levede nu under gode økonomiske Kaar, men havde tidligere kæmpet med Savn og store økonomiske Vanskeligheder. Han anbefales varmt af Hjørring Amts Landboforening, der fremhæver, at han med sikker Sands havde opdaget gunstige Naturforhold og benyttet disse med beundringsværdigt Snilde og Opfindsomhed til at gøre en tilsyneladende værdiløs og ufrugtbar Jord forholdsvis indbringende“.

Drev tre gårde stærkt frem

Fhv. gårdejer CHRISTEN SØRENSEN,
kaldet HOLMGAARD,
Hellum sogn – Alm. bæger 1908

CHRISTEN SØRENSEN deltog i krigen 1850, blev taget til fange og opholdt sig som sådan i Rendsborg, Altona og Glycksborg indtil den 28. februar 1851. I 1857 købte CHR. HOLMGAARD ejendommen Vrængmose i Torslev sogn på 40–50 tønder land, der for størstedelen var en med store sten opfyldt uopdyrket hedejord. Med utrættelig flid tog HOLMGAARD og hans dygtige kone fat på ejendommens forbedring. Jorden var ryddet for sten og merglet, bygningerne var udbedrede og besætningen forøget, da de i 1870 fraflyttede gården og overtog hans fædrenegård Holmgaard i Hellum sogn med et areal af ca. 250 tønder land kær og morads og

ca. 20 tønder land hede. Ved CHR. HOLMGAARDS og familiens arbejde blev i årenes løb jorderne opdyrkede, drænedede og merglede, ny bygninger opførte, større plantninger foretaget, besætningen forøget og forbedret, således at gården i 1908 fremtrådte som en god og veldrevet proprietærgård. I midten af 1880'erne købte CHR. HOLMGAARD gården Kibsdal på ca. 100 tønder land, og også denne ejendom drev han frem på udmærket måde.

CHR. HOLMGAARD var en foregangsmand på sin egn, vel anset, hjælpsom og afholdt, en tid var han sognerådsformand.

God agerjord af værdiløs hede

Husmand MADP PETER MOGENSEN,
Jerup hede, Elling sogn – Store bæger 1916

MADP PETER MOGENSEN købte i 1865 for 500 rigsdaler en udyrket og lynchbevokset jordejendom på Jerup hede, opfyldt af rimmer og dopper og med et gammelt, faldefærdigt hus. Han ejede intet, kom til at skylde hele købesummen og havde i driftskapital sin opsparede løn, 30 rigsdaler.

Ved ihærdigt og usædvanligt strengt arbejde, under hvilket han ved håndarbejde måtte sænke rimmerne og opfylde dopperne, lykkedes det ham i årenes løb at skabe en god rentabel ejendom på over 20 tønder land med tidssvarende bygninger og en lille, velholdt have.

„Uagtet MOGENSEN havde 12 Børn at opføde, vandt han Aar for Aar frem, og da han, 74 Aar gammel, overdrog Ejendommen til en Søn og selv byggede sig et nyt Hus paa den uopdyrkede Del af Jorden, havde han en Besætning af to danske Heste, 10 Kreaturer og en halv Snes Svin foruden Høns, Gæs og Bistader. Baade hans Hustru og hans Børn har hjulpet i Bedriften, Børnene efterhaanden som de voksede til og indtil Konfirmationsalderen. Familien nyder almindelig Agtelse og stor Anseelse i vide Kredse, hvilket hvert Aar har haft til Følge, at Husmænd og Gaardmænd er kommet tilrejsende for at se denne meget omtalte Bedrift“. I landboforeningens indstilling udtaltes, at det slid, her var øvet med spade, skovl og trillebør, var af så enestående natur, at det er forbavsende, at et enkelt menneske kunne udføre det – „og det tilmed med en Forstaaelse og en Fornuft for den rigtigste og mest økonomiske Maade at opdyrke Heden paa“. Den af Landhusholdningsselskabet foranledigede erklæring sagde, at MOGENSEN ved slid og ihærdighed havde frembragt god og brugelig agerjord af så at sige værdiløs hedejord og tilmed i et omfang, som må betragtes som ganske enestående.

Tog dagleje for 35 øre om dagen

Husmand NIELS CHRISTENSEN,
Nythaab, Taars sogn – Alm. bæger 1925

Husmand NIELS CHRISTENSEN startede med 100 kr. på lommen som forpagter af otte tønder land hede i 1884. Han måtte selv tage dagleje, mens hans kone Dorthea gravede hede om dagen. Når han så kom hjem, kunne de hjælpes ad med heden.

Der var mange sten, og dem slog de til skærver, som blev solgt med en rimelig fortjeneste. Pengene blev lagt sammen med daglejen – 35 øre pr. dag om vinteren og 1 kr. pr. dag om sommeren – og de kunne købe et par tønder land til jorden hvert år.

Noget af det tilkøbte areal var tørvemose, og NIELS CHRISTENSEN begyndte at sælge tørvene. Det gav navnlig penge under verdenskrigen, så efterhånden kom familien til at sidde godt i det. Da NIELS CHRISTENSEN fik sølvbægeret i 1925, var hans ejendom „nærmest et godt, mindre Gaardmandsbrug“.

År for år med spade, skovl og bør

Husmand SØREN P. CHRISTENSEN,
Jerup hede – Store bæger 1925

Husmand SØREN P. CHRISTENSEN og hans kone Mette Kirstine levede deres liv på mottoet „lidt til lidt og smaat til smaat“. De overtog deres ejendom i 1877 med 100 møjsommeligt sammensparede kroner af købesummen på 700 kr.

Der var 20 tønder land dobber og rimmer – en slags klitdannelse. Intet var opdyrket, og der var ikke bygninger af nogen art. Mette Kirstines gamle far, som var håndværker, hjalp i sin sparsomme fritid med at opføre et hus. Ved hjælp af spade, skovl og trillebør lavede de to mennesker deres jord til agerland ved at grave dobbernes humusjord op og fylde rimmens sand på bunden.

Det første husdyr blev en tyrekalv, som blev stedets trækdyr. For at skaffe penge gravede man tørv og leverede dem for 3 kroner pr. læs til Frederikshavn. Efterhånden som årene gik, købte man flere dyr og endte med syv køer med opdræt, en halv snes svin og et par heste. På de nu 14 tønder dyrket jord kunne man føde alle disse dyr.

Otte børn voksede op i hjemmet. Alle kom godt i vej, og den ældste søn overtog gårdens drift. Den gamle SØREN kunne imidlertid ikke være ubeskæftiget og fortsatte med sin trillebør opdyrkningen af det resterende areal.

Etatsråd Jørgen Larsen, der indberettede om SØREN CHRISTENSEN, fortalte, at han også mødte sønne-

konen: „ . . . en rask og fornøjet Kone med Nr. 11 paa Armen“. Hun fortalte ham, at hun derudover havde taget fire ferieborn. Under samtalen forsvandt SØREN CHRISTENSEN, og etatsråden fandt ham udfylde pausen ved at „trille Sand med sin Hjulbør for at fortsætte Opdyrkningen“.

Sparede op af årsløn på 24 kroner

Gårdejer OLE CHR. LARSEN,
V. Linderup, Tolstrup sogn – Store bæger 1927

Gårdejer OLE CHR. LARSEN begyndte helt uden penge, og beretningen om ham indeholder interessante detaljer om aflønningen af børn og unge karle nogle år før århundredskiftet.

OLE CHR. LARSEN kom ud at tjene som 11-årig. Han gik i skole om vinteren og arbejdede om sommeren. Den første sommer fik han 14 kroner, den næste 18 kroner. Som 13-årig gik han helt ud af skolen og fik en plads, som han holdt i over fire år. Begyndelseløn: 24 kroner om året. Slutløn: 85 kroner om året.

Han lagde op af denne løn og tog på højskole – vel at mærke således, at han boede på en gård og fik opholdet for at arbejde i fritiden. Han arbejdede for andre endnu seks år til en løn mellem 150 og 300 kroner om året. Så havde han samsparet 1.100 kr. og købte en hedelod, uden bygninger, på 30 tønder land for 3.000 kroner. Det var i 1897.

Han sled her i tre år, før han giftede sig. Han byggede det første stuehus af en indkøbt, nedrevet lade. Gården kom i stand og var i 1926 50.000 kroner værd. Der var 20 kreaturer på den. I hele denne slidsomme tid hjalp hustruen meget til i udearbejdet – trods pasningen af de 10 børn, som parret fik.

Han forstod kunsten at plante smukt

Gårdejer FREDERIK JEPSEN,
Hørmested sogn – Store bæger 1929

FREDERIK JEPSEN fremhæves særligt for sin evne til at „få noget virkelig smukt ud af Plantningen“. Han var da også sin egns dommer for præmiering af have- og hegnsplantning.

FREDERIK JEPSEN brugte sin fine sans for plantning på en ejendom på 18 tønder land sandjord og eng, som han købte i 1909. Han merglede og plantede læbælter og anlagde en smuk have med yderige frugttræer. Denne ejendom overgav han en svigersøn.

Før dette havde han opdyrket 8,5 tønder land mose og bygget et vinkelhus – denne ejendom fik en søn. Selv flyttede han i 1922 til et lille hus, hvor han og hans hustru med stor energi gik op i arbejdet i den store have, da de fik sølvbægeret.

Forstod at vælge de rigtige planter

Gårdejer A. RASMUSSEN og hustru,
Toftegaard, Sindal sogn – Store bæger 1931

A. RASMUSSEN tjente sine første penge som gartner på større gårde. Han købte først et gartneri, siden en ejendom på fem tønder land, som senere udvidedes til 85 tønder land.

Halvdelen af ejendommen var flyvesand, men RASMUSSEN forstod at udnytte sin gartnerlærdom til læplantning, og foreninger kom langvejs fra for at se hans resultater med „at tøjre sandet“. Han udnyttede sin gartnerviden også ved valget af planter. Således brugte han tørvegrætterne, da de var kommet under kultur, til bererrod. Det gjorde ham landskendt som gartner.

Der var 14 „raske, velopdragne“ børn i hjemmet. RASMUSSEN led i mange år af sukkersyge og var lænket til en stol, da han i 1930 modtog selskabets sølvbæger. Han havde da afstået ejendommen til en søn, men kunne selv leve af den formue, han havde skabt.

Sø og hede blev frugtbar ager

Etatsråd JØRGEN LARSEN,
Gaardbogaard, Raabjerg sogn – Største bæger 1932

Etatsråd JØRGEN LARSEN fik selskabets største sølvbæger få dage efter sin 80 års fødselsdag og få måneder før sin død i 1932. Han var et typisk eksempel på manden, der går foran andre og kommer til at præge en hel egns udvikling.

Sin største bedrift begyndte han som 30-årig med udtørringen af Gaardbo sø. Dette store projekt,

der blev til gavn for hele den omboende befolkning, blev kendt viden om. Siden opdyrkede han gården Kjærholt. Hede blev til frugtbar ager. Den gamle indberetning fortæller, at disse arbejder gav stødet til, at mange andre „gnavede“ sig ind på mose- og hedestrækninger, således at meget store arealer kom under kultur. Selv om opdyrkningsarbejdet og driften var et slid, der lagde beslag på tid og kræfter, rakte etatsrådets arbejdskraft også til et stort arbejde i landboorganisationerne.

Slæbte, men sliddet slugte ham ikke

Gårdejer ALFRED FREDERIKSEN og hustru, Sneverholt, Hllum sogn – Største bæger 1935

I flere år var ALFRED FREDERIKSEN eneste menneske på sin ejendom, og han sled fra tidlig morgen til sen aften. Ejendommen var i en sørgelig forfatning – 96 tønder land tilgroet med lyng eller senegræs, boniteten sandmuld med sandunderlag, bygningerne forsømte og medtagne, og der var ingen besætning.

30 år senere, da ALFRED FREDERIKSEN modtog sølvbægeret, var markerne opdyrket, der stod store, solide huse, og i stalden var seks arbejdsheste, 40 køer og 20 ungkreaturer samt 50 svin. Da havde ALFRED FREDERIKSEN taget flere medhjælpere ind. Siden giftede han sig med en lærerdatter, men de fik ingen børn.

I indberetningen hed det: „Han har slæbt som få, men slæbt med Forstand og Omtanke, og Sliddet har ikke slugt ham. Fra Ungdommen var han stærkt aandeligt interesseret og med i det grundvigske Menighedsliv. Han var Højskolemand“.

To kvinder rettede fødegården op

Gårdejer JOHANNE ELSINE ANDERSEN, Nørgaard, Elling sogn – Store bæger 1936

„Hanne Nørgaard“ er karl for sin hat, hed det i en gammel indberetning, hvor JOHANNE ELSINE ANDERSENS kælenavn blev brugt. Ja, hun var sandelig et bevis på, at kvinder selvstændigt kan drive landbrug. Belønningsudvalget troede først, indstillingen var en fejltagelse, da de så, at gården blev ejet af en kvinde – man mente, det var bestyreren, som skulle belønnes. Men der var ingen bestyrer. „Hanne Nørgaard“ og hendes søster Grethe ledede selv driften.

Under deres herredømme blev gården udvidet fra 28 tønder land til 67 tønder land, markerne kom under kultur, bygningerne blev udvidet og moderniseret og besætningen udvidet fra seks malkekøer til 45 malkekøer.

Frøknerne Andersen var på egnen meget respekteret for deres fine indsats – og også for deres husflid. Navnlig havde vævningen deres interesse. Da JOHANNE ELSINE fik sølvbægeret, var hun 73 år og søsteren 70 år, men begge arbejdede stadig med liv og sjæl i gårdens drift.

En nybygger præget af sit arbejde

Gårdejer THOMAS CHR. JENSEN, Tislum hede, Hørmested sogn – Store bæger 1937

„Det ses straks, Manden træder frem, at vi staar overfor en Hedeopdyrker, en Nybygger, præget af sit Arbejde“.

Således blev THOMAS CHR. JENSEN beskrevet, før han i 1938 fik selskabets sølvbæger. Han havde opdyrket 34 tønder land, „som henlaa i kold, stenfylt Hede“. Han havde bygget nye bygninger og udvidet besætningen fra to til 14 køer.

Man dumper ned i en oase

Gårdejer NIELS CHR. NIELSEN og hustru, IDA, Holtet, Hørmested sogn – Store bæger 1937

„Gennem en fra Naturens Haand meget fattig Egn, et meget kuperet Terræn, høje Bakkedrag endnu delvis tilgroet med Lyng eller beplantet med Naaletræer, dumper man pludselig ned i en Oase“.

Således hed det i den indberetning, som gav NIELS CHR. NIELSEN selskabets sølvbæger i 1937.

Kun 20 tønder land var i brug, da NIELS CHR. NIELSEN overtog gården i 1894. 75 tønder land var under kultur en menneskealder senere. Der var rejst nye bygninger, og besætningen var steget fra fem køer til 34.

Plantede egenhændigt 200.000 planter

Gårdejer ANDERS PETER CHRISTENSEN,
St. Nejsum, Skæve sogn – Store bæger 1938

Da ANDERS PETER CHRISTENSEN overtog St. Nejsum, havde han 5.000 kr., og gården med dens 190 tønder land kostede i 1907 35.000 kr. Ejendommen var forsømt, men ANDERS PETER CHRISTENSEN gik i gang med at kultivere sump, morads og hede. Ikke alt var egnet til agerbrug, men 130 tønder land kom under plov, og 90 tønder land blev beplantet, først med nåletræer, siden med løvtræer – et areal på 30 tønder land var tilkøbt forinden. ANDERS PETER CHRISTENSEN plantede „tildels egenhændigt“ 200.000 planter og udførte en stor del af den vanskelige grøftegravning til dræningen. I 1936 afstod han St. Nejsum til en søn for 110.000 kr., men havde da selv en mindre gård, som var indkøbt tidligere. Han ejede endnu en gård og havde overtaget en større forretning i stationsbyen Thorshøj som følge af kautionsforpligtelser. Trods sine 67 år ledede han det hele „fyldt af Energi og Virketrang“.

Han går snart fallit, sagde naboerne

Gårdejer ANDERS CHR. HANSEN,
Hønsholm, Jetsmark sogn – Alm. bæger 1938

ANDERS CHR. HANSEN havde ingen kontanter selv, da han overtog den forsømte 50 tønder land store ejendom i 1885 for 14.000 kr. Han kom da også til at give for meget for ejendommen, hvis bygninger i bogstaveligste forstand var sunket i grus. Kun laden var nogenlunde brugbar. 30 tønder land af de 50 havde været under plov, men var faldet tilbage i siv og lyng. Naboerne ventede, at han ville gå fallit, og da han begyndte at klare sig, sagde de: „Han vil slæbe til Føden, men der bliver ikke noget til Børnene“. Men ANDERS CHR. HANSEN gjorde deres ord til skamme. Det hedder i indberetningen, som gav ham sølvbægeret i 1939, at ejendommen ved ombygning, opdyrkning og læplantning blev „et helt Mønsterbrug“, og den store, smukke have „gav præg af Lystejendom“. Dette til trods for, at ANDERS CHR. HANSENS kone døde allerede i 1890, og der måtte fremmed hjælp til at passe de to børn. En søn overtog gården, da ANDERS CHR. HANSENS syn begyndte at svigte. Men i 1938, da bedømmelseskomiteen besøgte gården, var han praktisk talt blind, og med sine 77 år kunne han føle sig frem og stadig passe svinene.

Fattig ejendom blev velhavende gård

Gårdejer KARL NIELSEN,
Biledheden, Bindslev sogn – Store bæger 1939

Da KARL NIELSEN i 1909 overtog sin ejendom, var der kun 20 tønder land simpel, sandmuldet jord – og et lille hus med stuehus og stald, og i vinkel derpå en kort lade. Ikke et træ og ikke en busk beskyttede mod den barske vind. Da KARL NIELSEN i 1939 fik selskabets sølvbæger, stod der en velholdt, solid firelænget gård skærmet mod vinden af have og læplantninger. Gården var nu på 60 tønder land vel dyrket jord, og i stalden stod 24 fine malkekøer.

Skulle tro, at jorden var værdiløs

Gårdejer JENS HANSEN og hustru,
Hedegaarden, Jerup, Elling sogn – Alm. bæger 1940

Den ejendom, JENS HANSEN og hustru købte i 1917, lå på Jerup Hede. Herom skrev belønningsudvalget meget malende i 1940: „Jerup Hede er vist det ødste Øde i vort Land. Det er ikke blot lyngbevokset Hede, men meget ujævnt – det ser nærmest ud som store Diger og Grøfter. Disse Formationer benævnes Rimmer og Doppe. Rimmerne er fint Sand, Dopperne almindeligvis Tørvejord. Ikke stedkendte kan ikke forestille sig, at her er Mulighed for rentabelt Landbrug. Det var værdiløse Rimmer og Doppe, NORA og JENS HANSEN tog fat paa for 23 Aar siden. Resultatet maa kaldes beundringsværdigt. Med Stedet fulgte der en mager Ko og nogle Faar – nu er der to jyske Heste, 14 Malkekøer, 14 Ungkreaturer, mange Svin og flere Faar end i 1917“. Og der var bygget nye bygninger, anlagt fin have og plantet læhegn.

Mere end nok til sig selv og 13 børn

Gårdejer CHRESTEN JENSEN CHRISTENSEN og hustru,
KLARA MARIE, f. Nielsen,
Risholm, Jerslev sogn – Alm. bæger 1941

Da CHRESTEN JENSEN i 1919 havde sammensparet 3.000 kr., købte han ejendommen på 60 tønder land, hvoraf 22 var under plov. Der var en besætning på tre køer, tre kalve og et svin. Han udvidede det dyrkede areal til 33 tønder land, men resten var så udpræget klitareal, at det ikke kunne bringes under kultur.

Han udvidede og forbedrede alle bygninger, og besætningen steg til 14 malkekøer, en tyr, tre kvier, otte kalve, tre søer og ni svin.

CHRISTEN JENSEN og hans kone MARIE udførte selv arbejdet – efterhånden hjulpet mere og mere af deres 13 børn, hvoraf to dog døde. Gården kunne føde denne store familie, og samtidig steg dens realværdi.

Der lå guld at hæve under lyngen

Husmand HANS CHRISTENSEN og hustru, Stagsted Enge, Dronninglund – Alm. bæger 1943

HANS CHRISTENSEN og hustru overtog i 1886 4½ tdr. land hede i fæste. De begyndte straks at forbedre jorden. Sand var der nok af, kun i lavningerne fandtes tørvejord. Sand og tørvejord blev blandet, og det hjalp noget. Fra 1886 købte han jævnlige smålodder til, så der blev et gårdmandsbrug på 30 tdr. land.

I Stagsteds enge gjorde Bette Hans, som han kaldtes, et pionerarbejde. Mange blev ved hans virksomhed opmærksom på, hvad man kunne få ud af disse tørve- og sandjordsarealer. Medlem af belønningsudvalget, gårdejer Bertel Bjerre, skrev til Landhusholdningsselskabet:

„Om HANS CHRISTENSENS Liv og Virke kunde en Digter faa godt Stof til en rigtig blaaøjet Solstraalefortælling. Det fattige, tidligt forældreløse Barn, der, som Skik var den Gang i foreliggende Tilfælde, fødes op paa Sognet, sætter sig et højere Maal end lige det Nødtørftige til Dagen og Vejen, øjner en Chance i de uopdyrkede Jorder, bider Tænderne sammen og tager sammen med sin ligesindede Hustru og senere Børnene fat med begge Hænder. Arbejdet og Bestræbelserne lykkes. Pø om Pø udvides Bedriften. Det opdyrkede Areal breder sig og giver større og større Afgroder. Kvæg- og Hestebesætningen vokser, Bygningerne udvides fra en lille Stump faldefærdigt Hus til en solid, velbygget og velindrettet 4-længet Gaard med Vindmotor og alle tidssvarende Maskiner. Det er et enestaaende Arbejde, et værdigt Eksempel til Efterfølgelse, HANS CHRISTENSEN har præsteret. „Bette Hans“ vil ikke blive glemt foreløbig. Han var Pioneren, der viste Vej, han, der uden Midler og uden Støtte af nogen Art, paa eget Initiativ og ved udholdende Slid paaviste, at der under denne Egns Lyng laa Guld, som kunde hæves. Han sam-

lede sin Del deraf, og andre fulgte hans Eksempel“. HANS CHRISTENSEN var 88 år, da han fik sit sølvbæger, og havde forlængst lagt tøjlerne over i yngre og stærkere hænder. Han boede nu hos en søn og datter, der passede gården, men han var „ikke sunket hen i Uvirksomhed af den Aarsag“. De sammensluttede husmandsforeninger i Hjørring amt, der indstillede HANS CHRISTENSEN, fremhævede da også ikke alene den store arbejdsindsats, men også det lange tidsrum, gennem hvilket gerningen var udøvet.

Begyndte med de bare hænder, flyttede „uhyre Antal Læs Jord“

Gårdejer MARINUS SØRENSEN, Landlyst, Rendborg, Kvissel, Elling sogn – Alm. bæger 1949

MARINUS SØRENSEN begyndte med bare hænder i 1908 på en dårlig ejendom hedder det i selskabets papirer. Denne solgtes senere, hvorved han blev ejer af 3.000 kr., som han købte sin gård for i 1916.

I årene, der fulgte, blev der udført et stort arbejde med udfyldning og planering af jorden, som i begyndelsen for en stor del bestod af rimmer og dopper. I 1926 og 1947 købte han ialt 24 tønder land rimmer og dopper, som drænedes og kultiveredes. „Et uhyre Antal Læs Jord flyttedes“.

MARINUS SØRENSEN var initiativtager til en vej til egnens gårde, og vejen blev senere optaget som kommunevej. I 1922 havde MARINUS SØRENSEN et tab, da en kartoffelfabrik, hvori han var andels-haver, gik fallit. Han måtte bære tabet ved i flere år at grave tørv for andre for at tjene pengene ind. Hans kone, som døde i 1942, og otte børn deltog altid i alt arbejde ude og inde. Da han i mange år arbejdede i mose og på et teglværk, kan man forstå, at han ikke kom sovende til sit smukke resultat med gården.

THISTED AMT

Landvæsens- og sandflugtskommisær		Selvejergårdmand CHRISTIAN MADSEN	
LAURITZ THAGAARD, Thisted	1805	TYGSTRUP, Udby	1841
Bonde MAD S BERTELSEN, Kløv	1810	Gårdejer ANDERS CHRISTIAN GREGERSEN, Øsløs	1846
Selvejershusmand CHRISTEN PEDERSEN,		Husmand NIELS JENSEN HEDE, Søndberg	1848
Hvidbjerg	1829	Husmand CHRISTEN JENSEN, Vestervandet	1856
Parcellist CHRISTEN NIELSEN, Hundborg	1830	Gårdmand ANDERS ANDERSEN HOUMØLLER,	
Husmand PEDER THØGERSEN, Hilleslev	1833	Rakkeby	1875
Gårdfæster NIELS JENSEN, Bested	1836	Husmand PEDER LAUSDALL, Hvidbjerg	1913
		Gårdejer CHR. HVELPLUND, Thisted landsogn	1947

Opfandt plov og slæde mod sandflugt

Landvæsens- og sandflugtskommisær
LAURITZ THAGAARD,
Thisted - 3. bøger 1805

THAGAARD opfandt en håndplov og en slæde „eller Skuffel til Brug ved Arbejdet til Sandflugtens Dæmpning i hans District. Af disse bruges Ploven paa saadanne Steder, hvor en almindelig Plov ikke kan bruges, saasom paa høje og stejle Sandklitter, men Slæden bruges til at nedsløife stejle Klitter, forinden de beplantes“.

Han viste „Flid i Kartoffelavl“

Bonde MAD S BERTELSEN,
Kløv - 6. bøger 1810

MAD S BERTELSENS sølvbæger bar påskriften: „For Flid i Kartoffelavl“. Der står i selskabets bøger, at han avlede 63 tønder og derfor fik agtelsestegn.

Hans arbejde og held opmuntrede andre

Selvejershusmand CHRISTEN PEDERSEN,
Hvidbjerg Kirkeby, Hvidbjerg - 6. bøger 1829

CHRISTEN PEDERSEN havde et stort kær under vand, som han indhegnede med grøfter og et beplantet dige. „Disse Kjærlodder dyrker han nu med Held,

hvorved adskillige af de andre Lodseiere opmuntredes til at følge hans Exempel, saa at dette Kjær, der tilforn henlaae unyttet, nu yder fortrinlige Kornafgrøder“.

Fandt ikke sin lige i den egn

Parcellist CHRISTEN NIELSEN,
Raastrup, Hundborg sogn - 5. bøger 1830

Om CHRISTEN NIELSENS energiske og iderige gerning sagde en af kendte borgere bekræftet indstilling, at det „mønsterværdige Exempel, som er givet paa en liden Lods fordelagtige Benyttelse, hidtil ikke fandt sin Lige i den Egn“. Teksten på hans sølvbæger lød: „For en Huuslods vindskibelige Dyrkning“.

Skabte stor urtehave på øde hedebanke

Husmand PEDER THØGERSEN,
Skousted, Hilleslev sogn - 5. bøger 1833

PEDER THØGERSEN indhegnede på en øde hedebanke ti skæpper land, omgav arealet med dige, gravede, rensede og dyrkede jorden som køkkenhave. Han producerede til salg gulerødder, kålrabi, hvidkål, grønkål, rødløg m.v. Fra urtehaven fik han rigeligt hjælpfoder til sine to køer. „Foretagender som de af ham udførte høre iblandt de sjældne i hans Egn“, skrev selskabets belønningsudvalg.

Vilde træer i frodig vækst

Gårdfæster NIELS JENSEN,
Hassing, Bested sogn – 5. bæger 1836

NIELS JENSEN fik sit sølvbæger for haveopdyrkning og træplantning – „Sieldenheder i denne skovløse Egn“, hed det i selskabets årsberetning. Han anlagde ved sin udflyttergård en skøn og hensigtsmæssig have på godt en halv tønde land. „I dette Anlæg findes 60 af ham selv forædlede Frugttræer og en stor Deel vilde Træer i frodig Væxt“.

Gav eksempel, hvortil „Egnen høilig trængte“

Selvejergårdmand CHRISTEN MADSEN TYGSTRUP,
Tvolm, Udby sogn – 3. bæger 1841

TYGSTRUP forvandlede fra ca. 1820 „nogle tilforn øde, stenede og med Huller fyldte to Tønder Land Jord, som han med megen Møie har jevnet, røddet og forbedret ved tilført Jord og Giødning, til skønne Frugt- og Køkkenhaver“, så der tyve år efter fandtes „en Mængde Frugttræer og Buskvæxter samt vilde Træer mest til Læ“.

Til egnens beboere overlod han mange træplanter, ofte uden betaling, og bidrog derved til at „afhielp Egnens Trang til saadanne Anlæg“.

Selskabet, der allerede år forud havde belønnet TYGSTRUP med hjælp, gav ham i 1841 sølvbægeret „som et Tegn paa Selskabets vedvarende Agtelse“, fordi hans „Haveanlæg og Plantninger høre iblandt de fortrinligste i hele Thisted Amt, og han ved disse Anlæg har givet et saare gavnligt Exempel, hvortil Egnen høilig trængte“.

Kyndig, kraftig og heldig mands flittige virke

Gårdejer ANDERS CHRISTIAN GREGERSEN,
Søndergaard, Øsløs sogn – 2. bæger 1846

150 tønder land hede og nylig opdyrket hedejord kom under en kyndig mands flittige hænderes behandling, da A. C. GREGERSEN fortsatte sin fars dyrkningsarbejde. Han havde held og kraft i sit virke, han øgede avl og besætning, nye metoder vandt indpas, nye redskaber blev taget i brug, nye bygninger rejst, alt under ham blomstrede. Han anlagde en dejlig have på en tønde land, en lystskov og en humlehøve, han begyndte en pottefabrik, han lod om vinteren sine børn undervise af en lærer, han selv lønnede. „Alt vidner ei blot om Velstand, men tillige om Flid, Kyndighed og Sands for Orden“.

Gav naboer en god ide

Husmand NIELS JENSEN HEDE,
Lille Helliis, Søndberg sogn – 5. bæger 1848

N. J. HEDE dyrkede med held „Brakfrugter i det Større“ og anvendte hertil en tredjedel af sin lod. I et af de sidste år producerede han 4000 hvidkål, 33 tønder kålrabi, 100 tønder gulerødder foruden kartofler. En stor del af disse afgrøder opfodrede han.

„Flere af Egnens Bønder begyndte at efterfølge det af ham saaledes givne Exempel, hvormed han har lagt ualmindelig Flid, Tænksomhed og Udholdenhed for Dagen“.

I 27 år kørte han sand bort, som dækkede frugtbar ager

Husmand CHRISTEN JENSEN,
Bleghule, Vestervandet sogn – 6. bæger 1856

På CHRISTEN JENSENS lod fandtes en klitbanke og et tilgrænsende lag flyvesand, der dækkede den gamle agerjord. I 18 år vedblev han at føre sandet bort med en trillebør, og i de følgende ni år fortsatte han dette arbejde med en vogn, trukket af hans køer.

„Ved denne Udholdenhed naede han omsider at faae Sandet bortført til Kanten af en nærliggende Sø og producerer nu gode Afgrøder paa den tilforn under Sandet begravede frugtbare Jord, til hvis Dyrkning han iøvrigt ogsaa benytter sine Køer. Ved Søkantens Opfyldning med Sandet har han vundet et stykke Eng“.

Træplanters resultater fik spottere til at tie

Gårdmand ANDERS ANDERSEN HOUMØLLER,
Outrup, Rakkeby sogn – 4. bæger 1875

I varme og indtrængende anbefalinger fra sogneråd, landboforening og senere Landhusholdnings-selskabets belønningsudvalg hed det i 1875 om HOUMØLLER, der dette år fejrede guldbryllup, at hans interesse for træplantning var usvækket, skønt han ikke selv kunne vente at høste frugten. „Ved sine gennem et langt Liv uførtrodt fortsatte Bestræbelser for Træplantning (har han) givet et fremragende Exempel for sine Standsfæller, særlig i denne Egn af Landet, hvor der ellers er saa lille eller slet ingen Sands for at plante eller frede Træer og Buske, saa at hans Virksomhed for Træplantning endog jævnlig tidligere har været Gjenstand for spottende Bemærkninger“. De smukke

frugter af hans gerning bragte „Spottere til at tie og . . . Andre til ogsaa at begynde . . . men Hensynet til den store Ligegyldighed for Træplantning maatte gjøre det ønskeligt, at Selskabet særlig stemplede Plantning af Træer i denne Egn som fortjenstfuld Handling“.

Hvert år fik han mange lærelystne husmænds besøg

Husmand PETER LAUSDALL,
Hellerø, Hvidbjerg sogn – Store bæger 1913

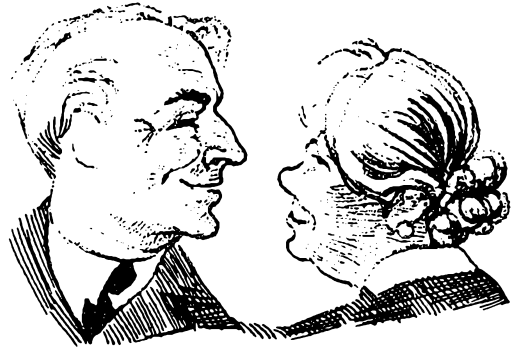
Et dårligt hus med forsømt jordtilliggende, 7½ tønde land, og en ringe og tarvelig besætning blev ved PETER LAUSDALLS indsigt og energi forvandlet til et godt, hyggeligt hjem med en udmærket og lønnende landbrugsbedrift og en fortrinlig besætning. Folk i en vid kreds beundrede den virksomhed, han udfoldede. Hvert år besøgte mange lærelystne husmænd ejendommen.

LAUSDALL og hans hustru fik otte børn, så „der blev ti Munde at mætte“. Men hans, hans kones og efterhånden børnenes omtanke og flid bragte alt i god vej. Han dyrkede hvidkål til salg, og børnene var udmærkede hjælpere til kålens rensning for källarver; han udbedrede huse, byggede lade med vindmølle, møddinghus og to ajlekummer, besætningen øgedes i takt med markens stigende ydeevne; han brugte rigelig gødning og ajle og tilførte jorden kalk. Følgen af familiens arbejde blev en mønsterbedrift, der skaffede ham tre førstepræmier for husmandsbrug.

Pioner med smil til sin kone og verden

Gårdejer CHRISTIAN HVELPLUND,
Aldershvile, Thisted landsogn – Alm. bæger 1947

Som ung var CHR. HVELPLUND i Argentina, men kom i 1896 til Thy som kontrolassistent. I 1901 blev han gift og havde i få år en østjysk ejendom

Engholm i Vandet, men overtog så „Aldershvile“ ved Thisted.

Denne gård var forsømt, men HVELPLUND drev den frem til et mønsterbrug både ude og inde, med gode bygninger, veldrevne marker og udmærket husdyrbrug.

„Ejendommens Drift anses for ualmindelig her paa Egnen og langt derudover. HVELPLUND har gennem Aarene modtaget mange Æresbevisninger, bl.a. Førstepremie for veldrevet Landbrug og Jyske Landboforeningers Sølvmedalje for Landboflid. Landboforeningen besøgte ham hvert Aar med unge Medhjælpere, som har beundret hans Akkuratesse og Ordenssans“.

Har De levet et spartansk liv for at opnå det gode økonomiske resultat, spurgte Danmarks Radio CHR. HVELPLUND, da han modtog sølvbægeret fra Landhusholdningsselskabet. Han svarede: „Det vil jeg ikke sige, men jeg har passet på timerne og minutterne i arbejdets gang, så der ikke skete tab ved sløseri i mark og stald. Luksus skal ikke overdrives, men man skal for eksempel ikke nægte sig selv en rejse ud for at se sig om en gang imellem“. HVELPLUND var 1918–23 formand for Landboforeningen Nordthy, i 1910–15 for Thisted andelsmejeri, i 1923–38 i bestyrelsen for De samvirkende danske Landboforeninger, og han sad i fire år i sognerådet. – Han var 76 år, da han fik sølvbægeret, men man sagde ifølge pressereferat: „Han er fremdeles levende og munter, en Mand med et Smil til sin Kone og Verden“.

VIBORG AMT

Selvejherhusmand ANDERS JENSEN, Gammelstrup	1814	Gårdmand LAUST ANDERSEN KAASTRUP, Odens	1867
Capitain LAURITZ CHRISTIAN UNDALL, Viborg	1819	Gårdmand JOHAN CHRISTENSEN, Funder	1868
Selvejer MAD S DALSGAARD, Hørup	1823	Boelsmand RASMUS PETER SØRENSEN, Torning	1875
Enke BIRGITTE AGERSCHOU, Almind	1824	Husmand MAD S LAURSEN, Vammen	1889
Husmand PEDER PEDERSEN, Karup	1824	Husmand LEON MEELGAARD, Salling	1899
Skolelærer R. KLOTROP, Ulbjærg	1825	Husmand HANS DANIELSEN, Sjørslev	1902
Sognefoged SØREN CHR. LOURING, Tapdrup	1825	Husmand NIELS KRISTIAN KRISTENSEN, Engesvang	1905
Fhv. købmand MATHIAS MØLLER, Skive	1825	Parcellist JENS HESEL, Engesvang	1914
Jordbruger RASMUS SCHOUBYE, Skern	1825	Fabrikant NIELS JENSEN FOGH, Torning	1916
Selvejer HANS HENRIK HANSEN, Gerning	1826	Husmand KRISTEN SØRENSEN RAVN, Haasum	1916
Selvejergårdmand JENS PETERSEN MEELGAARD, Neder Hornbæk	1828	Gårdejer OLE JØRGENSEN, Torning	1921
Fæstegårdmand RASMUS CHRISTENSEN, Vellev	1828	Gårdejer JENS CHRISTIAN NIELSEN, Torning	1923
Parcellist CHRISTEN LAUSEN HEDEGAARD, Hornbæk	1832	Gårdejer PHILIP FREDERIK BRAUNER, Frederiks	1924
Møller ILSØE, Horslev	1833	Gårdejer MARTIN RASK, Engesvang	1924
Husmand og gartner SØREN PEDERSEN LINDBERG, Salling	1833	Gårdejer JENS JENSEN, Kragelund	1932
Gårdejer RASMUS PEDERSEN, Hornbæk	1854	Gårdejer JENS MØLLER JENSEN og hustru, Rødding	1932
Gårdejer CHRISTEN VILLADSEN, Brøndum	1857	Gårdejer PETER SMITH og hustru, Torning	1932
Gårdejer ADAM NIELSEN, Bjerring	1858	Gårdejerske, frk. MARIE KROGSGAARD, Rødkjærso	1947
Skolelærer JACOB PETERSEN, Durup	1859	Smed LARS NIELSEN, Torning	1947
Møller SØREN ESPERSEN, Grinderslev	1862	Gårdejer KARL KARLSEN, Fiskbæk	1952
Kroejer FRITS GRAMSTRUP, Haasum	1863	Gårdejer VAGN NIELSEN og hustru, ODA, Lindum	1957
Maler H. KRUSE, Fur	1866	Gårdejer PETER GIVERSEN, Viborg	1969

Præmie for inddeling af jordlod

Selvejherhusmand ANDERS JENSEN,
Lundgaards mark, Gammelstrup sogn -
6. bæger 1814

Om ANDERS JENSENS præmie står i de gamle skrifter: „Han har indhegnet og paa en fordelagtig Maade indeelt sin Jordlod samt anlagt og indhegnet en Have. For denne roesværdige Stræbsomhed tilkjendes ham Selskabets sjette Bæger“.

For dyrkning af handelsplanter

Capitain LAURITZ CHRISTIAN UNDALL,
Viborg - 5. bæger 1819

I selskabets bøger kan man fra år 1820 læse: „Capitain UNDALL, Inspecteur ved Tugthuset i Viborg, har indgivet en Beretning om at have i Aaret 1819 avlet 1200 Planter af Kardebollen, som

hver gav omtrent 12 store og små Boller, hvoraf Prøver ere indsendte. Disse have Selskabet ved en sagkyndig Mand ladet bedømme, som erklærede, at uagtet de vel ikke vare saa fortrinlige som de Franske, kunde de meget godt anvendes i Klædefabrikation. Da de fra Udlandet indførte Kardeboller ere meget kostbare og Dyrkningen af denne Plante ikke er almindelig hos os, saa fandt Selskabet, at Capitain UNDALLS Fortjeneste i denne Henseende burde paaskønnes“. Sølvbægeret fik teksten: „For Dyrkning af Handelsplanter“.

Blicher så, hvad egnsponer udrettede

Selvejer MAD S DALSGAARD,
Hørup sogn - 3. bæger 1823

Steen Steensen Blicher var en af dem, der anbefalede MAD S DALSGAARD til en hædersbevisning fra Landhusholdningsselskabet. Blicher var 1819-25

sognepræst i Thorning, nabosogn til Hørup, hvor DALSGAARD i 1798 havde købt sin gård. Dens areal var 100 tønder land. Han opførte nye bygninger, forbedrede jorden ved fortrinlig behandling, pynkede omgivelserne med en stor have, med beplantede hegn og humlehave. En fire tønder land stor forhugget skov nyplantede han med gran, hvor han ikke såede agern. Fra et stort mosekær, der var bundløst morads, ledede han vandet bort, og fra mosens bund hentede han mergel, der satte ham i stand til at tage 24 tønder land under plov.

Sognepræsterne Westergaard og Blicher gjorde bl.a. opmærksom på, at MAD S DALSGAARD boede i „en Egn, hvor Indhegning, Brakning, Vands Afledning og de øvrige af ham iværksatte Forbedringer hidtil kun have været lidt kjendte“.

Hun skabte dejlig have af hede

Enke BIRGITTE AGERSCHOU,
Tostrup, Almind - 4. bæger 1824

„For fortjenstfuld Havedyrkning“, lød indskriften på BIRGITTE AGERSCHOUS sølvbæger. – Hun var enke, da hun i 1802 købte en udyrket hedeparcel, hvor hun seks år efter opførte stuehus og udhus i egebindingsværk og senere en grundmuret staldlænge. „Saasart Stuebygningerne var opført, tænkte hun paa at anlægge en Have og lod sig ikke afskrække ved de Vanskeligheder, et saadant Forehavende maatte møde, da hele Ejendommen kun bestod af store Lyngbakker. Hun hegnede Haven med Jorddige af Sten fra Marken, hun kulegravede og lod tilføre god Jord. Hun plantede bl.a. 250 Frugttræer, alle slags Buske med Bær, og hun avlede Kjøkkenurter i Overflodighed“.

Øgede sin egns produktion af hø

Husmand PEDER PEDERSEN,
Vallerbæk, Karup sogn - 4. bæger 1824

På PEDER PEDERSENS sølvbæger stod: „For uførtroden Stræbsomhed“. I over 30 år havde han i 1823 „særdeles virket til Høproduktionens Forøgelse i sin Omegn ved at anlægge Vandingsenge for Egnens Beboere. – Da Tilveiebringelsen af en større Høproduktion i Særdeleshed for hiin magre skarpe Egn er af megen Vigtighed, saa fandtes det her anmeldte Foretagende at være saare fortjenstfuldt“.

„Mærkeligt Beviis“ på, hvad der kan udrettes

Skolelærer R. KLOTROP,
Gørup, Ulbjærg - 3. bæger 1825

Selskabets „Efterretning“ fra 1824-25 fortæller, at lærer KLOTROPS „Foretagender afgive et mærkeligt Beviis paa, hvad der, selv i en af Landets skarpe Sandegne, lader sig udrette ved uafbrudt Anstrenge. Skolelærer KLOTROPS utrættelige, efter Omstændighederne vidtudstrakte, Flid og hans uegenlyttige Bestræbelser for at gavne Omegnen, have foranlediget Selskabet til at give ham et Tegn paa dets Agtelse“.

Den skolelod, han overtog i 1808, havde „Bønderne fra Arilds Tid brugt til at henlægge de Stene paa, som de kørte fra deres Marker“. Denne jord og mere til opdyrkede KLOTROP efter først at have gravet en mængde sten ned i en stor grav og stablet resten, der fyldte en dyng, som målte 5-7 alen i højden. Han drev sin jord fortræffeligt, øgede sin besætning, plantede træer, havde bistader, dyrkede humle og anlagde adskillige humlehaver for andre.

Havedyrkers „i Egnen særegne Flid“

Sognefoged SØREN CHR. LOURING,
Bjørnsgaard, Tapdrup sogn - 6. bæger 1825

Ved sin gård på en lyngbanke anlagde LOURING tre haver på omtrent halvanden tønde land. I den ene havde han 204 frugttræer, i den anden køkkenurter og kartofler, i den tredje humle. Alle haver var omgivet af pil, røn, birk, eg og bøg. Han drev biavl, købte også honning i omegnen og „har i flere Aar tilvirket Mjød, hvoraf han aarlig sælger 16 Tønder“. Han fik sit sølvbæger for havedyrkning og „i Betragtning af den ved ham udviste, i Egnen særegne Flid“.

Ubrugelige jorder blev kornmarker

Fhv. købmand MATHIAS MØLLER,
Skive – 5. bæger 1825

I 1813 købte MATHIAS MØLLER nogle parceller af Estvadgaards hovedgård. De bestod af lynchede, kærjorder og ujævne, næsten ufremkommelige moseer, „som tildeels vare ubrugelige baade til Tørveskær og Fædrift“. Størstedelen af disse før ufrugtbare jorder havde han ti år efter gjort til gode kornmarker, og han øgede hvert år besætningen. Sølvbægeret blev givet ham „i Betragtning af hans ved disse Jorder, som vel ikke længere er hans Eiendom, men hvoraf han dog er i Besiddelse, udviste roesværdige Virksomhed“.

Belønning til en kirsebær-pioner

Jordbruger RASMUS SCHOUBYE,
Løvskaal, Skern – 5. bæger 1825

I 1824 indsendte RASMUS SCHOUBYE til selskabet prøver på tørrede kirsebær. Han havde af 700 pund friske bær fået 174 pund tørrede. I bøgerne fra det år står: „– Det opgivne Quantum er vel for lidet til at kunde komme i Betragtning efter Priisopgaven, men med Hensyn til, at Reclamanten er den Første, der har meldt sig i denne Anledning, og han desuden boer i en Egn, hvor Frugttrædyrkningen trænger til Opmuntring, fandt Selskabet ham værdig til en Belønning“.

Han anlagde egnens første teglovn

Selvejer HANS HENRIK HANSEN,
Stærkærgaarde, Gerning – 4. bæger 1826

Ved sin gård anlagde HANS HENRIK HANSEN en teglovn, som „i enhver Brænding kan rumme 20.000 Steen. I denne Ovn brænder han røde og hvide Muursteen, som formedelst deres Godhed ere søgte. Han var den Første, der i denne Egn befattede sig med bemeldte Industrie, men nu have flere af hans Naboer fulgt hans Exempel ved at anlægge Teglovne til eget Brug“.

Søns og fars utrættelige virksomhed

Fæstegårdmand RASMUS CHRISTENSEN,
Velle – 6. bæger 1828

I 1813 fik RASMUS CHRISTENSEN sin gård efter sin gamle far „og har siden ved dennes Hjælp opført

113½ Favn Stendige om sine Haver . . . Alle Stene til dette Hegn er opbrudte paa Gaardens Marker“. I disse haver plantede far og søn 233 frugttræer, og til hegn i og omkring „have de gravet 896 Favne Grøfter, hvorved tillige en liden Bæk er ledet hen over en Eng, hvis Vanding har fordoblet Høeavlen“. På hans sølvbæger stod: „Til den utrættelig virksomme Bonde RASMUS CHRISTENSEN af Velløv“.

En stor og dejlig have

Selvejergårdmand JENS PETERSEN MEELGAARD,
Neder Hornbæk – 5. bæger 1828

I 1814 indhegnede J. P. MEELGAARD af sine jorder fire tønder land til en have, der foruden æbler, pærer, kirsebær, morbær, ribs og stikkelsbær rummede kål, kartofler og køkkenurter af mange slags, alt i „frodigste Væxt“. Han fik sit bæger „For dette Haveanlæg, det Største, der findes hos nogen Bonde i den Egn“.

Rå hede og kold mose under plov

Parcellist CHRISTEN LAUSEN HEDEGAARD,
Hedegaardseje, Hornbæk sogn – 3. bæger 1832

De omtrent 30 tønder land rå og udyrket, kold og sur hede og mosejord, som CHRISTEN LAUSEN HEDEGAARD overtog i 1812, var i 1830 bragt under plov og hegnet, og der var opført en bygning på lodden, som var øde, da han begyndte. Også en stor have var der nu. I arbejdet fik han god hjælp af sine tre børn. De begyndte men en spade, „en Koe og en daarlig Hest“.

Tredoblede kvægbesætning ved grundforbedringer

Møller ILSØE,
Hagenstrup mølle, Horslev sogn – 6. bæger 1833

Hagenstrup mølles marker, 17–18 tønder land, blev af møller ILSØE merglet, og mosejord, hvor der kun groede lyng og mos, opdyrkedes. Ellemoser omdannedes til god eng, da 1000 favne grøfter var gravet. „Som Følge af disse Forbedringer har han forøget sin Qvægbesætning til det tredobbelte. Af vilde Træer har han plantet en Deel, og i hans to Haver findes en Mængde frugtbærende Træer“.

Vækkede sans for haver ved at anlægge 40

Husmand og gartner SØREN PEDERSEN LINDBERG,
Grinderslev, Salling – 4. bæger 1833

Med spade og greb opdyrkede SØREN PEDERSEN LINDBERG et stykke jord på en hedebanke, anlagde en have, som han omgav med levende hegn, og plantede 80 frugttræer, der voksede godt til. Han plantede mange skovtræer, også på arealer omkring haven. „Ved at anlægge og med forædlede Frugttræer beplante over 30 Haver for Egnens Beboere har han bidraget meget til at vække Sands hos disse for Havedyrkning, som for faa Aar siden var forsømt“.

„Roesværdig Flid og Sands for Skjønhed og Orden“

Gårdejer RASMUS PEDERSEN,
Over Hornbæk, Hornbæk sogn – 5. bæger 1854

„RASMUS PEDERSEN har viist en roesværdig udholdende Flid ved Anlæg af en Træplantning paa et bakket Terrain, af Areal fire-fem Tønder Land, som tidligere henlaae ubenyttet i Lyng. Skjønt Jordbunden er ringe, lykkedes det ham dog ved omhyggelig Efterplantning at opelske paa det hele Areal, som af ham er indhegnet med Tiørndige, baade Naaetræer og Løvtræer, der staae i ret god Væxt. Anlægget bærer præg af hans Sands for Skjønhed og Orden“.

Far plantede, Johanne, 12, pløjede

Gårdejer CHRISTEN VILLADSEN,
Grove, Brøndum sogn – 3. bæger 1857

CHRISTEN VILLADSEN indhegnede og beplantede fire tønder land med 12000 træer, gran, fyr, ask, ahorn og el, „som alle ere i god Væxt“. I sin have anlagde han en planteskole. „Han er i denne skovløse Egn den Eneste, som har iværksat noget saadant; det hele er særdeles vel udført, og at et forholdsvis saa stort Arbeide er bragt istand paa en lille Eiendom i et til to Aar, saaledes som her er Tilfældet, vidner om megen Driftighed. Iøvrigt dyrker han sine Jorder godt og har dertil havt megen Hiælp af sin femtenaarige Datter Johanne Christensen, som alt i tre Aar har forsvarligen kunnet pløje og harve og ved dette Arbeide har sparet Faderen Lønnen til Karl“.

„Egnens dygtigste og intelligenteste“

Gårdejer ADAM NIELSEN,
Bjerring sogn – 5. bæger 1858

Omkring 1840 overtog ADAM NIELSEN 22 år gammel sin fars gård. I 1858 skrev pastor Malte Müller til selskabet om ham, at „han er i denne Egn i en viid Omkreds anseet for den dygtigste og intelligenteste Bonde, hvad Landbrug angaaer“. – Han havde solgt en del jord, men forbedret alt på ejendommen. „Han holder 14 udmærkede Malkekøer, mens hans Fader paa et langt større Areal kun holdt seks til syv Køer“. – „Hans Marker ere i fortrinlig Orden, og de frodige velluede Rodfrugter yde om Sommeren et smukt og sielent Skue“. – „Det er alene ved flittig Læsning, at han har tilegnet sig sine fine landoekonomiske Kundskaber. Han skyer ikke Bekostninger for at anvende Forbedringer og nyttige Opfindelser og har arbejdet sig frem til gode Kaar“.

Uberegneligt, hvad en lærer kan udvirke

Skolelærer JACOB PETERSEN,
Durup – 3. bæger 1859

Lærer JACOB PETERSEN såede frø i sin have og opelskede en mængde planter, som han uddelte uden vederlag. Han opfordrede folk til at plante og gav dem råd og dåd. Mange haver, anlæg og plantager skyldtes hans interesse og anstrengelse. „Som et Beviis paa den Kierlighed, hvormed han virker for Sagen, kan bl.a. nævnes, at han under sit Tilsyn lader sine Skolebørn forædle Frugttræer, som han skienker dem, naar Træerne ere tienlige til Omplantning. En af Attestanterne yttre, at i en Egn, hvor Interessen for Træplantning og Begreberne om den rette Fremgangsmaade hermed er saa ringe, er det uberegneligt, hvormeget Ungdommens Lærere kunde virke ved at benytte deres Stilling saaledes, som Skolelærer PETERSEN gjør i dette Øiemed“.

Grusgrave og aflagte veje blev plantage

Møller SØREN ESPERSEN,
Rusted, Grinderslev - 6. bæger 1862

Et stykke hedejord, tre tønder land stort, delvis bestående af grusgrave og aflagte veje og med meget fast og stenet bund, blev beplantet af SØREN ESPERSEN. Meget gik til, men han efterplantede utrætteligt, så han efter 20-30 års forløb havde en frodig og tætsluttet plantage „med Træer af mange Alens Højde, der afgive betydeligt Brændsel. Dette vellykkede Anlæg vidne om megen Energie og Interesse. Hans øvrige Virksomhed som Jordbruger har ligeledes været mønsterværdig“.

Kromand kultiverede stor rå mose

Kroejer FRITS GRAMSTRUP,
Kærgaardsholms kro, Haasum - 4. bæger 1863

På 15 år havde FRITS GRAMSTRUP kultiveret 28 tønder land rå mosejord. Han skar først de højeste steder af som tørv og solgte dem. Derefter afskar eller brændte han tuerne, eller han fyldte dem i tørvehullerne. Der blev påført sand på de mest svampede dele, grøftet med 20 alens mellemrum og brakket i to til tre år. Lodden blev indhegnet og siden påført mosekalk, så den blev tjenlig til dyrkning. Indberetningen sagde, at et „Agtelsestegn ville være den bedste Opmuntring for andre mindre Jordbrugere til at anstrenge sig for at opnaa et lignende Resultat“.

Markufred blev til samarbejde

Maler H. KRUSE,
Hellesminde, Fur - 5. bæger 1866

Da KRUSE overtog sin 10 tønder land store ejendom med lergrave, huller og brinker, måtte han i mange år slås med en udbredt markufred. Ikke blot lykkedes det ham at få bygget hus, planeret og anlagt frugt- og køkkenhave, men han fik også hos egnens beboere opelsket sans for trædyrkning; takket være ham fik flere store fremskridt i deres ellers ringe kår.

Han tilplantede syv tønder land, fire blev kultiveret til agerbrug. Et område på 12 tønder land fik han efter mange års kamp fredet. „I sin fremrykkede Alder (70 aar) har han saaledes den Glæde at see vellykkede Resultater af sin mangeaarige, rastløse Virken baade hos sig selv og mange andre, en Virken, der . . . har udøvet sin Indflydelse udenfor Øen i det nordlige Salling“.

Gav sin mark „en bedre figur“

Gårdmand LAUST ANDERSEN KAASTRUP,
Hem, Odens - 2. bæger 1867

LAUST ANDERSENS ejendom var på 96 tønder land. Da han overtog den, mageskiftede han først med en nabo „for at skaffe sin Mark en bedre Figur“ og udflyttede bygningerne. En fjerdedel af jorden var fugtige, uopdyrkede lavninger. Han merglede, dræned og kørte gødning på, til jorden blev frugtbar. Han modtog præmier for sine rodfrugter, mejeriprodukter og for en hingst og et hoppeføl. Ved gården blev anlagt frugt- og køkkenhave, den tidligere mergelgrav omdannedes til fiskedam, og den sletteste jord beplantedes med træer.

En opmuntring for udholdende virksomhed

Gårdmand JOHAN CHRISTENSEN,
Elling, Funder sogn - 4. bæger 1868

JOHAN CHRISTENSEN overtog i 1852 den 390 tønder land store gård, hvoraf ca. 350 var ubenyttet hede. Han flyttede sten, påførte jorden mergel - som han delvis opmudrede fra en søbund - og brugte 100-150 rigsdaler årligt til kunstgødning. På denne måde blev 170 tønder land opdyrket. Stenene blev brugt til diger, brolægning og markveje. Han købte nye husdyr, opførte bygninger i grundmur og anskaffede gode avlsredskaber. Han havde ikke større driftskapital eller noget særligt folkehold, og de nævnte forbedringer skete, uden at han satte sig i gæld. Sølvbægerets tildeling motiveredes bl.a. ved, at sølvbægeret skulle tjene som „opmuntring for det Eksempel, han ved sin udholdende Virksomhed har givet for andre i samme Egn“.

100 læs sten væk for hver 120 læs mergel

Boelsmand RASMUS PETER SØRENSEN,
Skræ, Torning - 5. bæger 1875

Selskabets belønningsudvalg fandt, at der med ros-værdig flid og udholdenhed var arbejdet på „af Naturen overordentlig besværlige Jorder“. - R. P. SØRENSENS hede på 34 tønder land - 3½ var dyrket op, da han overtog stedet i 1870 - var fuld af sten, men han og hans kone dyrkede hvert år over fem tønder land op. De afbrændte lyngen, kørte mindst 100 læs sten bort pr. tønde land, og samme areal fik 120 læs mergel, der hentedes en lille halv snes kilometer borte. Deres trækdyr var to stude. Forvandlingen af den stenfyldte hede til ager var i fuld gang, men ikke endt, da påskønnelsen blev givet i 1875.

Samlede markens sten og byggede huse af dem

Husmand MADS LAURSEN,
Vammen sogn - 3. bæger 1889

MADS LAURSEN overtog i 1850 faderens ejendom, der havde et tilliggende af 30 tønder land, hvoraf 10 var hede. Jorden var i slet kulturtilstand, bygningerne var gamle og faldefærdige, og hele besætningen bestod af en hest og to køer.

Han tog straks fat på hedens opdyrkning, der var meget besværlig, og merglede al jorden. I 1856 forpagtede han en nærliggende skolelod på 21 tønder land, hvoraf de 14 var rå hede. Denne har han opdyrket, og hele arealet har han merglet. I 1861 købte han en hedelod på 10 tønder land, som han ligeledes opdyrkede og merglede. I årenes løb har han således opdyrket 34 tønder land hede og bragt kulturen på de øvrige 27 tønder land betydeligt frem, så han kunne holde en besætning på to heste, to stude, fem køer og 12 får med lam. Tillige havde han opført tre nye huse, for størstedelen af kampesten, samt anlagt og indhegnet en have.

I 1868 solgte MADS LAURSEN sin ejendom og købte da to hedelodder med ialt 60 tønder land, hvoraf i 1888 55 var opdyrket og merglet, og på resten, der bestod af stejle bakker, var en beplantning med nåletræer påbegyndt. De nødvendige bygninger, for størstedelen af kampesten, var opført, og der holdtes en besætning af tre heste, to stude, seks køer, seks unghøveder, 16 får og svin.

„Siden 1850 har MADS LAURSEN saaledes opdyrket og merglet 94 Tønder Land Hede. De mange Sten, der fandtes paa dette Areal, har han ryddet og tildels benyttet som Byggemateriale. Han var den Første dér paa egnen, som opførte Kampestenshuse, hvilket senere er blevet efterlignet af Omboende“.

Resultat opfordrede til efterligning

Husmand LEON MEELGAARD,
Thise, Salling - 4. bæger 1899

LEON MEELGAARDS ejendom med 28 tønder land var i meget dårlig forfatning, da han overtog den i 1880. Dens værdi var stærkt øget, da han i 1899 fik sit sølvbæger. „Ejendommens Forbedring er navnlig sket ved Rodfrugtdyrkning, Sommerstaldfodring, hensigtsmæssig Opbevaring af Gjødningen i lukket Møddinghus, opsamling af Ajlen og Opdyrkning af omtrent 10 Tønder Land Hede“, skrev selskabet, der føjede til: „Hans Arbejde har været af betydning som Eksempel til Efterligning“.

Øvede stor indflydelse på egnens husmænd

Husmand HANS DANIELSEN,
Demstrup, Sjørslev sogn - 3. bæger 1902

HANS DANIELSEN købte 1881 uden midler, men ved hjælp af lån, ejendommen, der havde tre tønder land. Ved tilkøb senere skaffede han sig halvanden tønde mere. En stor have blev drevet som et slags handelsgartneri, hvis produkter solgtes i Viborg og Kjellerup. DANIELSEN fik tre gange førstepræmie af den stedlige landboforening, „og hans Eksempel har stor Indflydelse paa Egnens Husmænd“.

„Blev hjulpen ved gode Mænds Kaution“

Husmand NIELS KRISTIAN KRISTENSEN,
Engesvang sogn - Alm. bæger 1905

N. K. KRISTENSEN, der blev invalid i 1864-krigen, forpagtede i 1868 og købte fem år efter en ejendom, 43 tønder land stor; kun tre-fire tønder var opdyrket. Han havde ikke nogen kapital, men „blev hjulpen ved gode Mænds Kaution“. Han ryddede egekrat, kørte flere tusinde læs sten bort, lagde dem i læbælter og opdyrkede jorden. I 1904 var alt pånær en tønde land egekrat og tre tønder land mose blevet ager. Der var en ko, da han begyndte, nu var besætningen bl.a. tre heste, seks køer og en kvie.

Næde stort resultat trods sygdom

Parcellist JENS HESEL,
Julianehede, Engesvang - Alm. bæger 1914

JENS HESEL nåede store resultater, skønt han i lang tid led af sygdom. Han var „noget af et mekanisk Geni, der selv har anlagt Motor- og Vandingsapparat samt opført store Dele af Bygningerne“. Med flid og udholdenhed bragte han 64 tønder land hedejord frem til god ager, skønt jorden var mager. Indberetningen siger: „Selv om en Virksomhed som den her omtalte ikke er helt ualmindelig i Hedeegnene, maa den dog anses for at virke til Efterfølgelse, og i vide Kredse betragtes JENS HESEL da ogsaa som en Foregangsmand“.

Selskabets lærling fik senere dets største hædersbevisning

Fabrikant NIELS JENSEN FOGH,
Torning - Største bæger 1916

Tidligere landvæsenslærling under Det kgl. danske Landhusholdningsselskab, fabrikant N. J. FOGH fik

i 1916 selskabets største hædersbevisning for fortjenstfuld indsats på maskinvæsenets område, især for fabrikationen af „Foghs patenharve“.

Læs mere om N. J. FOGH i bogens indledning, side 31.

Vældig arbejder, skønt han ikke kunne gå oprejst

Husmand KRISTEN SØRENSEN RAVN,
Haasum sogn – Alm. bæger 1916

I 10-årsalderen fik KRISTEN en hofteskade, der gjorde det svært for ham at gå oprejst, og meget af det arbejde, han senere udførte på den lille ejendom, han købte i 1863, måtte han gøre siddende og skubende sig frem for at luge og udtynde. I sin tidlige ungdom lærte han skomagerfaget, som han drev „i de første 20 Aar af sin Husbesiddelse“. I 1864 giftede han sig med „en fattig Sypige, der var lille af Vækst og svagelig af Helbred, saa hun kun kunde paatage sig det lettere Landarbejde“.

RAVN kastede sig ud i hårdt arbejde for at sætte bedre skik på jord og drift. En dam på to skæpper land blev dels opfyldt, dels inddraget i en stor have, der blev vel holdt. Han tiltrak en kålrabistamme, der anerkendtes som udmærket og vandt stor udbredelse. Jyske landboforeninger tildelte ham sølvmedalje „for udmærket Orden og Dygtighed“. RAVN læste meget og erhvervede sig betydelig indsigt i landøkonomiske spørgsmål, så hans hjem „blev besøgt af Mange, som søgte Oplysninger og aandelig Paavirkning. Det har vakt Forbavselse, at han med sit skrøbelige Legeme har kunnet bringe det saa vidt“. Hans kone døde i 1910. Han fik sølvbægeret, da han var 81 år og meget svagelig, „men han plejes godt i sin Alderdom og tilses jævnligt af de mange Venner, han har erhvervet sig“.

Gav egnen venligt og hyggeligt udseende

Gårdejer OLE JØRGENSEN,
Stenrøgel, Torning – Store bæger 1921

OLE JØRGENSEN overtog i 1881 sit fødehjem i Stenrøgel, en ejendom på 180 tønder land, hvoraf ca. 20 var opdyrket, og en meget ringe besætning fulgte med. Der hvilede den gang 6000 kroner gæld på ejendommen.

Et vældigt arbejde var præsteret, da selskabet i 1920 tildelte ham det store sølvbæger. „JØRGENSEN tabte aldrig Modet; ramte Uheld ham, rettede han Ryggen og tog fat med forøget Energi og Kraft“. Landhusholdningsselskabets tilsynsførende, der be-

søgte ejendommen, roser OLE JØRGENSEN både som personlighed og som foregangsmand på sin bedrifts område og er imponeret af det resultat, han har nået, „navnlig Beplantningen af 40 Tønder Land maa betragtes som en Bedrift. Der staar nu en smuk og indbringende Skov paa den førhen saa golde Jord, og hele Egnen har dermed faaet et venligt og hyggeligt Udseende. JØRGENSENS gifte Datter har nu overtaget Landbedriften, medens han selv styrer sin Skov, og han kan allerede af denne have en aarlig Indtægt af over 1000 Kr. Der er ved Gården en smuk og velholdt Have, der yderligere hygger den smukke Ejendom midt i Hedelandskabet“. „Ejendommen, der i sin Tid betegnedes som „en fattig Arv“, mentes nu at være op imod 100.000 Kr. værd, og Gælden er kun 11.400 Kr.“

Inkarnationen af en ægte dansk, historisk bonde

Gårdejer JENS CHRISTIAN NIELSEN,
Graagaard, Torning sogn – Store bæger 1923

I den fyldige og inspirerede indberetning, der gav gårdejer JENS CHR. NIELSEN det store sølvbæger, fortælles først og fremmest om et usædvanligt menneske.

Proprietær A. P. Damsgaard-Sørensen, Randers, skrev som konklusion på et af sine afsnit: „Jeg fandt noget i denne Mands Personlighed, som jeg ikke helt synes at kunne gaa udenom i denne Erklæring. Hans Landbrug og Bedrift er i højeste Grad intensiv og hypermoderne dansk. Han selv synes at være Inkarnationen af en ægte dansk, historisk Bonde . . . gaar gennem ulykkelige og lykkelige Tider, gennem Stavnsbaand til økonomisk og personlig Frigørelse, gennem en særegen dansk aandelig og kulturel Udvikling – Højskolen, Andelsbevægelsen, videnskabelig og teknisk Paavirkning – i den nyere Tid tillige interesseret i „Forretning“, for saa til sidst at ende med at blive noget nær Forbilledet for den danske Bonde, som det gennem 150 Aar var Det kgl. danske Landhusholdnings-

selskabs Ideal at være med til at skabe, men som det aldrig traf paa i Virkeligheden“.

JENS CHR. NIELSEN var ikke den fattige hedebonde, der arbejdede sig frem. Han startede med en gård på 32 tønder land og byttede sig i 1899 til Graagaard på 58-59 tønder, hvoraf de 50 var gammel opdyrket. Men han gjorde gården til et mønsterbrug, byggede talrige nye stalde og lader, anskaffede alle de nyeste maskiner og tilkøbte siden en forsømt hedejendom på 46 tønder land.

Den store forbedring af sine agre og den opdyrking af hedearealerne, som han gennemførte på kun to år, vakte stor opsigt. Hertil brugte han de mest moderne metoder, blandt andet en Fordson traktor med særlig harve, der rev lyngskjoldet „komplet i sønder“.

JENS CHR. NIELSEN var medindehaver af et teglværk og medstarter af en kartoffelmelsfabrik, som han selv forsynede med tørv. Han blev ved sin iderigdom, driftighed og forretningssans en velhavende mand.

Fra 600 kr. til 65.000 kr. trods sygdom

Gårdejer PHILIP FREDERIK BRAUNER,
Trehuse, Frederiks sogn – Største bæger 1924

Da gårdejer PHILIP FREDERIK BRAUNER i 1876 overtog sin fødegård på 55 tønder land, kostede den 1.200 kroner, hvoraf hans arvepart var 600 kr. Det var hans startkapital på gården, hvor kun otte tønder land var opdyrket.

Han indkøbte straks to stude og gik i gang med at pløje heden. Kun afbrudt af militærtjenesten fortsatte han opdyrkingen af dette og tilkøbte flere arealer, frem til den tid, han modtog selskabets største sølvbæger. Han havde da skabt sig værdier for 65.000 kroner.

Dette fine resultat til trods for „ualmindelig megen Sygdom“, som ramte både ham selv, hans kone og børn. Af seks børn døde én som ung og to som voksne. Resten satte han godt i vej. En søn fik den gamle gård, mens han selv byggede en ny på sine arealer. En datter og svigersøn fik en indkøbt gård, og en anden datter fik økonomisk hjælp. Til at begynde med ernærede BRAUNER sig ved at lave lægter til tømrerne i Viborg. Han udvidede to gange sit areal – første gang med 48 tønder, siden med 46 tønder – og alt blev opdyrket.

PHILIP FREDERIK BRAUNER, hvis slægt stammede fra Heidelberg-egnen, skildres i indberetningen således: „Trods sine 68 Aar og sit hvide Haar og Skæg har Øjenbrynene bevaret deres sorte Farve, og under disse spiller et Par mørke Øjne, der vidner om

Mandens ukuelige Humør og viser hen til en anden Oprindelse end de jyske Heder. Bedstefaderen skal have været en meget dygtig Mand, men Faderen var, som BRAUNER udtrykker sig, ikke Landmand, og han sad i meget fattige Kaar“.

Hjem fra USA for at opdyrke heden

Gårdejer MARTIN RASK,
Engesvang sogn – Alm. bæger 1924

Gårdejer MARTIN RASKS historie er usædvanlig: Han drog som 22-årig til USA og blev selvstændig farmer med en gård på 120 tønder land i North Dakota. Alligevel vendte han tilbage efter fem års forløb og købte et lille hedebrug. Årsagen skønnes at være kundskabstrang.

MARTIN RASK søgte straks efter hjemkomsten Testrup højskole i en vinter, fortsatte næste vinter på Askov udvidede højskole og derefter på Kærehave landbrugsskole. Så giftede han sig, og sammen med sin kone havde han nu 5.700 kroner at købe gård for og komme i gang.

Gården, han købte, var udpint og bygningerne dårlige. Han forbedrede alt dette og blev egnens foregangsmand på plantningsområdet. Folk kom langvejs fra for at se, hvordan han satte læplanter.

Proprietær Damsgaard Sørensen, Randers, var meget begejstret for MARTIN RASK, da han besøgte ham på gården for at foretage bedømmelsen. Han sagde, at RASK var „farmer-præget“, men beskeden „Han var ikke af den Kategori Dansk-Amerikanere, der lader „Vulkanen“ sprude Røg, Damp og Lava ved det første lille Stød“.

Proprietæren måtte ligefrem pumpe ham om hans ungdom. Han fandt ud af, at Amerika-opholdet havde givet RASK et nyt syn på landbrug, og det prægede gårdens drift. Han prøvede på, som det udtrykkes, „at gøre bedre“ uden „at lave Kunster“. Det dansk-amerikanske viste sig også ved, at RASK havde anskaffet sig en Ford-bil.

Flere tusind læs ler og sand

Gårdejer JENS JENSEN,
Tøndborg, Kragelund sogn – Store bæger 1932

„Naar man ser JENS JENSENS Ejendom i Tøndborg, kan man vanskeligt forestille sig, at der for godt 30 Aar siden tildels var Hede og Mosehuller. Alle Afgrøder staar saa frodigt som paa den bedste Jord“.

Saaledes lyder godsejer P. Olufsens indberetning, som gav ungarlen JENS JENSEN selskabets sølvbæger. Han opdyrkede ca. 25 tønder land, „kørte flere Tusind Læs med Ler og Sand fra Bakkerne for at fylde Mosen op“. Det skete dels med heste, dels med tipvogne, som han og en nabo købte. Vandafledningen var vanskelig – han skulle nogle steder syv alen ned med hoveddræne.

Gården havde ved overtagelsen elendige bygninger og ingen køer. I 1932 var der 19 køer og fine bygninger overalt.

Let sandjord, men et mønsterlandbrug

Gårdejer JENS MØLLER JENSEN og hustru,
Batum mark, Rødding sogn – Store bæger 1932

Da JENS MØLLER JENSEN i 1901 købte sin fars gård, havde han 1.200 kroner. Trods jordens dårlige beskaffenhed – det var meget let sandjord – drev han den frem til at blive et mønsterlandbrug. Særlig var hans græsmarker fine. I bedømmelsen, som skaffede ham selskabets sølvbæger, hedder det: „Man ser sjældent bedre Kløver paa den allerbedste Jord“. Dette fine resultat skyldtes usædvanlig god læplantning.

Da JENS MØLLER JENSEN kom til, var der foder nok til to køer og to stude. I 1932 havde han 18 malkekøer, 11 søer, fire heste og ungvæg.

Svagt helbred – opdyrkede 90 tønder land

Gårdejer PETER SMITH og hustru,
Bækgaard, Torning sogn – Alm. bæger 1932

PETER SMITH havde et svagt helbred, men nåede alligevel på en menneskealder at opdyrke 90 tønder land hede på sin afsides beliggende ejendom. Også 10 tønder land plantage fik han tilplantet.

Hedegaarden var en af Frederik den Femtes kolonigaarde. Den var i en dårlig forfatning, men PETER SMITH satte den i perfekt stand og holdt gården fuldstændig gældfri.

Slægtsgård til det yngste af 11 børn, pige på 23

Gårdejerske, frk. MARIE KROGSGAARD,
Egehøjgaard, Vester Vandet, Rødkjærsgade –
Alm. bæger 1947

23 år gammel overtog MARIE KROGSGAARD slægtsgården „Egehøjgaard“ efter sin far. Han havde for sin død så småt gjort forberedelser til at flytte ejendommens bygninger fra en lavning op på et højere sted. Materialet skulle være kampesten, fundet og samlet på gårdens marker. Dette arbejde tog MARIE KROGSGAARD straks op, og hun fik bygget den nye gård, siden 1910 endvidere opdyrket 10 tønder land hede. „Pløjning er vist det eneste, jeg ikke kan af Landbrugsarbejde. Harvet, tromlet og kørt med fuldt læsset Høstvogn har jeg gjort mange Gange“, sagde hun til Berlingske Tidende, da bøgeret uddeltes. Bladet spurgte: Har De nu aldrig været ved at tabe Modet under det omfattende Arbejde, der hvilede paa Dem som baade Husmoder og Husbond? MARIE KROGSGAARD svarede: „Jeg er Jyde, vi er ikke saa slemme til at tabe Hovedet“. – Hun var den yngste blandt 11 søskende.

Igen en smed i Torning, der fik et sølvbæger

Smed LARS NIELSEN,
Torning – Sølvbæger 1947

LARS NIELSEN var 85 år, da han hædredes med et bæger, givet af Muncks Legat, som Landhusholdningsselskabet bestyrer. Ved overrækkelsen lige før jul 1947 udrød han: „A tækkes nu, det æ for møj!“ – Men alle, der kendte ham, fandt tildelingen såre velfortjent. LARS NIELSEN havde så at sige aldrig lagt smedehammeren fra sig. Fra tidlig morgen til sen aften hørte man klangen af jern ud over Torning fra den smedje, hvor LARS NIELSEN havde lært, nemlig hos harvefabrikant N. J. Fogh, hvem han arbejdede for i mange år, og som blev belønnet med det største sølvbæger.

LARS NIELSENS far var smed, og hans bedstefar var smed. LARS blev troligt ved sin ambolt højt op i oldingeårene. Han ville ikke modtage aldersrente. „De siger nok, jeg kunne få den, men jeg vil nu selv tjene mit brød“, holdt han på.

Smukt udbytte og hæder for dyrkning og plantning

Gårdejer KARL KARLSEN,
Meldgaard, Fiskbæk sogn – Alm. bæger 1952

KARL KARLSEN var forpagter af ejendommen Meldgård fra 1902 og blev ejer i 1910. Til den hørte 68 tønder land ager og 12 tønder land eng og have. Jorderne blev stærkt forbedret gennem årene og kom i særdeles god kultur. I årene 1921–25 blev der gennemført en omfattende plantning i skellene mellem de forskellige skifter. For denne plantning fik KARL KARLSEN i 1937 tilkendt De samvirkende danske Plantningsforeningers sølvbæger. Gården blev ombygget, og der kom nyt stuehus, svinehus og lade. KARL KARLSENS virksomhed var særdeles lønnende.

En stor engkultivering

Gårdejer VAGN NIELSEN og hustru, ODA,
Brobjerggaard, Lindum sogn – Store bæger 1957

VAGN NIELSEN og hans hustru havde tilsammen sparet 14.000 kr. op, da de i 1925 købte deres ejendom på 97 tønder land for 76.000 kr. Kun de 50 tønder land var egentlig agerjord. Resten var eng, og det samme gælder for 33 tønder land, der senere blev indkøbt. Hele dette store engareal blev gennemkultiveret. Med jord, bygninger, besætning og maskiner skete stadige og store forbedringer, så ejendommens værdi i 1957 blev anslået til ca. 450.000 kr. Gårdens drift var ualmindelig for egnen, hvis beboere lærte meget fra „Brobjerggaard“.

Fik sølvbæger ved 200 års-jubilæet i 1969

Gårdejer PETER GIVERSEN,
Hans Tausensvej 15, Viborg – Store bæger 1969

PETER GIVERSEN var en af de tre, der modtog selskabets sølvbæger, da 200 års jubilæet fejredes på Frederiksberg Rådhus den 30. januar 1969. Det var kongen, der overrakte ham bægeret, efter at præsident, professor Hjalmar Clausen havde motiveret tildelingen med disse ord:

„Gårdejer PETER GIVERSEN overtog „Sødal Hovedgaard“ i 1927, og i løbet af kort tid skabtes her et mønsterlandbrug, hvor mange unge søgte uddannelse. Kvægbesætningen, hvorfra et stort antal avlsdyr er udgået, blev kendt over hele landet. PETER GIVERSEN har været med til at præge udviklingen inden for avlen med den sortbrogede danske malke race, bl.a. gennem formandskab i såvel Hovedforeningen som i Foreningen for sortbroget dansk Malkekvæg, og han har derfor en betydelig andel i de smukke avlsresultater, der er opnået inden for denne race.

Samtidig har PETER GIVERSEN udført et stort arbejde i mange husdyrbrugsudvalg. I en årrække var han medlem af bestyrelsen for Foreningen af jyske Landboforeninger og af Avlsdyreksportudvalget, og desuden har han i mange år været dyrskuedommer.

Gårdejer PETER GIVERSEN, De har udført et stort, betydningsfuldt arbejde til gavn for dansk kvægbrug. Det kgl. danske Landhusholdningsselskab vil gerne i dag bringe Dem en tak herfor og beder Dem modtage selskabets store sølvbæger“.

RINGKØBING AMT

Sognefoged og lægdsmand CHRISTEN CHRISTENSEN FELD, Madum	1807	Parcelлист PETER MORTENSEN, Rind	1903
Selvejrbonde LAURITS THOMSEN, Tjørring	1807	Gårdejer PETER TROELSEN, Rind	1904
Hoveribonde POUL RØRSGAARD MADSEN, Bure	1809	Husmand NIELS KRISTIAN KRISTENSEN, Gellerup	1905
Hoveribonde LAUST BUNDGAARD NIELSEN, Bure	1809	Husmand NIELS DINESEN, Rind	1907
MADS SKOU, Herning	1813	Gårdmand NIELS HAGELSKJÆR, Sunds	1907
Gårdejer KNUD HOLDT, Ikast	1817	Hedebonde THUE NIELSEN, Nr. Omme	1907
Sognefoged CHRISTEN BORUP, Ferring	1825	Gårdejer ESKILD PETER HENRIKSEN FRØJK, Asp	1910
Skolelærer JESPER FJORD, Holmsland	1827	Gårdmand KRISTEN KRISTENSEN SNEFDRUP, Simmelkjær	1910
Skolelærer, kirkesanger MORTEN KISBYE BRANDT, Rindum	1828	Gårdejer JENS CHRISTIAN FOGED, Rind	1911
Husmand JENS CHRISTENSEN, Velling	1828	Parcelлист KRISTIAN KARL HANSEN, Hoven	1911
Forpagter JØRGEN PEDERSEN HJØLLUND, Sønder Lem	1829	Gårdejer JENS NIELSEN, Sunds	1911
Smed PETER NIELSEN, Gudum	1829	Husmand JENS PETER CHRISTENSEN, Rind	1912
Skolelærer og kirkesanger KRISTEN SAND, Holmsland	1829	Husmand LAUST KRISTENSEN, Timring	1912
Gårdmand JENS CHRISTIAN JENSEN, Borris	1833	Gårdejer NIELS ANDERSEN, Ikast	1914
Husmand JØRGEN LAURSEN, Nørre Bork	1833	Gårdejer JENS CHRISTENSEN, Rind	1915
Sognefoged, gårdmand BERTHEL SCHOU, Timring	1839	Gårdejer CHRISTIAN JENSEN HØJLAND, Rind	1915
Møller JACOB LAURITSEN, Assing	1841	Gårdejer MARTINUS JENSEN, Sunds	1918
Sognefoged, gårdmand ANDERS KNUDSEN, Brejning	1843	Gårdejer PETER KLEMMENSEN, Grove	1918
Møller NIELS HANSEN, Tarm	1845	Gårdejer ANDERS LARSEN, Hoven	1918
Gårdmand LARS JENSEN, Rind	1846	Gårdejer JENS SVENDSEN, Sunds	1918
Gårdmand SØREN HANSEN, Assing	1850	Gårdejer LAURITS MORTENSEN, Rind	1919
Gårdmand LARS NIELSEN, Assing	1850	Gårdejer NILS KRISTIAN PEDERSEN, Rind	1919
Sognefoged MADS MADSEN VESTERGAARD, Stauning	1851	Husmand JENS NIELSEN HALKJÆR, Sønder Nissum	1920
Gårdmand OLE NIELSEN, Skarrild	1852	Gårdejer LARS NIELSEN, Grove	1921
Gårdmand JENS CHRISTENSEN, Skarrild	1854	Husmand VILLADS KNUDSEN, Sønder Lem	1922
Gårdmand SØREN CHRISTENSEN, Nørre Vium	1854	Gårdejer KRISTEN KRØJGAARD, Sunds	1923
Gårdmand MADS JENSEN EEG, Skarrild	1854	Gårdejer KRISTIAN LAURSEN, Bording	1923
Sognefoged, gårdmand NIELS ØSTERGAARD, Nørre Vium	1854	Gårdejer OLE JENSEN, Ikast	1924
Gårdmand PETER JENSEN AAGAARD, Borris	1856	Gårdejer IVER PEDERSEN, Rind	1924
Gårdmand STEPHAN VESTERGAARD, Sevel	1861	Boelsmand JOHANNES SØRENSEN, Rind	1924
Husmand ANDERS ANDERSEN, Svejbjærg	1872	Husmand LARS JENSEN, Bording	1925
Husmand SØREN CHRISTENSEN, Ørre	1872	Husmand MIKKEL MIKKELSEN og hustru, Vorgod	1925
Husfæster THØGER CHRISTENSEN, Ikast	1872	Gårdejer MAD S. BJERRE, Holstebro	1927
Husmand MIKKEL FRANDBEN, Rind	1872	Gårdejer SYLVESTER IVERSEN, Assing	1928
Husmand JENS THOMSEN, Timring	1872	Gårdejer LARS PETER JØRGENSEN, Lomborg	1928
Gårdmand KRISTEN NIELSEN HUSTED, Estvad	1874	Gårdejer NIELS KRISTIAN MADSEN, Rind	1928
Boelsmand NIELS JENSEN, Bording	1875	Gårdejer PETER ØVIG, Arnborg	1928
Lærer A. JENSEN, Sevel	1887	Gårdejer FRANDS MØLGAARD, Arnborg	1929
Gårdejer ERIK NIELSEN, Rind	1892	Gårdejer RASMUS JENSEN HVITHULE, Assing	1930
Gårdejer H. WILLUMSEN, Rind	1893	Gårdejer JEPPE JOHAN JEPSEN, Grove	1930
Husmand NIELS PETER TROVELSEN, Arnborg	1894	Gårdejer JENS OLESEN, Simmelkjær	1930
Gårdejer MADS CHRISTENSEN, Sdr. Felding	1895	Gårdejer ANTON SERUP, Rind	1930
Husmand RASMUS HANSEN JUUL, Sdr. Felding	1895	Gårdejer TH. THOMSEN, Borris	1930
Aftægtsmand JENS PETERSEN, Egvad	1898	Gårdejer HENRIK VEJEN, Ikast	1930
Aftægtsmand THOMAS KRISTIAN MADSEN, Sdr. Felding	1899	Gårdejer ANDREAS ANDREASEN og hustru, ANE DORTHE, f. Jensen, Flynder	1931
Husmand NIELS THOMSEN, Arnborg	1899	Gårdejer PETER GREN og hustru, Skarrild	1931
Husmand NIELS PETERSEN, Hanning	1902	Gårdejer PETER HUSTED og hustru, Assing	1931
Husmand KRISTEN KIRK JENSEN REFSGAARD, Herborg	1902	Gårdejer ANDERS VIG og hustru, Sønder Felding	1931
		Gårdejer MAD S. ENEVOLDSEN, Hoven	1932
		Gårdejer CHRISTEN PETER HANSEN og hustru, Vorgod	1932
		Frøavler JENS HVIDBERG, Gimsing	1932

Gårdejer ANDERS FELDBAK og hustru, Rind	1933	Gårdejer AUGUST JOHNSEN og hustru, MARGRETHE, f. Poulsen, Simmelkjær	1941
Gårdejer ANTON CHRISTENSEN og hustru, Fabjerg	1934	Gårdejer JENS RASMUSSEN og hustru, PETRINE, f. Ibsen, Assing	1941
Gårdejer MAD S HVID JØRGENSEN og hustru, Assing	1934	Gårdejer CHR. FRØLUND og hustru, Gellerup	1943
Gårdejer JEPPE POULSEN og hustru, Timring	1934	Gårdejer PEDER NELIUS THOMSEN, Timring	1947
Gårdejer OLE POULSEN og hustru, Nees	1934	Gårdejer KRISTIAN LARSEN og hustru, ANNE, Vorgod	1948
Gårdejer DYNES CHRISTENSEN og hustru, Sunds	1935	Gårdejer MARINUS PEDERSEN og hustru, NORA, Grønbjerg	1948
Gårdejer PETER SANDFELD og hustru, Skarriid	1935	Gårdejer MAD S MEDOM POULSEN, Simmelkjær	1949
Gårdejer TH. P. CHRISTENSEN, Vildbjerg	1936	Gårdejer AAGE REFSTRUP og hustru, Rom	1949
Gårdejer MAD S KR. MADSEN og hustru, ANNE MARIE, f. Nielsen, Vorgod	1936	Gårdejer THORVALD MIKKELSEN og hustru, JOHANNE, Borbjerg	1950
Gårdejer NIELS NIELSEN, Tim	1936	Gårdejer KRISTEN KRISTENSEN SNEFTRUP, Simmelkjær	1953
Gårdejer ANTON EMANUEL NIELSEN, Lomborg	1936	Gårdejer JENS LAURIDS RINDOM og hustru, BODIL, Borris	1955
CHRISTIAN MADSEN NIELSEN og hustru, Sunds	1936	Gårdejer NIELS PEDERSEN og hustru, SIGRID, Nøvling	1956
JENS CHR. TRUELSEN og hustru, Sunds	1936	Gårdejer PEDER VÆGGEMOSE, Holstebro	1959
Gårdejer KNUD PEDER PEDERSEN MALMKJÆR og hustru, JOHANNE, f. Pedersen, Rind	1937	Gårdejer KRESTEN SNOGDAL ANDERSEN og hustru, MARIE, Brejning	1961
Gårdejer ANDERS PEDERSEN og hustru, KIRSTINE, f. Jensen, Snebjerg	1937	Fru KRISTINE JAKOBINE IVERSEN, Rind	1961
Gårdejer JENS CHR. MADSEN og hustru, KIRSTEN MARIE, f. Jensen, Lyne	1938	Gårdejer LARS KRISTIAN JENSEN og hustru, MAREN, Sønder Felding	1961
Gårdejer CHR. OLSEN SKOVHEDE og hustru, Nees	1938	Gårdejer EJNER KRATH og hustru, ANNA NIKOLINE, Sunds	1961
Gårdejer SVEND CHR. HANSEN, Sunds	1939	Gårdejer THOMAS ANDERSEN og hustru DINNE, Avlum	1966
Gårdejer NIELS CHR. LARSEN og hustru, DORTHEA KIRSTINE, f. Jensen, Grove	1940		
Gårdejer JENS NIELSEN og hustru, KATRINE, f. JØRGENSEN, Bøvling	1940		
Gårdejer CHR. SØRENSEN og hustru, Hee	1940		

Dæmpede sandflugt på 150 tønder land

Sognefoged og lægdsmand
CHRISTEN CHRISTENSEN FELD,
Madum - 1. bæger 1807

I året 1782 begyndte CHRISTEN CHRISTENSEN at dæmpe sandflugten „ved Klittags Udplantning og Tørvs Beklædning i Madum Østre-Sande, og fået samme dæmpet på en Strækning af 150 Tønder Land. I de sidste 11 Aar, han har været Klitfoged, har han ogsaa troligen medvirket til Sandflugtens Dæmpning i Madum Vestre-Sande“.

Gjorde hede „særdeles frugtbar“

Selvejerbonde LAURITS THOMSEN,
Tjørring - 3. bæger 1807

Af hedejord ryddede og opdyrkede LAURITS THOMSEN 15½ tønde land, som han tilførte 1000 læs god kalkmergel, „hvorved han tilligemed den fornødne Gjødelse har gjort denne Jord særdeles frugtbar og græsrig“. Han gjorde samtidig 16 tønder land sid mosejord brugbar til høslæt.

To sølvbægere for anlæg af teglværk

Hoveribonde POUL RØRSGAARD MADSEN,
Bure sogn - 6. bæger 1809
Hoveribonde LAUST BUNDGAARD NIELSEN,
Bure sogn - 6. bæger 1809

POUL MADSEN og LAUST NIELSEN fik tilkendt hver et sølvbæger for sammen at have anlagt det første teglværk på egnen. Det kunne rumme 11.000 mursten. Bægeret havde indskriften: „For Teglværks Anlæg“. De to sølvbægermodtagere arbejdede også på Nørre Vosborg gods.

Dyrkede hede og afvandede eng

MADS SKOU,
Holtbjerg, Herning - 2. bæger 1813

MADS SKOU fik sølvbæger for bl.a. afvandingsarbejder. Han gravede 7666 favne grøfter, og han forbedrede engens høafgrøde fra 20 til 80 læs. Han opdyrkede også hede, hvorved han kunne forøge kvægholdet med 8 køer og 12 stude.

Tørrede hør og hamp i bageovn

Gårdejer KNUD HOLDT,
Ikast - 5. bæger 1817

Når KNUD HOLDT fik sølvbæger, var det „For Havedyrkning, Plantning og Mergling paa Hedeegn“, men også for at ombygge en bageovn, så den kunne anvendes til at tørre hør og hamp. Han kastede 388 favne grøfter og merglede 20 tønder land.

Byggede selv egnens fortrinligste gård

Sognefoged CHRISTEN BORUP,
Ferring sogn - 1. bæger 1825

CHRISTEN BORUP „har viist sig som en ualmindelig virksom og tænkende Bonde. Blandt andet har han for 8 Aar siden fløttet og af nyt opført sin Gaards Bygninger paa et passende sted paa sin Lod - disse Bygninger ere saa solide og tillige saa hensigtsmæssigen indrettede, at Gaarden med rette anses for den fortrinligste i hele Egnen“. Han plantede mange træer, men „formedelst Vesterhavets Nærhed er Stedet meget udsat for Stormens Voldsomhed, og denne Omstændighed har ofte tilintetgjort hans Bestræbelser uden dog hidtil at afskrække ham fra saavidt muligt at vedligeholde Plantningen. Sit Agerbrug driver han med sjelden Orden og Nøiagtighed“.

Lærte store drenge at dyrke jorden bedre

Skolelærer JESPER FJORD,
Gammel sogn, Holmsland - 5. bæger 1827

JESPER FJORD tog kartoffelavl op, og senere dyrkede han gulerødder og hvidkål. Han havde i 1826 „ikke faa Kaalhoveder af 10 til 12 Punds Vægt“. - „I den sidste Vinter har denne Mand for at befordre en bedre Jorddyrkning, hvortil denne Egn høiligen trænge, givet de ældre Bønderdrenge to Timers ugentlig Undervisning deri, og hermed agter han at vedblive“.

En lærers utrættelige bestræbelser

Skolelærer, kirkesanger MORTEN KISBYE BRANDT,
Rindom - 3. bæger 1828

Lærer BRANDT forvandlede sine seks tønder land, hvoraf „den fjerde Part af Lodden tilforn var Morads, Leergrave og Kjær, bevoxet med Siv og fyldt med Tuer“, til god ager og eng. Han forærede beboere i sognet frugttræer „oplskede i hans Bomskole. - De flinkeste blandt

Skolebørnene har han givet praktisk Underviisning i Jordfrugters Dyrkning. Paa Grund af disse hans utrættelige Bestræbelser fik han tilkjendt et Sølvbæger“.

Brunrødt ernærede talrig familie

Husmand JENS CHRISTENSEN,
Skralhede, Velling - 6. bæger 1828

„Husmand JENS CHRISTENSEN har i flere Aar opgravet paa sin Hedelod en Farvejord, hvoraf han ved Brænding og anden hensigtsmæssig Behandling har tilberedt meget godt Brunrødt, som han har solgt til Handlende og Andre - forømmelig ved denne Erhvervsgreen har (han) ernæret sin talrige Familie, og adskillige Kjøbmænd have attesteret, at de Partier Brunrødt, de have afkjøbt ham, vare god Handelsvare, hvilket ogsaa den til Selskabet indsendte Prøve udviste“.

Præstegårdsforpagters sindrige smedearbejde

Forpagter JØRGEN PEDERSEN HJØLLUND,
Lemb præstegaard, Sønder Lem - 4. bæger 1829

Dette sølvbæger blev givet, fordi modtageren havde „afgivet et Exempel paa en sjelden og sindrig Kunstflid“. JØRGEN PEDERSEN HJØLLUND, der ikke var udlært smed, men som „i sine unge Aar har erhvervet sig nogen Færdighed i Smedehaandværket“, påtog sig at smede og skære en ny skrue, „en Alen og 14 Tommer lang og fire Tommer i Diameter, om hvilken Gjængerne snoe sig 12 Gange“ til papirfabrikken i Lemb. Den gamle, der var udlært smed, men som „i sine unge Aar har enkle midler, men på meget kunstfærdig måde konstruerede han en ny, der fungerede perfekt i fabrikken, og så var den endda billigere end den tyske.

Det var smedens kone, der begyndte

Smed PETER NIELSEN,
Gudum - 4. bæger 1829

PETER NIELSEN fik sit sølvbæger „for en Huuslods vindskibelige Dyrkning“. Det var hans kone, der satte arbejdet i gang ved „at bringe en Blandingsmødding tilveie af et gammelt Dige, hvis Jord hun paa Hjulbør henkjørte til Møddingstedet“. Dette forsøg faldt så heldigt ud, at smeden fortsatte med at dyrke jorden, plante hegn, bygge større bygninger - og han fik en stor avl og i det hele forbedrede vilkår.

Lærer var pioner på Holmsland

Skolelærer og kirkesanger KRISTEN SAND,
Nysogn, Holmsland - 6. bæger 1829

I 30 år virkede KRISTEN SAND på Holmsland „til Landvæsenets Fremme paa bemeldte Øe ved sit Eksempel og ved den Veiledning, han velvilligen har givet Almuen“. Han var den første på Holmsland, der „dyrkede Kartofler i det Større“, han begyndte kløveravl i 1802, men i 1829 havde „næsten hver Bonde der sin Kløvermark“. Han forfærdigede en hyppeplov. Han gjorde i 1824 „Forsøg med at opelske Æbletræer af Stiklinger“. Han dyrkede hør, og i hans hus tilvirkedes i 1828 over 100 alen lærred. Hans sølvbæger blev givet „for ufortrøden Stræbsomhed“.

Gav eksempel på „Vandets kloge Afbenyttelse“

Gårdmand JENS CHRISTIAN JENSEN,
Odderskjær, Borris - 2. bæger 1833

J. C. JENSEN fik sølvbæger „for det følgeværdige Exempel, han har givet paa Vandets kloge afbenyttelse til Høproductionens Forøgelse, i en egn, hvor Leilighed ofte frembyder sig til at anvende dette vigtige Forbedringsmiddel“. - Hans afdæmning af en bæk og hans kanalsystem satte ham i stand til at sætte vand over 17 tønder land „hist saavel som her“. - „Sin Eiendom har han, ved sin Duelighed og Driftighed, ogsaa i andre Henseender forbedret“.

Husmands vedholdende og skønsomme flid

Husmand JØRGEN LAURSEN,
Grubbesholm mark, Nørre Bork sogn -
4. bæger 1833

„Vedholdende og skønsom Flid“ blev vist af JØRGEN LAURSEN, da han bragte „ussel Hede- og Mosejord, gamle Veie og Sandbrinker“ under dyrkning, „meest med Spaden“. Disse arealer forvandlede til god kornager, og på lodden opførte han en smuk grundmuret bygning. Hans besætning blev tredoblet. „Alt dette har han udført med egne Kræfter, og endda har han ofte paataget sig betydeligt Gravningsarbejde for Andre“.

Sand og vand gav grøde

Sognefoged, gårdmand BERTHEL SCHOU,
Raiberg, Timring sogn - 4. bæger 1839

BERTHEL SCHOU tiltrådte i 1811 sin gård, der da havde fire køer, to heste og 20 får. Han opbrød 30 tønder land hede, som for en stor del var meget sid bund, hvorpå han måtte føre flere tusinde læs sand. Andre 20 tønder land omdannede han til god vandingseng ved at opdæmme en forbiløbende bæk. Som følge af disse forbedringer kunne han holde 20 køer, fire heste og 60 får. Han opførte gårdens bygninger af sten, som han brændte i et teglværk, han selv anlagde.

Vældig grøft gav grønnere græs og dobbelt høhøst

Møller JACOB LAURITSEN,
Kibæk mølle, Assing sogn - 3. bæger 1841

Opmuntret af heldigt udfald af tidligere udført engvanding ved sin gård Sivebæk i Tjørring sogn iværksatte møller JACOB LAURITSEN et lignende anlæg ved Kibæk mølle. Han gravede en grøft af 2½ alens bredde og over en kvart mils længde, så den ledte en bæk med rigeligt tilløb til at vande hans enge og hans „høiere liggende skarpe Agerland til enhver Aarstid“. Til vandets ligelige fordeling og overrisling blev 550 favne mindre grøfter gravede. Det terræn, vandingen forbedrede, var over 100 tønder land stort.

„Dette Foretagende har vel krævet nogen Opopfrelse fra Begyndelsen af . . . men som nu rigeligt lønner sig, idet Engen udmærker sig fremfor alle andre tilgrændsende Engskifter ved et langt grønnere og frodigere Udseende og giver over dobbelt saa meget Hø som tidligere“.

Utrættelig driftig dyrker

Sognefoged, gårdmand ANDERS KNUDSEN,
Bilring, Brejning sogn - 4. bæger 1843

ANDERS KNUDSEN udmærkede sig „ved en utrættelig Driftighed, idet han navnlig har merglet og bragt under Dyrkning 60 Tønder Land Hedejord. Ogsaa sine gamle Agermarker har han næsten overmerglet. Det af ham saaledes afgivne Exempel har fundet ikke saa faa Efterlignere i Egnen“.

Fik vandet til at løbe rigtig vej

Møller NIELS HANSEN,
Tarm sogn - 3. bæger 1845

Da NIELS HANSEN i 1818 overtog ejendommen efter faderen, var den „meget betyngtet med Gield“, som han afdrog „ikke ubetydeligt“ i de næste 25 år. Under stor bekostning, fordi han måtte hente mangel en halv mil borte, opdyrkede han 34 tønder land rå jord fra hede og mose, han gravede 3582 favne grøfter til en engs udtørring og vanding, og samme sted anlagde han 1878 alen jorddæmninger til vandets opstemning. Engen, som før var et uføre, ydede siden 40 læs hø hvert år.

Ved at grave en 1140 alen lang og ni alen bred grøft skaffede han vand fra mølleværkets afløb, så hans egne og andres tilstødende mosejorder blev udtørrede og dyrkbare.

50 tønder land eng, ager og hede blev overrislet

Gårdmand LARS JENSEN,
Okkels, Rind sogn - 3. bæger 1846

LARS JENSEN blev i stand til at overrisle 50 tønder land, eng, ager og hede, da han - „dog uden foregaaende kunstfærdig Nivellering“ - lod grave en hovedtillædnings-grøft i en længde af 3649 alen og af tilstrækkelig dybde samt opføre en dæmning, 152 alen lang, syv alen bred og to-tre alen høj.

„Dette betydelige og kostbare Arbejde vidner om usædvanlig Eftertanke, Flid og Udholdenhed . . . og vil betydeligt forhøje Eiendommens Værdi, især naar Bonden benytter sagkyndig Bistand, hvad han alt tildeels har gjort og som det nu vil blive lettere at erholde“.

Sådan begyndte nybyggerne på den sorte Trolldhede

Gårdmand SØREN HANSEN,
Trolldhede, Assing sogn - 4. bæger 1850

Gårdmand LARS NIELSEN,
Trolldhede, Assing sogn - 4. bæger 1850

Landhusholdningsselskabet fik omkring 1850 senere bekræftede beretninger, der fortalte om „et Par mærkelige Exempler . . . i en af landets ødeste og fattigste Egne“, nemlig på Trolldhede i Assing sogn, en egn, som selv i dette herred, Hammerum, „det største, men tildeels ufrugtbareste i hele Dan-

mark, ansees for ringe og ussel, saa at man neppe skulle troe, at bemeldte Hede kunne være værdt at opdyrke“. Ifølge disse beretninger „have to dygtige Almuesmænd bosat sig paa Trolldhede og vidst at bekæmpe denne raa og golve Natur“.

Den ene af dem, SØREN HANSEN, begyndte omkring 1834 med et lille fæstested, som han nu havde købt. Den anden nybygger, LARS NIELSEN, begyndte på „aldeles sort Hede“. Det fortælles videre, at SØREN HANSEN har opdyrket 48 tønder land med en besætning af 10 høveder og 30 får, og at LARS NIELSEN, der endnu var fæster, har et areal af 35 tønder land opdyrket agermark og syv høveder og 14 får. Begge lønnes med efter omstændighederne frodige afgrøder på deres lodder, „hvor tilforn var en sort Hede, begroet med stærk Lyng paa et moradsagtigt Muldlag. De Sædearter, som de dyrke, ere Rug, Byg, Havre, Boghvede og Spergel; deres Rug er meget søgt til Saaesæd. Markarbeidet udføre Mændene med unge Trækstude, som de siden sælge“.

Ved opdyrkningen „kommer den Askegjødning dem tilhjulps, der erholdes ved Brænding, deels af Lyn-gen, deels af Morlaget. Den Fremgangsmaade, de anvende ved at bringe Heden under Dyrkning, er iøvrigt ny og paa høi skarp Hede tidligere ubekendt. Det meest talende Beviis for, at de ere komne til et heldigt Resultat er, at de have arbejdet sig fra Fattigdom til gode Kaar. LARS NIELSEN nød endog Understøttelse af Sognets Fattigvæsen, da han begyndte“.

Vanding via vindmølle-pumper blev efterlignet i flere sogne

Sognefoged MADS MADSEN VESTERGAARD,
Stauning sogn - 5. bæger 1851

Omkring 1845 begyndte M. M. VESTERGAARD at lede vandet over sine enge ved hjælp af et pumpeværk, drevet af en vindmølle. To pumper virkede sådan, at når den enes pumpegang gik ned, gik den andens op, så der blev en bestandig vandstrøm. Møllens hale drejede selv efter vinden. Hele maski-

neriet kostede omkring 100 rigsbankdaler og kunne på en halv dag af tre mand på to læs flyttes og sættes op på en anden eng. Hømængden øgedes fra 36 til 89 læs, besætningen udvidedes fra 20 til 36 kreaturer.

„Da beboerne i Stauning og de tilgrænsende Sogne Borris, Skiern, Lønborg, Velling og flere Sogne saae dette saa talende Beviis paa Engvandingens Fortrinlighed, og at den lod sig udføre ved disse smaae Vindmøller og et Pumpeværk, begyndte de snart paa en høist interessant Maade at følge Exemplet. Saaledes er der alene i Stauning Sogn nu allerede (1851) omtrent 20 Mænd, der benytter sig af samme i sine følger saa indbringende Fremgangsmaade“.

Megen møje fik rigelig løn

Gårdmand OLE NIELSEN,
Store Søndergaard, Skarrild sogn – 4. bæger 1852

OLE NIELSEN „har med megen Møje opdyrket, planeret og merglet et stort, tilforn ganske unyttigt Stykke Hede, som han berisler ved Hiælp af flere tusinde Alen. . . Grøfter, hvorigennem Vandet ledes fra en lille Møllebæk. Herved har han opnaaet, at dette Stykke Land nu yder ham 30 til 40 Læs godt Hø. Hans Besætning, som før kun var 2 Heste, 4 til 5 Fækreaturer og 30 Faar, er nu forøget til 3 Heste, 13–14 Fækreaturer og 65 Faar. Saaledes har han i en Alder af 65 Aar den Glæde at see sin vedholdende Virksomhed rigelig lønnet“.

Udøvede en velgørende indflydelse i sit sogn

Gårdmand JENS CHRISTENSEN,
Døvling, Skarrild sogn – 6. bæger 1854

Den ualmindelige driftighed, JENS CHRISTENSEN udfoldede, „tiener Sognets øvrige Beboere til et følgerdigt Exempel og udøver en velgørende Indflydelse blandt disse“. Hans far have begyndt opdyrkning, som sønnen fortsatte og udvidede. „Hans Kornavl og Qvæghold ere i hans Eietid mere end fordoblede“.

JENS CHRISTENSEN overrislede en strækning af hede og mose, der før var aldeles ufrugtbar; han brød lyng og skabte ager, han merglede, brugte brak på opdyrkede jorder, og en udlod en halv mil fra gården bebyggede han og indrettede her en fold, hvor hans 200 får lukkedes ind om natten. Allerede i faderens tid udmærkede bygningerne sig ved „ualmindelig Ziirlighed i Anlæg og Udførelse“.

I trange kår med mådelig ejendom

Gårdmand SØREN CHRISTENSEN,
Sønder Bjørslev, Nørre Vium sogn – 4. bæger 1854

SØREN CHRISTENSEN overtog i året 1815 „i trange Kaar sin dengang maadelige Ejendom“. For at forbedre sin stilling anlagde han et teglbrænderi, et af de første i egnen, og solgte en stor mængde mursten derfra. De blev anset som de bedste i mange miles omkreds og derfor søgt også fra fjernere steder.

Også engvanding indførte „denne Bonde med en sielden Kraft og Udholdenhed“.

Kanal på halv mil gjorde hede til eng

Gårdmand MAD S JENSEN EEG,
Sdr. Karstofte, Skarrild sogn – 6. bæger 1854

MAD S JENSEN EEG fik af naboer tilladelse til at tage vandet fra det vandløb, der løb gennem deres og hans jorder, et stykke højere oppe, før det nåede hans eget terræn. Det var af stor betydning for den lange strækning på en halv mil, som hans kanal gik. „Hans Vandingsanlæg er i det Hele heldigt og giver et tilfredsstillende Udbytte i Forhold til den anvendte Udgift, og det udmærker sig just ved den Billighed og Lethed, hvormed det er udført paa det store Areal. . . Større Strækninger daarlig Eng ere forvandlede til god og frugtbar Eng, og flere steder er Vandet sat over store Hedestykker, som derved i Løbet af faa aar forvandles til Eng“.

Opmuntrede til at „lægge Vind paa Enges Vanding“

Sognefoged, gårdmand NIELS ØSTERGAARD,
Nørre Vium sogn – 4. bæger 1854

NIELS ØSTERGAARD bragte ved kanaler og grøfter 50 tønder land, der var i mådelig tilstand, da han overtog sin ejendom i 1837, under bevanding ved overrisling. Grøfterne måtte stundom føres over løse sandbanker, „der undertiden skiøde sammen indtil de fæstnedes ved Beklædning med Græstørv. Det af ham givne Exempel har opmuntret flere af Egnens Bønder til ogsaa at lægge Vind paa Engvanding“.

„Skønne Graner pryder Egnen“

Gårdmand PETER JENSEN AAGAARD,
Borris sogn - 6. bæger 1856

På en tønde land anlagde PETER JENSEN AAGAARD en sluttet plantning af nåletræer, „deriblandt 700 skønne Grantræer, der ere plantede for 16 Aar siden (ca. 1840) og nu have en middelhøjde af c. 10 Alen; en mere aaben Plantning af Fyr og Gran, c. 300 Stkr., plantede omtrent samme Tid, have en Middelhøjde af c. 14 Alen. I Anlægget, som er en Prydelse for Egnen, findes desuden nogle yngre Plantninger og i Haven 2000 unge Graner, bestemte til Udplantning. I hans Egn er Sandsen for Træplantning kun ringe, og, saavidt vides, har ingen Bonde i Nærheden plantet saa meget og med saadant Held som han“.

Vilje og evne til altid at hjælpe og gavne andre

Gårdmand STEPHAN VESTERGAARD,
Sevel sogn - 3. bæger 1861

STEPHAN VESTERGAARD var en driftig og indsigtfuld agerdyrker; som plantningsmand og hoveddyrker kom han til at præge sin egn. Han anlagde ved sin gård fire haver på ca. en tønde lands størrelse; de blev passet med omhu og orden og derfor besøgt af mange stedlige og af fremmede. Han forsynede omegnen med køkkenurter, „har med stort Held opelsket af Kierner og siden forædlet ca. 500 Frugttræer“. 20000 planter af vilde træer solgte han billigt eller forærede bort, „medens han endnu i sine Planteskoler har adskillige Tusinde tienlige til Udplantning, efter at han selv har forbrugt c. 10000, tildeels til Udplantning hos Andre“.

Han skildres som en „oplyst og frisindet Mand af en elskelig og beskeden Character“. Han var i hele sit liv uegennyttig og viste god vilje til at tjene, hjælpe, gavne og vejlede andre.

Gjorde dagarbejde mod at låne trækdyr til pløjning

Husmand ANDERS ANDERSEN,
Tanderup mark, Svejbjærg sogn - 3. bæger 1872

Imod at få trækdyr til pløjning af sin hede gjorde ANDERS ANDERSEN dagarbejde på en større gård. Senere fik han selv stude, tilsidst et par heste. I løbet af 11 år drev han sine ca. 40 tønder land store ejendom, der i 1861 var hede, mose og eng,

betydeligt frem. De 30 tønder land var i 1872 velbehandlet ager med gode afgrøder, og bygninger var rejst og godt indrettet. Der var ingen bygning på jorden, da han begyndte.

Det hele begyndte med 16 rigsdaler

Husmand SØREN CHRISTENSEN,
Sneptrup mark, Ørre sogn - 5. bæger 1872

I 1852 købte SØREN CHRISTENSEN - med de 16 rigsdaler der var alt, hvad han ejede, som udbetaling - 75 tønder land hede og kærmoser. Han brændte en del af heden, før han tog fat på arealets dyrkning. Den første pløjning foretog naboer som gengæld for udført daglejerarbejde. Kærene blev til eng ved et vandløbs afdæmning, og da selskabets belønningsudvalg besøgte ejendommen, kunne det besigtige 66 tønder land ager, fire tønder land eng og kun fem tønder land lyngheide samt en velholdt besætning på „8 Fækreaturer og 25 Faar med Yngel“.

Udvalget skrev bl.a.: „Til SØREN CHRISTENSENS anbefaling tjener, at han har udført Opdyrkingen ved egen Hjælp alene, og at han, skjøndt han har haft flere Uheld ved at miste Kreaturer og har haft et Barn stadig sygt og sengeliggende i 2 Aar, dog sidder i en efter Forholdene jævn Velstand og har opdraget sine 8 Børn godt“.

Han begyndte småt, men sluttede godt

Husfæster THØGER CHRISTENSEN,
Fonnesbæk mark, Ikast sogn - 5. bæger 1872

33 rigsdaler var THØGER CHRISTENSENS formue, da han omkring 1856 fæstede 12 tønder land uopdyr-

ket hede og mose uden bygninger. Dem betalte han i indfæstning. – Han begyndte med at holde en ko og gik i flere år på dagleje og akkordarbejde på en større gård, hvis ejer opbrød og merglede fem tønder land for ham.

THØGER CHRISTENSEN fik tjent til et par stude, og med dem opdyrkede han sin ejendom på nær halvanden tønde land mose, som benyttedes til tørveskær. I 1872 havde han de to stude, fire køer, to kalve og 22 får med lam, gode bygninger, hegnede og afgrøftede marker i god stand og en eng, han havde købt og nu var ved at planere og vande, så den allerede gav godt hø.

Men han havde også købt 150 tønder land hede, hvis opdyrking han nu var i gang med. Han dyrkede havesager, brugte kunstgødning og plantede træer. Om vinteren forfærdigede han og hans familie vadmel. Skønt han havde flere slemme uheld – et år mistede han 18 får og en god stud, en anden gang brændte 40 alen dyneværtøj i møllen, hvor det lå til stampning – sad THØGER CHRISTENSEN i 1872 i jævn velstand på grund af sin nøjsomhed og den gode hjælp, hans kone og fire børn altid ydede i det daglige arbejde.

En efter hans kår god stilling

Husmand MIKKEL FRANSEN,
Mørup, Rind sogn – 5. bæger 1872

MIKKEL FRANSEN overtog 1867 „sit Sted, hvortil dengang hørte et Areal af 8 Tdr. Land Ager af simpel Beskaffenhed og 30 Tdr. Land Hede og Mose“. I 1872 havde han opdyrket over 12 tønder land af heden, og ejendommens avl og besætning var god. Ægtefællernes seks børn fik en udmærket opdragelse, „og ved Hjælp tillige af et lidet af ham selv anlagt Teglværk tegner (han) til at komme i en efter hans Kaar god Stilling“.

Hedebrand gjorde skade, køer og kone hjalp

Husmand JENS THOMSEN,
Birkmose mark, Timring sogn – 3. bæger 1872

I 1856 købte JENS THOMSEN 60 tønder land uopdyrket hede og kærmosen uden bygninger. 16 år efter havde han 25 tønder land ager og syv tønder land eng. Han og hans kone gjorde alt arbejdet, hjulpet af først køer, så stude som trækdyr. En have lå ved huset. Han havde endda haft det uheld,

at en hedebrand gik ind over 15 tønder land af hans hede og gjorde den uskikket til opdyrking, da „Humusjorden brændte bort lige til Sandet paa mange Steder“. Ægteparret havde ni børn, hvoraf det ældste var 15, da faderen belønnedes.

Efter dagens slid bjærgede han føden ved at fiske

Gårdmand KRISTEN NIELSEN HUSTED,
Bers hede, Estvad sogn – 5. bæger 1874

Som ganske ung mand begyndte HUSTED med en kapital på 100 rigsdaler. For dem købte han et stykke hede i Lem sogn, Salling; solgte det efter opdyrkingen med fordel og købte omkring 1860 23½ tønder helt uopdyrket hede- og mosejord i Estvad sogn. „Han byggede sig et Hus, og ved egne og hans Hustrus Kræfter har han opdyrket denne Jordlod, saa at han nu holder 2 Stude, 2 Køer, 1 Kalv og 10 Faar med Lam paa denne af Naturen overordentlig slette Jord, som, uagtet han savner Eng, efterhaanden er bragt i ret god Gjødningskraft. Han har udvidet Bygningerne, har selv forfærdiget alle sine Redskaber, Harver, Tromler o.l., og har for at kunne ernære sin store Familie, om Aftenen efter endt Dagværk paa Lodden drevet Fiskeri i den til Eiendommen grænsende Flyndersø“.

Han vidste, at stærk hedebrand kunne lægge grobund øde

Boelsmand NIELS JENSEN,
Bodholt, Bording sogn – 5. bæger 1875

Efter som tjenestekar, bl.a. i otte år hos sognepræsten, at have tjent sig 500 rigsdaler og i 1863 at have „giftet sig med en Tjenestepige, der bragte ham 1 à 200 Rd“., købte NIELS JENSEN i Bodholt i det over 2 Kvadratmile store Bording Sogn i Midtjyllands skarpeste Hedeegn en ejendom på 15 tønder land gammel agerjord, hvorpå der næppe

kunne holdes en ko, og i hvis udkant der lå et „ubetydeligt lille Hus“.

Ved dygtighed og flid, uden fremmed hjælp og uden at øge gælden opdyrkede han al jorden på nær en halv tønde land morads og et par småpletter til tørveskær. Ved talrige grøfter befriede han jorden for surhed, og med sin spade afskar han og sønderbrød mangfoldige tuer, opfyldte tørvegrave og jævnedes det hele. Så tog han fat med plov, harve, mergel og kunstgødning, hvilket skabte frugtbar ager med gode afgrøder.

„Han har afsvedet Lyngen, men aldrig brændt stærkt, da han hellere ved Forraadnelse har villet omdanne Humusstofferne til Muld end ladet dem fortære af Ilden“.

Besætningen var i 1875 to arbejdsstude, tre køer, en kvie, otte får og et svin. I stedet for sit ringe, ubekvemt liggende hus havde han opført to gode, velindrettede bygninger omtrent midt på lodden. En stor have pyntede omkring gården.

„I sin Hustru har han haft en god Støtte, uagtet de 5 Smaabørn have lagt særlig Beslag paa hendes Tid“.

Lærer opdyrkede 40 tønder land hede, mose og kær

Lærer A. JENSEN,
Mogenstrup, Sevel sogn – 3. bæger 1887

Lærer A. JENSEN modtog sit embede 1861 med en jordlod på 14 tønder land, hvoraf halvdelen lå i hede, så der kun kunne fødes to køer og seks får. Efter ni års forløb var denne skolelod i kultur, og besætningen var nu en hest, tre køer, otte får og to svin.

1870 købte han 26 tønder land uopdyrket jord for 1100 kr., mest hede, mose og kær med høj pors, store moradser og vanddamme. Hvert år toges ind i driften fem tønder land. Lærer JENSEN brød sten op, gravede grøfter, fyldte huller og tørvegrave. Tuer afrykkedes og omdannedes til kompost, og mergel og „mineralsk Kunstgødning“ anvendtes, bygninger rejstes, omkring hvilke blev anlagt en plantage på en tønde land, hegn opførtes af jordvolde eller plantedes, og en have blev anlagt. Kreaturholdet var omkring 1871 to heste, fire køer, fire svin og nogle får.

Sognerådet og præsten udtalte sig særdeles rosende om lærer A. JENSENS virksomhed både i jordbruget og i skolen, „der saa langt fra forsømmes, at han i sin nidkjære Bestræbelse efter at gavne den Befolkning, hvori han virker, holder Aftenskole for den konfirmerede mandlige Ungdom“.

Forskellen på en mindre og en mere driftig mand

Gårdejer ERIK NIELSEN,
Fjederholt, Rind sogn – 3. bæger 1892

I 1873 købte ERIK NIELSEN en ejendom med et areal på ca. 100 tønder land. Jorden var simpel, størstedelen høj, bakket hede med sandunderlag, enkelte steder magert ler. Omtrent 20 tønder land var opdyrket.

Efterhånden blev al jorden dyrket, udgrøftet og merglet, og en stor mængde sten blev gravet op og ført bort. Gårdens høst var 1891 femdoblet, så der avledes ca. 250 traver sæd med ca. 125 tønder korn, og der holdtes en velnæret besætning på 18 kreaturer, 3 heste, 10 får og 10 svin. Det var næsten 10 gange så mange dyr som i 1873. Bygningerne var tidligere meget forfaldne, nu var de gennemgående i god stand. ERIK NIELSEN anlagde en have på to tønder land, og udenom den plantede han et betydeligt læbælte af nåle- og løvtræer. For sin have dyrkning fik han to gange præmie fra Det kgl. danske Haveselskab. ERIK NIELSEN sad nu i gode kår. Landstingsmand Th. Nielsen udtalte om ERIK NIELSEN: „Han er en ualmindelig energisk og dygtig Mand, der har drevet sin Ejendom med en saadan Omsigt og økonomisk Sans, at den nu fremtræder som et Mønsterbrug paa Egnen, medens den i en mindre driftig og dygtig Mands Hænder kun vilde kunne have ernæret en tarvelig Besætning og næppe vilde kunne føde en Familie“.

Kommis blev murer, tækkemand, tømrer, snedker og hedeopdyrker

Gårdejer H. WILLUMSEN,
Rind sogn – 3. bæger 1893

H. WILLUMSEN købte i 1874 en parcel på 140 tønder land hede og mose uden bygninger; han har siden den tid opdyrket og merglet omtrent halvdelen. Mergelen må hentes og købes en halv mil borte. „Bygninger bestaa af 35 Fag; han har ved deres Opførelse personlig udført Murer-, Tække-, Tømrer- og Snedkerarbejdet og selv lavet og brændt Murstenene. 8 Tdr. Land af Ejendommen har han omdannet til Eng ved at lede et mindre Vandløb hen derover. Han har anlagt sig en Have. Besætningen udgjør: 2 Heste, 10 Kreaturer, 8 Faar og 6 Svin. Ved Overtagelsen af Ejendommen havde H. WILLUMSEN ingen Kapital; han har, til han blev 30 Aar, været ansat ved Kolonialhandel“. Formanden for Hammerum Herreds Landbofore-

ning udtaler sig meget rosende om H. WILLUMSENS bedrift, idet han særlig fremhæver, at han har været et opmuntrende eksempel for sin egn og derved bidraget væsentligt til, at den omliggende hedeegn er i stærk opkomst. Han og hans kone og voksne børn besørgede hele arbejdet. Han mente, i modsætning til den almindelige opfattelse, at man står sig godt ved at holde et par små heste i stedet for stude, der er så langsomme, at de kun udretter det halve af, hvad et par heste udfører.

„Han er en lille mager Mand, som er født paa Fyn, har været Kjøbmand og er først i sit 30te aar blevet Hedeopdyrker, og mærkeligt er det, at han har kunne finde sig i de Afsavn, som altid følge dermed, har kunnet udholde det haarde legemlige Arbejde, som han i en Række Aar har præsteret, og levet paa den yderst tarvelige Maade, som er en Betingelse for, at Hedeboerne kunde slaa sig igennem. Desuden har han ved Raad og Daad hjulpet de omboende Parcellister, som paa én nær nu ere velstaaende, og han har væsentlig Skyld i, at disse Parceller ere veldyrkede“.

Sindrig opdyrker fik vandet til at skaffe mergel frem

Husmand NIELS PEDER TROVELSEN,
Arnborg sogn - 3. bæger 1894

NIELS PEDER TROVELSEN købte i 1861 160 tønder land ubebygget hedejord og en mindre engparcel af gården Tovdel i Arnborg sogn for 1600 kr. Efterhånden opdyrkede og merglede han omtrent 75 tønder land og forbedrede ved overrisling engparcellen. Senere tilkøbte han 50 tønder land hede for 1000 kr., som nu alt er opdyrket og merglet, og endvidere, for at arrondere ejendommen, yderligere 25 tønder land for 150 kr., hvoraf der nu er opdyrket og merglet 125 tønder land, som afgiver tilstrækkeligt korn og foder til gårdens nuværende besætning, bestående af 2 heste, 16 kreaturer, 12 får og 4 svin. De fornødne bygninger opførte TROVELSEN selv uden fremmed hjælp og med sten, fabrikerede og brændte af ham selv.

Dette betydelige og omfangsrige opdyrkningsarbejde har ansøgeren udført alene med sine børns hjælp, uden fremmed lejet hjælp, og har desuden anlagt og plantet en have og en plantage på fire tønder land og indrettet sig et smedeværksted, hvor han i sin fritid har forskaffet sig et bierhverv ved smedearbejde, som han selv har lært sig.

I en erklæring fra Hammerum Herreds Landboforening oplyses, at den til opdyrkningen anvendte mergel har været meget vanskelig tilgængelig i det

yderste hjørne af ejendommen i en bakkeskrænt med 10 alen overjord, som ansøgeren ved hjælp af en sindrig benyttelse af overfladevandet har bortskyllet for at få fat i mergelen.

Det bevidnes, at han ved flid og arbejdssomhed er blevet en økonomisk uafhængig mand og ved sit eksempel har bidraget væsentligt til egnens opkomst.

Ualmindelig ihærdighed, dygtighed og nøjsomhed

Gårdejer MADS CHRISTENSEN,
Ilderhede, Sdr. Felding sogn - 3. bæger 1895

MADS CHRISTENSEN købte sin ejendom i 1874, dengang en moradsagtig hede- og moselod, ca. 52 tønder land i udyrket stand og uden bygninger, for 1400 kr., som var hele hans formue.

Han levede i de to første år som ungkarl, blev derefter gift og måtte stifte gæld for at bygge og købe trækstude. Da der fra først af knapt var græs til et får, måtte han i de første fire år købe det fornødne foder til trækstudene og føden til sin stadig voksende familie - han har haft 11 børn, hvoraf alle lever - i hvilken anledning gælden steg. Den til opdyrkningen uundværlige mergel måtte købes og hentes fra et andet sogn. Hele ejendommen indhegnedes af et med bjergfyr beplantet dige, en have på en tønde land frahegnedes og er beplantet med læ- og frugttræer i frodig vækst. Ejendommen blev efterhånden forsynet med de fornødne, grundmurede bygninger og var 1894 omtrent helt opdyrket og forsynet med en besætning på ti malkekøer, en tyr, nogle kvier og kalve, fire grisesøer og otte får med lam samt fire heste og et føl. Gælden var udbetalt.

Den stedlige landboforening og sognerådet anbefalede ham som en særdeles dygtig, ihærdig og virksom mand. „MADS CHRISTENSEN maa have udfoldet en ualmindelig Ihærdighed og fremragende Dygtighed i Forbindelse med stor Nøjsomhed og Sparommelighed under det betydelige Opdyrkningsarbejde og afgiver derved et for andre følgeværdigt Exempel“ hedder det i belønningsudvalgets indstilling til selskabet.

Ung mand i jordhus med sine forældre

Husmand RASMUS HANSEN JUUL,
Ilderhede, Sdr. Felding sogn - 3. bæger 1895

RASMUS HANSEN JUUL købte i en alder af 25 år i året 1872 for 200 kr. 40 tønder land hede- og mose-

jord, hvorpå han opførte et jordhus, og tog sine gamle forældre til sig, for at de ikke skulle falde fattigvæsenet til byrde. I de første otte år gik det kun småt med opdyrkningen af ejendommen, da han måtte gå på dagleje for at skaffe føden til sig og sine forældre og kun i sin fritid kunne arbejde på sin egen lod. Da han i 1888 blev gift med en fattig, men flittig og arbejdsdygtig kone, tog han i forening med hende kraftigt fat på opdykningsarbejdet, tilkøbte senere 25 tønder land hede- og mosejord og havde 1894 opdyrket 40 tønder land, forsynet ejendommen med nogenlunde gode bygninger, 2 heste og 12 fækreaturer og skyldte kun 2300 kr.

Tre sønner fik hver en gård, „de skatte hans kyndige Bistand og Raad“

Aftægtsmand JENS PETERSEN,
Foersom, Egvad sogn – 3. bæger 1898

JENS PETERSEN blev født i år 1825 i gården „Foersom Mølle“ ved Tarm. Han overtog sin fødegård, der nu i femte slægtsled blev i familiens eje, i året 1852 med en ubetydelig gæld. Til gården hørte 30 tønder land ager i sandjord, 23 tønder land eng og 40 tønder land hede. Marken gav en tarvelig afgrøde og engen kun 25 læs hø årlig. Ialt kunne der fødes en besætning af 2 heste og 16 stykker kvæg. En vandmølle, der hører til gården, blev dengang og senere passet ved familiens hjælp.

I 1861 købte JENS PETERSEN 35 tønder land hede og mose og i 1876 55 tønder land hede.

I tidens løb indvandt han ved vandingsanlæg 20 tønder land eng og forbedrede den ældre eng, så det samlede engareal nu gav 140 læs hø årlig. Han opdyrkede og merglede 85 tønder land hede og drænede 18 tønder land af dem. Af den opdyrkede hede solgte han i 1862 40 tønder land, hvormed fulgte seks tønder land eng og en bygning, han havde opført på loddet.

Omkring 1887 delte han gården mellem sine tre sønner, efter at de to fraskilte parceller var forsynede med hensigtsmæssige bygninger. Ved hver gård var anlagt en have, ved den ene gård på en, ved den anden på to tønder land. Det hed om ham:

„Ved den sidste Gaard nyder JENS PETERSEN og hans trofaste Hustru Aftægt. Selv passer han Haven, der ubetinget er Egnens smukkeste, og skjøndt Jordbunden, før Haven blev anlagt, var ussel Hede, giver den nu Frugt og Urter saa godt som den bedste Jord.

Af Ejendommens Hedeareal har han tilplantet med Naaletræer 15 Td. Ld., der staa meget frodigt;

deraf hører nu til hver af Gaardene fem Td. Ld. De samlede Ejendomme have nu en Besætning af 6 Heste, 70 Stk. Kvæg og 25 Faar og have en Værdi af 65.000 Kr. Denne store Værdiforøgelse er tilvejebragt uden at paaføre Ejendommen anden Gjæld, end der er fremkommen ved Udredelsen af Medgift til 2 Døtre.

Endnu skal nævnes, at JENS PETERSEN var den første paa Egnen, der gjorde Brug af Kunstgjødning, ligeledes var han blandt de forreste med Dræning og Mergling.

Han har været til et godt Eksempel i alle Maader. Mange ere de, der ere ham taknemmelige for hans Raad og Hjælp. Endnu er han Sjælen i Bedriften derhjemme. Sønerne anerkjende hans Overlegenhed og skatte hans kyndige Bistand og Raad“.

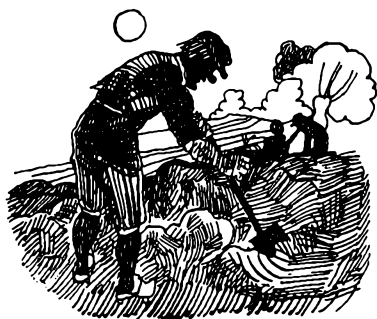
Pioner ved Skjernå-kanal, pløjemand som 83-årig

Aftægtsmand THOMAS KRISTIAN MADSEN,
Drongstrup, Sdr. Felding sogn – 2. bæger 1899

THOMAS KRISTIAN MADSEN overtog sin ejendom 1838 med en prioritetsgæld af 350 rigsdaler og aftægt til sin hustru forældre. Han var da i besiddelse af ca. 100 rigsdaler.

Da han overtog ejendommen, der var flere hundrede tønder land stor, bestod den af hede og mose, medens der kun var få tønder land opdyrket jord. Besætningen var seks-syv køer, otte stykker ungkvæg, to heste og en del små hedefår. Men der gik ikke mange år, før han ved hjælp af et lille vandløb fik adskillige tønder land omdannet til eng og ved furebrænding og påkørsel af mergel, som han måtte købe og hente langvejs fra, fik opdyrket betydelige arealer af heden. Samtidig forøgedes besætningen lidt efter lidt til 25-30 stykker kreaturer og fem heste.

THOMAS KRISTIAN MADSEN var medlem af bestyrelsen af „Den store Skjernaa-kanal“, og det var sær-

lig ved hans virksomhed, at oberstløjtnant Dalgas fik held til at gennemføre dette store foretagende. Vandet fra den store Skjernå-kanal kostede ejendommen 6000 kr. foruden en lignende sum for at få anlagt overrisling.

I 1898 havde THOMAS KRISTIAN MADSEN afstået gården til sine børn, og en del parceller var solgt til fremmede. „Han faar Aftægt fra Hovedparcellen, og denne Aftægt er sat til 400 Kr. aarlig. Han har ingen Formue“. En statusberegning viste:

Hovedparcellen har en værdi af . . .	25.000 kr.
En fraskilt gård på Nørreland	10.000 kr.
En fraskilt gård på Sønderland	10.000 kr.
En fraskilt gård på Sønderland	12.000 kr.
En fraskilt gård på Sønderland	8.000 kr.

Alle ejendomme forrentede sig godt.

På hver af de fraskilte parcelgårde holdtes en besætning af ca. 15 kreaturer og 3 heste, medens der på hovedgården holdtes 30 kreaturer og 8 heste.

„Han har været til et godt Exempel i alle Maader, kan endnu trods sin høje Alder pløje den stærkeste Hede og Mose og deltager i alt forefaldende Bønderarbejde og er til stor Hjælp for sine Børn ved Ledelsen af Ejendommens Drift“.

Gæld gik op mod værdierne, men det ændredes snart

Husmand NIELS THOMSEN,
Skibbild, Arnborg sogn – 4. bæger 1899

NIELS THOMSEN overtog ejendommen i 1874 uden midler, idet aftægten, der skulle svares, samt gælden på ejendommen omtrent udgjorde dens værdi. Arealet var 90 tønder land hede, hvoraf kun få var opdyrket. Der var et lille hus, gammelt og uden værdi, hvorfor han året efter byggede et 14 fags hus, hvortil han selv brændte stenene. Samme

efterår giftede han sig. Ved ihærdigt arbejde fortsatte han opdyrkningen af heden og merglede den. Mergelen måtte hentes en halv mils vej borte.

I 1877 købte han den første hest og et par år efter en til, og nu gik det rask fremad med at forvandle heden til agerjord. I 1898 var hele ejendommen opdyrket, der stod fire velvedligeholdte længer, der var anlagt stor have med læbælte og frugttræer. Besætningen var nu 4 heste, 1 føl, 14 kreaturer, 10 får og 16 lam.

Blev mand på gården som dreng på 18 år

Husmand NIELS PETERSEN,
Skaarup, Hanning sogn – 3. bæger 1902

På grund af faderens sygdom overtog NIELS PETERSEN i 1883, 18 år gammel, ledelsen af familiens lille ejendom. Der skyldtes den gang på ejendommen alt, hvad den var værd. Den solgtes i 1891 og indbragte, foruden dækning af gælden, 2600 kr. Denne sum beholdt han, mod at yde forældrene en årlig aftægt. Samme år købte han sin nuværende ejendom, en hedelod på 40 tønder land uden bygninger, for 3000 kr. Kun så meget var opdyrket, at det til nød kunne afgive foder og græs til en ko. Allerede det første år blev der opført et solidt, grundmuret stuehus og et udhus samt pløjet noget hede.

Efter ni års forløb var ca. 30 tønder land opdyrket, rensat for sten og merglet, og om marken var plantet læbælter af bjergfyr. Fem tønder land af heden var afgravet i tørv, der benyttedes som strømme for at forøge gødningsmængden. En staldbygning, en kørelade, i hvis gulv der var indrettet en større kælder til opbevaring af rodfrugter, og et møddinghus var opført. Han havde en plæg, to heste, ni malkekøer og fem kvier, en halv snes svin og en præmieørne. NIELS PETERSEN fremhævede, at tørvejord til gødningens forøgelse og bevarelse, roedyrkning og kunstgødning var de tre løftestænger, der havde hjulpet ham og skulle hjælpe hedeboerne.

Roernes rolle var dengang som
bjergfyrrenes i skovbrug

Husmand KRISTEN KIRK JENSEN REFSGAARD,
Videbæk, Herborg sogn – 5. bæger 1902

KRISTEN KIRK JENSEN REFSGAARD overtog i 1879 med en kapital på 656 kroner ejendommen for 3.500 kr. Med stor flid, udholdenhed og dygtighed drev han den frem, og han forstod at udnytte alt.

Tørvejord blev anvendt i stor målestok. Da lod-den besigtigedes, stod der ved huset en meget stor stak af overfladetørv, som var skåret om foråret, tørrede og kørt hjem.

Anvendelsen – hedder det i beskrivelsen – er ganske original og praktisk: „Tørvene lægges i Svinestien, og Svinene bide og rode dem itu – de blive omtrent, som de vare gaaende gennem en „Reiswollf“ – sorte paa Kroppen vare ogsaa Svinene, men de trivedes godt; der var en 6–7 Stykker. Derfra lægges de pulveriserede Tørv hen i Kostaldens Grebning, som var lige overfor. Dér optages Ajlen, og dér blandes de med Gødningen, som saa føres ud i et bedækket Mødninghus. Paa denne Maade forøges Gødningsmassen betydeligt, og intet gaar til Spilde, og det er ogsaa Betingelsen for, at de ca. 40 Tdr. Ld., som ere under Plov, med en Besætning af 2 Heste og 8 Køer, stadig kunne gaa frem. Samtidig anvender han en del Kainit og Thomasslagge, derimod stillede han sig lidt skeptisk overfor Chilesalpeteren. Med Turnips, Kaalrabi og Gulerødder dyrkedes ca. 4 Tdr. Ld. Det er en Fornøjelse og Overraskelse at se, hvorledes Rodfrugt kan trives og vokse paa Hedejord, bedre vistnok end de fleste andre Planter. Det kunne synes, som Rodfrugten spillede samme Rolle for Agerbruget som Bjergfyr for Skovbruget, nemlig at give det bedste og største Udbytte“.

Opskrift på hedeopdyrkning: den rette mand, aldrig gæld!

Parcellist PETER MORTENSEN,
Kollund, Rind sogn – 3. bæger 1903

PETER MORTENSENS ejendom, som han overtog 1872, var en parcel fra faderens gård på 62 tønder land, hvoraf 7 dårlig eng og ca. 25 opdyrket hede, mens resten var rå hede. Han købte af tre gange 42 tønder land hede og eng til, og da han arvede 6.000 kr., udbetalte han hele gælden og sad 1902 gældfri ved ejendommen, som blev vurderet til 31.000 kr. Besætningens størrelse var da 12 heste, 20 køer, 10 stykker ungvæg og ca. 30 svin. – Og så havde han penge i sparekassen!

I selskabets bøger kan man læse denne kommentar: „Naar man nu spørger: Hvorledes er det muligt, at en Mand, som begyndte med Gæld, paa denne Hedejord efter 30 Aars Forløb er en Mand paa mellem 40 og 50.000 Kr., bliver svaret: Det skyldtes den største Nøjsomhed i enhver Retning, sejt Udholdenhed og rastløs Flid – han og Børnene, af hvilke 2 voksne Sønner hjælper ham med

Bedriften, Arbejde 15 Timer i Døgnet. Han er en fuldt ud hæderlig Mand, der i høj Grad besidder sine Standsfællers Agtelse, og et Eksempel paa, at Opdyrkning af den jyske Hede kan betale sig, naar den faar sin rette Mand, og denne vælger den rette Arbejdsmaade, som hovedsagelig bestaar i Aar efter Aar at tage lidt ind, aldrig mere end der kan overkommes uden at stifte Gæld“.

Løste en vældig opgave med utrættelig jernflid

Gårdejer PETER TROELSEN,
St. Voulund, Rind sogn – 3. bæger 1904

PETER TROELSEN købte i 1859 ejendommen for 3.000 kr. Af købesummen ejede han kun 800 kr., og foruden gælden hvilede der i ca. 30 år en ret betydelig aftægt på gården. Til denne hørte ca. 1.000 tønder land, mest meget dårlig hede, som for størstedelen kun egnede sig til beplantning. Ved overtagelse var kun ca. 50 tønder land opdyrket og delvis merglet, bygningerne var gamle og elendige, og besætningen bestod af to køer, tre kalve og tre får.

Ved ihærdig flid og usvækket udholdenhed havde TROELSEN i 1903 opdyrket og merglet 300 tønder land. Gården var ombygget solidt og smukt, en læplantning på ca. to tønder land var anlagt, og besætningen bestod nu af 28 køer, 4 arbejdsstude, 10 stykker ungvæg, 6 kalve, 13 heste, hvoraf 3 følhopper, 16 svin og 50 får. Gælden var tilbagebetalt. I de senere år havde ejeren begyndt at kultivere ca. 100 tønder land lyngklædt mose, og i 1903 havde han til sin søn bygget en gård med et tilliggende af ca. 150 tønder land på marken.

„En stor Hjælp har det været, at der fandtes Mergel omtrent midt paa Ejendommen, men ellers har det ikke været særlig gunstige Vilkaar at arbejde under. Det er Sparsommelighed, økonomisk Sans og Jernflid, der har ført Manden frem, der har bragt ham til at drive en Hedegaard op fra at være 3.000 Kr. værd til at være over 40.000 Kr. værd. Og desuden har PETER TROELSEN endnu 550 Tdr. Land Hede i Behold og ejer 15.000 Kr. i Sparekassen og en Gaard paa 150 Tdr. Land, som Sønnen driver. Dette er unægtelig udmærket gjort, og Arbejdet har tjent til Eksempel for andre“.

Begyndte stor opgave med 800 kroner

Husmand **NIELS KRISTIAN KRISTENSEN**,
Hauge, Gellerup sogn – Store bæger 1905

NIELS KRISTIAN KRISTENSEN købte i 1868 for 1.500 kr. – hvoraf han selv ejede de 800 kr. – 95 tønder land uopdyrket hede uden bygninger og uden besætning. Der fandtes mergel af god beskaffenhed på ejendommen, men den var ikke til at få for vand. Med flid tog **N. K. KRISTENSEN** fat, han gravede en stor kanal fra mergellejet og havde i 1904 fået opdyrket og merglet hele arealet på fire tønder land nær, havde rejst gode bygninger og havde ved ejendommens besigtigelse i efteråret 1904 en besætning på 5 heste, 15 køer, 9 stykker ungkvæg, 10 får, og der leveredes årlig 30 svin til slagteriet. Han havde plantet hegn og læbælter omkring en stor del af marken og fået tilplantet ca. halvanden tønde land af den dårligste hede. Hans økonomiske stilling var særdeles god, han var fri for gæld, ejede en lille kapital på ca. 6.000 kr., og ejendommen – af hvilken en del nu var overtaget af en søn – blev ansat til en værdi af 20.000 kr.

„Naar det er lykkedes **N. K. KRISTENSEN** at opnaa et saa gunstigt Resultat af sit Opdyrkningsarbejde, skyldes det ikke heldige ydre Forhold. En god Støtte har det været for ham, at der fandtes Mergel paa Ejendommen, men hvad han har opnaaet, skyldes Flid, Sparsommelighed og økonomisk Sans. Hammerum Herreds Landboforening har tilkendt ham første Præmie for ypperlig Dyrkning af Ejendommen. Manden og Familien ere almindelig agtede og afholdte, og hans Arbejde tjener som følgeværdigt Eksempel“.

Lang vej og stort besvær med „mergelfangsten“

Husmand **NIELS DINESEN**,
Søby, Rind sogn – Alm. bæger 1907

Med en kapital på 2.000 kr. købte **NIELS DINESEN** i 1875 en ejendom til 4.000 kr. Der hørte til den 95 tønder land. I 1875 var kun halvanden tønde land opdyrket, det øvrige henlå som hede. Besætningen bestod af 1 ko og 2 stude. Med flid og udholdenhed tog **NIELS DINESEN** fat på opdyrkning i forbindelse med mergling og afvanding, og han var i 1906 nået til at have 70 tønder land under plov. Mergellejet lå så langt borte, at der kun kunne køres fire læs om dagen. Og „Mergelfangsten var besværlig, idet der var 10 Fod Overjord og meget Vand i Bunden. Gaarden er bygget op, og Besætningen bestaar af 1 Tyr, 11 Køer, 2 Arbejdsheste, 7 Ungkreaturer og 4 Faar; der leveres til Slagteriet årlig 16 Svin, og der holdes 2 Følhopper“. Gården havde nu fire længer gode bygninger. „Ejendommen, der er takseret til 16.000 Kr., ejes gældfrit, og **NIELS DINESEN** har endda lidt Penge paa Rente. Familien er vel anset, og Børnene ere dygtige og vel oplærte“.

Kunne allerede som 45-årig se tilbage på store resultater

Gårdmand **NIELS HAGELSKJÆR**,
Ilskov, Sunds sogn – Store bæger 1907

Et par og tyve år gammel købte **NIELS HAGELSKJÆR** i 1883 den gård, han stadig ejede i 1906, for 9.300 kroner samt aftægt. Han ejede intet, da han købte. Til gården hørte 369 tønder land, hvoraf kun 70 var opdyrkede. Besætningen udgjorde 2 heste, 6 køer, 7 stykker ungkvæg, nogle får og 1 svin. I tidens løb blev gården tildels bygget om, der blev opdyrket og merglet 80 tønder land, og besætningen bragtes op til 10 heste, 20 køer, 20 stykker ungkvæg og nogle får, og der leveredes årlig 25–30 svin til slagteriet. Ejendommens daværende værdi ansloges til ca. 30.000 kr. **NIELS HAGELSKJÆR** ejede den gældfrit, „og han kan nu hvert Aar lægge Penge tilside. At den kun 45 Aar gamle Mand har opnaaet dette udmærkede Resultat, skyldes Dygtighed, Flid og Sparsommelighed. **N. H.** har været medlem af Sogneraadet og af Mejeriets Bestyrelse, en tid Formand, han har haft Tilsyn med nogle Plantager for Hedeselskabet og har i det hele haft ikke saa faa offentlige Hverv, som han har røgtet samvittighedsfuldt og godt. Hans Arbejde har, særlig paa Grund af dets udmærkede økonomiske Resultat, været et godt Eksempel for Egnen“.

Opdyrkede 6–700 tønder land og byggede seks-syv gårde, fra han var 27, til han var 77

Hedebonde THUE NIELSEN,
Skrostrup, Nr. Omme sogn – Store bæger 1907

THUE NIELSEN var født i 1826. Faderen, der ejede en lille gård i Staby, var en ivrig hede- og mosedyrker. I 1853 købte THUE NIELSEN uden kapital gården „Nørreerp“ i Thorsted sogn. Han gav 2400 rigsdaler for gården, der var gammel og forfalden, og desuden skulle han svare aftægt til tre gamle folk. Med ukuelig flid og energi tog han fat på opdyrkningen af de hede- og mosearealer, der hørte til ejendommen. Han opdyrkede og merglede ialt 200 tønder land, han nyopbyggede gården og mere end fordoblede besætningen.

I 1864 købte THUE NIELSEN i nabobyen Skrostrup endvidere en gård med ialt 700 tønder land, hvoraf ca. 400 var mose og kær, resten hede og agermark. Efter ti års forløb var ca. 300 tønder land af mosen og det meste af heden opdyrket og merglet. Da børnene var blevet voksne, udstykkede THUE NIELSEN ejendommen i Skrostrup i fem parceller, satte bygninger på de tre og ombyggede den gamle gård. Disse fire gårde overdrog han til de ældste af børnene, selv beholdt han den femte uopdyrkede og ubebyggede parcel, men flyttede tilbage til gården „Nørreerp“, som han havde drevet sammen med gården i Skrostrup. Kort tid efter købte han en nabogård til „Nørreerp“, på hvilken han også opdyrkede en del hede og mose.

Efter hustruens død i 1896 afstod THUE NIELSEN „Nørreerp“ til to af sine børn og flyttede selv ud til Lystbækkær, også i Thorsted sogn, hvor han købte en hedeparcels på 96 tønder land. Han opførte en gård her, opdyrkede og merglede 92 tønder land, forøgede og forbedrede besætningen. I året 1903 afstod han så ejendommen i Lystbækkær til en svigersøn og flyttede, 77 år gammel, ud på den uopdyrkede og ubebyggede parcel i Skrostrup, som han stadig ejede. Denne parcel bestod af 50 tønder land mose og 50 tønder land hede. Atter arbejdede den gamle mand ihærdigt dagen igennem og undertiden noget af nætterne med, og i foråret 1906 var der opdyrket og merglet 10 tønder land hede og 30 tønder land mose.

„THUE NIELSEN har med andre Ord i sit lange og virksomme Liv opdyrket og merglet 6–700 Tdr. Ld., opbygget 6–7 Gaarde og forsynet dem med Besætning! Han er en sjælden hjælpsom Mand, afholdt og agtet for sin flittige Vandel, der for mange har tjent som Eksempel“.

Han vogtede sig for gæld (men lånte dog 500 kroner)

Gårdejer ESKILD PETER HENRIKSEN FRØJK,
Nørremosehus, Asp sogn – Alm. bæger 1910

1892 overtog FRØJK ejendommen efter sin far med en kreditforeningsgæld på 600 kr. og mod at yde moderen, der endnu levede, ophold. Hele hans kapital var 200 kr.

Ved overtagelsen var der 16 tønder land hede, hvoraf 3–4 tønder land var opdyrket. Kreaturholdet var 1 ko og 2 får. Huset var faldefærdigt. Lodden kunne ikke føde koen, men føden måtte tiggessammen til den. FRØJK begyndte at opdyrke lodden med spade, og da han havde fået 2 køer, benyttedes de som trækraft. I årenes løb købte han ca. 18 tønder land mose og eng. Ved afvanding og brug af kunstgødning blev avlen tredoblet på tre år. Hele hjemlodden var helt opdyrket, merglet og drænet.

FRØJK byggede stedet op fra nyt: stuehus, lade med mølle, knusemaskine, tærskemaskine, hakkesmaskine, gruttekværn og dampkoger, endvidere materialhus, roehus, tørvehus, møddingshus med ajlekumme og kartoffelkælder. Bedriften var særdeles lønnende, da gælden kun forøgedes med 500 kr.

„Under sit Arbejde for Ejendommens Udvikling har FRØJK vogtet sig for Gæld. Kun da Ejendommens Ombygning blev uundgaaelig, forhøjede han sit oprindelige Laan (600 Kr.) med 500 Kr., men ellers har Manden kunnet holde det fornuftige, desværre kun alt for sjældne Princip: intet at betynde, før Pengene er til stede. Han har intet arvet. Ejendommen ligger 1 $\frac{3}{4}$ Mil fra nærmeste Station med tildels meget daarlig Vej. De første Aar maatte Mælken bæres en halv Fjerdingsvej til Mælkeruten. Familien bestaar foruden af FRØJK og hans dygtige Kone af seks Børn. Hans Arbejde er enestaaende paa Egnen, særlig har han gjort sig bemærket ved Opdyrkningen af den meget tarvelige Lod og ved sit fortrinlige Husdyrbrug“.

Mor passede gården, når far og sønner gik med uld

Gårdmand KRISTEN KRISTENSEN SNEFDRUP,
Simmekjær sogn – Alm. bæger 1910

I besiddelse af 1.000 kr. købte KRISTEN KRISTENSEN SNEFDRUP i 1876 44 tønder land, hvoraf kun 6 var opdyrkede, og 5 tønder land kær-enge for 1.600 kr. 10 år senere købte han endvidere 4 tønder land

for 300 kr. og i 1894 atter 30 tønder land hede for 325 kr. Ejendommen var ikke godt beliggende; der var over to mil til Herning og endnu længere til Holstebro. På ejendommen kunne der til at begynde med kun holdes et par køer.

I 1909 var der opdyrket ca. 60 tønder land, engen var kultiveret, og der stod en besætning på fire heste, 16 stykker kvæg samt får og svin. En pæn gård var opbygget. Der fandtes en velplejet have på ca. en halv tønde land med over 50 frugttræer og en stor mængde frugtbuske, et udmærket læbælte strakte sig om haven, og der var plantet en smuk lille plantage ved gården.

SNEFDRUP og hans hustru havde 11 børn, og ofte var der sygdom i familien. Mand, kone og deres syv levende børn arbejdede i 1909 med liv og lyst på gårdens drift. „Selv har han med sine Sønner indtil for nogle Aar siden gaaet om med Uldgarn i tre Maaneder om Aaret, og imens maatte Konen passe Bedriften hjemme. Arbejdstiden var om Sommeren omtrent fra Sol stod op, til den gik ned, og denne aldrig trættende Flid i Forbindelse med gennemført Økonomi og Sparsommelighed bragte efterhaanden gode Kaar til Huse“.

Hans virksomhed med hegn og læ var enestående

Gårdejer JENS CHRISTIAN FOGED,
Lind, Rind sogn – Alm. bøger 1911

I 1881 købte JENS CHRISTIAN FOGED en ejendom på 73 tønder land for 5.200 kr., hvoraf han skyldte 2.700 kr. Jorden var skarp sandjord med sten- og grusunderlag, og der var stærkt vandfyldte, moseagtige lavninger, kun 35 tønder land var opdyrket. Besætningen bestod af syv kreaturer.

Hele jordlodden var i 1910 opdyrket og kultiveret, merglet og afvandet. 35 tønder land var under plov, fem tønder land plantage og en tønde land have og gårdsplads, endvidere lidt kultiveret eng. Besætningen bestod nu af 21 kreaturer, 3 heste og 10 svin. – Plantagen og haven stod godt, og der var levende hegn mellem markerne.

JENS CHRISTIAN FOGED var nu 55 år gammel. Han havde haft syv børn, hvoraf de tre levede i 1910, og han havde kunnet give en af sønnerne en ejendom på 17 tønder land, som han opdyrkede og bebyggede til ham.

„I henseende til Hegns- og Læplantninger har hans Virksomhed været enestaaende, og han har afgivet et Eksempel for andre Hededyrkere“, skrev belønningssudvalget.

Forældreløs københavnerdrengs store bedrift på heden

Parcellist KRISTIAN KARL HANSEN,
Hulmose, Hoven sogn – Store bøger 1911

KRISTIAN KARL HANSENS indsats var så usædvanlig, at det er værd at læse den fulde ordlyd af belønningssudvalgets indstilling til Landhusholdningsselskabets præsidium, der tildelte ham selskabets store sølvbæger:

„Han er et af Københavns Magistrat opfostret Barn, der har indlagt sig stor Fortjeneste paa det landøkonomiske Omraade. Han er nu 50 Aar gammel og tjente efter Konfirmationen som Tjenestekarlt indtil Efteraaret 1891. Han havde da opsparet sig 700 Kroner og købte 60 Tdr. Land Hede og Mose uden Bygninger, og uden at en Fure var pløjet. Prisen var 1.200 Kroner. Han giftede sig, men Hustruen bragte ham ingen Midler. I Aaret 1900 købte han yderligere 60 Tdr. Ld. for 600 Kr. 700 Kr.

Ejendommens Beliggenhed er uheldig baade for Samfærdsel og Afsætning. Der er trekvart Mil til Kirke og en halv Mil til Skole, og Vejene er daarligere. Mergel maatte hentes trekvart Mil borte, men desuagtet er største Delen af det opdyrkede Areal merglet. Der findes Tørv i Overflod paa Ejendommen, men ingen Eng, og HANSEN har ofte maattet købe Enghø en halv Mil borte. Af de 120 Tdr. Ld. er der opdyrket ca. 40 Tdr. Ld., som er i god Kultur, og der er tilplantet ca. 30 Tdr. Ld. Der er opført 3 gode og vel vedligeholdte Bygninger, og der er anlagt en forholdsvis stor og køn Have. Der holdes 2 Heste, 10 Malkekøer og 6 à 8 Ungkreaturer, foruden Faar og Svin.

Hans Hustru har med stor Dygtighed deltaget i Arbejdet, og naar Manden var syg eller arbejdede for Andre, baade pløjede og saae hun, og ogsaa Børnene hjalp til, saa godt de kunde. Ejendommen har nu en Værdi af ca. 12.000 Kr., og da hans Gæld er ca. 4.000 Kr., er hans Fremgang i de forløbne Aar ca. 8.000 Kr. HANSEN har 3 gange modtaget Præmie for Husloddyrkning.

Der findes ikke i hans Egn nogen Mand, der med saa smaa Midler har drevet det saa vidt i økonomisk Fremgang i saa kort Tid, og det er kendeligt, at hans Arbejde og Flid har paavirket hans Omgivelser og ansporet dem til at følge i hans Fodspor. Han har været et udmærket Eksempel for Andre, og han har selv ved eget Arbejde opført sine Udhuse. – Han og hans Hustru og Børn nyder stor Anseelse i vide Kredse, og alle berømmes de for Flid, Sparsommelighed og Dygtighed“.

Han spændte sin ko og sig selv for harven

Gårdejer JENS NIELSEN,
Markærsholt, Sunds sogn - Store bæger 1911

JENS NIELSEN købte i 1862 22 tønder land mest rå hede og mose for 800 kr. Der var dengang kun et bindingsværkhus på ejendommen, og besætningen, der knap kunne fødes, bestod af en ko og to får. JENS NIELSEN tog energisk fat på opdyrkingen og spændte mange gange sig selv og koen for harven for at få udrettet så meget som muligt. Senere tilkøbte han godt 100 tønder land hede og lyngmose, og ejendommen bestod i 1910 af fire tønder land eng, 50 tønder land mose og 70 tønder land sandjord. Der var opdyrket 70 tønder land og opført fire til bedriften passende bygninger. Kapital havde JENS NIELSEN ikke til at begynde med. Han måtte gøre krigen i 1864 med.

Ejendommens beliggenhed er ikke heldig for afsætningen. Merglingen har været besværlig, idet mergel i mange år måtte hentes en mil borte.

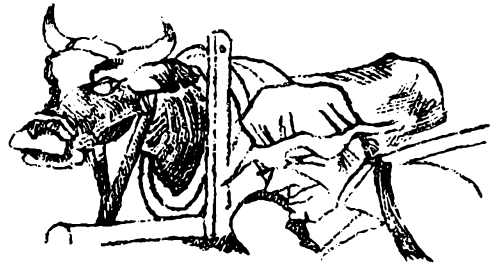
JENS NIELSEN var nu 76 år gammel. „Han har havt 8 Børn, hvoraf de 6 lever, og han og Hustruen har gensidigt støttet hinanden i den besværlige Gerning, ligesom ogsaa Børnene har ydet god Hjælp. - Ejendommen har nu 3 Heste, 10 Køer, 7 Ungkreaturer og nogle Svin. Hele Familien nyder stor Anseelse i vide Kredse, og det erkendes, at JENS NIELSEN har været et følgeværdigt Eksempel ved al den Hedejord, han har bragt i Kultur, og ved det gode økonomiske Resultat, han har naaet“.

En mand, hvis ord man altid kunne lide på.

Husmand JENS PEDER CHRISTENSEN,
Søby mark, Rind sogn - Store bæger 1912

JENS PEDER CHRISTENSEN, der var født i 1844, havde oprindeligt en lille ejendom i Langelund, der havde en værdi af 1.500 kr., men på hvilken han også skyldte 1.500 kr. Han ejede altså intet og ernærede sig og sin familie som daglejer. Han blev gift 1870 med en fattig pige og fik hurtigt fem børn. I 1883 ombyttede han denne ejendom med huset på Søby mark og gav 300 kr. i bytte. Disse penge måtte han låne i en bank. Til den nye ejendom hørte ialt 101 tønder land, hvoraf 3-4 var opdyrket, resten tarvelig hede. Der medfulgte en mager ko og to små stude, og den første vinter slap foderet op, så han måtte købe nyt.

Det var således hårde vilkår, JENS PEDER CHRISTENSEN gik ind til, men han tog trøstigt fat, kraftigt støttet af kone og børn. Efterhånden fik han, der yderligere havde tilkøbt 11 tønder land hede, ca.

56 tønder land veldyrket ager og kultiveret eng, og besætningen var nu to følhopper, otte køer, otte stykker ungvæg, fem får, fem svin, 40 høns, en del kaniner samt nogle bistader. Han havde bygget ny hestestald og lade, hvorved han blev i stand til yderligere at forøge besætningen.

Han havde i de første år flere uheld og ikke ringe modgang. Men han og hans brave hustru og børn kæmpede trofast videre. Han måtte selv anlægge vej over sin jord for at komme til de dårlige kommuneveje. Mergel måtte han købe og hente en lille mil borte, og til sine bygninger måtte han hente mursten to mil borte; også ler og grus måtte hentes på lange afstande. I årenes løb plantede han megen gran og fyr, og han fik efterhånden en udmærket læplantning omkring huset og en smuk have med træ- og bærfrugt. Til ejendommen hørte 44 tønder land stærkt kuperet hede med klitagtige sandmiler, så opdyrkning ikke ville kunne betale sig. Heraf blev halvdelen beplantet med gran og fyr, der trivedes godt.

„Sammenholdet i Hjemmet er fortrinligt, og der er givet Børnene (fire Sønner og en Datter) en udmærket Opdragelse. Konen har kæmpet tappert Side om Side med Manden, men i de senere Aar har det stærke Slid taget håardt paa hende“.

Landboforeningen fremhæver den orden og akkuratelse, der hersker på denne ejendom og hævder, at noget lignende ikke kan påvises i den egn. „Flid og Nøjsomhed har raadet i dette gode Hjem, og der har været arbejdet 12 à 14 Timer i Døgnet. Manden er den flittigste og dygtigste i hele Landboforeningen, agtet og æret af alle, og en Mand, hvis Ord og Løfter man altid har kunnet lide paa“.

Veteran fra 1864 gjorde sig mere velfortjent end nogen anden

Husmand LAUST KRISTENSEN,
Nyborghus, Timring sogn - Store bæger 1912

I 1869 overtog LAUST KRISTENSEN ejendommen Nyborghus, der havde 94 tønder land hede og ca. seks tønder land opdyrket agerjord. Han ejede dengang

200 kr. Ejendommen kunne dårligt føde en ko. Han og hans hustru tog fat med stor kraft på at opdyrke og kultivere den magre hedejord, og det lykkedes efterhånden ved ihærdig flid at forvandle 90 tønder land simpel, gruset og bakket hedejord til frugtbar agermark, merglet og i god kultur, uagtet mergel måtte købes og hentes over en kvart mil borte. Der var 1910 rejst gode og tilstrækkelige bygninger, og besætningen var 3 heste, 8 køer, 3 kvier, 1 kalv, 10 får og 8 svin, og den betegnedes som i alle måder vel fodret og fortrinlig, så den havde kunnet hævde en æresplads på lokale dyrskuer. Et stykke værdiløs høj sandeng var ved overrisling og anvendelse af kunstgødning forvandlet til et meget frugtbart og værdifuldt jordstykke.

„LAUST KRISTENSEN, der i 1869 begyndte med 200 Kr., ejer nu Værdier til mindst 10.000 Kr., hvilket er saa meget mere paaskønnelsesværdigt, som Ejendommen er meget uheldigt beliggende med yderst daarlige Kommunikationsmidler og usle Veje og henved to Mil fra nærmeste Jernbanestation, og som følge heraf har Afsætningen af Produkterne været meget besværlig. Han har derhos haft ni Børn og en svagelig Kone, der i lange tider ad Gangen har været sengeliggende. Hun døde i 1911. Med ukuelig Viljekraft og Flid, parret med den største Nøjsomhed, har han med Kone og Børns Hjælp naaet det smukke Resultat, der nu foreligger, og den stedlige Landboforening siger om Kristensen, at i vide Kredse kendes ingen, der har gjort sig mere velfortjent end denne Mand. Han og hans Familie har nydt den største Anseelse paa Egnen og han skildres som en Mand med en sjælden nobel Karakter og afholdt af alle, med hvem han er kommen i Berøring. Han er en af Veteranerne fra 1864, kæmpede i Skanse nr. 2 ved Dybbøl under Castenschiold og dvæler med Stolthed ved disse Ungdomsminder. Sine Børn har han givet en fortrinlig Opdragelse, og de har været ham til stor Nytte“.

Arbejdede 14–16 timer i døgnet, ofte i stor og svær modgang

Gårdejer NIELS ANDERSEN,
Hedegaard, Ikast sogn – Store bæger 1914

I 1878 købte NIELS ANDERSEN gården „Hedegaard“, der havde 135 tønder land hedejord, hvoraf 30 var opdyrkede. Jorden var meget flad, en vandledning på henved en kvart mil måtte udføres og kostede køberen 350 kr., og der måtte i begyndelsen grøftes mellem hver ager. Bygningerne var gamle og dårlige og besætningen, 2 heste, 5 køer, 4 stykker ungvæg

og nogle får, af ringe beskaffenhed. NIELS ANDERSEN ejede dengang 1.500 kr. og gav 6.000 kr. samt en aftægt for ejendommen. Mergel måtte hentes en halv mil borte, medens der var tørv på selve ejendommen.

Med flid og dygtighed tog NIELS ANDERSEN fat på ejendommens opdyrkning, og senere tilkøbte han 75 tønder land hede og 5 tønder land mose, og han havde i 1913 også delvis gennemført opdyrkingen heraf. Han delte gården i to dele, hvoraf han lod en søn få den gamle gård, medens han selv byggede en ny på hedejord, som straks blev taget under opdyrkning. På denne gamle gård anlagdes en smuk og frodig have og plantedes en ti tønder land stor plantage. Også på den nye gård blev skabt et smukt haveanlæg. Den gamle gårds besætning nåede efterhånden op til 8 heste, 24 malkekøer, 14 stykker ungvæg og en del kalve samt 30–40 svin.

„Et saadant Resultat kunde kun naas ved yderste Flid og Sparsommelighed, og NIELS ANDERSEN arbejdede støt 14–16 Timer i Døgnet. Hans Hjem hjemstøttes af megen Sygdom, idet hans første Kone i mange Aar led af Brystsye, og hans anden Hustru ramtes tidligt af Apopleksi, og en Datter laa i 7 Aar af Brystsye. I det første Ægteskab var der 2 Sønner, som NIELS ANDERSEN har udbetalt 2.000 Kr. til hver, i det andet Ægteskab 6 Børn. Paa sin nye Gaard har han 4 Heste, 8 Køer foruden Svin og Ungkvæg. Det formenes nu, at han kan anslaaes til en Mand paa ca. 25.000 Kr. Familien nyder stor Anseelse, og dens hele Færd og Vandel anføres som et følgeværdigt Eksempel. Den Gerning, NIELS ANDERSEN har udført, maa betegnes som ganske enestaaende og har ægget til Efterfølgelse. To Gange har han måttet føre Gaarden op, sidste Gang efter en Brand, og paa begge Gaarde er der nu baade gode og solide Bygninger. NIELS ANDERSEN er en Mand paa 66 Aar, og hans svagelige Hustru er 60 Aar“.

Eksempel, der fik andre til at dyrke hede op

Gårdejer JENS CHRISTENSEN,
Slumstrup, Rind sogn – Store bæger 1915

JENS CHRISTENSEN købte i 1895 en ejendom på 65 tønder land, hvoraf omtrent halvdelen var opdyrket, og besætningen bestod da af en hest, tre køer og to kalve. I 1914 var hele lodden opdyrket på tre tønder land nær, og der var yderligere erhvervet et engstykke på fem tønder land. Bygningerne var gamle og utilstrækkelige, så JENS CHRI-

STENSEN hurtigt måtte i færd med at bygge først et stuehus, derefter en kostald med fodergang og endelig en solid kørelade; endvidere opførtes et møddingssted med ajlebeholder. Bygningerne kostede ialt 9.000 kr. Besætningen var 1915 2 heste, 12 malkekøer, 1 tyr, 12 stykker ungvæg, 3 grisesøer, 5 ungsvin og en del smågrise samt 100 høns.

For at hjælpe på indtægterne var han i 10 år mælkekusk til mejeriet, og konen malkede i flere år to gange daglig på en nærliggende større gård. Ved siden deraf passedes bedriften udmærket, og JENS CHRISTENSEN erhvervede mergel en kvart mil fra ejendommen ved at grave mergel til lige deling mellem ham og ejeren. Omkring gården blev der anlagt en meget smuk have, og CHRISTENSEN fik præmie for havedyrkning. Også ude i marken blev der bragt læbælter.

„Det er et overordentligt slidsomt Arbejde, dette Ægtepar har udført, og der er gennemført en Orden og en Akkuratesse paa Gaarden, som man sjældent ser. Familien, Mand og Hustru og 2 Børn, nyder den største Agtelse paa Egnen, og den Gerning, her er øvet, har været et Forbillede for mange Hededyrkere, der med dette Eksempel for Øje har erhvervet Hedejord“.

Lyn dræbte mor til 11 børn

Gårdejer CHRISTIAN JENSEN HØJLAND,
Kølkjær, Rind sogn – Store bæger 1915

Efter at have været soldat købte CHR. J. HØJLAND, der et par år forud havde giftet sig, i 1876 en lynghede på 23½ tønde land for 900 kr., som måtte lånes. Ægtefællerne ejede intet, og manden havde endda en lille gæld fra soldatertiden. De måtte bo i et hus opført af og tækket med lyngtørv, og de gav sig straks til at grave „klyner“ og tørre dem, hvorefter der af dem, med iblandet ler, opførtes et tarveligt hus, tækket med lyng.

I de første år måtte HØJLAND gå på arbejde på andre gårde, og hans kone måtte derfor tage det møjsommelige arbejde op med hedejordens kultivering. I begyndelsen havde de kun en tyr til forspand, senere fik de to køer og derefter to små stude og endelig et par heste. Manden gav sig i sin fritid af med at lodde og klinke og med at sætte ruder ind for naboer. Der måtte tjenes på alle måder.

Det lykkedes at opdyrke hele parcellen og få en indbringende ejendom ud af den magre hedelod, og der opførtes et godt stuehus. I 1900 slog lynet ned og dræbte fru Højland. Samtidig brændte stuehuset, og HØJLAND måtte atter i gang med at

bygge. I ægteskabet var der 11 børn, og et par år efter giftede han sig igen og fik i dette ægteskab 7 børn, så han opdrog 18 børn, hvoraf de 15 levede, da deres far fik sit sølvbæger. Børnene blev tidligt vænnet til sparsommelighed og arbejdssomhed, og de tog virksom del i gårdens drift og kreaturerens pleje.

I selskabets årsberetning 1915 hedder det: „Det er et slidsomt og godt Arbejde, her er udført. Uden Pengemidler og med en ganske usædvanlig stor Børneflokk er det lykkedes i Aarenes Løb at omskabe en ret værdiløs Hedejendom til en indbringende og god Gaard, og til ved Siden heraf at kunne oplægge en Formue på ca. 8.000 Kr.

At et saadant Arbejdsliv har været Forbillede for andre, siger sig selv, og hertil kommer, at Familien nyder den største Anseelse i vide Kredse, og Hjemmet skildres som mønsterværdigt med de bedste Forhold mellem Forældre og Børn“.

En overordentlig stor fremgang

Gårdejer MARTINUS JENSEN,
Ilskov, Sunds sogn – Store bæger 1918

MARTINUS JENSEN overtog i 1879 fædrengården, på hvilken der da skyldtes 4.000 kr., og samtidig måtte han betale hver af sine tre søskende 500 kr. Faderen og moderen kom på aftægt hos ham, og den strakte sig over en lang årrække. Ejendommen var en hede-gård, og der var kun opdyrket 40 tønder land foruden otte tønder land dårlig kæræng. Driften var meget forsømt, og jorden savnede gødning og mergling. Bygningerne var gamle og faldefærdige, og besætningen bestod af fire køer, fire små stude, nogle får og en griseso, men ingen heste.

MARTINUS JENSEN, der var blevet gift, havde i lang tid et dårligt helbred, men tog med flid og ufor-

trødenhed fat på ejendommens opdyrkning og kultivering. Han var en af de første, der på denne egn anvendte kunstgødning, og som slog ind på et større svinehold, og da begge dele betalte sig godt, blev eksemplet fulgt af mange andre landbrugere. Ialt opdyrkede og merglede han 110 tønder land, han opbyggede hele ejendommen, så der blev udmærkede beboelsesforhold, og opdrættede en fortrinlig besætning på 20 køer, 18 stykker ungvæg og tyre, 7 heste samt 26 svin og nogle får. Han købte senere en englod og afstod i 1916 halvdelen af ejendommen til en svigersøn efter på den at have opført gode og tidssvarende bygninger.

Ejendommen var i 1917 gældfri og ansat til en værdi af ca. 40.000 kr. MARTINUS JENSEN havde udbetalt hver af sine seks børn 3.000 kr. og havde endda en kapital på 16-17.000 kr., så den økonomiske fremgang måtte betegnes som overordentlig stor.

Begyndte med gæld i ruiner

Gårdejer PEDER KLEMMENSEN,
Lille Gedhus, Grove sogn – Store bæger 1918

I 1880 købte PEDER KLEMMENSEN hedejendommen „Lille Gedhus“ på 65 tønder land. Kun en tønde land var opdyrket, og avlen var så ringe, at den kunne bæres hjem. På lodden stod en faldefærdig rønne, som afgav en elendig beboelse til PEDER KLEMMENSEN og hans hustru samt deres otte børn. Han gav 2.500 kr. for ejendommen, ejede absolut intet og måtte låne hele beløbet. – Han tog straks et energisk arbejde op med mergling og afvanding, og ejendommen blev ombygget, så den få år efter

fremtrådte som en særdeles velbygget, firelænget gård. Da dette var sket, havde ejendommen en værdi af 15.000 kr. For at forøge sine indtægter tog KLEMMENSEN teglværksarbejde om sommeren og gik om efteråret med uldtøj, og derfor passede hans kone og børn de første år bedriften.

Det var under vanskelige forhold, hededyrkningen fandt sted, men de 65 tønder land kom under kultur og gav et godt udbytte. Læplantning blev udført, besætningen blev god og vellønnende, og der blev anlagt et enestående smukt havebrug. I 1910 afstod han ejendommen til en søn og købte en ny hedelod på .42 tønder land, hvoraf han i løbet af syv år opdyrkede 25 med læplantning og en dejlig have, som særlig hustruen havde æren for. Han gav 1.400 kr. for ejendommen, der i 1917 vurderedes til 14.000 kr.

KLEMMENSEN lærte sig selv at udføre smedearbejde, anlagde en lille esse og hjalp hermed sig selv og sine naboer uden at ville tage betaling for sin hjælp. Han opdyrkede ialt 130 tønder land hede, deraf 40 tønder land til en datter og svigersøn. Der havde været 12 børn, af hvilke de otte levede i 1917.

Daglejers store indsats efter fyraften

Gårdejer ANDERS LARSEN,
Birkelund, Dyrvig mark, Hoven sogn –
Alm. bæger 1918

ANDERS LARSEN købte i 1876 en større hedelod for 2.400 kr. og en aftægt. Besætningen var da to små stude, to køer og 10 får. Han ejede dengang 400 kr. Han var fremmed på egnen og havde af den grund vanskelighed ved at låne penge, og i de første år havde han uheld med kreaturerne, og fire køer døde. Men han tabte ikke modet, gik på dagleje og tjente ved tørvesalg fra ejendommen nogle penge. Han havde en fjerdingvej til nærmeste nabo, og i regn- og vintertiden var færdsel yderst vanskelig. Tørv fra ejendommen måtte køres trekvart mil for at sælges, og mergel måtte hentes langt borte ligesom også hø.

Ved flid, ihærdighed og sparsommelighed arbejdede han sig fremad og fik efterhånden opdyrket og kultiveret 87 tønder land hede, og navnlig da mergel kunne fås ad flyttelig sporbane, tog kultiveringen fat. Hans husdyrbrug blev mere og mere lønnende. Han udførte også plantninger på ejendommen, så den efterhånden blev ret værdifuld.

I 1913 solgte han hovedparcellen, 52 tønder land opdyrket jord med fire huslænger og en besætning af 20 kreaturer og 4 heste, for 17.500 kr. Han flyt-

tede til Birkelund og beholdt af ejendommen 35 tønder land opdyrket jord samt en mose- og hede-parcel på 28 tønder land. Besætningen var 1917 på 18 kreaturer, 4 heste samt får og svin. Han ejede denne ejendom gældfri „og har Penge paa Rente“.

13 børn gik i faderens fodspor

Gårdejer JENS SVENDSEN,
Sønderaa, Sunds sogn – Store bæger 1918

JENS SVENDSEN købte den 1. april 1887 sin ejendom for 8.600 kr., hvorpå udbetaltes 2.000 kr., 1.000 af dem var opsparat løn. Det var en hedejendom, hvoraf kun 12 tønder land var opdyrket, men i en mådelig forfatning, så det var vanskeligt at avle foder til fire kvier og et par trækstude. Bygningerne var meget brøstfældige, og hedetørv måtte ofte træde i murværks sted. Beliggenheden var yderst uheldig med henved to mil til nærmeste station og en halv mil til grundforbedret vej.

JENS SVENDSEN tog med stor kraft fat på opdyrking og på jordens kultivering. Han havde 1917 opdyrket 40 tønder land hede og kultiveret 15 tønder land mose. Der var gennemført læplantning om hele marken og anlagt en smuk plantage samt et tiltalende og velholdt haveanlæg. Den økonomiske fremgang var ganske usædvanlig. Den var så meget mere overraskende, som JENS SVENDSEN havde haft 15 børn, hvoraf de 13 levede, da deres far fik sølvbægeret.

„Han har kostet grumme meget paa Børnenes Uddannelse. De fleste af dem har været eller skal paa Højskoler, en af dem har tillige været paa Landbrugsskole, og han har sat 2 Sønner i Vej, saa de nu med Dygtighed og Faderens Eksempel for øje driver lønnende Landbrug tæt ved Hjemmet. Den Virksomhed, der her er udfoldet, og det Eksempel, her er anvist, har bragt JENS SVENDSENS Navn viden om, og hans flinke Børn følger Faderen efter og er stærkt efterspurgte medhjælpere i Landbrugsbedrifter i nærmere og fjernere Egne“.

Ægtefællers resultatrige samarbejde

Gårdejer LAURITS MORTENSEN,
Søby, Rind sogn – Store bæger 1919

Da LAURITS MORTENSEN efter 40 års slid sammen med sin hustru fik selskabets sølvbæger, ejede han en ejendom til en værdi af mindst 30.000 kr. – hvorpå han skyldte 6.000 kr. – og 1.000 kr. havde han i banken.

Da ægtefællerne i 1878 købte en hedelod på 70

tønder land, måtte de låne hele købesummen på 1.000 kr. Det første år byggedes seks fag hus, og ved lejet plov og trækraft blev de første to tønder land pløjet. Året efter kunne han købe sin første ko og året efter igen to stude på halvpart. Men arbejdet gik i de første år kun langsomt frem, da han bestandig måtte tage arbejde hos fremmede for at tjene til rentepenge og føde for sig selv og sin familie. I disse år var det derfor hans hustru, der udførte alt arbejde på jorden, både mergelkørsel og harvning. Alligevel gik det langsomt fremad, og i 1918 havde han en stor besætning, der var både stuehus, stald og lade, og af de oprindelige 70 tønder land var 50 opdyrket. Der var en smuk have og alt forefandtes i udmærket stand. Ægteparret havde haft otte børn, hvoraf to døde. LAURITS MORTENSEN stod som en virkelig foregangsmand på egnen.

Det undrede, at mennesker kunne holde det ud

Gårdejer NIELS KRISTIAN PEDERSEN,
Knudsmose, Rind sogn – Store bæger 1919

N. K. PEDERSEN opdyrkede af hede 60–70 tønder land på de ejendomme, han købte og drev. Han byggede og forbedrede alt, og han øgede høst og besætning. I 1918 kunne hans økonomiske situation gøres sådan op: Formuen er i de forløbne 25 år vokset fra 200 kr. til 16.000. Beretningen siger:

„For at naa dette betydelige Resultat er der krævet et meget strengt Arbejde og stor Udholdenhed, og Landboforeningen udtaler sin Undren over, at mennesker har kunnet holde ud til et sådant Slid og har havt Mod til at tage en saadan Opgave op. . . Ja, her er udført et stort og godt Arbejde, som fortjener Samfundets Tak.

Saa meget mærkeligere er det vundne Resultat, som Ægteparret har haft 17 Børn, hvoraf de 15 lever. Børnene maatte tidligt tage Del i Arbejdet paa Ejendommen, og de har faaet en udmærket Opdragelse, saa de er efterspurgte som Tyende. Hele Slægten nyden den største Anseelse og Agtelse i vide Kredse“.

Tømrer, landpostbud og hedeopdyrker

Husmand JENS NIELSEN HALKJÆR,
Sønder Nissum – Store bæger 1920

J. N. HALKJÆR begyndte som tømrer, og hans kone var en flink og flittig væverske. Senere blev han landpostbud, og når han havde endt postbesørgel-

sen, begyndte hans anden arbejdsdag med planering og dyrkning af en hede på fem tønder land, ujævn og besværlig. Han fik dog den bakkede, rå hedelod gjort til et smukt, jævnt stykke agerland, der bar „respektable Afgrøder“. Han købte mere „Lyng og Flyvesand“, som han bearbejdede og beplantede. Hans kone arbejdede sammen med ham i marken, men bidrog også væsentlig til udkommet med sit fine og efterspurgte vævearbejde. HALKJÆR fik ved siden af sit øvrige brydsomme arbejde som opdyrker og landpostbud stadig tid til at udføre tømrerarbejde for andre. Ægteparret fik seks børn, „fem flinke Døtre lever“, skrev selskabet, der tildelede pigernes far og væverskens gode mand sit store sølvbæger.

En pynt på den store lyngflade

Gårdejer LARS NIELSEN,
Skovlund, Grove sogn – Store bæger 1921

Arsberetningen 1920–21 omtaler LARS NIELSEN, der på få år brød og kultiverede 100 tønder land hede, plantede læhegn og fik en herlig og lønnende gård. Hans arbejdskraft kaldes „fænomenal“, og skildringen slutter:

„Der ude paa den store Hede ligger nu en smuk og ret stor Bondegaard og pynter i Landskabet, og denne Forbedring i Egnens Silhuet skyldes alene LARS NIELSENS og hans Hustrus Nøjsomhed, Flid og Sparsommelighed“.

Han opdyrkede tre ejendomme

Husmand VILLADS KNUDSEN,
Lem Nørhede, Sønder Lem sogn – Alm bæger 1922

I løbet af 30 år opdyrkede VILLADS KNUDSEN tre ejendomme. På den første forvandlede han 15 tønder land hede til mark, opførte nye bygninger og øgede besætningen. Gården blev overdraget til en søn, og han købte selv en anden hedelod på 10 tønder land, som han kultiverede og satte nye bygnin-

ger på. I 1916 overdrog han denne ejendom til en anden søn og købte selv en tredje på 22 tønder land ren hede. Han havde godt kendskab til og erfaring i murerhåndværket, og nu opførte han sit tredje hjem. Tre fjerdedele af arealerne blev bragt i kulturtilstand.

Fremgang trods sygdom og uheld

Gårdejer KRISTEN KRØJGAARD,
Nørmark, Sunds sogn – Store bæger 1923

KRISTEN KRØJGAARD havde kun 200 kr., da han i 1889 overtog en hedeejendom, som kostede 3.600 kr. Han var i mange år nødt til at tjene ekstra ved at gå ud som daglejer til 1 krone om dagen. Familien fik 11 børn, som naturligvis tog deres mors tid, så hun ikke kunne hjælpe så meget med gårdens drift.

Det var dårlige tider, og familien var i perioder forfulgt af uheld og sygdom. Alligevel arbejdede KRISTEN KRØJGAARD sig år efter år ind over sine hedestrækninger, og skønt det gik langsomt frem, fortsatte han opdyrkningen. Efterhånden som børnene voksede til, hjalp de med, og efter 30 års slid og nøjsomhed stod en fin gård på 60 tønder land med en besætning på 10 køer, 10 ungkreaturer, 2 heste og en del svin. Der var også foretaget læplantninger.

Gården havde en værdi på 52.000 kr. og var kun belånt med 6.000 kr. „I vor arbejdsstrætte Tid virker det helt velgørende at staa overfor et saadant Resultat“, hed det i indberetningen, som medførte, at KRISTEN KRØJGAARD fik selskabets store sølvbæger.

Fra lyngdækket hedehytte til dejlig gård

Gårdejer KRISTIAN LAURSEN,
Munklinde, Bording sogn – Store bæger 1923

Den nøgterne indberetning, som medførte, at KRISTIAN LAURSEN fik det store sølvbæger affødte i selskabets årbog denne kommentar: „... .det er noget af et Eventyr at begynde i en lyngdækket Lerhytte paa den sorte Hede, og derfra arbejde sig frem til saa gode Forhold, som nu findes“. Det er mildt sagt. Da KRISTIAN LAURSEN i 1908 byttede sig til ejendommen, var der huse uden tag, vinduer uden glas, ingen have og ingen besætning af nogen art. I 1923 var der 256 tønder land under plov, der var en smuk gård med stalde og lader, en stor vindmotor, vandledning til stalde og stuehus, stor have

og en fortræffelig økonomi. Den ejendom, der ved overdragelsen ikke kunne føde mere end tre heste, syv køer og seks ungdreuer, kunne allerede i 1915 føde syv heste, 26 køer, 16 ungdreuer, 10 kalve, 15 får, 16 fedesvin og to søer. Den største bedrift lå i den vanskelige afvanding af den mose, som dækkede en del af ejendommen.

KRISTIAN LAURSEN gennemførte sine af Landhusholdningsselskabet med rette kaldt „storartede“ resultater trods hustruens mangeårige sygdom og til trods for, at den ældste søn, som skulle have hjulpet og til sin tid afløst ham, døde tidligt.

48 kroner blev til 35.000 kroner

Gårdejer OLE JENSEN,
Hedegaardshøj, Ikast sogn – Alm. bæger 1924

Gårdejer OLE JENSEN havde kun 48 kroner, da han overtog ejendommen, der kostede 3.000 kr. i 1895. Der var da kun otte tønder land under kultur. Da OLE JENSEN fik sit sølvbæger i 1924, var der 47 tønder land agerjord plus eng og en smuk plantage på godt 13 tønder land.

OLE JENSEN måtte i begyndelsen gå ud og tjene hos andre for at få til dagen og vejen. Han hentede mergel langvejs fra med et par stude, indtil der blev råd til et par små heste. Tilsidst havde han en vel-dreven gård med fire længer, som han alle selv havde bygget. Der var en bestand på otte køer, ungdreuer, får, svin og høns.

I indberetningen nævnes, at gården mangler prikken over i'et i pasning, og det forklares ved, at OLE JENSEN er blevet distriktsforstander for husmandsbrandkassen, og han varetog også adskillige offentlige hverv, der beslaglagde en stor del af hans tid og kræfter.

Pryd for egnen

Gårdejer IVER PEDERSEN,
Sdr. Vejen, Rind sogn – Store bæger 1924

Da IVER PEDERSEN købte sin ejendom i 1884, gav han 4.500 kr. for den. Han havde sammen med sin kone 2.000 kr. Gården var i yderst dårlig forfatning, der var ingen besætning, og kun 9 tønder land af de 37 var opdyrket. Da han, kort før han fik selskabets store sølvbæger, overdrog gården til datteren og svigersønnen, var det et mønsterbrug på 58 tønder land, svarende til en værdi af 60.000 kr.

IVER PEDERSEN havde nået dette resultat ved årelang flid og sparsommelighed. Han havde sammen med

en søn selv opført alle bygninger og selv udført tømmerarbejdet. Indberetningen slutter: „Nu er IVER PEDERSEN en velstående Mand, Børnene i gode Stillinger, og Bedriften er en Pryd for Egnen og et følgeværdigt Eksempel for Beboerne“.

En typisk hedens pioner

Boelsmand JOHANNES SØRENSEN,
Mølkjær, Rind sogn – Store bæger 1924

JOHANNES SØRENSEN kaldes for „et typisk Eksempel paa Hedens Pioner“. Han købte sin ejendom med de 2.000 kr., han og hans kone havde sammenspartet af deres løn. Den var på 60 tønder land, hvoraf kun 10 var opdyrket. Langsomt arbejdede han sig henover heden og opdyrkede næsten hele arealet – to tønder land med sandjord fik lov at ligge hen med lyng.

Bygningerne udvidede han og satte i stand, og han anlagde en smuk have. Da han et års tid før han modtog selskabets store sølvbæger overdrog ejendommen til sønnen og svigerdatteren, havde den en værdi af 45.000 kr.

Seks svin seks steder på én dag uden cykel

Husmand LARS JENSEN,
Rønkilde, Bording sogn – Alm. bæger 1925

Husmand LARS JENSEN havde „nærmest Gæld“, da han overtog et 60 tønder land stort hedeareal i 1894. Da han fik sit sølvbæger i 1925, var hans formue omkring 30.000 kr., og han havde i de forløbne år sat 12 børn fra to ægteskaber i vej.

Da LARS JENSEN overtog arealet, var der ingen bygninger, og kun et par små agre var opdyrket. Han begyndte med at købe for 90 kr. graner og slæbte dem hjem langvejs fra. Her solgte han så for 60 kr. af granerne og byggede selv sit første hus af resten. Det lå midt på den bare hede, så tækkematerialet var nær ved hånden. LARS JENSEN tækkede selv sit hus. Da han i 1916 byggede et nyt, større stuehus, blev det første hus omdannet til hestestald. Alle 60 tønder land var opdyrket i 1922.

For at brødføde sin familie tog LARS JENSEN i mange år ud som hjemmeslagter. Han præsterede at slagte seks svin på seks forskellige steder på én dag. Og det var vel at mærke før cyklernes tid, og der var langt mellem husene. Foruden kontant betaling medførte slagteriet, at „Saltkarret hjemme aldrig var tomt“.

Ingen på siden af Mikkel og hans kone

Husmand MIKKEL MIKKELSEN og hustru,
Barde, Vorgod sogn – Alm. bæger 1925

Husmand MIKKEL MIKKELSEN havde nogle hundrede kroner, da han i 1897 giftede sig og sammen med sin kone overtog hendes arv – en hedeled på 32 tønder land. Det hedder i landboforeningens indstilling, at „selvom Jorden ikke kunne siges at være for dyr, var den saa daarlig, at de hellere maatte have begyndt helt uden Midler, hvis de saa havde faaet lidt bedre Jord at arbejde med“.

Men Mikkel og hans kone lod sig ikke skræmme af den „tarvelige“ jord. I konens familie var der tradition for opdyrkning af hede, „men ingen kan dog komme ved Siden af Mikkel og hans Kone“, hed det i indberetningen, som gav ægtefællerne deres sølvbæger.

De 32 tønder land blev opdyrket og mere areal indkøbt, så ejendommen tilsidst var på 60 tønder land, hvoraf dog de 15 var uegnet til opdyrkning. Han havde bygget stald til 10 køer og havde også plads til 16 svin. For at nå frem til dette måtte MIKKEL MIKKELSEN tage dagleje i den lokale mergelgrav, hvor han sammen med sønnen endnu i 1925 havde akkord.

Pioners erfaringer gavnede landmænd i hele landet

Gårdejer MAD S. BJERRE,
Sir, Holstebro – Største bæger 1927

MAD S. BJERRE blev indstillet til en hædersbevisning gennem et brev fra bestyrelsen for Hjerm-Ginding Herreders Landboforening, der pegede på, at han gennem et langt liv utrætteligt og uegennyttigt havde virket for landbrugets udvikling og fremgang. Selskabets præsidium og belønningsudvalg vedtog senere at tildele ham det største bæger med denne inskription: „For fortjenstfuld Virksomhed til Landbrugsgavn“.

BJERRE, der allerede som 18-årig havde overtaget ledelsen af sin fødegård, da hans far døde, drev ikke alene ejendommen på fremragende måde, men han var langt forud for sin tid i flere henseender. Han anlagde for eksempel tidligt vedvarende græsmarker og kunne videregive sine erfaringer, da Foreningen af jyske Landboforeninger stiftede sin græsmarkssektion og fandt den bedste vedvarende græsmark hos MAD S. BJERRE – den var 40 år gammel. Ar derefter kunne landmænd over hele landet drage fordel af hans pionerarbejde. Hans navn var allerede i 1886 blevet kendt i vide kredse, da

han stiftede Ringkjøbing Amts Vareindkøbsforening og lagde de principper fast, som kom til at gælde for indkøb og kontrol af og garanti for markfrø, kunstgødning og foderstoffer.

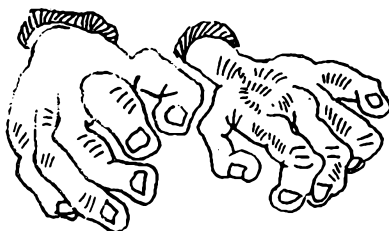
Det hed i selskabets årsberetning 1927: „Et meget stort Antal af unge Mennesker har ved Ophold hos MAD S. BJERRE faaet tændt en Gnist af Interesse og Begejstring for Landbrug, som aldrig slukkes, mange af disse har sat kendelige Spor som Foregangsmænd for deres nærmeste Kreds“.

Eneste kapital: De bare næver

Gårdejer SYLVESTER IVERSEN,
Møllegaarden, Assing sogn – Største bæger 1928

„Det er ikke hver Mands Sag at omskabe 100 Tønder Land Hede, Mose og Kær til Agerjord og saa tilmed gøre det uden anden Kapital end ens bare Næver“. Således blev der sagt om gårdejer SYLVESTER IVERSEN, da han fik selskabets sølvbæger i 1928. Han havde i 1906 overtaget Møllegaarden med 3.000 kr., som han selv havde tjent. Der var da kun 36 tønder opdyrket jord, og den kunne kun føde seks køer, som var i dårlig foderstand.

En snes år senere havde SYLVESTER IVERSEN bragt endnu 100 tønder land under plov og bygget en ny kostald, lade, hestestald og svinehus. Han kunne da føde 40 køer godt og desuden have omkring 100 svin. Han havde skabt sig værdier på over 100.000 kr. Han fremhæves især for sit opdyrkningsarbejde og sin fine læplantning.

Begyndte at spare som lille dreng

Gårdejer LARS PETER JØRGENSEN,
Brunsgaard, Lomborg sogn – Største bæger 1928

Gårdejer LARS PETER JØRGENSEN lagde grunden til sin formue ved som lille dreng at binde lynglimmer og sælge dem for otte skilling stykket. Da han blev noget ældre, hjalp han faderen hjemme og tjente penge ved siden af som brøndgraver.

I 1884 havde han lagt 2.000 kr. op, og han overtog ejendommen Sønder Raunsbæk for 11.000 kr. Der var 143 tønder land til. I 1910 købte han endnu 13 tønder land hede (til 100 kr. pr. tønde), og i

1922 købte han 70 tønder fra Lomborg Præstegaard (til 24.000 kroner ialt). I 1913 havde han bygget en gård til på sine jorde, og der boede han, da han i 1928 modtog sølvbægeret.

Forholdene var vanskelige ved opdyrkningen – der var seks kilometer dårlig hedevej til mergel og tørv, og på en 18 timers arbejdsdag kunne man kun køre fire ture. Men i samarbejde med to sønner, tre døtre og sin hustru, nåede LARS PEDER JØRGENSEN at opdyrke 120 tønder land hede, mergle ialt ca. 150 tønder land, afvandede 10 tønder land eng og beplante 25 tønder land.

Da han overtog gården, kunne den føde fem køer. Siden fik han 34 køer og 55 ungdreuer samt 165 svin og 12 heste.

To sønner fik hver sin ejendom

Gårdejer NIELS KRISTIAN MADSEN,
Knudmose, Rind sogn – Store bæger 1928

NIELS KRISTIAN MADSEN opdyrkede hele fire hede-ejendomme nær Herning. De to første afstod han til sønnerne, den tredje byttede han for den ejendom, hvor han levede, da han i 1928 modtog sølvbægeret.

Som startkapital havde han 900 kr., og af disse skabte han de tre gårde, som var i familiens besiddelse i 1928. Den første ejendom var på 36 tønder land – der kunne kun holdes én ko. Da sønnen overtog denne ejendom, var den fuldt opdyrket, og der var otte køer og tre heste. Den næste ejendom var på 14,5 tønder land. Kun godt fire tønder land var opdyrket. Han tilkøbte endnu 30 tønder land og opdyrkede det hele, hvorefter søn nummer to fik denne ejendom. Endelig købte han en parcel hede på 15 tønder land for 700 kr. Det var denne, han bortbyttede for den parcel, hvor han selv byggede sin aftægtsgård.

Den tids tal var ikke store. Svigerforældrene hjalp i starten med penge til en ko. Og fra sine forældre arvede NIELS KRISTIAN MADSEN „nogle få hundrede Kroner, men noget lignende tabte han ved Kautionsforpligtelser“.

Fire timer med stude efter et læs mergel

Gårdejer PEDER ØVIG,
Arnborg mark, Arnborg sogn – Store bæger 1928

PEDER ØVIG havde 80 kr., da han købte 100 tønder land hede i 1878. På heden var der et læskur uden vægge. PEDER ØVIG murede vægge og rykkede ind med moderen som husbestyrerinde. Der var kun et par får og tre høns på ejendommen.

Efter et par års forløb havde Peder indtjent til en ko, en stud og fem får. Foderet måtte han skaffe ved at slå lyngen og de få pletter græs, der var på ejendommen. Merglen skulle hentes fem kilometer borte ad en elendig vej, som kun var farbar en del af året. Det tog fire timer med studekøretøj at hente et enkelt læs mergel. For at komme videre med opdyrkningen tog PEDER ØVIG arbejde i et år på Hesselvig Enggaard. Det gav ham 250 kr. og brugen af et spand heste i 14 dage.

Trods vanskelige og besværlige afvandringsforhold fik PEDER ØVIG opdyrket 60 tønder land, så han i 1913 kunne overgive en søn 40 tønder opdyrket jord. Sønnen arbejdede videre og fik en smuk gård ud af det med 3 heste, 10 køer og 13 ungdreuer samt 12 svin og 100 høns.

PEDER ØVIG var kendt som en ferm mand til at bruge værktøj, og naboerne kom tit til ham med deres seletøj eller ting, som skulle loddet eller klinkes. Han lærte sig i øvrigt selv nivellerings- og virkede meget som engvandingsmester.

Startede med gæld på 2.000 kroner

Gårdejer FRANDS MØLGAARD,
Fasterholt mark, Arnborg sogn – Alm. bæger 1929

FRANDS MØLGAARD startede som selvstændig med gæld. Han havde drevet møllerivirksomhed med så lidt held, at han skyldte 2.000 kr. bort, da han overtog en næsten uopdyrket hede-ejendom på 45 tønder land. Med kone og syv ukonfirmerede børn begyndte han en ny tilværelse på ejendommen, hvor kun fire tønder land var opdyrket. Det lykkedes ham i løbet af de næste 25 år at sætte alle børnene godt i vej og give dem kontante summer med ind i deres ægteskaber samt at omskabe gården til et mønsterbrug.

Al jorden kom under plov, og der blev opført stald, lade, roehus, staklade samt stuehus – ved overtagelsen havde der stået et lille, påbegyndt stuehus uden tag.

Forholdene var meget vanskelige, fordi der var langt til byen – 13 kilometer til Brande ad en simpel hedevej. FRANDS MØLGAARD var en fin husflidsmand, der selv "kunne bøde sine Sager". Han var desuden en flittig biavlner med 12 velholdte stader.

Mistede en hånd – fortsatte opdyrkningen

Gårdejer RASMUS JENSEN HVITHULE,
Bukjær, Assing sogn – Store bæger 1930

RASMUS JENSEN HVITHULE var i besiddelse af en usædvanlig udholdenhed. Midt under opdyrknings-

arbejdet mistede han ved en ulykke sin ene hånd. Men han fortsatte alligevel og opdyrkede ialt 36 tønder land hede sammen med sin søn. Alt blev merglet og drænet.

Gården kostede ved overtagelsen 1.600 kr. Der var 25 tønder land (11 tønder blev siden tilkøbt) og et lille hus. RASMUS JENSEN HVITHULE måtte gå ud og arbejde de første år, og hans kone passede den ene ko, ejendommen kunne føde.

Da opdyrkningen var slut, havde de 11 gode køer, 8 ungkreaturer, 22 svin og 3 heste – desuden en forholdsvis stor opsparat kapital.

Folk kom langvejs fra for at se

Gårdejer JEPPE JOHAN JEPSEN,
Vistorp, Grove sogn – Alm. bæger 1930

Folk kom langvejs fra for at se JEPPE JOHAN JEPSSENS ejendom. Hans bedrift blev betragtet som eksemplarisk.

Han var en af de første på egnen, der indså, at det ville lønne sig at bryde alen op på hedejorden, selvom det var „et saare besværligt Arbejde“. Han opnåede meget fine resultater med det.

Da han startede i 1904, havde han 500 kr. til udbetalingen på ejendommen på 45 tønder land, hvoraf kun de fire tønder var opdyrket. Siden tilkøbte han arealer, så han havde 70 tønder land i alt, da han modtog sølvbægeret. Heraf var det lykkes for ham at opdyrke de 50.

Opdyrkningsarbejde trods svagt helbred

Gårdejer JENS OLESEN,
Skovlund, Simmelkjær sogn – Alm. bæger 1930

JENS OLESEN førte to forsømte gårde frem til gældfri mønsterbrug imellem 1894 og 1929, hvor han modtog selskabets sølvbæger. Dette til trods for, at han var fysisk hæmmet af en ryg- og brystskade fra ungdommen.

Hans første gård havde 30 tønder land, hvoraf kun de 10 var opdyrket. For at skaffe penge til opdyrkningen virkede JENS OLESEN i de første år som skrædder – et fag han havde lært i sin ungdom. I 1901 havde han opdyrket 22 tønder land og sat bygninger i stand samt udvidet besætningen.

Han solgte denne ejendom, så han kunne overtage svigerforældrenes gård på 64 tønder land. Kun 10 tønder var opdyrket, men JENS OLESEN gik i gang på en frisk. Han tilkøbte forskellige arealer og opdyrkede utrætteligt jorden. Tilsidst havde han en gældfri gård på 133 tønder land, hvoraf 55 tønder

var ager. Han havde en besætning på 12 køer, 10 ungkreaturer og fire heste samt 28 svin. Han havde penge i banken, og han havde givet børnene en god medgift.

Havde som 49-årig opdyrket 70 tdr. land

Gårdejer ANTON SERUP,
Kølkær, Rind sogn – Alm. bæger 1930

Indberetningen, som i 1930 gav ANTON SERUP selskabets sølvbæger, lægger særlig vægt på, at han så hurtigt fik skabt en god gård på 88 tønder land med gode bygninger. Han var kun 49 år, da han havde nået dette resultat – bemærkelsesværdigt, fordi han begyndte med en ejendom med kun 18 tønder land opdyrket og helt uden bygninger.

Han nåede så meget på trods af økonomiske uheld med kautionsforpligtelser og omprioritering. Dertil kom, at hans kone i mange år var svagelig og ikke kunne hjælpe ham med arbejdet.

Fra lidt til tre velbyggede gårde

Gårdejer TH. THOMSEN,
Gaasdal, Borris sogn – Store bæger 1930

„... ikke alene sidder de selv lunt inden Døre i en velbygget Gaard, men har ogsaa hjulpet to Svigersønner i Vej“. Således hedder det i den indberetning, som gav TH. THOMSEN selskabets sølvbæger. „Lunt inden Døre“ havde TH. THOMSEN så sandelig ikke siddet altid i sit slidsomme liv. I 1894 overtog han forældrenes stærkt forgældede gård på 30 tønder land. Samtidig med at han skulle skaffe sig selv det daglige brød, forsørgede han også forældrene og fem yngre søskende. For at skaffe penge tog han tærskearbejde om vinteren til 50 øre om dagen plus kosten. Da han fik råd til et par heste, kørte han mælketur i 10 år.

Nu fulgte en opdyrkning af heden og tilkøb af nye jorder. Han opdyrkede ialt 73 tønder land – merglede 88 og pløjede 16 tønder land. Da den fædrene gård var et mønsterbrug, overdrog han den til en bror. En senere bygget gård gik til en svigersøn, og endnu en svigersøn blev sat i vej, mens han selv sad tilbage med en god gård på 44 tønder land.

For lidt til to køer – Siden nok til 15

Gårdejer HENRIK VEJEN,
Tværmose, Ikast sogn – Alm. bæger 1930

HENRIK VEJEN havde kun et par hundrede kr., da han overtog ejendommen på 43 tønder land, hvoraf

seks var opdyrket. Resten lå hen som hede, mose og tørvegrave. Der var af bygninger kun et faldefærdigt hus. Besætningen var på to køer, to stude og to får, men jorden kunne ikke føde dem. Han måtte til start købe foder.

25 år senere, da HENRIK VEJEN fik sit sølvbæger, var hele ejendommen opdyrket og i fin stand. Der var opført nye bygninger, og gården kunne nu føde 15 køer, 18 ungkreaturer, tre heste, 40 svin og 70 høns.

Folk lo, men Andreas fortsatte

Gårdejer ANDREAS ANDREASEN og hustru, ANE DORTHE, f. Jensen, Vester Grønkær, Flynder sogn – Største bæger 1931

ANDREAS ANDREASEN skulle ikke blot kæmpe imod naturens kræfter for at skabe sit livsværk – tre fine gårde – men også imod folks latter.

Hans første gård var på 12 tønder land, og han og hans kone satte den i fin stand på 15 år, selvom han måtte gå ud og arbejde hver dag i sit oprindelige fag – han var murer. Familien frarådede det og nægtede at hjælpe økonomisk, da ANDREASEN byttede denne ejendom for en faldefærdig gård med et areal på 162 tønder land.

Bygningerne var så dårlige, at de bulnede ud om vinteren og måtte have støttepiller – børnene turde slet ikke gå ud i stalden. Men næste sommer byggede ANDREASEN en lade og en kostald – folk lo og spurgte, hvordan han ville fylde dem.

Da han var færdig med opdyrkningen, viste det sig, at der ikke var plads nok – så gode resultater nåede han med jorden. Denne gård blev opdelt, så der blev pæne gårde ud af den til en søn, en svigersøn og en aftægtsgård til ANDREASEN og hans kone. Ialt havde de på gårdene, der til start knapt kunne føde 10 køer, nu 110 kreaturer, 12 heste og 170 svin. Hertil må føjes, at ANDREAS ANDREASENS kone i mange år led af svær gigt og næppe kunne gå til sidst, samt at han selv i perioder var meget syg og måtte gennemgå en større operation. Der var ni børn, som alle blev hjulpet til ejendomme og med store pengemidler.

Arbejdede sig frem tomme for tomme

Gårdejer PETER GREN og hustru, Sønder Gren, Skarrild sogn – Store bæger 1931

For 2.200 kr. med 550 i udbetaling købte PETER GREN sin gård på 115 tønder „meget tarvelig Jord“

i 1901. Kun tre tønder var tilsæede. Der var ingen bygninger, så det første, PETER GREN gjorde, var at bygge sig et hus. Det var vokset til at blive en trelænget gård med 60 tønder land under plov, da GREN fik sølvbægeret i 1931. Der var 13 køer foruden ungkvæg, tre heste, 20 svin og stort hønsehhold.

Det hedder i indberetningen, at PETER GREN „med utrolig Flid“ kæmpede sig frem „næsten Tomme for Tomme“, således at han passede på ikke at stifte gæld. Trods denne flid var der alligevel tid til „at smykke Gaardens Omgivelser“.

Der var ni børn i ægteskabet, hvoraf otte levede og kom godt i vej.

Hjalp andre og led selv store tab

Gårdejer PETER HUSTED og hustru, Assing sogn – Største bæger 1931

PETER HUSTED, der sammen med sin hustru modtog selskabets sølvbæger i 1930, var en uhyre aktiv mand. Han satte to gårde i stand og skabte sig en efter forholdene betydelig formue. Alligevel var han „udadtil meget hjælpsom og ydede mange Laan, hvorved han led ikke ubetydelige Tab“.

På 10 år satte PETER HUSTED sin første gård i stand. Der var 92 tønder land, hvoraf 30 uopdyrkede. Han bragte denne jord under kultur og forbedrede og udvidede bygningerne. I 1918 kunne han sælge for 70.000 kr. Samme år købte han en hedelod på 34 tønder til 3.800 kr. Resten af de indtjente penge satte han hen – en kapital på 50.000 kr. Den nye hedelod kom under kultur, og han byggede der en ny trelænget gård.

Udfoldede utrolig flid og nøjsomhed

Gårdejer ANDERS VIG og hustru,
Moesgaard, Sønder Felding sogn – Store bæger 1931

Kun 15 tdr. ld. af den lette hedejord var opdyrket, da ANDERS VIG overtog sin ejendom i 1897. Og der var kun føde nok til to køer. Da han i 1931 modtog selskabets sølvbæger, havde han små 50 tønder under plov og kunne føde 30 kreaturer, 30 svin og tre heste.

Han havde samlet sig en pæn formue og hjulpet syv børn godt frem.

Fra ingenting til fire gode gårde

Gårdejer MAD S ENEVOLDSEN,
Knaplund, Hoven sogn – Største bæger 1932

Gårdejer MAD S ENEVOLDSEN arvede i 1891 145 tønder land hede og lavmose, hvoraf højst tre tønder land var opdyrket og i meget dårlig drift. Der var ingen bygninger. Da han i 1932 fik selskabets største sølvbæger, havde han selv, og hver af hans tre sønner, udmærkede gårde på dette areal, som nu var udvidet til 200 tønder land – med ialt 120 kreaturer foruden svin og heste. Og der var ingen gæld på gårdene.

Da MAD S ENEVOLDSEN startede, havde han to køer og en hest. Hesten måtte han bytte for to stude, fordi der ikke var nok føde til en hest på jorden. Da MAD S ENEVOLDSEN blev rost for sin enestående indsats, svarede han: „Jeg har jo arbejdet under gode Forhold“.

Ti børn fik fuld løn hjemme

Gårdejer CHRISTEN PETER HANSEN og hustru,
Fjølstervang, Vorgod sogn – Store bæger 1932

Der var kun 15 tønder land under kultur, da CHR. P. HANSEN i 1886 overtog sin gård. Ved sølvbægrets overrækkelse havde han fået endnu 80 tønder land under plov, ombygget sin egen gård og bygget en ny til sønnen. Han havde udvidet besætningen fra to små stude og en ko til blandt andet 22 malkekøer og 22 ungdreager. Han havde drænet, plantet læhegn og skabt en dejlig have.

Indberetningen taler om „utrolig flid og Sparsommelighed“, om „Jordbundens elendige Beskaffenhed“ og om, at der „var langt til alting“. CHR. P. HANSEN havde ti børn fra to ægteskaber. Børnene var ham gode medhjælpere, men det nævnes, at de fik fuld løn for arbejdet i hjemmet.

Et eventyr om frø

Frøavl JENS HVIDBERG,
Hunsballe, Gimsing sogn – Største bæger 1932

JENS HVIDBERG var frøinteressert helt fra sine unge dage, da han som fattig husmandssøn kom i gartnerlære. Han blev på gartneriet i fem år og begyndte så den virksomhed med forædling af roestammerne, som siden skulle bringe ham både ære og stor økonomisk fremgang.

Første æresbevis fik han i form af en broncedalje på en udstilling i Tivoli, formentlig i 1895 – kilderne er ikke helt sikre på årstallet.

Han købte sig først en lille gård på fødeegnen i Ejsing sogn. Gården solgte han et par år senere, og derefter kunne han købe Pajbjerg i Barbjerg – siden købte han også Hunsballe i Gimsing.

Det blev Pajbjerg, som gav navn til Pajbjergfondet, JENS HVIDBERG oprettede nogle år senere, da han havde erhvervet en stor formue gennem frøavl og frøhandel. Fondet fik en kapital på 200.000 kr. – midlerne anvendes til forædling af planteavl. JENS HVIDBERG var en uhyre driftig mand. Han byggede frøensierier i Holstebro, Slagelse, Skelskør og ved Eskildstrup. Han erhvervede også Idagaard ved Slagelse, hvor han drev frøavl. HVIDBERG havde interesse for mange ting også ud over frøavl, og overalt søgte han at hjælpe. Han ydede således økonomisk støtte til Liselundmøderne. Og han købte Rendsgaard for at støtte den danske sag i Sønderjylland.

Gravede sø for sin fornøjelses skyld

Gårdejer ANDERS FELDBAK og hustru,
Feldbak, Rind sogn – Alm. bæger 1933

ANDERS FELDBAK overtog sin fødegård i 1899, og da var kun 25 tønder land af de 204 under plov. Da han fik sølvbægeret 34 år senere, havde han kultiveret endnu 170 tønder land og skabt et mønsterbrug. Herved havde han mangedoblet sin oprindelige kapital på 5.000 kr., sat seks børn i vej med

kontante tilskud på ialt 16.000 kr. Alt dette til trods for, at han havde mistet 10.000 kr. ved kautionsforpligtelser.

Foruden sliddet med at arbejde gården op gjorde han sig ulejlighed med at forskønne sin jord. Han plantede en smuk nåleskov og løvskov og gravede 16.000 kubikalen jord bort for at lave en stor sø, „der fremtræder som et Lystanlæg, man sjældent har set Mage til“.

Næde målet trods ildebrand og uheld

Gårdejer ANTON CHRISTENSEN og hustru, Saugmandsgaard, Fabjerg sogn – Største bæger 1934

ANTON CHRISTENSEN havde kun 2.000 kr. i kapital, da han i 1891 overtog Saugmandsgaard på 250 tønder land, hvoraf de 130 var eller havde været opdyrket. Kort efter overtagelsen opsagde kreditforeningen et lån på 4.000 kr., som CHRISTENSEN måtte udrede. Ikke desto mindre foretog han allerede i 1895 sin første udvidelse, og det gik rask fremad trods store økonomiske afsavn til 1897, da gården nedbrændte. De nødvendige bygninger kostede 16.000 kr. at bygge, og forsikringen gav kun 9.000 kr.

Men ANTON CHRISTENSEN gav ikke op. Han opdyrkede hele gården, opførte flere bygninger og byggede endnu en gård til sin søn. Ialt havde de 14 heste, 130 kreaturer, hvoraf de 42 var malkøkøer, og 160 svin, da CHRISTENSEN fik selskabets sølvbæger. Ingen af gårdene var behæftet med gæld. „Man kan næppe forstaa det“, hed det i indberetningen.

3.500 kroner blev til mere end 60.000

Gårdejer MADS HVID JØRGENSEN og hustru, Vejlggaard mark, Assing sogn – Store bæger 1934

Da MADS HVID JØRGENSEN modtog sølvbægeret i 1934, stod der en smuk gård på tre grundmurede længer, og rundt om var der 45 tønder land vel-drevet jord. I stalden stod ikke mindre end 23 køer, 15 stykker ungvæg, to heste og 50 svin. Gården var 60.000 kr. værd, der var penge i sparekassen, og hver af de to sønner havde fået 10.000 kr. Gården var gældfri og havde været det under hele JØRGENSENS ejerskab.

Da han overtog ejendommen, var under halvdelen af jorden opdyrket. Der var et lyngtækket kampe-stenshus, og i stalden kun fire køer og to gamle russiske heste.

Merglede og drænedes tre gange

Gårdejer JEPPE POULSEN og hustru, Lille Riis, Timring sogn – Alm. bæger 1934

JEPPE POULSENS datter af første ægteskab døde som 23-årig efter mange års sygdom. Også hans første kones to brødre var svagelige, men JEPPE POULSEN hjalp dem troligt, selvom han selv til start sad i små kår. Han overtog sin ejendom i 1882 for 2.000 kr. Der var da 30 tønder land under plov. Da han fik sølvbægeret i 1934, var 91 tønder land opdyrket. Han havde af sin kapital på 2.000 kr. skabt en gård til en værdi af 60.000 kr., hjulpet sine seks børn i vej med hver 5.000 kr. – samt havde penge i sparekassen.

Et eksempel på hans udholdenhed og energi var hans utrættelige arbejde med at opdyrke jorden. Nogle steder måtte han mergle tre gange. Hans dræningsafløb var 280 meter langt. Det lå tre meter under jorden og måtte omlægges to gange – de første rør var for små, de næste viste sig uholdbare.

Fra en ko og en kalv til 50 kreaturer

Gårdejer OLE POULSEN og hustru, Nees sogn – Alm. bæger 1934

OLE POULSEN startede med 2.500 kr., da han i 1899 overtog to små husmandslodder med et opdyrket areal på 12 tønder land samt 26 tønder land hede. Heden opdyrkede han, købte endnu 16 tønder land og sørgede for, at også disse kom under plov. Senere købte han påny 80 tønder land hede, der blev forvandet til ager.

Bygningerne var i en sørgelig tilstand, da POULSEN overtog dem. Han satte dem i stand, byggede nye – og så brændte de til stort økonomisk tab. OLE POULSEN måtte da bygge gården op på ny. Den stod med fire solide længer, da han i 1934 modtog selskabets sølvbæger.

Kapitalen steg fra de 2.500 kr. til 70.000 kr. – også takket være OLE POULSENS sans for at handle med grise. Hans besætning var oprindelig en ko og en kalv, men han endte med 50 kreaturer, fem heste og en god svinebesætning.

Tre sønner fik hver sin gode gård

Gårdejer DYNES CHRISTENSEN og hustru, Dalsgaard, Sunds sogn – Store bæger 1935

DYNES CHRISTENSEN opdyrkede 150 tønder land og merglede 221 tønder land, efter at han i 1904 overtog sine svigerforældres ejendom. Han og hustruen

satte syv sønner i vej – de tre fik hver sin gård, som blev skåret fra hovedgården. Den havde derefter alligevel 110 tønder land tilbage.

Alle sønnerne havde hjulpet godt til i barndoms-hjemmet, og da de tre af dem nu fik gårde, fortsatte de med at hjælpe hinanden og faderen, ligesom de i deres fritid lavede møbler til hele familien.

„I Sandhed en stor national Vinding“

Gårdejer PETER SANDFELD og hustru,
Lustrup, Skarrild sogn – Store bæger 1935

PETER SANDFELD startede med kun 600 kr. på en ejendom med et dårligt hus og med 60 tønder land i meget dårlig forfatning. Der var knapt foder til de to køer og to små russiske heste. Da han fik sølvbægeret i 1935, var der rigelig foder til 29 køer, 28 stykker ungvæg og 77 svin samt seks heste.

Resultatet var opnået ved ukuelig vilje og sparsommelighed. Den ene gård var blevet til tre, markerne var opdyrket og ny jord inddraget. „I Sandhed en stor national Vinding og et værdigt Eksempel til Efterfølgelse for de unge, som skal til at begynde“, hed det i indberetningen.

„Et af Landets gode, trygge Hjem“

Gårdejer TH. P. CHRISTENSEN,
Kærmosse, Vildbjerg sogn – Store bæger 1936

Der var kun ujævn mose og høj lyng, da TH. P. CHRISTENSEN i 1886 for 1.900 kr. overtog sin ejendom. Der var ingen bygninger og ingen besætning. TH. P. CHRISTENSEN byggede stuehus, stalde og lade, dyrkede al jorden og havde, da han i 1936 fik selskabets sølvbæger, to heste, 12 malkekøer, ni ungmøddere og 20 svin.

Det hedder i indberetningen: „Sjældent har jeg, saavel ude som inde, set en mere gennemført Orden i en Landbrugsejendom. Og alt vidner om, at ærligt, trofast Arbejde, Omhu og Omtanke her har skabt et af Landets gode, trygge Hjem“.

Havde ingen penge til udbetalingen

Gårdejer MADSR. MADSEN og hustru,
ANNE MARIE, f. Nielsen,
Vorgod – Store bæger 1936

MADSR. MADSEN havde ingen penge til udbetalingen, da han i 1890 overtog sin første ejendom på 40 tønder land, hvoraf kun de 10 tønder var opdyrket, resten lå hen som hede. Der var kun foder til en hest og fire får. I 1900 tilkøbte han for 350 kr. 47 tønder land hede.

Han satte den første ejendom i stand, opdyrkede alt og opnåede at få foder til en besætning på 25 kreaturer, to heste og 20 svin, hvorefter han overgav den til sin svigersøn. Så opdyrkede han den nye parcel og byggede sig selv en gård her, der havde foder og stald til tre heste, 12 køer og 11 ungmøddere.

Mistede højre arm – drev dog gården frem

Gårdejer ANTON EMANUEL NIELSEN,
Øster Kelder, Lomborg sogn – Store bæger 1936

I 1906 mistede den 35-årige ANTON EMANUEL NIELSEN sin højre arm. Skønt andre frarådede ham det, købte han i 1907 en forsømt ejendom på 123 tønder land sandmuld. Der var allerede en stor familie, og den ældste søn, Peder på 14 år, blev „Forkarl“, mens de yngre brødre, Ole og Jens, var „anden og tredie Karl“. Hustruen arbejdede bedst om morgenen og manden om aftenen, så tilsammen havde de en meget lang arbejdsdag.

Gården blev sat i mønsterværdig stand og 42 tønder land skilt fra til en søn. Her byggede man endnu en gård. Den gamle ejendom – nu på 60 tønder opdyrket jord – var i bedste stand og havde en besætning på 60 kreaturer, hvoraf 21 malkekøer, da NIELSEN fik selskabets sølvbæger.

Gården væltede, da Christian startede

Gårdejer CHR. MADSEN NIELSEN og hustru,
„Lykkens Prøve“, Sunds sogn – Alm. bæger 1936

CHR. MADSEN NIELSEN havde kun 600 kr., da han købte gården i 1906 – faktisk var intet af dens tiliggende på 96 tønder land i orden. 15 tønder havde været dyrket, men var igen lynggroet. Resten var hede, hedekær og hedemose. Der var kun foder til fire køer og ingen redskaber og maskiner. Ved overtagelsen væltede den ene længe, og næste år faldt også den anden sammen.

Men Christian fik alt under kultur på nær 10 tønder land, således at han havde en fin gård på 80 tønder land ager, da han i 1936 fik selskabets sølvbæger. Der blev foretaget læplantning, bygget nye stalde og lade og indkøbt maskiner. Besætningen steg til bl.a. 14 malkekøer. De 600 kr. var blevet til værdier for 40.000 kr., og fem børn var sat i vej.

Gik igang igen efter endt værk

Gårdejer NIELS NIELSEN,
Tim sogn – Alm. bæger 1936

NIELS NIELSENS første ejendom var på 53 tønder land, hvoraf de 25 tønder var uopdyrket eng og hede. Han merglede og drænedede hele arealet, afstod gården til en svigersøn og byggede selv en ny gård på et areal på syv tønder land.

Dette var egentlig en aftægtsgård, men NIELS NIELSEN havde for meget virketrang. For 2.500 kr. indkøbte han endnu 120 tønder land, hvoraf han bragte 42 under plov, inden han overgav også dem til svigersønnen. Hans kones død havde nemlig ramt ham så hårdt, at han ikke ville fortsætte.

500 kroner blev til 32.500 kroner

Gårdejer JENS CHR. TRUELSEN og hustru,
Engholm, Sunds sogn – Alm. bæger 1936

Der var 71 tønder land, da JENS CHR. TRUELSEN overtog gården i 1906, men kun 25 tønder var i nogenlunde orden. I løbet af 30 år blev alt opdyrket og kultiveret, bygningerne blev erstattet af nye og forsynet med moderne maskiner. Besætningen steg fra to stude og tre køer til fire heste og 15 køer. Kapitalen, som til start var 500 kr., blev til 32.500 kr.

Man har da lov at forlænge arbejdsdagen

Gårdejer KNUD PEDER PEDERSEN MALMKJÆR
og hustru, JOHANNE, f. Pedersen,
Malmkjær, Rind sogn – Store bæger 1937

Vi er nu nået så langt frem i tiden, at historien om KNUD PEDER og JOHANNE MALMKJÆR også har været fortalt i radioen. Da speakeren spurgte Knud Peder om, hvordan han havde kunnet overkomme at lave en fin gård med nye bygninger og 76 tønder land af en gammel gård med små bygninger på 15 tønder land, svarede han: „Man har da heldigvis endnu Lov til at udvide Arbejdsdagen. Vi er jo kun os selv“.

KNUD PEDER PEDERSEN MALMKJÆR var husflidsmand – udførte al smede- og tømmerarbejde på gården, lavede også selv det meste af indboet. Og han var havemand – anlagde en 2,4 tønder land stor have med blandt andet 275 æbletræer.

800 kroner blev til 50.000 kroner

Gårdejer ANDERS PEDERSEN og hustru,
KIRSTINE, f. Jensen,
Kildegaard, Snejbjerg sogn – Store bæger 1937

Fra 1896 til 1937 voksede den opdyrkede del af ANDERS og KIRSTINE PEDERSENS gård fra 20 opdyrkede tønder land til 80 tønder. Kapitalen steg dermed fra 800 kr. til 50.000 kr. Men de første år var hårde.

ANDERS PEDERSEN sled i tørvemosen uden noget nævneværdigt udbytte, hvorefter han fik tredieparten i en mælketur og dermed 400 kr. om året fast: „Og saa var det, ligesom alt kom til at gaa for os“, udtalte han selv. I store og små stykker blev der „nappet i Heden“, indtil næsten hele arealet var opdyrket.

Han skulle have været smed

Gårdejer JENS CHR. MADSEN og hustru,
KIRSTEN MARIE, f. Jensen,
Sønder Dige, Lyne sogn – Alm. bæger 1938

Det var egentlig meningen, at JENS CHR. MADSEN skulle være smed som faderen. Men han havde mere lyst til at arbejde med jorden. Der hørte 52 tønder land til smedien, og for disse blev JENS CHR. MADSEN bestyrer, da han var 25 år.

Det første, han gjorde, var at fjerne den ris og lyng, som bevoksede skellene mellem udlagte, men ikke særlig gode marker. Det var hårdt arbejde, fordi risene var så sammengroede, at man ikke kunne bruge plov, men måtte arbejde sig igennem med spade.

Slutresultatet for JENS CHR. MADSEN blev tre gode ejendomme på hver 40–50 tønder land. Der var indkøbt meget land i årenes løb, og der var også gode bygninger og passende besætninger.

De fandt, lønnen rigelig var al møjen værd

Gårdejer CHR. OLSEN SKOVHEDE og hustru,
Skovlund, Nees sogn – Alm. bæger 1938

CHR. OLSEN SKOVHEDE og hans hustru Jensine overtog i 1899 hans fødegård, hvis areal var stort, men kun 30 tønder land var dyrket, resten hede.

Han beplantede alle markskel og skabte en plantage, hvorved han dæmpede sandflugten, som før havde hjem søgt gården mange gange med ødelæggende følger. – Al heden blev opdyrket, og der skabtes tre gode ejendomme på arealet, og de førtes videre af to sønner, en datter og en svigersøn. Otte tønder land beholdt de selv, og her byggede de deres aftægtshus. Efter belønningsudvalgets besøg hos dem i 1937 skrev proprietær Ville-moes bl.a.:

„Saavel CHR. OLSEN som hans Hustru fortsatte jævnt og stille deres Gerning, og det haarde Slid, de har maattet udføre, har ikke sat bitre Mærker i Sindet – tværtimod; deres smilende Ansigter, naar de fortalte om tidligere Anstrengelser, gav Udtryk for, at de fandt, at Lønnen rigelig havde været Møjen værd“.

Hans fødegård blev mønsterbrug

Gårdejer SVEND CHR. HANSEN,
Hollingholt, Sunds sogn – Alm. bæger 1939

SVEND CHR. HANSEN havde i 1896 sammensparet 700 kr. Med en arv på 2.000 kr. havde han 2.700 kr. til udbetaling på sin fødegård til 18.000 kr. for 73 tønder land. 30 tønder var opdyrket. SVEND CHR. HANSEN fik al jorden ind i driften – skabte blandt andet en fortrinlig græsgang på 20 tønder land lav jord. Besætningen blev mere end fordoblet og bygningerne udvidet og forbedret flere gange, inden han i 1939 fik selskabets sølvbæger.

Forstod at sætte stævne efter evne

Gårdejer NIELS CHR. LARSEN og hustru,
DORTHEA KIRSTINE, f. Jensen,
Pillhus, Grove sogn – Alm. bæger 1940

Da NIELS CHR. LARSEN og DORTHEA KIRSTINE i 1902 købte deres ejendom på 203 tønder land, kostede den 5.000 kr., hvilket siger noget om dens beskaffenhed. Bedømmelsesudvalget skrev: „Vi har sjældent været paa en Ejendom med al Jord af saa ringe Beskaffenhed som her“. Og senere: „Han forstod at sætte Stævne efter Evne“.

40 tønder land var under kultur ved overtagelsen – et lille hus og sparsomme bygninger lå ubeskyttet mod vinden. Da NIELS CHR. LARSEN fik selskabets sølvbæger i 1940, var der 100 tønder land under plov, og 36 tønder var plantage. Der var stor frugt-have og alsidig køkkenhave. Gården var bygget om, og i stalden stod bl.a. 14 malkekøer og 14 ungkreaturer. Ved overtagelsen havde der kun været fem kreaturer ialt.

Opdyrkede gård efter gård

Gårdejer JENS NIELSEN og hustru,
KATRINE, f. Jørgensen,
Godballe, Bøvling sogn – Største bæger 1940

JENS NIELSEN og hans hustru KATRINE var hedeopdyrkere i usædvanlig stor stil. I 1904 købte de deres første hedegård på 83 tønder land, hvoraf halvdelen var opdyrket. På få år kom resten under plov.

Kun fire år senere købte JENS NIELSEN en gård på 90 tønder land hede. Han opdyrkede alt, opførte avlsbygninger på jorden og solgte hele ejendommen. Siden indlagde han 35 tønder land under sin egen gård og købte senere endnu 21 tønder. Disse blev pløjet op og merglet på et eneste år.

I 1929 købte han en meget forsømt ejendom på 44 tønder land. Den kom på få år i god drift og blev overgivet til en søn.

Endelig købte JENS NIELSEN en ejendom på 18 tønder land, som også blev indlagt under hans egen ejendom. Han havde til sidst 120 tønder land i god drift. Dertil kommer altså den solgte gård og sønnens gård.

JENS NIELSEN havde mange tillidshverv. Der skrives om ham i bedømmelsesudvalgets indberetning: „Faa Landmænd har vel i en Aarrække tilbragt saa meget af Arbejdstiden udenfor Hjemmet som JENS NIELSEN. Naar der trods dette er udrettet saa meget i Hjemmet, skyldes det ikke blot, at JENS NIELSEN havde sjælden Evne til at sætte alt i Gang – og altid at have gode Medhjælpere hjemme – men det skyldes navnlig hans sjælden dygtige Hustru, der ikke alene har styret sit Hus godt, men ogsaa har forstaaet at være med i hele den store Bedrift, saa der har været Virkelyst og Harmoni overalt“.

Livslang kamp med vandet

Gårdejer CHR. SØRENSEN og hustru,
Voldbjerg, Hee sogn – Store bæger 1940

CHR. SØRENSENS ejendom blev indkøbt i 1900 for 63.000 kr., hvoraf han havde de 7.000 kr. Arealet var på 200 tønder, hvoraf 120 tønder var let sandjord og 68 tønder var fugtig klæng, der led under dårlige afløbsforhold fra Ringkøbing Fjord og tit blev oversvømmet. Under etableringen af den løse gennemskæring af Holmsland Klit ved Hvide Sande 1910–1915 var klægarealet oversvømmet gentagne gange, og vegetationen vekslede mellem saltvands- og ferskvandsplanter. Dette bevirkede, at CHR. SØRENSEN på disse 68 tønder land i løbet af fem år ialt kun høstede 20–30 læs hø.

I 1918 foretog CHR. SØRENSEN en inddigning og udgrøftning af hele arealet. Han fik herefter i almindelighed gode afgrøder, men havde visse vanskeligheder, fordi han udførte lidt af en pionergerning. Der var kun i ringe grad vejledning eller forsøgstal at hente andre steder. Det inddæmmede areal blev oversvømmet tre gange.

CHR. SØRENSEN havde 10 børn, hvoraf de fleste var kommet godt i vej, da han i 1940 fik selskabets sølvbæger. En af sønnerne overtog gården, der i 1936 havde 54 køer imod 24 køer, da man startede i 1900.

Fint resultat trods dårligt helbred

Gårdejer AUGUST JOHNSEN og hustru, MARGRETHE, f. Poulsen, Simmelkær sogn – Alm. bæger 1941

AUG. JOHNSEN udførte sit store opdyrkningsarbejde trods et dårligt helbred – hele sin mandom var han hæmmet af astma. Efter at have købt en mindre hedejendom for sine sparepenge på 3.000 kr., arbejdede han på den i seks år til 1906. Så mageskiftede han til Simmelkær på 140 tønder land. AUG. JOHNSEN og hans hustru MARGRETHE sled i det og omdannede denne forfaldne ejendom til et mønsterbrug, inden de i 1940 overgav den til en søn. Tidligere havde en anden søn fået 38 tønder af arealet, hvorpå han byggede en ny gård.

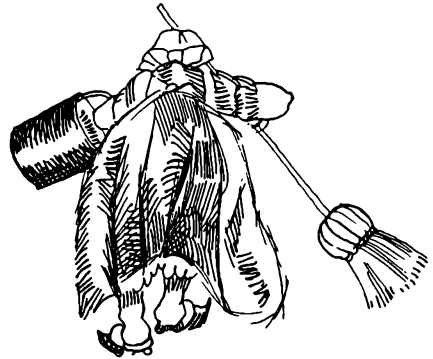
AUG. JOHNSEN opdyrkede 60 tønder land hede, kultiverede 13 tønder land hedemose og afvandede og merglede både de gammeldyrkede og de nydyrkede arealer. Selv efter afståelsen til den første søn havde han rigeligt med foder til sine fire heste, 12 malkekøer og 18 ungdreuer. I bedømmelsesudvalgets indberetning hed det: „Den helt ombyggede firlængede Gaard ligger nu skærmet paa alle Sider af velholdte Plantninger med smukke Haveanlæg til saavel Nytte som Pryd“.

Den fædrene arv blev godt forvaltet

Gårdejer JENS RASMUSSEN og hustru, PETRINE, f. Ibsen, Moesgaard, Assing sogn – Alm. bæger 1941

JENS RASMUSSEN var af hedebondeslægt. Han overtog ejendommen og dens 57 tønder land i 1901 efter faderen. Det var en slægtsgård, og en forfader havde fået selskabets sølvbæger, ligesom JENS RASMUSSEN og hustruen PETRINE nu fik det i 1941.

Da JENS RASMUSSEN overtog gården, var der endnu 28 uopdyrkede tønder land hede. De blev opdyrket sammen med 25 tønder land, som indkøbtes senere.

Herpå fik en søn bygget en gård i 1940. Besætningen på hovedgården blev udvidet, bygningerne moderniseret og alle moderne avlsredskaber indkøbt. Der herskede på gården en „mønstergyldig Orden“.

Havde brug for tre gange så lang en dag

Gårdejer CHR. FRØLUND og hustru, Gellerup – Store bæger 1943

CHR. FRØLUND overtog i 1899 25 tønder land fra sin fødegård. Jorden var uden bygninger, og de 15 tønder land lå hen som hede. Siden blev tilkøbt 28 tønder land, hvoraf hovedparten tidligere dyrket, men meget forfalden hedejord. Hele arealet blev merglet to gange, der blev drænet, plantet læbælter og anlagt en stor have. Besætningen var oprindelig en hest, tre køer og tre svin, medens besætningen i 1943 var fire heste, 18 malkekøer, 20 ungdreuer, 70–100 svin og ca. 150 høns. I over 25 år havde der i 1942 på gården været avlscener for svin.

CHR. FRØLUND blev gift i 1899, og ægtefællernes børn, tre sønner og to døtre, blev hjulpet godt på vej af det gode udbytte, som den i starten så ringe ejendom ydede. Så småt var det, at CHR. FRØLUND i flere år måtte arbejde hos fremmede, bl.a. ved tørvegravning, og desuden måtte han, som så mange andre i Hammerum herred, udnytte sine aftener og fritimer ved arbejdet med en strikkeskærm. Det hjalp godt til i de første år. Siden blev CHR. FRØLUND, hvad man kalder en holden mand.

Begyndte med gæld, forærede formue væk

Gårdejer PEDER NELIUS THOMSEN, Tiphede, Timring sogn – Store bæger 1947

PEDER THOMSEN overtog ejendommen i 1904 efter sin far og blev samme år gift. Hverken han eller

hans kone, MARIE, havde midler, gården kostede dem gæld på 8.000 kr., men der var 400 tønder land, det meste lynchede, at tage fat på. Da han fik sit sølvbæger, var 100 tønder land god ager, og der lå en plantage. Den gamle gård fra 1864 nedbrændte i 1915, og opførelse af nye bygninger kostede mere end det dobbelte af, hvad forsikringen gav. Men resultatet af strengt arbejde var en stor, smuk og godt bygget gård, en fin besætning og udmærkede afgrøder, velplejede læbælter og gennemført orden overalt. Også det økonomiske resultat var enestående: PEDER THOMSEN og hustru hjalp fem børn i gang med 15.000 kr. hver, og det sjette havde nylig fået ejendommen, da bægert blev givet i 1947. Den var da gældfri, og ægteparret ejede 100.000 kr. Familie, venner, naboer og tilrejsende hylde ægtefællerne hjerteligt ved en fest, da PEDER THOMSEN fik overrakt sølvbægert.

„En hyrdedrengs kongerige“

Gårdejer KRISTIAN LARSEN og hustru, ANNE, Fjølstervang, Vorgod sogn – Alm. bæger 1948

Omkring 1912 gik en lille dreng – KRISTIAN LARSEN hed han – og vogtede får og kreaturer for gamle Christian Pedersen i Fjølstervang.

KRISTIAN LARSEN har selv fortalt, at når han stod på en høj på marken og skuede ud over en „hyrdedrengs kongerige med alle de firbenede undersøtter“, var det hans højeste ønske engang at komme til at eje denne lyngklædte jord. Han kom senere længere ud at tjene eller arbejde, men nogen teoretisk uddannelse fik han ikke. Han blev gift med ANNE CHRISTENSEN, og heller ikke hun ejede noget, så de to unge havde kun sig selv at stole på. Nogle år arbejdede han på Herning Teglværk og var i et år fodermester på Albæk ved Snejbjerg. I 1922 havde de to samlet så mange kontanter, at KRISTIAN LARSEN kunne få sin drengetids ønskedrøm opfyldt: Han købte 48 tønder land fra den gamle gård i Fjølstervang for 5.000 kr. Der var ingen besætning, 10 tønder land var opdyrket, men atter stærkt isprængt lyng. Et par tønder land var en mellemting mellem eng og hede. Resten lå i lyng. I 1923 blev bygninger opført. De unge tog fat med ukueligt mod, og efterhånden svandt heden, og i stedet kom gode kornmarker og velplejede læbælter. KRISTIAN LARSEN blev graver og om søndagen ringer og fyrbøder ved Fjølstervang kirke. Man skulle jo tjene noget til træsko til børnene, sagde han. Årene gik, og børflokket blev til fem sønner og fire døtre.

Kun få ville evne at udføre,
hvad de gjorde

Gårdejer MARINUS PEDERSEN og hustru, NORA, Thorsted, Grønbjerg – Alm. bæger 1948

Som ung hjalp MARINUS PEDERSEN sine forældre uden anden løn end lige til det allernødvendigste til klæder. Hans kone NORA havde heller ingen penge. De blev gift i 1913. Fire år senere lånte gode venner dem 700 kr. – 500 udbetaltes på en ejendom, hvis pris var 3.000, 200 kr. brugtes til at gøre huset beboeligt. Der var 28 tønder land hede og lidt tørvemose. Bygningerne blev forbedrede, heden dyrket op, besætning skaffet, og af en udlod på 80 tønder land, der købtes, dyrkedes 21 tønder land til mark. Det kostede slid og atter slid at nå. På enen sagde man, at kun få ville evne at udføre det arbejde, NORA og MARINUS PEDERSEN og deres fem børn gjorde.

Der havde aldrig været plov eller spade
i hans jord

Gårdejer MAD S MEDOM POULSEN,
Neder Simmelkær, Simmelkær sogn –
Alm. bæger 1949

20 år gammel købte MAD S MEDOM POULSEN i 1914 60 tønder land hede og mose og begyndte opdyrkingen. Da han blev gift i 1922, var 20 tønder land blevet ager, og det år byggedes stuehus og kostald. En lade var opført i 1916, i årene 1929–44 udvidedes med andre bygninger, og i 1949 var forlængst al jorden opdyrket, og den høje udsatte jord havde læplantninger. Det særlige ved MAD S MEDOM POULSENS gerning var, at hele ejendommen blev opdyrket af ham selv, hans kone og otte børn, mens de fleste andre opdyrkere i reglen dog havde lidt dyrket jord til at begynde med. Gården blev med årene et eksempel for andre at se hen til. Den var vel-drevet og velholdt. Flid og nøjsomhed gav velfortjent løn.

Skiftede lille god gård med stor og dårlig

Gårdejer AAGE REFSTRUP og hustru,
Sodborg, Rom – Alm. bæger 1949

AAGE og FREDERIKKE REFSTRUP købte i 1918 gården Molkjær på 27 tønder land. Gården var i dårlig forfatning, jorden vandlidende og kalkfattig. Gennem årene kom Molkjær i særdeles god stand, så den regnedes for en af de bedst drevne gårde på

Lemvigegnen. Ægteparret modtog flere præmier for deres arbejde.

Derfor vakte det stor forbauselse, da AAGE REFSTRUP i 1938 bortbyttede Molkjær med Sodborg i Rom. En stor gård, der i mange år havde været drevet yderst dårligt. Jorden var meget forsømt, og høsten faldt altid sent. Bygningerne var gamle og forfaldne. Ægteparret havde denne gang en startkapital på 30.000 kr. Sodborg blev vurderet til 114.500 kr. med en hestebesætning, men uden kreaturer – de blev taget med fra Molkjær. 16 tønder land lå hen i hede og 12–13 tønder i kær og overdrev. Den egentlige årsag til byttet med Molkjær for Sodborg var måske den store børneflokk, ialt. Børnene havde samme lyst og energi som forældrene, de var gennem årene ivrige deltagere i det landøkonomiske ungdomsarbejde. Her i Sodborg var der en virkeplads. Heden og overdrevet blev de første år opløjet. Arealet var så stenfyldt, at når en af sønnerne pløjede jorden, måtte der flere til at bryde sten op – gennem årene ca. 900 læs sten. Der blev nedlagt ca. 20.000 drænrør. Jorden kom i stærk kultur, og der blev avlet store afgrøder. Der blev snart for lidt plads i den gamle lade, og egenhændig opførte AAGE REFSTRUP og sønnerne en stor, ny lade udelukkende af sten fra markerne. Besætningen blev til 6 heste, 47 køer og 51 ungkreaturer, 40 svin og stor fjerkræbesætning.

Skaffede stadig mere hede at dyrke op

Gårdejer THORVALD MIKKELSEN og hustru, JOHANNE, Saudal, Borbjerg sogn – Alm. bæger 1950

I 1923 begyndte THORVALD MIKKELSEN på husmandsstedet „Sønderskov“ på 13 tønder land. Han erhvervede ikke langt derfra 30 tønder land, hvoraf fire-femtedele var hede. Her blev ejendommen „Saudal“ bygget i 1926–27, og indtil 1943 udvidede han stadig ved at købe lyngjord, som han opdyrkede langt det meste af. Der blev 83 tønder land ager til „Saudal“. „Sønderskov“ blev solgt i 1927. Ar for år forbedrede han bedriften og udvidede bygningerne. Han og hans kone fik ni børn, og hele familien var respekteret og afholdt.

Mand, kone og ni børn vandt 40 tdr. land

Gårdejer KRISTEN KRISTENSEN SNEFRUP, Simmelkær – Alm. bæger 1953

Efter at have overtaget sin fødegård i 1913, da en del af jorden var opdyrket, men ringe, begyndte K. K. SNEFRUP det store arbejde, det var at tage

mere hede af de ialt 173 tønder land ind til ager og at nyopføre stalde og huse. Det blev ikke gjort på én gang, men fra 1913 til 1953 udvidedes marken med 40 tønder land, og nye bygninger blev rejst. SNEFRUP og hans kone havde ni børn, han bestred mange lokale tillidshverv.

Hedebonden købte selv sine dyr i England

Gårdejer JENS LAURIDS RINDOM og hustru, BODIL, Vendelbogaard, Borris – Alm. bæger 1955

JENS RINDOM begyndte sit opdyrkningsarbejde inden den første verdenskrig med de vanskeligheder, som den medførte, størst gene var nok mangelen for alle landmænd på superfosfat. Men ny jord blev lagt til „Vendelbogaard“, som JENS RINDOM havde overtaget i 1915, og som bestod af 200 tønder land ager og hede. Bygningerne blev gjort større, som årene gik, og besætningen betydeligt forøget. Der blev præsteret et betydningsfuldt arbejde med kvægavl. JENS RINDOM var kvægopdrætter inden for korthornsracen, og der blev hjembragt adskillige første præmier ved kreds- og fællesdyrskuer. Han købte selv avlsdyr i England til blodfornyelse af besætningen. – BODIL og JENS RINDOM havde seks børn, der alle blev sat godt i vej.

Fattigt husmandssted blev en stor, moderne gård

Gårdejer NIELS PEDERSEN og hustru, SIGRID, Hedevang, Skibbild, Nøvling – Store bæger 1956

„SIGRID og NIELS har altid været indstillet paa først at samle Pengene og dernæst tage Udgifterne. De har aldrig arvet en Krone, men deres Paapasselighed har altid været kronet med Held, og de har ikke kendt meget til Sygdom og Modgang. . . Uden

Sigrids Hjælp ville det have været umuligt for Niels at opnaa det Resultat, der er opnaaet. I Mark og i Stald har hun fulgt ham, ja, maaske endda tit gaadet foran ham. Ingen Hedehusmand har haft en bedre Kone. . . Naar man i Dag ser den velholdte firlængede Gaard lunt skærmet og næsten gemt i Beplantning og store Træer, da forstaar man knap, at her laa det forblæste Kroghus for godt 30 Aar siden, og man forstaar næsten heller ikke, at nogle Mennesker kan udrette saa meget mere end andre. . . Niels nyder stor Agtelse og Tillid paa Egnen", hed det i indberetningen.

Ægtefællerne overtog ejendommen i 1922; den var på 34 tønder land, men i 1936 købtes endnu 24. Det var dette fattige husmandssted, der forvandlede til en stor og helt moderne gård.

Folk rystede på hovedet og sagde:

„Du er tosset“

Gårdejer PEDER VÆGGE MOSE,
Hodsager, Skave, Holstebro – Alm. bæger 1959

Da PEDER VÆGGE MOSE fik tildelt selskabets sølvbæger i 1959, sagde han til Landsbladet: „Da jeg var 23 år i 1920, købte jeg en gård i Råsted, men i 1934 overtog jeg fars gård. I 1939 købte jeg for 10.000 kr. 222 tønder land hede af ejeren af Hesselå. Folk rystede på hovedet, og én sagde direkte til mig: „Det er da helt tosset. Om jeg havde 100.000 kr., gjorde jeg det ikke“. Det lød jo ikke særligt opmuntrende, men lykken eller, om man vil, lyngen stod mig bi. I vinteren 1941-42, da det kneb med foderet, slog jeg lyng. Det var koldt for børnene og mig, men penge gav det, omtrent lige så meget, som jeg gav for jorden“.

Stort landvindingsarbejde fulgte, grundforbedringer og vejanlæg, og i 1959 var det godt dyrkede areal fordelt på en hovedparcel og tre nye brug, der blev drevet af en søn og to svigersønner.

PEDER VÆGGE MOSE og hans families dygtige arbejde fik andre til at opdyrke vide arealer i egnen.

Godt lærested for mange unge

Gårdejer KRISTEN SNOGDAL ANDERSEN
og hustru, MARIE,
Sandbæk Hedegaard, Spjald, Brejning sogn –
Store bæger 1961

Da SNOGDAL ANDERSEN i 1929 købte sin 85 tønder land store ejendom, var kun de 14 opdyrket. Sammen med sin kone og siden også ved sine tre børns

hjælp fik han stort set hele ejendommen kultiveret. Det samme skete med fem tønder land mose, der købtes 1948. Bygning og besætning forbedredes, en smuk have blev anlagt. Det arbejde, ægtefællerne udførte, blev anset for enestående. Langt ud over sognets grænser blev bedriften kendt som et mønsterbrug. Mange unge medhjælpere havde en god læreplads på Sandbæk Hedegaard.

Blev alene med 11 børn, men fortsatte arbejdet

Fru KRISTINE JAKOBINE IVERSEN,
Rind sogn – Alm. bæger 1961

Kort før overtagelsen af den 31 hektar store ejendom i 1935 mistede fru IVERSEN sin mand. Der var lånt 2.000 kr. til udbetalingen – 15 hektar var opdyrket. Siden opdyrkede hun sammen med sine 11 børn endnu 5 hektar, byggede hønsehus, lade og stalde. I 1951 blev der bygget nyt maskinhus, og i 1953 blev stuehuset ombygget og moderniseret. Til opførelse af lade og kostald blev der stiftet lån, alt det øvrige byggeri betalte hun kontant. I 1961 blev ejendommens salgsværdi anslået til 120.000 kr. Fru IVERSEN udmærkede sig ved opdyrkningen af heden og ved læplantninger, men i øvrigt var hele ejendommen veldrevet.

40 års fremgang var ikke blot inflation

Gårdejer LARS KRISTIAN JENSEN
og hustru, MAREN,
Sønder Felding sogn – Alm. bæger 1961

Med en egenkapital på 1.500 kr. og 11.000 kr. i statslån købte LARS KR. JENSEN i 1921 18 hektar hede. I 1961 kunne han sælge den samme ejendom for 177.000 kr. I de mellemliggende 40 år opdyrkede han og hans kone og deres otte børn heden. Først to år efter købet blev de første bygninger rejst. Siden kom mange til – alle blev betalt kontant. I 1944 var ejendommen gældfri.

Hønseri blev hans speciale

Gårdejer EJNER KRATH og hustru, ANNA NIKOLINE,
Sunds sogn – Store bæger 1961

Allerede i 1927 lavede EJNER KRATH sin første rugemaskine – en fladruger til 240 æg – som han stillede op i sit kammer. I 1929 overtog han for 4.800 kr. sine forældres ejendom på 13 hektar, hvoraf de syv var opdyrket. Han udbetalte 792 kr. – tilgodehavende for den tid, han havde hjulpet forældrene. I flere omgange købte han siden 27 hektar, hvoraf det meste var hede. I 1961 var der kun en halv hektar hede tilbage, resten var opdyrket.

Året før han købte gården, byggede han et halvtagshus til sin rugemaskine, i 1930 det første hønsehuse, og flere kom til. I 1961 byggedes yderligere et hus til ænder. Hans rugemaskiner var til 75.000–80.000 æg, og han producerede i 1961 en halv million kyllinger.

Blev hønseriet således hans speciale, blev det almindelige landbrug dog ikke forsømt. I 1929 stod der på ejendommen et stråtekt hus med beboelse i den ene ende og stald og lade i den anden. Udover hønsehuse byggede han siden lade med hestestald, maskinhus og kostald, svinestald, i 1958 nyt stuehus. KRATH var medlem af Sunds sogneråd i årene 1943–58, formand i de sidste fire år, og han havde mange andre tillidshverv.

Ægtefællers rige evner hjemme og ude

Gårdejer THOMAS ANDERSEN og hustru, DINNE,
Lergrav, Avlum – Store bæger 1966

THOMAS ANDERSEN og hustru købte gården i 1940 og begyndte et landbrugsarbejde, der senere blev kendt eller fik gunstige følger for mange andre landmænd i Jylland, ja, over hele landet. Deres ejendom blev et mønsterbrug, THOMAS ANDERSEN brugte de mest moderne metoder i dyrkning og i husdyravl. Han overtog en stambesætning af jyske heste fra sin far. Han havde medfødte og tillærte enestående evner til at bedømme dyr, og der udgik nogle af de mest betydelige hingste fra Lergrav, bl.a. Høvding og Model, der begge fik guldmedalje. Han oprettede svineavlscenter, og af betydelige orner fra hans center kan nævnes Retur og Buller. Hans fine Texelfår blev også landskendte. Han var i mange år dommer ved det jyske ungskeue for heste og SDM-tyre.

THOMAS ANDERSENS kræfter og evner toges også på anden måde i brug, han var sognerådsformand i otte år, mangeårigt medlem af Ringkøbing amtsråd. Både han og hans kone havde sjældne evner til at finde gode medhjælpere, der følte gården i Avlum som deres andet hjem.

RIBE AMT

Selvejerbonde SØREN PEDERSEN, Holsted	1804	Gårdmand HANS CHRISTIAN BJØRHHOLM, Aastrup	1878
PEDER ANDREAS BORRIG, Vester Vedsted	1810	Gårdejer JULIUS LARSEN, Holsted	1892
JENS CLAUSEN, Vester Vedsted	1810	Gårdejer SØREN PEDER KRISTIANSEN, Grindsted	1894
Sognefoged MADS ELBECH, Føvling	1810	Husmand PETER HENRIK NIELSEN MADSEN, Føvling	1903
Madame FRIDERIKE AMALIE HØYBERG, Ribe	1810	Gårdejer NIELS KRISTENSEN, Ølgod	1907
Gårdmand CHRISTIAN HANSEN, Lunde	1812	Husmand IVER ANDREAS PETERSEN, Grindsted	1907
Gårdmand NIELS SØRENSEN, Føvling	1812	Gårdejer MADS OLSEN MADSEN, Ansager	1917
Selvejer, smed LARS LAURITSEN, Malt	1816	Gårdejer JENS JENSEN STEFENSEN, Ølgod	1918
Selvejerhusmand HAGEN SØRENSEN, Brørup	1817	Gårdejer CHRISTEN JENSEN, Lønne	1927
Skolelærer CHRISTEN CHRISTENSEN SAND, Varde landsogn	1820	Enkefru KAREN MARIE ADSESEN, Lunde	1929
Gårdmand IVAR SØRENSEN, Grove	1825	Husmand NIELS HANSEN, Lunde	1929
Gårdmand THOMAS SØRENSEN, Holsted	1825	Gårdejer NIELS BENNEDESEN HANSEN og hustru, Grindsted	1935
Husmand CHRISTEN HANSEN, Grene	1829	Gårdejer ANDREAS NISSEN og hustru, Horne	1936
Lærredshandler THOMAS ØRBECH, Ribe	1829	Gårdejer JENS PEDERSEN og hustru, Grindsted	1937
Jordbruger JERMIIN, Aastrup	1833	Gårdejer MARTIN PEDERSEN, Grindsted	1940
Sognefoged, gårdejer CHRISTIAN THOMSEN, Vester Nykirke	1837	Husmand A. P. JENSEN-KAMP og hustru, Malt	1943
Gårdmand BERTEL JENSEN, Outrup	1844	Gårdejer NIELS PEDER EGKNUD og hustru, PETRA, Ølgod	1951
Gårdejer JENS JACOBSEN, Ølgod	1851	Fru REBECCA LA COUR MADSEN, Vejen	1951
Gårdejer LAURITZ NIELSEN, Vester Nykirke	1851	Gårdejer IVER MARIUS PEDERSEN og hustru, MARGRETHE, Starup	1957
Selvejergårdmand JENS JACOB GEISING, Aarre Fhv. gårdmand HANS PEDERSEN, Lejrskov	1856	Gårdejer, sognerådsformand PEDER HANSEN og hustru, KIRSTINE, Vester Starup	1962
Husmand ANDERS MADSEN, Døstrup	1862		
Aftægtsmand ANDREAS POULSEN, Jordrup	1869		

Hø, hvor der før var lyng og huller

Selvejerbonde SØREN PEDERSEN,
Lintrup, Holsted sogn - Sølvbæger 1804

SØREN PEDERSEN fik af selskabet tildelt en præmie på 30 rigsdaler eller et bæger. Han fik anerkendelsen for et større inddæmningsarbejde, som forbedrede 24 tønder land af lyngagtig grund, fuld af dybe huller, så det blev velegnet til høavl.

To anlagde kalkbrænderi

PEDER ANDREAS BORRIG,
Sønder Farup, Vester Vedsted sogn, 6. bæger 1810
JENS CLAUSEN,
Sønder Farup, Vester Vedsted sogn, 6. bæger 1810

PEDER ANDREAS BORRIG og JENS CLAUSEN anlagde et kalkbrænderi, hvori de i tre-fire år brændte 4000 tønder kalk. På bægere stod. „For Kalkbrænderies Anlæg“. Selskabets skrifter fortæller, at de to mænd „opsankede“ materialerne ved stranden.

Plantede 1000 frugttræer i sin have

Sognefoged MADS ELBECH,
Bobøl, Føvling sogn - 2. bæger 1810

I selskabets skrifter står bl.a. følgende til begrundelse for MADS ELBECHS belønning: „... anlagt et Teglblænderie til 10000 Muuersteen samt anlagt en Have, hvori, foruden Kiøkkenvæksters avl, til lige befindes 1000 Stkr. Frugttræer. . .“.

Stribet tøj af udmærket godhed

Madame FRIDERIKE AMALIE HØYBERG,
Ribe - 4. bæger 1810

Farver Høybergs kone, madame FRIDERIKE AMALIE, fik sit sølvbæger for i otte-ni år at have „forfærdiget til Salg“ 1709 alen forskellig slags stribet tøj og klæde af „udmærket Godhed“.

Bæger for „nyttig Jordarts Opdagelse“

Gårdmand CHRISTIAN HANSEN,
Lundehussted, Lunde sogn – 5. bæger 1812

Selskabets bøger fra 1812 fortæller: „Bonden CHRISTIAN HANSEN har i en ham tilhørende Mose opgravet en Tørvejord, som brændt til Aske, giver et Produkt, der ligner engelsk Brunrødt, og hvoraf han har solgt 4500 Pund til Kjøbmænd, der bevidne, at den har funden samme Afsætning som engelsk. Den indsendte Jordart er befunden meget brugbar. Herfor blev ham tilkendt Sølvbæger med Paaskrivt: For en nyttig Jordarts Opdagelse“.

Kildevæld hen over heden

Gårdmand NIELS SØRENSEN,
Stenderup, Føvling sogn – 3. bæger 1812

Dette sølvbæger blev givet, fordi NIELS SØRENSEN ved at opføre tre dæmninger og ved små grøfter ledede vandet fra kildevæld ud på en hede på syv tønder land, „efter hvilken Vanding der paa denne Lod, hvorpaa tilforn intet avledes, i 1811 er bleven avlet 18 Læs Høe, hvilken Avl ved fortsat Vanding ventes betydeligen forøget aarligen. En anden Hedestrækning af 36.000 Kvadratalen er ved Merglingen gjort brugbar til Sæds Dyrkning“.

Han kørte 800 læs sten

Selvejer, smed LARS LAURITSEN,
Vestre Havgaard, Malt sogn – 6. bæger 1816

Når LARS LAURITSEN fik sølvbæger, var det, fordi han havde „formeret sin Eiendom“. Han ryddede ni tønder land for buske og kørte 800 læs sten. Han kunne udvide bestanden fra et høved til fire og desuden føde fire får.

Kunne fordoble kvægholdet

Selvejerhusmand HAGEN SØRENSEN,
Jørgenshave, Gerndrup mark, Brørup sogn – 3. bæger 1817

Når HAGEN SØRENSEN fik selskabets sølvbæger, var det, fordi han forbedrede sin jordlod, så han kunne fordoble sit kvæghold. Han var også bimand og havde 22 stader.

En opmuntring for stræbsomhed

Skolelærer CHRISTEN CHRISTENSEN SAND,
Blaksmark, Varde landsogn – 5. bæger 1820

Lærer CHRISTEN CHRISTENSEN SAND fæstede i 1798 et hus i Blaksmark med en hedelod, hvoraf kun to tønder land var opdyrket. „Ved uafbrudt Anstrængelse har denne Mand under ringe Kaar betydelig forbedret denne Lod, saa at den nu indbefatter 8 Tønder og 6½ Skæppe veldyrket Agerland, som han har indeelt og driver efter en fornuftig Plan. For denne af ham udviiste roesværdige Virksomhed tilkiendtes ham Selskabets Bæger med Paaskrivt: Opmuntring for Stræbsomhed“.

Plantnings-pioner i nøgen egn

Gårdmand IVAR SØRENSEN,
Grove sogn – 4. bæger 1825

IVAR SØRENSEN „har paa hæderligen Maade udmærket sig ved Iværksættelsen af et i den Egn ganske usædvanligt Foretagende, nemlig ved at anlægge en Have, som er beplantet med 34 Kirsebærtræer, 51 Æbletræer og 12 Pæretræer. . . desuden med en stor Deel Buskvexter. . . i og omkring Haven er tillige udplantet over 300 vilde Træer. Som følge af Jordbundens Ufrugtbarhed og de skarpe Vindes ugunstige Indflydelse paa Vegetationen findes sjældent noget Træ i bemeldte Egn, som er en af de ringeste i Jylland. IVAR SØRENSENS vellykkede Haveanlæg fortjener derfor Opmærksomhed, og ønskeligt var det, om hans Exempel kunde bidrage til at vække Sands for Træeplantning i denne nøgne Egn“.

Træskeer fra kyndig landmandshånd

Gårdmand THOMAS SØRENSEN,
Guldager, Holsted sogn – 6. bæger 1825

THOMAS SØRENSEN havde „fra sin tidligste Ungdom anvendt de Timer, som levnedes ham fra Bønde-arbejde, til nyttig Haandgjerning, isærdeleshed til forfærdigelse af Træskeer, hvorpaa bemeldte skovløse Egn har megen Mangel. . . han forfærdigede dagligen to Dusin Skeer og derover, som han sælger i Egnen. Træet dertil henter han Otte Mile fra Røding Skov i Haderslev Amt. Desuagtet forsømmer han ikke sit Avlsbrug, men er en kyndig og virksom Landmand“.

Han lærte sig selv mange håndværk

Husmand CHRISTEN HANSEN,
Elkær, Grene sogn – 3. bæger 1829

CHRISTEN HANSEN blev til selskabet anbefalet „som en Mand, der har afgivet mange Beviser paa udmærket Vindskibelighed og Tænksomhed, hvormed han forener en saare agtværdig Character“. Han lærte sig selv mange slags håndværk, var snedker, drejer, murer og tømrer – og af fag skomager. Han drev sin ejendom godt, og samtidig var skomageriet hans vigtigste indtægtskilde. Han indrettede sit eget garveri og sin egen barkmølle. Hans arbejde og driftighed var til gavn for en vid egn. „For hæderlig og utrættet Virksomhed“, sagde teksten på hans sølvbæger.

En ivrig og heldig biavler

Lærredshandler THOMAS ØRBECH,
Ribe – 6. bæger 1829

THOMAS ØRBECH „har i en lang række Aar med særdeles Iver og Held lagt Vind paa Biavl, saa at han i sidst afvigte August Maaned havde 90 gode, vinterfærdige Bistader. Han har flere Gange solgt og bortgivet af sine Sværme“.

„For betydelig Biavl“, lød teksten på hans sølvbæger.

Indførte mergel og gæs på sin egn

Jordbruger JERMIIN,
Tranekjærgaard, Aastrup sogn – 6. bæger 1833

Gennem 50 år forbedrede JERMIIN sin gård, som han „ved Udskiftningen udflyttede til den længst fra Byen fjernede Lod“.

Hans energiske arbejde var et eksempel for naboer, men „han har tillige i Særdeleshed gavnet Egnen ved at indføre Mergelens Brug, ligesom han var den Første, som dér befattede sig med Gaaseavl, hvorpaa han i en Deel Aar har lagt særdeles Vind; ogsaa Biavl har han i mange Aar drevet med Iver og Held“.

Fordoblede sin kvægbesætning og anlagde stor frugthave

Sognefoged, gårdejer CHRISTIAN THOMSEN,
Vong, Vester Nykirke sogn – 3. bæger 1837

CHRISTIAN THOMSEN tiltrådte omkring 1816 sin gård, hvis bygninger han da udflyttede midt på lodden og nyopførte af grundmur. Han indførte planmæssig dyrkning, opbrød 17 tønder land af heden, brugte halvstaldfodring i 10 år og fordoblede sin kvægbesætning. Han anlagde have på to tønder land og virkede for frugtræplantningens fremme.

Dygtig landmand med jydepotter og blodigler

Gårdmand BERTEL JENSEN,
Vittarp, Outrup sogn – 5. bæger 1844

I selskabets årsberetning for 1843–44 hedder det om baggrunden for dette sølvbægers uddeling: „BERTEL JENSEN har opdyrket en stor Deel Hede og Mose og derved havt et besværligt Arbejde med Vandudgravning og Jordopfyldning. Det meste af sin Mark har han merglet, og han var den første der paa Stedet, som drev Mergling med Kraft og Udholdenhed; hans Eksempel er senere heri fulgt af mange. Han lægger særdeles Vind paa Dyrkning af forskellige Foderurter, som vare før tildeels ukjendte i Egnen, deriblandt et fortrinligt Slags Spergel, som han har indført fra det Slesvigske. Disse Foderurter har han tillige søgt at udbrede i Egnen. – Han har indrettet et brolagt Møddingsted og sørger for Giødningens Forøgelse ved Jordblanding m.v.“

I over 20 Aar har han desuden ført Handel med sorte Jydepotter, en af Egnens vigtigste Industriefrembringelser, hvorfra han fra Jylland har udført over 200 Læs. Potterne forhandler han i Hertugdømmerne i Meklenborg, ja, engang er han endog kiørt med dem lige til Stettin. – Et andet Naturproduct, nemlig Blodigler, bragte han til at afgive en Indtægtskilde for sig selv og dem, som ved hans Efterspørgsel om denne Artikel lode sig bevæge til at indsamle disse Dyr, hvoraf han har opkiøbt Mængde“.

Blev ikke overgået af nogen i den del af Jylland

Gårdejer JENS JACOBSEN,
Ølgod sogn – 3. bæger 1851

„JENS JACOBSEN har udviist en ualmindelig Driftighed og Sagkundskab ved raae Jorders Udgravning,

Opdyrkning, Brakning og Mergling, først ved en af ham tilhørende Bondegaard i Rærup, senere ved en anden af ham købt Gaard i Ølgod Sogn, hvor ca. 125 Tønder Land Hede- og Mosejorder ere ved ham bragte under god Dykning, saa at derpaa nu, tildeels ogsaa ved Hjælp af en Mølle og et Brændeviinsbrænderi, kan holdes 7 Heste, 20 Stude, 24 Køer og 50 Sviin, istedetfor at der ved Gaardens Modtagelse kun holdtes 2 Heste og 6 Køer. Endnu senere har han købt Lyhne Krogaard, hvortil ogsaa henligger et stort Areal af Mose og Hede, hvis Opdyrkning ledes af hans Søn, Niels Jacobsen, som i et Par Aar har frekventeret Institutet paa Haraldslund, og som ifior har meddelt Selskabet en af Pastor Wiborg, Sognefoged T. C. Nielsen m.fl., attesteret og anbefalet Beretning om sin gamle Faders fortienstfulde Virksomhed, som har lønnet sig med overordentlig gunstige Resultater og ikke vides at være overgaaet af nogen i den Deel af Jyllands Vesteregn. Hans gavnlige Exempel har i flere Retninger ansporet Andre til Efterligning“.

Det fryder ret øjet at se

Gårdejer LAURITZ NIELSEN,
Aalbæk mølle, Vester Nykirke – 6. bæger 1851

I 1811 købte LAURITZ NIELSEN Aalbæk mølle og i 1829 en lille ejendom i Opsneum. Han begyndte „strax med stor Bekostning at opdyrke den til Gaarden værende Hede, hvoraf nu (1851) ca. 15 Tønder ere Agermark, som. . . ere bragte i en meget god Culturtilstand, saa at det ret fryder Øiet at see frodige Korn- og Kløvermarker, hvor der før var nøgen Hede“. – Han overrislede sine enge, han „bortførte store Sandbanker, gravede Render og Dæmninger“ – og næsten alt lykkedes for ham, „ved egen Tænksomhed og Arbeide“.

Yppig høst på kold og skarp hede og mose

Selvejergårdmand JENS JACOB GEISING,
Tranberg, Aarre sogn – 3. bæger 1856

GEISING tiltrådte i 1847 sin ejendom, hvis jorder, 233 tønder land, for største delen lå i rå tilstand, „men ved hans Indsigt og Rastløshed ere disse efterhaanden forvandlede fra kolde, skarpe, ujevne Hede- og Mosestykker til frugtbare Agermarker, hvis yppige Korn-, Kløver- og Græsafgrøder vække Beundring. En Deel Steen har han røddet, og da Mergel ikke fandtes paa Lodden, købte og hen-

tede han den i en fierdingsveis Afstand. Moserne har han tørlagt, og i stedet for Mos og Pors sees nu derpaa Havre, Spergel m.v. i frodig Væxt. Et ordnet Sædskitte er indført, sine Bygninger har han betydeligt forbedret, og Besætningen har kunnet mærkeligen udvides“.

Kort før GEISING fik tildelt sølvbægeret, solgte han sin ejendom og købte en gård i Aandrup, Skads sogn.

Aftægtsmand opelskede 100.000 unge graner

Fhv. gårdmand HANS PEDERSEN,
Ferup, Lejrskov sogn – 2. bæger 1857

Gårdmand HANS PEDERSEN, til hvis gård i Ferup der hørte nogle skovparceller på ca. 15 tønder land, udplantede fra ca. 1835 omkring 40.000 træplanter, gran, eg og bøg, der blev en meget vellykket plantning. Da han sidst i 1840'erne afstod gården til sin søn, forbeholdt han sig i skoven et areal til planteskole, „som han med Kjærlighed og vedholdende Iver, næsten udelukkende med egen Haand, har drevet og dyrket, og hvori han har opelsket ca. 100.000 Granplanter. Den nu 80-aarige vedbliver fremdeles med utrættelig Omhu at passe sin Planteskole, og det af ham ved Træplantning givne gode Eksempel har hos andre vakt Lyst og Sands for denne gavnlige Sag, for hvilken han har virket med en Indsigt og Kraft, der maaske ville forgieves søge sin Lige iblandt Bondestanden“.

Hans udholdenhed blev beundret

Husmand ANDERS MADSEN,
Laurup, Døstrup – 5. bæger 1862

ANDERS MADSEN købte i 1857 en hedeparcels på seks tønder land udyrket bakker og dale og sumpet mose. Skønt han var i fremrykket alder – han var i 1862 63 år gammel – „har han dog for det meste med egne Hænder planeret og udgrøftet den største Deel af Lodden og forvandet den til jevn Ager og Eng, hvis Udbytte vidner om planmæssig Dykning, Omhu og Orden. Paa dette tilforn øde Sted har han opført et Vaaningshus og anlagt en indhegnet Have, hvori Kiøkkenurter trives godt. Hans udholdende Anstregelse ved, under knappe Kaar og med en talrig Familie, at udføre disse Arbejder har vakt almindelig Beundring i Egnen“.

„Et fremragende Eksempel i Egnen“

Aftægtsmand ANDREAS POULSEN,
Jordrup sogn – 6. bæger 1869

ANDREAS POULSEN anlagde og indhegnede omkring 1840 et stykke jord ved sit hus i Jordrup skov, tilplantede den med gode frugttræer „og har ved omhyggelig Pasning tilveiebragt en efter Forholdene stor og fortrinlig Træfrugtavl“.

Lejrskov-Jordrup sogneråd og Kolding og omegns Landboforening anbefalede ANDREAS POULSENS virksomhed for frugttrædyrkning som et fremragende eksempel i egnen.

Gjorde 112 tønder land hede til ager og plantage

Gårdmand HANS CHRISTIAN BJØRHMOLM,
Gettrup, Aastrup sogn – 2. bæger 1878

HANS CHRISTIAN BJØRHMOLM erhvervede sig ved sit giftermål i 1861 32 tønder land ager og eng samt 112 tønder land hede og overdrev, ialt 144 tønder land, men uden bygninger. I de første to-tre år kunne der holdes fire-seks kreaturer og to heste. Han havde i 1878 opdyrket 107 tønder land hede, merglet og kultiveret hele arealet, overrislet engen, forskønnet ejendommen og egnen ved haveanlæg og plantning, påbegyndt forarbejderne til anlæg af en plantage på den sidste rest hede, opført samtlige bygninger og ved alt dette dannet en ejendom, hvorpå der holdes 30 kreaturer og fire-fem heste. „Dette fremragende Exempel paa, hvad der ved Dygtighed, Flid og Udholdenhed kan udrettes paa den jyske Hede, indstilledes gennem Ribe Amt af en Del Beboere i Holsted og Omegn til Selskabets Anerkendelse, og efter at Landboforeningens og Bølleudvalgets Erklæringer derom vare indhentedede, tildelte Præsidiets ham Selskabets Sølvbæger“.

Far og mor til 13 børn fik alt til at blomstre

Gårdejer JULIUS LARSEN,
Holsted sogn – 3. bæger 1892

JULIUS LARSEN købte i 1868 sin mors lille ejendom på 12 tønder land i Holsted. Den var simpel og forsømt, men han tog kraftigt fat, og da han tillige indtil 1887 tjente noget som skomager, gik det ret godt frem, og ved køb og magelæg udvidede han efterhånden ejendommen så betydeligt, at den i 1876 udgjorde ca. 68 tønder land.

Arbejdet ved jordens opdyrkning gik i begyndelsen kun småt. Først i 1874 kom han så vidt, at han kunne anskaffe en hest og året efter en stud til at hjælpe hesten.

Til at brakke heden benyttede han en meget svær plov, han selv havde konstrueret. Efter den første pløjning lå jorden godt to år og fik da atter en pløjning og nogen harvning. Den påfølgende vinter påførtes mergel, året efter blev jorden besået med boghvede. I de første år brakkedes to, senere tre tønder land årlig. Samtidig drænedes JULIUS LARSEN jorden og afgravede de værste bakker, hvorved han fyldte mosegrave og huller.

I en del år købte han gamle heste, der skulle skydes, slagtede dem og brugte kødet som svinefoder, medens resten blandedes med tørvejord og gav en udmærket kompostgødning. Benene tørredes og males tilligemed indkøbte ben, som betaltes med 2-4 øre pr. pund. Et enkelt år slagtede JULIUS LARSEN 18 gamle heste. Desuden indkøbte han jævnlig kunstig gødning.

Bygningerne blev efterhånden meget forbedrede og udvidede, og der blev anbragt en smuk plantage på en tønde land, som omgiver gård og have. „Han har også lagt Vind på Biavl“.

I 1898 holdtes en besætning af to heste, 12 køer, otte kvier, seks får og 12 svin.

Om JULIUS LARSEN hed det, at han „ved enestaaende Flid og Tænksomhed har fremkaldt udstrakte, frugtbare Kornmarker og frodige Enge, hvor der tidligere kun var brun Lyng og sort Mose, saa han og hans Hustru står som et lysende Eksempel i vide Kredse. Han har havt en god Hjælp i sin Hustru, med hvem han har havt 13 Børn“.

„De enedes trolig om at arbejde sig frem“

Gårdejer SØREN PEDER KRISTIANSEN,
Hasbøl, Grindsted sogn – 3. bæger 1894

S. P. KRISTIANSEN købte sin ejendom i 1869. Den var på ca. 130 tønder land lavtliggende hedejord og kostede 1000 kr., som blev indestående i parcellen. Han ejede ingen ting, men nåede snart så vidt, at han kunne gifte sig, og han fik i sin hustru en god og trofast hjælper. „De have siden trolig enedes om at arbejde sig frem, hvilket lykkedes“. Avlen øgedes, skønt der ikke mergedes, og husrummet udvidedes stadig. Senere fik han adgang til mergel og „forsynede hver Vinter Lodden med saa meget heraf, som han kunde overkomme“. Gødningen blandedes med tørvejord og opbevarede med stor omhu i hus, hvorved afgrøden steg betydeligt, og det opdyrkede areal udvidedes, så der 1894 var ca. 100 tønder land.

Han ville ikke have sin mor på fattiggården

Husmand PETER HENRIK NIELSEN MADSEN,
Stenderup, Føvling sogn – 3. bæger 1903

Landhusholdningsselskabets omtale i årsberetningen 1902–03 af denne sølvbægermodtager er et menneskeligt gribende dokument:

„For 32 Aar siden overtog PETER HENRIK NIELSEN MADSEN ved Faderens Død dennes lille Sted i Stenderup med næsten faldefærdig Bygning og med en Besætning af en Ko. Han var da kun et Par og tyve Aar gammel.

Forholdene vare saadanne, at Familien skulde have været paa Fattigvæsenet, og Kommunen vilde være glad, om PETER MADSEN, der er Krøbling og maa gaa med Krykker, blot kunde ernære sig selv ved Skrædderprofessionen, som han havde lært. Hans Ærgerrighed gik imidlertid udover dette at bjerge sig selv. Han erklærede til Sogneraadet, at han ikke vilde have sin Moder paa Fattigvæsenet, og hvor utroligt det end maatte synes for Naboer og Sognefolk, saa udførte han sin Beslutning. Han ikke alene forsørgede sin Moder, men han opdrog sine yngre Søskende. Da han nogle Aar efter solgte det lille Sted for at købe et andet i Nærheden, sikrede han sin Moder en Aftægt paa Stedet, der ved hans Overtagelse af samme næppe var Gælden værd.

Paa det nye Sted, han fik i Stenderup, har han levet og virket siden. Han har efterhaanden flere Gange købt Jord ind til Stedet og har nu ca. 35 Tønder Land og holder en Besætning af 2–3 Heste og 12 Kreaturer. Ejendommen er 18.000 Kr. værd, og hans Gæld er nu Rest af Købesummen for det sidst købte Stykke Jord, 4.500 Kr. Han blev tidligt gift, fik en dygtig Hustru, og de have dygtige og flinke Børn. Han er fuldt ud hæderlig, respekteret af alle, og hans Arbejde har tjent andre som et følgeværdigt Eksempel. Hvad denne Mand, der er Krøbling og altid maa gaa med Krykke, har udrettet, er enestående. Men hverken han eller Konen er forslidte, de ere sunde og tilfredse og et Eksempel paa, at trofast og ihærdigt Arbejde bærer Lønnen og Velsignelsen i sig selv“.

Han var med, da Danmarks første andelsmejeri blev til

Gårdejer NIELS KRISTENSEN,
Petersborg, Ølgod – Største bæger 1907

Nye regler fra år 1900 for selskabets uddeling af hædersbelønninger gav belønningsudvalget ret til at indstille mænd, der ved fortjenstfuldt arbejde i særlig grad havde virket til gavn for dansk landbrug i almindelighed. I 1907 indstilledes på foranledning af Ribe Amts Mejeriforening gårdejer NIELS KRISTENSEN til selskabets største sølvbæger på grund af hans fortjenester ved det første danske andelsmejeris (Hjædding Andelsmejeris) oprettelse for 25 år siden. Præsidiets tiltrådte udvalgets indstilling, og den 30. december 1907 overrakte ved en festlig sammenkomst formanden for Ribe Amts Mejeriforening og medlem af selskabets bestyrelsesråd, forstander Niels Pedersen, på selskabets vegne NIELS KRISTENSEN det største sølvbæger.

Langt fra købstad, bane, kirke, købmand

Husmand IVER ANDREAS PETERSEN,
Nollund, Grindsted – Store bæger 1907

Den ejendom i Nollund, I. A. PETERSEN, 31 år gammel, og hans hustru overtog i 1867 uden bygninger, lå fem mil fra købstad, 3½ mil fra bane og „ca. en Mil fra Kirke og nærmeste Handelsplads, saa Afsetningsforholdene ere meget daarlige“. Og det var på de tider, da transport og afstand virkelig betød noget. Mergel var, før Grindsted mergelbane blev anlagt, ikke til at få. Men han opdyrkede og beplantede alligevel ca. 60 tønder land hede. „Familien har udmærket Omdømme blandt Naboer og Kendinge, og dens flittige og trofaste Arbejde er et følgeværdigt Eksempel“.

Ualmindelig virksomhed på Ansager-egnen

Gårdejer MADS OLSEN MADSEN,
Ansager sogn – Alm. bæger 1917

I 1896 købte MADS OLSEN MADSEN en ejendom på 41 tønder land. Af den lå 12 som uopdyrket hede trekvart mil fra boligen. Jorden var i ringe kultur, og besætningen bestod kun af en ko og en kvie. Han tog straks med iver fat på mergling og jordforbedring, og ejendommen kom i årenes løb i god kulturstand, og der dyrkedes „foruden de sædvan-

lige Kornsorter, Kartofler og Foderroer i ikke ringe Mængde". Besætningen var vokset til fire køer, to kvier, seks russiske heste, 10 svin og 100 høns. Der var i alle markerne udmærkede hegn og læplantninger, og 12 tønder land var plantage. „Der er derhos opdyrket Hede og anlagt en indbringende og velholdt Have, hvorfra der sælges en Mængde Havesager, deriblandt Jordbær, i enkelte Aar indtil 600 Pund“.

„Familien bestaar af otte Børn, og Konen har kun i mindre Grad kunnet tage Del i Ejendommens Drift. Hjemmet har været hjemsogt af Sygdomme, og MADSEN maatte endog en Tid paa Sygehus i København. Han har modtaget Præmier og Anerkendelser især for Læ- og Hegnsplantning. Hans Virksomhed maa betegnes som ualmindelig paa Egnen“.

Arbejdsmand fik stor fremgang

Gårdejer JENS JENSEN STEFENSEN,
Forsomho, Ølgod sogn – Store bæger 1918

I 1890 købte JENS JENSEN STEFENSEN, der da var 23 år gammel og nylig havde aftjent sin værnepligt, 41 tønder land uopdyrket hede med et bindingsværks-hus i Forsomho for 1.300 kr., hvorpå udbetaltes, hvad STEFENSEN dengang ejede, 250 kr. Han måtte begynde som arbejdsmand og lejede nu og da et spand heste for at bryde heden. Efterhånden som hans økonomiske forhold bedredes, købte han først en russisk hest, og med den og en stud brød han videre på heden. Derefter fik han to russiske heste og begyndte da at køre mælketure for at tjene lidt penge, men nogen tid efter opgav han dette for at køre grus og skærver til amtets veje. Derved tjente han godt, og i 1905 købte han yderligere 50 tønder land hede for 850 kr. og i 1914 en engparcel til 4.800 kr. Pengene måtte han delvis låne.

STEFENSEN giftede sig straks efter at have købt ejendommen i 1890, og ægtefællerne opdrog seks børn, der tidligt måtte tage del i ejendommens drift. I 1917 var der opdyrket 70 tønder land ager og eng, og der var anlagt en plantage på 50 tønder land. Hans økonomiske fremgang var meget betydelig. I indstillingen hed det: „Familielivet er mønsterværdigt, Familien nyder den største Anseelse i vide Kredse, og STEFENSENS Virksomhed betegnes som ganske ualmindelig der paa Egnen. . . Hans Navn og Gerning er kendt langt udenfor den nærmeste Egn“.

Fiskerens klitlod blev til fin gård

Gårdejer CHRISTEN JENSEN,
Kragelund, Lønne sogn – Alm. bæger 1927

Det usædvanlige ved gårdejer CHRISTEN JENSENS historie er, at han begyndte som fisker. I 17 år arbejdede CHRISTEN JENSEN i Esbjerg og Nymindegab, og han var 41 år, da han på sin fødeegn købte en lille klitlod på fire tønder land.

Det var hans hensigt, at det skulle være en biindtægt, men interessen for landbrug var så stor, at CHRISTEN JENSEN flere gange udvidede sin ejendom og endte med at have en god gård på 25 tønder land. Han var startet med en kapital opsparet af fiskerlønnen på 1000 kroner og endte med en formue på 25.000 kroner.

Han viste sig at have usædvanlige evner til opdyrkningen af den vanskelige og utaknemmelige jord, og han opførte selv alle bygninger og stuehus. Konen var, fortæller beretningen, „en tro Slider“. Efter giftermålet i 1890 gik hun ofte ud og tog arbejde, ligesom hun hjalp med gårdens drift. De fik otte børn, men kun fire blev voksne.

Fik god hjælp af deres 12 børn

Enkefru KAREN MARIE ADSERSEN,
Kastkær, Lunde sogn – Alm. bæger 1929

KAREN MARIE ADSERSEN fik selskabets sølvbæger i 1929, fordi hendes mand, husmand Stefan Adersen, var død året i forvejen. Sammen havde de to drevet ejendommen frem siden 1894 til et mønsterbrug, navnlig kendt for sine fine læhegn af hvidgran.

De merglede al jorden og anlagde en stor have og en plantage på tre tønder land. De langt mere end fordoblede jordens ydeevne.

For at hjælpe på økonomien i det første par år kørte Stefan Adersen med mælk til mejeriet. Det hedder i indberetningen: „De har haft god Hjælp af deres 12 Børn – 2 Sønner og 10 Døtre. Børnene er alle sunde og raske, og de ældste er nu gift“.

Bar to år avlen hjem på ryggen

Gårdejer NIELS HANSEN,
Frøstrup, Lunde sogn – Alm. bæger 1929

„De første to Aar kunne Mand og Kone i Forening bære Avlen hjem paa Ryggen, saa man maa indrømme, at der er udført et fortrinligt Arbejde“. Således fortæller godsejer P. Olufsen i den beret-

ning, som i 1929 gav NIELS HANSEN selskabets sølvbæger.

NIELS HANSEN købte sin ejendom uden at have konstanter. Den bestod af otte tønder land dyrket jord og 18 tønder land hede. NIELS HANSEN og konen opdyrkede hele arealet og endnu fem tønder land, som senere blev indkøbt. Fra århundredeskiftet til 1929 steg besætningen fra tre køer og tre svin til to heste, 10 køer, 10 ungdyr, 30 svin og 135 høns. Der var da bygget nye, gode bygninger og indrettet smukke haver omkring ejendommen, der var omgivet af læbælter.

NIELS HANSEN og hans kone var barnløse, men de opdrog tre plejebørn på gården.

Arbejdede „godt og tillige med Forstand“

Gårdejer NIELS BENNESEN HANSEN og hustru,
Nollund Kloster, Grindsted sogn –
Største bæger 1935

Det mest imponerende ved NIELS BENNESEN HANSENS præstation var den hurtighed, hvormed han udførte den. Han startede i 1912 med en 2000 kroners kapital, købte en lille gård, som han i 1919 byttede med Kollund Kloster. Der var 70 tønder land opdyrket, men BENNESEN HANSEN dyrkede selv endnu 130 tønder land hede.

Han brugte traktor til at opløje heden – som den første på egnen begyndte han straks efter pløjningen og merglingen at så. Han var i det hele taget en foregangsmand – indlagde centralvarme og vand i stuehuset på et tidligt tidspunkt og fandt på forskellige moderniseringer i staldene. I indberetningen hed det, at han nåede et resultat på kortere tid, end det sædvanligvis nås, „fordi der blev arbejdet godt og tillige med Forstand“.

15 tønder land hede blev til dejlig gård

Gårdejer ANDREAS NISSEN og hustru,
Gunderup, Horne sogn – Store bæger 1936

ANDREAS NISSEN havde sammensparet 2000 kroner, da han overtog et stykke uopdyrket hede på 15 tønder land i 1911. Da han fik selskabets sølvbæger i 1936, stod en dejlig firlænget gård med 53 tønder veldyrket land. Der var plantet læbælter og plantage, „saa det saa ud, som om Ejendommen laa i en Skovegn“, og overalt var der fin orden. Gården havde en smuk stor have og en stor frugtplantage.

Der blev også gård til sønnen

Gårdejer JENS PEDERSEN og hustru,
Lyngvang, Grindsted sogn – Største bæger 1937

Der måtte købes foder for at føde gårdens fire køer og to stude i den første tid, efter at JENS PEDERSEN havde overtaget gården i 1891. Da han modtog selskabets sølvbæger i 1937, var gården delt i to – en til hver søn. Der var over hundrede tønder land lagt under plov og stor, fin besætning.

En dårlig gård blev til tre gode

Gårdejer MARTIN PEDERSEN,
Nollund, Grindsted sogn – Store bæger 1940

Kun 22 tønder land var opdyrket, da MARTIN PEDERSEN overtog faderens gård på ialt 62 tønder land. Han opdyrkede heden, indkøbte ny jord og havde til sidst tre gårde.

Da han begyndte i 1890, var der en besætning på fire køer og en hest. Da han i 1940 fik selskabets sølvbæger, var der på de forskellige ejendomme 65 kreaturer, 10 heste og 55 svin.

Egnens folk fulgte hans eksempel

Husmand A. P. JENSEN-KAMP og hustru,
Maltbæk, Malt – Alm. bæger 1943

A. P. JENSEN-KAMP overtog i 1906 10 tønder land, oprettet som statshusmandsbrug. I 1908 lejede han 8 tønder land, der senere blev købt, og endelig i 1917 kom bedriften op på 20 tønder land. Der blev på ejendommen udført et meget stort arbejde for at bringe den i god orden, ligesom besætningen blev meget større og bedre. Der var stadig udvidelse på alle områder, også bygningerne blev ombygget og kom i god orden. I indstillingen oplystes, at han allerede for 20 år siden byggede tremurede ensilagebeholdere, der brugtes af mange, da bærgeret blev givet, men som var et særsyn først i 1920erne. Hans arbejde betalte sig godt, og han var en mand, hvis eksempel egnens landbrugere fulgte. I 1942 købte JENSEN-KAMP en forsømt ejendom, og han gik med frisk mod i gang med at bringe den i samme gode driftstilstand som den gamle, der nu var overladt til en søn.

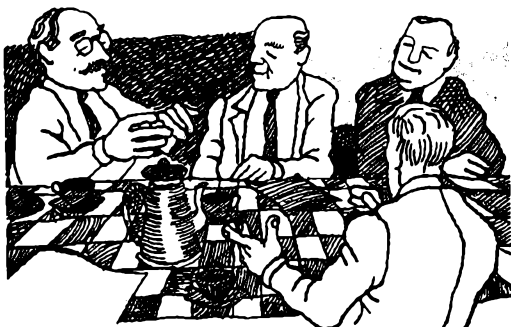
Uegennyttigt arbejde for andre landmænd

Gårdejer **NIELS PEDER EGKNUD** og hustru **PETRA**,
Grønvang, Ølgod – Store bæger 1951

I 1913 overtog **PETRA** og **NIELS PEDER EGKNUD** Grønvang på 18 hektar efter hendes plejefar.

De drev ejendommen uden fremmed hjælp i de første år. Hele marken blev mærglet, og der blev drænet. Ejeren gravede selv grøfter og opdyrkede hede, som blev frugtbar ager. Han jævnedes tørvegrave, som blev til god græsmark. Tørveforbrug bjærgedes i Eg mose, ca. otte km. fra gården.

Der var tre børn i ægteskabet, to sønner og en datter, som alle hjalp deres far og mor, og som fik en god uddannelse. **PETRA EGKNUD** var en uvurderlig støtte for mand på gården og i hjemmet, hvor der ideligt skete forbedringer og fremskridt, så familien efterhånden blev et eksempel for alle på egnen. **NIELS PEDER EGKNUD** havde foruden gårdens pasning adskillige tillidshverv, og den måske største indsats ydede han som formand for Øster Herreds Landboforening gennem 22 år, 1928–50. Der udførte han et stort arbejde til gavn for landboerne.

Største bæger for arbejde til husholdningssagens fremme

Fru **REBECCA LA COUR MADSEN**,
Baungaard, Vejen – Største bæger 1951

Fru **REBECCA LA COUR MADSEN** oprettede i 1907 efter tilskyndelse af Kolding Omegns Landboforening sammen med sin mand en husholdningsskole for landbokvinder i Vejen. I 1908 stiftedes på hendes initiativ Malt Herreds Husholdningsforening, landets første og indtil 1918 eneste forening for husmødre.

Hun tog initiativ til de første kostundersøgelser herhjemme, hvilket senere er blevet et vigtigt led i ernæringslæren.

Fru **REBECCA LA COUR MADSEN** gennemførte sit husholdningsarbejde i nøje tilknytning til de landøko-

niske foreninger, og hendes målbevidste arbejde resulterede i, at Foreningen af jyske Landboforeninger i 1923 nedsatte et husholdningsudvalg, hvor hun valgtes til formand.

Endvidere var fru **LA COUR MADSEN** formand for De samvirkende danske Landboforeningers husholdningsudvalg 1925–48, hun redigerede Tidsskrift for Husholdning 1922–27 og var medlem af Statens Husholdningsråd, udvalget for unge pigers huslige uddannelse m.m.

Selskabet skrev: „Det kongelige danske Landhusholdningsselskabs Præsidium har af Gammellegatet til Belønning af fremragende Mænd og Kvinder, der har gjort sig udmærket fortjente af det danske Landbrug, tildelt fru **REBECCA LA COUR MADSEN** Landhusholdningsselskabets største Sølvbæger for særligt fortjenstfuldt Arbejde til Husholdningssagens Fremme“.

Trillebør var eneste redskab

Gårdejer **IVER MARIUS PEDERSEN** og hustru,
MARGRETHE,
Hesselbo, Starup sogn – Alm. bæger 1957

Da **IVER MARIUS PEDERSEN** i 1910 købte sin ca. 30 hektar store ejendom, var de 24 hede, der var en enkelt lille bygning, og det eneste redskab var en trillebør. Senere købte han endnu 32 hektar, mest hede. Indtil 1957 havde han opdyrket 44 hektar hede under meget svære forhold. Der kom nye bygninger til, gamle blev forbedrede. Han og hans hustru havde syv børn. Ejendommens værdi blev i 1957 anslået til ca. 200.000. I skemaet fra Slaugs Herreds Landboforening, der anbefaler **MARIUS PEDERSEN** til en hædersbelønning, hedder det bl.a.: „det er påskønnelsesværdigt, at et så samfundsnyttigt arbejde som dette udføres, uden at der spørges om garantier for gevinst. Det er mænd som ovennævnte, der er med til at gøre Danmark større og konkurrencedygtig“.

Hjem, der prægede hele sit sogn

Gårdejer, sognerådsformand **PEDER HANSEN**
og hustru, **KIRSTINE**,
Sdr. Starup, Vester Starup sogn – Alm. bæger 1962

I 1915 overtog **PEDER HANSEN** en parcel på 51 tønder land fra sin fødegård; der var opdyrket ca. 4 tønder land, resten var hede og vandrig mose. Han medbragte fire køer, men det var knap med foder det første år, hvorfor han bjærgede lyng. **PEDER HANSEN** var en slider, og ved hans store ar-

bejde blev heden opdyrket og mosen drænet og merglet. En stor del hedeknolde og ujævnheder blev flyttet med håndkraft. Hans økonomiske forhold forbedredes, efterhånden som arbejdet med opdyrkningen skred frem. Det var i begyndelsen vanskeligt at få kunstgødning, og efter krigsårene var adgangen til kapital heller ikke let. PEDER HANSEN var en tid hindret i at arbejde på grund af sygdom. Der var tre børn i ægteskabet, og de var en stor hjælp. PEDER HANSEN gjorde også et stort arbejde med kartoffelavl, han havde i mange år fine stammer, som blev solgt mange steder. Hans

kartofler var efterspurgt vidt omkring. PEDER HANSEN havde en del tillidsposter. I 1952 overtog sønnen ejendommen.

Ved den fest, hvorunder sølvbægeret blev overrakt, sagde formanden for Slaugs Herreds Landboforening, Andreas Heick, Hejnsvig, ifølge Vejle Amts Folkeblad: „Du har været med til at præge sognet åndeligt og økonomisk, dine sognebørns ve og vel har ligget dig meget på sinde, og derfor kan vi ikke takke nok for et sådant hjem. Det er på dem, vi skal bygge vore sogne, vort land, vort hele demokrati op“.

HADERSLEV AMT

Gårdmand CHRISTEN MADSEN LUND, Skrave	1807	Parcellist THOMAS THOMSEN LANDMARK, Vester Lindet	1862
Gårdmand IVER NISSEN, Skrydstrup	1809	Gårdejer NIKOLAJ NISSEN, Branderup	1925
Gårdmand ANDERS JOKUMSEN SCHIØTT, Nustrup	1809	Forstander JOHANNES DONS CHRISTENSEN, Haderslev	1969
Gårdmand HANS SØRENSEN, Nustrup	1809		
Husmand SIMON VOGNSEN, Nustrup	1812		

Sølvet nåede alligevel „det Slesvigske“

Gårdmand CHRISTEN MADSEN LUND,
Københoved, Skrave – 6. bæger 1807

486 favne levende gærder blev plantet af C. M. LUND, der også havde „opbrudt og bemerglet endeel Hedejord og opbyggt sin Gaard af Grundmuur. Da denne Mand hører til det Slesvigske, hvortil Præmierne for levende Gjerder ikke strække sig, har han ikke kunnet blive tilkjendt nogen Præmie, men i Betragtning af hans øvrige Flid tillægges han en Belønning af et Sølvbæger“.

Brændte 6000 læs teglsten om året

Gårdmand IVER NISSEN,
Uldallund, Skrydstrup sogn – 4. bæger 1809

IVER NISSEN forbedrede 15 tønder land hede, opsatte 715 favne stengærder og opgravede 3000 læs mergel. Han anlagde et teglbrænderi, hvori hvert år forarbejdedes 6000 læs sten.

Hedeareal blev hvedeager

Gårdmand ANDERS JOKUMSEN SCHIØTT,
Nustrup sogn – 2. bæger 1809

ANDERS JOKUMSEN SCHIØTT pløjede hede, ryddede hesselbuske og hvidtjørn væk, plantede 1000 favne levende gærder og ryddede sten til 200 favne stengærder. Herved fik han 40 tønder land til hvededyrking.

Kløver efter 1000 læs mergel

Gårdmand HANS SØRENSEN,
Skibelund, Nustrup sogn – 6. bæger 1809

HANS SØRENSEN opdyrkede 15 tønder land hede. Han fandt „med Besvær“ mergel i fire alens dybde og kørte 1000 læs, hvorefter han såede kløver på sin jord og fik en langt rigere høst.

Bragte 42 tønder land i dyrkbar stand

Husmand SIMON VOGNSEN,
Gabøl, Nustrup sogn – 4. bæger 1812

SIMON VOGNSEN „har af steenig Hedejord ved Rydning, Pløjning og Mergling bragt i dyrkbar Stand 32 Tønder Land; dyrker Kløver, hvoraf i 1811 er solgt 100 Pund Frøe. I en Dybde af 4 à 5 Alen har han opgravet 3000 Læs Mergel“.

Kæmpede sig frem under uheld

Parcellist THOMAS THOMSEN LANDMARK,
Vester Lindet sogn – 5. bæger 1862

LANDMARK opdyrkede hede, som han købte stykkevis „i den fjerneste Udkant af Landsbyens Hede“. På den måde fik han 22 tønder land veldyrket jord. „Alt Haandarbejde ved Jordens Opdyrkning og Mergling er udført saa godt som ved ham selv og hans Kone, og iøvrigt har han benyttet Stude til Spændarbejde . . . Ved Siden af sit Landbrug, der afgiver et godt Exempel til Efterligning i en

Egn, hvor megen Jord endnu henligger i raa Tilstand, beskæftiger denne virksomme Mand sig med Bødkerhaandværket. Da han begyndte paa Opdyrkingen, var han blottet for Midler, men har kæmpet sig hæderligen frem under flere ham og hans Familie tilstødte Uheld“.

Stor fremgang, men megen sorg

Gårdejer NIKOLAJ NISSEN,
Branderup sogn – Store bæger 1925

Gårdejer NICOLAJ NISSENS historie er præget af hans gårds beliggenhed i Sønderjylland. Han oplevede megen økonomisk fremgang, men den ældste søn, som i 1913 overtog frugten af hans arbejde, faldt i tysk tjeneste to dage før våbenstilstanden. Samtidig så han en opsparing på 100.000 mark forsvinde til næsten ingenting ved inflationen, som fulgte krigen.

NISSEN overtog 1881 den fædrende ejendom med stor gæld og en betydelig årlig aftægtsyndelse til forældrene. Han fortsatte sin faders arbejde med at opdyrke heden og nåede at få 81 ha under plov. Trods inflationen havde han i 1924 vendt gæld til formue på 55.000 kroner. Desuden havde han i årenes løb givet børnene medgift på hver 15.000 mark – syv børn var sat i vej på denne måde. Endnu to døtre var ugifte, da NISSEN modtog sit sølvbæger. Han var på dette tidspunkt atter flyttet til den gamle gård på grund af sønnens død og passede den – trods sine næsten 70 år – sammen med sin kone, en karl og en pige.

Kongen overrakte under 200 års-jubilæumsfesten det største bæger

Forstander JOHANNES DONS CHRISTENSEN,
Stendetgaard, Haderslev – Største bæger 1969

Da Det kgl. danske Landhusholdningsselskab den 30. januar holdt 200 års jubilæumsfest på Frederiksberg Rådhus med deltagelse af kongeparret, var forstander JOHANNES DONS CHRISTENSEN en af de tre, der modtog selskabets sølvbæger af kongens hånd.

Professor, dr. Hjalmar Clausen sagde som ledende præsident før overrækkelsen:

„Forstander JOHS. DONS CHRISTENSEN har som lærer ved og forstander for Ladelund Landbrugs- og Mejeriskole virket ved uddannelsen af unge landmænd, som konsulent været vejleder for praktiske landmænd og driver nu selv landbrug. Gennem bl.a. formandskab i Kolding og Omegns Landboforening og som bestyrelsesmedlem i Andels-Svineslagteriet i Kolding førtes han frem til den centrale position, han som formand for Andelsslagteriernes Fællesbestyrelse og Eksport-Svineslagteriernes Salgsforening indtager inden for organisationen og afsætningen af Danmarks svineproduktion. Hertil kommer en række andre ansvarsfulde poster inden for landbrugets øverste ledelse, hvoraf kan nævnes, at han er formand for Andelsudvalget og vicepræsident for Landbrugsraadet.

Forstander DONS CHRISTENSEN præger ikke alene udviklingen i forbindelse med produktion og afsætning. Han øver tillige en meget betydende indsats til støtte for den forskning og den videre uddannelse, der er af så afgørende betydning for det danske landbrugs fremtid. Han er medlem af Akademiet for de tekniske Videnskaber.

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab vil gerne bringe Dem, forstander DONS CHRISTENSEN, en tak for Deres meget store indsats til gavn for dansk landbrug, og som udtryk for denne tak beder vi Dem modtage selskabets største sølvbæger“.

ÅBENRÅ-SØNDERBORG AMT

Madame CATHRINA MARIA LORENTZEN, Aabenraa	1804	Gartner og hornarbejder CHRISTIAN LARSEN, Ulkebøl	1826
Skolelærer LORENZ ANDRESEN, Asserballe	1816	Gårdejer P. CHR. HANSSEN, Bjolderup	1965
Husmand JENS PETER PETERSEN, Ulkebøl	1818		

Kvindes flittige „tilvirkning af Tøier“

Madame CATHRINA MARIA LORENTZEN,
Abenrå - 3. bæger 1804

MADAME CATHRINA MARIA LORENTZEN havde siden 1798 forfærdiget 3430 alen klæde og lærreder, stribe tøj m.m., „hvilket alt er tilvirket i hendes eget Huus og for det meste farvet af hende selv. Den forbrugte Hør og Uld er af egen Avl. Faare-racen forædles ved en spansk Væder. De indsendte Prøver af Tøjerne ere smukke“.

Lærers planteskole med 10.000 træer

Skolelærer LORENZ ANDRESEN,
Asserballeskov, Asserballe sogn, Als -
3. bæger 1816

LORENZ ANDRESEN fik sølvbæger for anlæg af en planteskole, hvori fandtes over 10.000 træer. De 1400 var forædlede æble-, pære- og kirsebærtræer. Desuden havde han 130 valnøddetræer.

Præmie for planmæssig drift

Husmand JENS PETER PETERSEN,
Kær, Ulkebøl sogn, Als - 3. bæger 1818

På JENS PETER PETERSENS bæger stod påskriften: „For planmæssig Drift“. Han havde med held indført vekseldrift og sommerstaldfodring.

Mange foretrak hans husgeråd af horn for sølv

Gartner, hornarbejder CHRISTIAN LARSEN,
Kær, Ulkebøl sogn - 6. bæger 1826

„For Kunstflid“, stod der på CHRISTIAN LARSENS sølvbæger. Han udførte husgeråd i horn. Hans skeer, knive og gafler „anbefalede sig ved deres Rethed og Varighed saavelsom derved, at han ved Bergamotolie har vidst at betage dem Hornlugten. De finde villig Afsætning til Sønderborg og Omegnen, hvor de benyttes i mange Huse og til adskilligt brug endog foretrakkes for lignende Arbejder af Sølv“.

Hæder til landmand, der havde „været i udlændighed“

Gårdejer P. CHR. HANSEN,
Nygård, Bolderslev, Bjolderup sogn –
Største bæger 1965

På selskabets generalforsamling i 1965 gav den ledende præsident, forstander Johannes Ridder, meddelelse om, at Landhusholdningsselskabets største sølvbæger var blevet tildelt gdr. P. CHR. HANSEN, Nygård, Bolderslev, og han udtalte ved overrækkelsen bl.a., at dette skete efter enstemmighed i bestyrelsen og præsidiet. P. CHR. HANSEN har lige siden genforeningen udført et meget stort arbejde i grænselandet specielt inden for landbo- og andelsforeningerne, bl.a. som landboforeningsformand i over 30 år. Gennem hele hans virke har en hovedlinie været, at han satte det menneskelige højest, og trods deltagelse i første verdenskrig og

med varig men deraf er det lykkedes at nå meget store resultater i årenes løb. Samtidig med tildelingen af det største sølvbæger til P. CHR. HANSEN hyldede præsidenten hele den stoute generation af landmænd, der var i udlændighed, og som efter genforeningen udførte et stort og uegennyttigt arbejde i grænselandet.

P. CHR. HANSEN takkede varmt og sagde, at han ville tage tildelingen som et udtryk for den interesse, som det gamle selskab viser forholdene og problemerne i grænselandet. Selskabet har meget langt tilbage taget del i udviklingen i hertugdømmerne, og dets indsats specielt igennem selskabets forlagsvirksomhed i årene efter genforeningen har været af stor betydning. I Sønderjylland har der siden genforeningen været et stærkt ønske om kontakt med ikke mindst dansk landbrug, og som formidler på dette område har Landhusholdningsselskabet haft og har sin meget store mission, sagde P. CHR. HANSEN.

TØNDER AMT

„Når tvivlen og bekymringer overvælder dig, så kom kun til mig“

Gårdejer MATHIAS JEPSEN,
Rørkær, Jejsing, Hastrup sogn – Sørste bæger 1941

MATHIAS JEPSEN, en pioner i dansk korthornsavl, fik selskabets største hædersbelønning på sin 60 års fødselsdag. Han var da kendt som en af landets største opdrættere af denne kvægrace. Gennem årene solgte han flere hundrede fine avlsdyr fra sin egen besætning.

Han overtog den gamle, smukke slægtsgård som 23-årig. Da han i 1961 fyldte 80 år, skrev Jørgen Frank, Nordborg, om ham i dagbladet „Hejmdal“: „Da han den 26. september 1941 modtog Landhus-

holdningsselskabets sølvbæger, gav det et fuldgyldigt udtryk for beundring og respekt – ja, hengivenhed for hans helstøbte opdrætterpersonlighed. Det var midt i besættelsestiden.

Da en nær ven af MATH. JEPSEN den 9. april 1940 bekymret sagde til ham: „Nu har vi dem igen, hvordan slipper vi nu af med dem?“, var svaret: „Når tvivlen og bekymringer overvælder dig, så kom kun til mig“.

Han blev vor trøstermand – thi hans stærke tro fulgte verslinjen: „Bladet i bogen sig vender. . .“. Vi hilser og hylder vor markante mærkesmand igennem de mange år og takker for hver gang, vi fremdeles søger til ham, og når vi har ham i vor midte“.

GRØNLAND

Gav andre mod til at holde får i ødedemarken

Fåreholder OTTO FREDERIKSEN, Kragssiarssuk, Narssak, Julianeåb distrikt, Grønland – Store bæger 1956

OTTO FREDERIKSEN blev på udmærket måde støttet i sit arbejde som fåreholder af sin hustru, Elizabeth, og af deres seks børn, fire sønner, der alle selv blev fåreholdere med selvstændige ejendomme efter at have lært hos faderen, en god læremester, og to døtre, hvis mænd ligeledes var selvstændige fåreholdere.

Det begyndte i 1924, da OTTO FREDERIKSEN fik byggestøttelån til hus og stald samt lån af 140 moderfår fra fåreavlsstationen. I løbet af fire-fem år var begge lån betalt tilbage. Der foretoges udvidelser og forbedringer af bygningerne, og der blev sat hegn omkring hjemmemarken.

OTTO FREDERIKSEN og hans slægt blev højt anskrevet af alle, og hans og hans kones eksempel har i høj grad bidraget til at give andre mod til at begynde i ødemarken som fåreholdere. „OTTO FREDERIKSEN er „the grand old man“ i det sydgrønlandske landbrug“, hed det i indstillingen.

FÆRØERNE

Kongsbilænding JOHS. JOH. DAHLGAARD	1842	Kongsbonde BÆRENT BANG, Kalbak	1886
Kongsbonde HANS CHRISTOFFER JOENSEN, Midvaag	1886	Boghandler JACOBSEN, Thorshavn	1890
		Aftægtsbonde THOMAS JACOBSEN, Kvalvig	1934

Datidens bedste jordbruger på Færøerne

Kongsbilænding

JOHANNES JOHANNESSEN DAHLGAARD,
Skaalevig, Sandø syssel – 2. bæger 1842

Amtmandens indberetning om J. J. DAHLGAARD sagde, at han efter sin stand og stilling oplyst og fordomsfri „er en redelig og paalidelig Mand og uden al Tvivl den bedste Jordbruger paa Færøerne“. Det var navnlig hans høavl, hølade og kvægbrug, der fremhævedes. Det hed: „Selv befinder han sig nu i heldige oekonomiske Omstændigheder og har ved sit Exempel virket meget til Gavn i Skaalevig“.

Kongsbondens arbejde for får, have og træer

Kongsbonde HANS CHRISTOFFER JOENSEN,
Midvaag, Vaagø – 3. bæger 1886

I selskabets bøger for 1885–86 meddeles:

„Fra Amtmanden paa Færøerne modtog Selskabet en Skrivelse fra Sysselmanden og Sognepræsten paa Vaagø, hvori Opmærksomheden henledes paa de Bestræbelser, som Kongsbonde HANS CHR. JOENSEN af Midvaag har gjort til Fremme af Faareavlen, navnlig ved at opføre Søjdehuse i den til hans Fæste hørende Hauge, til Beskyttelse af Faarene om Vinteren, og ved at lægge Vind paa Faarebesættningens Forbedring samt paa den Interesse, be-

meldte Kongsbonde endvidere har udvist for Haveanlæg og Træfældning. Præsidiet tilkendte Kongsbonden HANS CHR. JOENSEN Selskabets 3de Sølvbæger“.

Ville ikke selv høste fordelene

Kongsbonde BÆRENT BANG,
Kalbak – 6. bæger 1886

Videre i beretningen 1885–86 skrives:

„Ligeledes var fra Amtmanden over Færø Amt indkommet en Erklæring fra Strømø Syssels Kaldsmænd over en del Forbedringer, som Kongsbonden BÆRENT BANG af Kalbak har ladet udføre ved den til hans Fæste hørende Indmark. Amtmanden tilføjer herom ligesom om den foran omtalte Fæstebonde, at hans Virksomhed ikke blot er følgeværdig, men saa meget mere maa paaskjønnes, som disse Arbejder altsaa skyldes Mænd, der, som Statens Fæstere, ikke selv ville høste Fordelen deraf. BÆRENT BANG tildeltes Selskabets 6te Sølvbæger“.

Boghandlers landboflid

Boghandler JACOBSEN,
Thorshavn – 3. bæger 1890

„For udvist Landboflid“ hed teksten på det sølvbæger, boghandler JACOBSEN i Thorshavn tildeltes i 1890. Det var „Udvalget for Økonomisk Fond“, der havde indstillet ham til belønningen.

Særligt bæger til dygtig fårerøgter og opdyrker

Aftægtsbonde THOMAS JACOBSEN,
Kvalvig – Særligt bæger 1933

THOMAS JACOBSEN var født i 1858. Hans mor var datterbonde af den kendte odelsbonde Poul Poulsen på Ejde. 20 år gammel overtog han driften af halvdelen af en fæstegård „paa 3 Marker Jord“ og begyndte straks at arbejde som fårerøgter, en bestilling, han fortsatte med i 46 år. 25 år gammel overtog han hele den nævnte fæstegård og drev den i 41 år, indtil han i 1924 overdrog den til en søn.

I selskabets bøger hedder det: „Som Bonde var THOMAS JACOBSEN blandt de dygtigste inden for sin Stand. Fæstets Indmark forøgede han med 75 Pro-

cent, opdyrket fra raa Udmarksjord. Siden 1930 har han desuden opdyrket 14.000 m² raa Udmarksjord, ryddet den for Sten, drænet og planeret den. Den 75-aarige Mand har derved udført et Opdykningsarbejde, som saa vidt vides ingen anden har udført paa saa kort Tid. Som Kartoffeldyrker og Faarerøgter regnes THOMAS JACOBSEN blandt de dygtigste. Han er en frisindet Mand med Øjet aabent for gode og nyttige Fremskridt“.

Selskabets præsidium fandt, at en præmie til THOMAS JACOBSEN ikke kunne falde ind under de normale hædersbelønninger for landboflid, men sympatiserede med tanken om at tildele ham et sølvbæger. Det blev ydet ved midler fra Julius Skrikes Stiftelse og overrakt THOMAS JACOBSEN gennem Færøernes Landboforening.

Boelsmand HANS CHRISTIAN ERICHSEN,
Flensborg amt 1857
Gårdejer HERMANN LORENZEN, Husum amt 1955

Gårdejer CHRISTIAN MAHLER, Flensborg amt 1955
Gårdejer ERIK PAULSEN, Flensborg amt 1955

Seksdoblede areal, høst og besætning

Boelsmand HANS CHRISTIAN ERICHSEN,
Tarpmark, Oversø sogn, Flensborg amt -
3. bæger 1857

I selskabets årsberetning for 1857 hedder det om
HANS CHRISTIAN ERICHSEN:

„I 34 Aar har han udviklet en sielden Flid og Dygtighed som Landmand og derved bragt sin ved Tiltrædelsen kun ringe Eiendom i en fortrinlig Stand, saa at han ei alene har kunnet ernære sin talrige Familie og afbetale sin Giæld, men ogsaa give sine Børn en god Medgift og selv see en sorgfri Alderdom imøde. Som Jordbruger nyder han derfor stor Anseelse blandt Omegnens Beboere, foruden megen Agtelse“.

H. C. ERICHSEN havde ved kultivering og overrisling af sine enge femdoblet høhøsten. Af de 87 tønder land, som var gårdens areal, var kun 15 under dyrkning, da han overtog ejendommen, resten var hede og overdrev, som han opdyrkede, udgrøftede og merglede. „Da han tiltraadte, var Besætningen kun 3 Qvæghøveder og 2 Heste, ingen Faar eller Sviin. Nu holder han derimod 23 Stk. Hornqvæg, 3 Heste, 10 Faar og 5 Sviin, som rigeligen ernæres“.

Families dygtighed blev respekteret af alle

Gårdejer HERMANN LORENZEN,
Kollundmark, Fjælde sogn, Husum amt -
Alm. bæger 1955

HERMANN LORENZEN overtog ejendommen på 29 hektar i 1926 efter sin far. Han opdyrkede en del hede, merglede og drænede, og virksomheden kom i hurtig vækst. Familiens danske indstilling gjorde kårene vanskelige i nazitiden. Hustruen og de ni børn deltog i arbejdet på gården. Tre af de fire

sønner var med i krigen. Alle sønnerne kom på danske højskoler og lændbrugsskoler. Der var stor planteproduktion på LORENZEN'S ejendom, og høsten af roer og byg vakte opsigt på egnen. Det intensivt drevne landbrug blev i de første år fulgt med skepsis af de tyske naboer, men siden fulgte mange hans eksempel, og både danske og tyske respekterede familien for dens dygtighed.

Danske sydslesvigeres amtsformand fik tyske landmænds besøg

Gårdejer CHRISTIAN MAHLER,
Haurup, Flensborg amt - Alm. bæger 1955

Godt det halve af jorden lå hen som hede, og resten var i en meget dårlig forfatning, da CHRISTIAN MAHLER i 1926 overtog sin ejendom med et areal på 32 hektar. Allerede i 1929 var heden opdyrket, og der var bygget stald. Besætningen blev forøget fra fire køer ved overtagelsen til 20 køer og en del ungkreaturer i 1932. MAHLER fik et kreditforeningslån fra Danmark, men kunne ellers ikke låne. Da han oparbejdede besætningen, betalte han købene ved vekslere, der kostede ham op til 24 procent i rente.

Fru Mahler hjalp altid til på gården, og mens hendes mand i sidste krigs begyndelse var indkaldt som soldat, drev hun og ægteparrets unge søn alene ejendommen. - Ved mergling og brug af blåsten havde MAHLER hurtigt gjort det muligt at dyrke byg og bederoer, hvad der blev betragtet som næsten umuligt på den egn og tid. Selv tyske landboforeninger aflagde besøg for at se resultatet.

CHRISTIAN MAHLER var formand for Sydslesvigsk Forening for Flensborg amt, i et par år lige efter krigens ophør var han indsat som borgmester og amtmand, og i 1947-50 var han landdagsmand.

Kom som tysksindet, tog hjem som dansker

Gårdejer ERIK PAULSEN,
Musbæk, Harreslev sogn, Flensborg amt -
Alm. bøger 1955

ERIK PAULSEN var en af de unge landmænd, som efter Genforeningen søgte til Danmark for at lære landbrug. Han kom som tysksindet, men blev dansksindet, da han lærte Nordslesvig og det øvrige Danmark at kende. Siden sin hjemkomst var han fagligt og nationalt en stærk støtte for dansk arbejde i Sydslesvig.

I 1940 fratog nazismen ham den ejendom på 10

hektar, han i 1933 havde købt for sammensparede penge. Den blev inddraget til flyveplads, og ERIK PAULSEN købte ejendom i Musbæk på 19 hektar. Den blev med årene bragt i god stand, hans husdyrbrug var særdeles lønnende, og gårdens udbytte lå langt over naboers og tyske kollegers. De seks børn gik på Duborgskolen. Familiens danske sindelag bragte familien i mange vanskeligheder. Pengeombytningen i 1948 tog hele den opsparede kapital. ERIK PAULSEN var i mange år dansk sognerådmedlem i Harreslev, og han var formand for bl.a. Flensborg og Omegns Landboforening. Han var anset i både danske og tyske kredse.

SKOTLAND

Skotte, der modtog danske elever,
fik første sølvbæger

Mr. GOODLETT,
Bolshan, Skotland

I 1849 foretog med understøttelse fra selskabet inspektør ved Rødning Folkehøjskole, senere vejkonduktør i Flensborg, Edvard Thomsen en landøkonomisk studierejse til Skotland, hvor landbrug og navnlig rodfrugtdyrkning dengang stod betydeligt højere end herhjemme. Atter i 1855 rejste Edvard Thomsen med understøttelse af statskassen, Det Classenske Fideikommis og Landhusholdningsselskabet derover for at søge at åbne unge mennesker af bondestanden lejlighed til at lære det skotske agerbrug at kende ved at arbejde hos farmerne. En fast forbindelse blev tilvejebragt, og i en år-række blev med Edvard Thomsen som mellemmand unge danske bondesønner anbragt på skotske gårde. Over 70 lærlinge nød godt af denne uddannelse.

De havde et udmærket omdømme, nogle af dem boede hos den forpagter, hos hvem de arbejdede, og fik kost, men ingen løn, de fleste lejede sig ind hos en af gårdens faste arbejdere og fik da en lille løn. Som regel sendte selskabet årligt to, enkelte gange indtil fem, elever til Skotland og gav hver en direkte understøttelse på 100 rigsdaler. H. Hertel, der oplyser ovenstående i Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Historie, fortæller videre:

„De anbragtes vistnok alle hos Mr. GOODLETT paa Bolshan. Da han noget ind i 70'erne paa Grund af Alder ikke længere ønskede at modtage Elever, sendte Selskabet ham sit første Sølvbæger som Anerkendelse for hans Tjenester overfor det. I 1877 besluttede Selskabet at ophøre med at sende unge Mennesker til Skotland, da Rodfrugtdyrkning nu kunde læres paa tilfredsstillende Maade herhjemme. Foranstaltningen havde ialt medført en Udgift for Selskabet af 3255 Rdlr“.

NORGE

Gårdmand JACOB ARNTZEN,
Værdalens prestegjeld – 4. bæger 1804

Odelsbonde OLE CHRISTOPHERSEN,
Totens prestegjeld, Kristiania amt – 2. bæger 1805

OLE POULSEN EYDET,
Jørringfjord prestegjeld, Bergens stift –
5. bæger 1805

Skibsreder TØNNES HAUGE,
Frøyland, Stavanger amt – 4. bæger 1805

Selvejerbonde OLE LARSEN,
Hedemarkens amt – 5. bæger 1805

Husmand, smed MIKKEL HALSTEENSEN LOFTHUUS,
Ullensvang, Bergens stift – 4. bæger 1805

Gårdmand OLE PEDERSEN TANUM,
Vesterbærene, Aggershus stift – 6. bæger 1805

Bonde NIELS NIELSEN ULDAHL,
Vandsøe, Lister amt – 2. bæger 1805

Lensmand CARL TORGISSEN KLEPPE,
Kleps prestegjeld, Fedderen – 4. bæger 1806

Gårdmand POUL TORKILDSEN,
Nedre Legne, Uldvig – 4. bæger 1806

Gårdmand JOHN OLSEN VEGERSDAHL,
Raabøjdelaugets fogderie, Vegersdahl –
5. bæger 1806

Gårdmand LARS MOGENSEN AASE,
Højlands sogn, Stavanger amt – 6. bæger 1806

Gårdmand TELLEF ANDERSEN BIRKELAND,
Tvedes prestegjeld, Kristianssand stift –
3. bæger 1807

HALSTEEN AMUNDSEN HESTHAMMER,
Ullensvangs prestegjeld – 2. bæger 1807

Sørenskriver OLE SEVERIN KILDAL,
Sørnæs, Romsdals amt – 3. bæger 1807

Selvejerbonde JERMUND KNUDSEN,
Gulsteengaard, Aggershus stift – 2. bæger 1807

Selvejerbonde OLE OLSEN,
Ramsfjord, Kristianssands stift – 5. bæger 1807

Overmarsmester SKØLDBERG,
Snarøen, Kristiania – 4. bæger 1807

HANS OLSEN SLAAEMODT,
Fjerdringen ved Kristiania – 4. bæger 1807

Gårdmand TARJE GUNDERSEN,
Sørtvedten, Skafte, Kristianssand –
3. bæger 1812 og 3. bæger 1815

NIS M. NISSEN,
Sanderup, Eidsvold – 5. bæger 1812

Skolelærer GUNDER SVENDSEN,
Bamble – 6. bæger 1812

ISLAND

Bonde STEPHAN SIGURDSEN,
Bardnes, Storastad, Søndre Mule syssel –
6. bæger 1805

Faktor HANS VILHELM LEVER,
Øjefjord – 1. bæger 1812

Gårdbruger ALF SKIDASON,
Baar – 6. bæger 1819

Bonde SIG. SIGURDSEN,
Borgar – 3. bæger 1822

Provst JOHN GISLESEN,
– 3. bæger 1824

Proprietær BJØRN GOTTSKALKSEN,
– 1. bæger 1824

Repstyrer GUDMUND JOHNSEN,
– 5. bæger 1824

Forligskommissær JOHN BJØRNSSEN,
Drangshlid, Søndre amt – 4. bæger 1826

Bonde THORLAKUR HALLGRIMSEN,
Skrede – 3. bæger 1827

POUL BENEDICTSON,
Skallabudum, Sneefjeldnæs syssel – 3. bæger 1828

Tjenestekarl OLAV BJARNESSEN,
Havnefjord – 5. bæger 1828

Gårdejer BJØRN JOHNSEN,
Burfell, Arnes syssel – 5. bæger 1828

Repstyrer CHRISTIAN GUDMUNDSEN,
Vigur, Isefjords syssel – 2. bæger 1830

Smed THORAREN JOHNSEN,
Havnefjord – Sølvbæger 1830

Præst JON MAGNUSEN,
Myrø – 3. bæger 1830

Bonde OLAF PETERSEN,
Kalastadakot, Borgerfjords syssel – 4. bæger 1830

GERMUND SIVERTSEN,
Sveinstad, Sneefjeldnæs syssel – 4. bæger 1830

Bonde POUL ARNESEN,
Øefjeld, Rangervalla syssel, Søndre amt –
3. bæger 1832

Bonde JOHN JOHNSEN,
Ellidavatn, Guldbringe syssel, Søndre amt –
3. bæger 1832

Bonde GUDMUND THORVALDSEN,
Haafelt, Borgerfjords syssel, Søndre amt –
5. bæger 1832

Enke SIGRID HANNESDATTER,
Østre-Mohus, Stoksøre syssel, Søndre amt –
6. bæger 1833

Repstyrer SIGURD HELGESEN,
Jørve, Krosholt, Hnappedals syssel, Vestre amt –
5. bæger 1834

Faktor JOHN SALOMONSEN,
Reikefjord, Strands syssel, Vestre amt –
3. bæger 1834

Pastor O. SIVERTSEN,
Flatø, Bardestrands syssel, Vestre amt –
2. bæger 1838

Bonde GUDMUNDUR KETILSSON,
Illugasstader, Hunavatns syssel,
Nordre og Østre amt – 3. bæger 1853

Handelsfactor P. TH. JOHNSEN,
Øfjord – 5. bæger 1857

Selvejerbonde, repstyrer SNORRE JONSSON,
Klømbur, Hunavatns syssel – 5. bæger 1857

Bonde OLAF STEPHENSEN,
Hvamkott, Søndre amt – 6. bæger 1858

Pastor SIGURD SIVERTSEN,
Utskala, Guldbringe syssel, Søndre amt –
2. bæger 1860

Bonde ODDUR EYJOLFSSON,
Samstadir i Fliotkslid, Rangarvalla syssel –
2. bæger 1878

REGISTER

A

Anders Adolphsen, Bornholms amt 1865
 Gårdejer Jørgen Adolphsen, Bornholms amt 1865
 Enkefru Karen Marie Adersen, Ribe amt 1929
 Enke Birgitte Agerschou, Viborg amt 1824
 Christen Alberg, Randers amt 1804
 Boelsmand Jens Sørensen Allermand, Randers amt 1852
 Selvejergårdmand Albreth Andersen, Randers amt 1845
 Husmand Anders Andersen, Ringkøbing amt 1872
 Møllebygger Anders Andersen, Hjørring amt 1891
 Parcellist Anders Andersen, Maribo amt 1918
 Selvejerbonde Anders Andersen, Hjørring amt 1823
 Gårdmand Christen Andersen, Hjørring amt 1828
 Fru Ellen Villemoes Andersen, Holbæk amt 1959
 Gårdmand Hans Andersen, Skeby, Odense amt 1817
 Selvejergårdmand Hans Andersen, Brylle, Odense amt 1829
 Fisker og husmand Jens Andersen, Holbæk amt 1807
 Gårdmand Jens Andersen, Københavns amt 1819
 Selvejergårdmand Jens Andersen, Svendborg amt 1835
 Husmand Jesper Andersen, Odense amt 1817
 Gårdmand Johan Andersen, Odense amt 1817
 Gårdejerse Johanne Elsiné Andersen, Hjørring amt 1936
 Tjenestekarl Jørgen Andersen, Odense amt 1835
 Gårdejer Kristen Snogdal Andersen og hustru Marie, Ringkøbing amt 1961
 Gårdmand Mads Andersen, Sorø amt 1819
 Sognefoged, gårdmand Mads Andersen, Maribo amt 1833
 Gårdejer Niels Andersen, Ringkøbing amt 1914
 Gårdfæster Niels Andersen, Svendborg amt 1851
 Gårdmand Niels Andersen, Odense amt 1867
 Husmand Niels Andersen, Frederiksberg amt 1860
 Selvejer Niels Andersen, Vejle amt 1813
 Gårdmand Peder Andersen, Frederiksberg amt 1817
 Gårdmand Peder Andersen, Holbæk amt 1806
 Gårdejer Peter Andersen, Vejle amt 1878
 Boelsmand Rasmus Andersen, Århus amt 1857
 Husmand Rasmus Andersen, Svendborg amt 1872
 Selvejergårdmand Rasmus Andersen, Randers amt 1830
 Husmand Søren Andersen, Randers amt 1807
 Gårdejer Thomas Andersen og hustru, Dinne, Ringkøbing amt 1966
 Gårdejer Andreas Andreasen og hustru, Ane Dorthe, f. Jensen, Ringkøbing amt 1931
 Gårdejer Søren Andreasen, Holbæk amt 1926
 Husmand Søren Andreasen, Århus amt 1900
 Skolelærer Lorenz Andersen, Abenrå-Sønderborg amt 1816
 Landbrugslærer Hans Appel, Odense amt 1936
 Bonde Poul Arnesen, Sønder amt, Island 1832
 Gårdmand Jacob Arntzen, Værdalen, Norge 1804
 Jordbruger Caspar S. Asmussen, Skanderborg amt 1833
 Landmåler Frederik Wilhelm Aspach, Københavns amt 1804

B

Husmand Espen Andersen Bache, Randers amt 1814
 Gårdmand Jens Johnsen Bamberg, Århus amt 1805
 Kongsbonde Bærent Bang, Færøerne 1886
 Skolelærer Bech, Københavns amt 1819
 Gårdmand Povél Bendsen, gift med Ane Nielsdatter, Frederiksberg amt 1814
 Poul Benedictson Sneefjeldnæs, Island 1828
 Smed Niels Bentsen, Århus amt 1860
 Bonde Mads Bertelsen, Thisted amt 1810
 Smed Jens Larsen Birch, Holbæk amt 1809
 Gårdmand Tellef Andersen, Birkeland, Kristianssand stift, Norge 1807
 Tjenestekarl Olav Bjarnesen, Havnefjord, Island 1828
 Gårdejer Mads B. Bjerre, Ringkøbing amt 1927
 Gårdmand Hans Christian Bjørholm, Ribe amt 1878
 Forligskommissær John Bjørnsen, Sønder amt, Island 1826
 Gårdejer Jørgen Blach, Randers amt 1839
 Skovrider Bodelsen, Hjørring amt 1829
 Forpagter F. Bokelmann, Maribo amt 1902
 Guldsmed Bonne Madsen Bonnesen, Holbæk amt 1804
 Peder Andreas Borrig, Ribe amt 1810
 Sognefoged Christen Borup, Ringkøbing amt 1825
 Skolelærer, kirkesanger Morten Kisbye Brandt, Ringkøbing amt 1827
 Gårdejer Philip Frederik Brauner, Viborg amt 1924
 Gårdejer Niels Kr. Bruun, Vejle amt 1961
 Husmand Peder Jensen Buch, Randers amt 1827
 Fru Karen Busk, Odense amt 1951
 Gårdejer Anton Buus, Ålborg amt 1947
 Husmand Niels Christensen Buus, Randers amt 1861
 Sognefoged Hans Larsen Bødker, Svendborg amt 1821

C

Skolelærer Christensen, Draaby, Randers amt 1888
 Husmand Anders Christensen, Skanderborg amt 1901
 Gårdejer Anders Peter Christensen, Hjørring amt 1938
 Gårdejer Anton Christensen og hustru, Ringkøbing amt 1934
 Gårdejer Chresten Jensen Christensen og hustru, Klara Marie, f. Nielsen, Hjørring amt 1941
 Gårdmand Christen Christensen, Holbæk amt 1806
 Gårdejer Dynes Christensen og hustru, Ringkøbing amt 1935
 Husmand Hans Christensen, Odense amt 1817
 Husmand Hans Christensen og hustru, Hjørring amt 1943
 Gårdejer Jens Christensen, Slumstrup, Ringkøbing amt 1915
 Gårdfæster Jens Christensen, Holbæk amt 1824
 Gårdfæster Jens Christensen, Randers amt 1842
 Gårdmand Jens Christensen Døvling, Ringkøbing amt 1854

Husmand Jens Christensen, Skralhede, Ringkøbing amt 1828
Husmand Jens Peder Christensen, Søby mark, Ringkøbing amt 1912
Gårdmand Johan Christensen, Viborg amt 1868
Forstander Johannes Dons Christensen, Haderslev amt 1969
Gårdfæster Jørgen Christensen, Svendborg amt 1871
Karen Marie Christensen, f. Pedersdatter, Århus amt 1852
Gårdejer Mads Christensen, Ringkøbing amt 1895
Gårdejer Marius Christensen, Svendborg amt 1933
Husmand Morten Christensen, Vejle amt 1865
Skolelærer N. Christensen, Frederiksborg amt 1811
Gårdejer Niels Christensen, Ålborg amt 1952
Gårdmand Niels Christensen, Maribo amt 1807
Husmand Niels Christensen, Hjørring amt 1925
Gårdmand Peder Christensen, Frederiksborg amt 1809
Fæstegårdmand Rasmus Christensen, Viborg amt 1828
Gårdmand Søren Christensen, Sønder Bjørslev, Ringkøbing amt 1854
Husmand Søren Christensen, Sneprtrup mark, Ringkøbing amt 1872
Gårdejer Søren Christian Christensen, Hjørring amt 1883
Husmand Søren P. Christensen, Hjørring amt 1925
Gårdejer Th. P. Christensen, Ringkøbing amt 1936
Husfæster Thøger Christensen, Ringkøbing amt 1872
Gårdmand Anders Christiansen, Maribo amt 1864
Gårdmand Hans Christoffersen, Odense amt 1804
Gårdmand Andreas Christophersen, Odense amt 1822
Odelsbonde Ole Christophersen, Kristiania amt, Norge 1805
Gårdejer Asfred Clausen, Bornholms amt 1958
Husmand Christen Clausen, Svendborg amt 1805
Selvejergårdmand Jacob Clausen, Maribo amt 1833
Jens Clausen, Ribe amt 1810
Selvejer Ole Clausen, Maribo amt 1819
Møller Jeppe Clemmensen, Odense amt 1830
Gårdejer R. Conradsen, Odense amt 1818

D

Skolelærer og kirkesanger Frantz Dahl, Sorø amt 1832
Kongsbilæning Johannes Johannesen Dahlsgaard, Færøerne 1842
Selvejer Mads Dalsgaard, Viborg amt 1823
Gårdejer Jens Chr. Dam, Bornholms amt 1948
Gårdejer Peder Sørensen Dam, Vejle amt 1933
Selvejergårdmand Rasmus Dam, Ålborg amt 1816 og 1829
Anne Danielsdatter, enke efter gårdmand Søren Jensen, Århus amt 1815
Husmand Hans Danielsen, Viborg amt 1902
Enkefru Kirsten Danielsen, Vejle amt 1897
Gårdejer Jens Christensen Degn, Hjørring amt 1804
Husmand Niels Dinesen, Ringkøbing amt 1907
Gårdmand Mads Nielsen Duedahl, Vejle amt 1851
Gårdejer Peder Christensen Dyrbroe, Hjørring amt 1854

E

Gårdmand Mads Jensen Eeg, Ringkøbing amt 1854
Gårdejer Niels Peder Egknud og hustru, Petra, Ribe amt 1951
Gartner Christian Ehrenreich, Randers amt 1809
Sognefoged Mads Elbech, Ribe amt 1810
Fæstegårdsbestyrer Søren Larsen Ellegaard, Svendborg amt 1833
Husfæster Jens Pedersen Ellum, Vejle amt 1856
Gårdejer Mads Enevoldsen, Ringkøbing amt 1932
Gårdmand Hans Anker Engell, Bornholms amt 1843
Gartner Erichsen, Hegnholt, Frederiksborg amt 1823
Gårdmand Hans Erichsen, Odense amt 1809
Boelsmand Hans Christian Erichsen, Flensborg amt 1857
Husmand Christen Ericksen, Sorø amt 1819
Gårdmand Jens Eriksen, Præstø amt 1809
Gårdejer Kristen Svendsen Eriksen og hustru, Ålborg amt 1943
Skolelærer og organist P. Erslev, Københavns amt 1843
Forstander Niels Kristian Nielsen Esbjerg, Odense amt 1937
Gårdmand Joseph Espersen, Bornholms amt 1861
Møller Søren Espersen, Viborg amt 1862
Ole Poulsen Eydet, Bergens stift, Norge 1805
Bonde Oddur Eyjolfsson, Rangarvalla, Island 1878

F

Fyrinspektør, krigsråd Faber, Frederiksborg amt 1840
Sognefoged og lægdsmand Christen Christensen Feld, Ringkøbing amt 1807
Gårdejer Anders Feldbak og hustru, Ringkøbing amt 1933
Skolelærer Jesper Fjord, Ringkøbing amt 1827
Husmand Peder Pedersen Fløe, Vejle amt 1805
Gårdejer Jens Christian Foged, Ringkøbing amt 1911
Fabrikant Niels Jensen Fogh, Viborg amt 1916
Forstander H. N. Frandsen, Københavns amt 1951
Husmand Mikkel Frandsen, Ringkøbing amt 1872
Skolelærer og kirkesanger A. Frederiksen, Sorø amt 1828
Gårdejer Alfred Frederiksen og hustru, Hjørring amt 1935
Fåreholder Otto Frederiksen, Julianehåb, Grønland 1956
Selvejergårdmand Rasmus Hansen Friis, Svendborg amt 1826
Forædlingsleder J. S. Fruergaard, Vejle amt 1953
Gårdejer Eskild Peter Henriksen Frøjk, Ringkøbing amt 1910
Gårdejer Chr. Frølund og hustru, Ringkøbing amt 1943
Husmand Søren Nielsen Faarhuus, Vejle amt 1867

G

Gårdejer Johannes J. Gandrup og hustru, Vejle amt 1926
Gårdejer Kresten Gandrup og hustru, Vejle amt 1926

Liutenant Gassmann, Præstø amt	1810	Selvejershusmand Jens Hansen, Frederiksborg amt	1819
Selvejergårdmand Jens Jacob Geising, Ribe amt	1856	Gårdejer Jens Peder Hansen og hustru, Ane, Vejle amt	1940
Anders Nielsen Giesteløv, Svendborg amt	1812	Sognefoged Johan Hansen, Frederiksborg amt	1812
Provst John Gislesen, Island	1824	Jørgen Hansen, Nørre Aaby, Odense amt	1817
Boelsmand Frantz Rasmussen Gissel, Randers amt	1875	Gårdmand Jørgen Hansen, Maribo amt	1822
Gårdejer Peter Giversen, Viborg amt	1969	Gårdmand Jørgen Hansen, Sorø amt	1859
Forligskommissær, brændevinsbrænder M. Giøe, Præstø amt	1821	Husmand Jørgen Hansen, Skeby, Odense amt	1817
Gårdejer Christen Glerup og hustru, Alborg amt	1932	Gårdejer Kristian Hansen og hustru, Ingrid, Skanderborg amt	1954
Mr. Goodlett, Bolshan, Skotland	-	Statskonsulent Kristian Hansen, Københavns amt	1937
Proprietær Bjørn Gottskalksen, Island	1824	Parcellist Kristian Karl Hansen, Ringkøbing amt	1911
Kroejer Frits Gramstrup, Viborg amt	1863	Gårdmand Lars Hansen, Odense amt	1817
Sukkermester Rasmus Grand, Københavns amt	1805	Gårdfæster Mads Hansen, Svendborg amt	1822
Gårdejer Anders Christian Gregersen, Thisted amt	1846	Gårdmand Mads Hansen, Odense amt	1817
Gårdejer Peter Gren og hustru, Ringkøbing amt	1931	Husmand Mads Hansen, Vejle amt	1890
Husmand Jørgen Hansen Greve, Svendborg amt	1825	Husmand Mathias Hansen, Frederiksborg amt	1821
Provst Otto Grundtvig, Maribo amt	1812	Sognefoged Mogens Hansen, Vejle amt	1909
Repstyrer Christian Gudmundsen, Isefjord, Island	1830	Husmand Morten Hansen, Bornholms amt	1880
Lærer Gulbrandsen, Frederiksborg amt	1876	Gårdejer Niels Hansen, Ribe amt	1929
Gårdmand Tarje Gundersen, Kristianssand, Norge	1812 og 1815	Gårdmand Niels Hansen, Københavns amt	1820
		Gårdmand Niels Hansen, Sorø amt	1809
		Møller Niels Hansen, Ringkøbing amt	1845
		Gårdejer Niels Bennedsen Hansen og hustru, Ribe amt	1935
		Avlsbruger Peder Hansen, Præstø amt	1886
		Boelsmand Peder Hansen og hustru, Juliane, Torpe, Holbæk amt	1916
		Fisker og husmand Peder Hansen, Nyrup, Holbæk amt	1807
		Gårdejer, sognerådsformand Peder Hansen og hustru, Kirstine, Ribe amt	1962
		Tømrer Peter Hansen, Maribo amt	1915
		Gårdfæster Rasmus Hansen, Svanninge, Svendborg amt	1833
		Gårdmand Rasmus Hansen, Simmerbølle, Svendborg amt	1821
		Gårdmand Rasmus Hansen, Snøde, Svendborg amt	1833
		Husmand Rasmus Hansen, Odense amt	1817
		Selvejer Rasmus Hansen, Bejerholm, Svendborg amt	1826
		Gårdejer Svend Chr. Hansen, Hollingholt, Ringkøbing amt	1939
		Arvefæstegårdmand Søren Hansen, Præstø amt	1833
		Gårdejer Søren Hansen, Arhus amt	1897
		Gårdmand Søren Hansen, Ringkøbing amt	1850
		Gårdejer P. Chr. Hanssen, Abenrå-Sønderborg amt	1965
		Skibsreder Tønnes Hauge, Stavanger amt, Norge	1805
		Bonde Peder Nielsen Have, Frederiksborg amt	1816
		Husmand Niels Jensen Hede, Thisted amt	1848
		Parcellist Christen Lausen Hedegaard, Viborg amt	1832
		Dyrlæge Jens Jensen Hegelund, Vejle amt	1936
		Repstyrer Sigurd Helgesen, Vestre amt, Island	1834
		Gårdejer Edvard Helms, Skanderborg amt	1903
		Gårdfæster Henning Henriksen, Odense amt	1823
		Gårdmand Mads Henriksen, Odense amt	1807
		Rokkedrejer Ole Henriksen, Præstø amt	1810 og 1819
		Gårdejer Peter Henriksen og hustru, Københavns amt	1931
		Kontorchef Hans Axel Valdemar Hertel, Københavns amt	1925

H

Gårdmand Niels Hagelskjær, Ringkøbing amt	1907
Husmand Jens Nielsen Halkjær, Ringkøbing amt	1920
Bonde Thorlakur Hallgrimsen, Skrede, Island	1827
Mølleforpagter Hans Hallum, Vejle amt	1889
Gårdejer Søren Hamborg og hustru, Vejle amt	1942
Sognepræst, dr. Edvard Snedorph Hammer, Præstø amt	1809
Jens Martinsen Hammer, Københavns amt	1810
Enke Sigrid Hannesdatter, Stoksøre, Island	1833
Kirstine Hansdatter, gift med Jacob Berthelsen, Københavns amt	1812
Gartner Hansen, Holsteinborg, Sorø amt	1817
Skolelærer Hansen, Kastager, Maribo amt	1827
Husmand Anders Hansen, Holbæk amt	1862
Gårdejer Anders Chr. Hansen, Hjørring amt	1938
Gårdmand Andreas Hansen, Odense amt	1817
Gårdfæster Christen Hansen, Rørup, Odense amt	1817
Gårdmand Christen Hansen, Maribo amt	1818
Hoverigårdmand Christen Hansen, Uggerslev, Odense amt	1815
Husmand Christen Hansen, Ribe amt	1829
Gårdejer Christen Peter Hansen og hustru, Ringkøbing amt	1932
Gårdmand Christian Hansen, Ribe amt	1812
Fæstebonde Christopher Hansen, Odense amt	1819
Gårdmand Didrik Hansen, Holbæk amt	1807
Fæstegårdmand Hans Hansen's enke, Københavns amt	1821
Selvejer Hans Henrik Hansen, Viborg amt	1826
Husmand Hans Peter Hansen, Odense amt	1929
Gårdejer Jens Hansen og hustru, Hjørring amt	1940
Gårdmand Jens Hansen, Odense amt	1880
Husmand Jens Hansen, Sorø amt	1814

Parcellist Jens Hesel, Viborg amt	1914	Husmand Hans Jensen, Vallensbæk, København amt	1807
Halsteen Ammundsen Hesthammer, Ullensvang, Norge	1807	Skolelærer Hans Jensen, Sorø amt	1818
Forpagter Jørgen Pedersen Hjælland, Ringkøbing amt	1829	Husmand Jacob Jensen, Sorø amt	1813
Gårdejer Knud Holdt, Ringkøbing amt	1817	Fæstegårdmand Jens Jensen, Århus amt	1836
Skolelærer Hans Mathias Holgersen, Frederiksborg amt	1804	Gårdbruger Jens Jensen, Ålborg amt	1829
Gårdejer Jacob Holm og hustru, Holbæk amt	1936	Gårdejer Jens Jensen, Viborg amt	1932
Skolelærer Peder Holstebro, Frederiksborg amt	1809	Gårdmand Jens Jensen, Skanderborg amt	1859
Gårdmand Anders Andersen Houmøller, Thisted amt	1875	Husmand Jens Jensen, Holbæk amt	1818
Gårdmand Kristen Nielsen Husted, Ringkøbing amt	1874	Husmand Jens Jensen, Københavns amt	1860
Gårdejer Peter Husted og hustru, Ringkøbing amt	1931	Tømmermand og husfæster Jens Jensen, Svendborg amt	1856
Gårdejer Christian Hvelplund, Thisted amt	1947	Gårdmand Jens Christian Jensen, Ringkøbing amt	1833
Frøavler Jens Hvidberg, Ringkøbing amt	1932	Gårdejer Jens Møller Jensen og hustru, Viborg amt	1932
Gårdejer Jens Nielsen Hvirvelkær, Ålborg amt	1938	Fæste- og hoveribonde Jørgen Jensen, Svendborg amt	1817
Gårdejer Rasmus Jensen Hvithule, Ringkøbing amt	1930	Gårdejer Jørgen Jensen, Århus amt	1892
Jordbruger Søren Peter Høeg, Bornholms amt	1857	Husmand Kristian Jensen, Århus amt	1894
Gårdejer Christian Jensen Højland, Ringkøbing amt	1915	Gårdmand Lars Jensen, Okkels, Ringkøbing amt	1846
Madame Friderike Amalie Høyberg, Ribe amt	1810	Husmand Lars Jensen, Rønkilde, Ringkøbing amt	1925
Inspektør James Høyer, Københavns amt	1919	Gårdejer Lars Kristian Jensen og hustru, Maren, Ringkøbing amt	1961
		Gårdmand Mads Jensen, Københavns amt	1818
		Skolelærer Mads Jensen, Sorø amt	1811
			1805, 1809 og
		Husmand Marius Th. Jensen, Ålborg amt	1922
		Gårdejer Martinus Jensen, Ringkøbing amt	1918
		Gårdmand Mogens Jensen, Vejle amt	1807
		Boelsmand Niels Jensen, Ringkøbing amt	1875
		Boelsmand Niels Jensen, Træde mark, Vejle amt	1901
		Fhv. gårdejer Niels Jensen, Bredballe, Vejle amt	1913
		Fæstegårdmand Niels Jensen, Københavns amt	1822
		Gårdfæster Niels Jensen, Thisted amt	1836
		Husmand Niels Jensen, Frederiksborg amt	1804
		Selvejergårdmand Niels Jensen, Skanderborg amt	1835
		Husmand Niels Christian Kloster Jensen, Skanderborg amt	1895
		Gårdejer, murer og tækker Niels M. Jensen, Holbæk amt	1918
		Gårdejer Ole Jensen, Ringkøbing amt	1924
		Husmand Otto Jensen, Vejle amt	1914
		Gårdmand Peder Jensen, Odense amt	1819
		Gårdmand Peder Jensen, Snesere, Præstø amt	1819
		Gårdmand Peder Jensen, Vibede, Præstø amt	1837
		Lærer Peder Jensen og hustru, Anne Kathrine Jensdatter, Århus amt	1836
		Gårdejer Peter Husum Jensen og hustru, Vejle amt	1929
		Husmand Søren Jensen, Skanderborg amt	1827
		Gårdejer Thomas Chr. Jensen, Hjørring amt	1937
		Husmand Thomas Christian Jensen, Vejle amt	1901
		A. P. Jensen-Kamp og hustru, Ribe amt	1943
		Gårdmand Peder Jeppesen, Holbæk amt	1807
		Gårdejer Frederik Jepsen, Hjørring amt	1929
		Gårdejer Jeppe Johan Jepsen, Ringkøbing amt	1930
		Gårdejer Mathias Jepsen, Tønder amt	1940
		Jordbruger Jermiin, Ribe amt	1833
		Professor Johannes Jespersen, Københavns amt	1964
		Kongsbonde Hans Chr. Joensen, Færøerne	1886
		Lars Johansen, Sorø amt	1804
		Gårdejer August Johnsen og hustru, Margrethe, f. Poulsen, Ringkøbing amt	1941

I

Fhv. økonoma Marie Illum, Svendborg amt	1965
Møller Ilsoe, Viborg amt	1833
Jordbruger Jens Ingildsen, Randers amt	1856
Fru Kristine Jakoline Iversen, Ringkøbing amt	1961
Lejehusmand Lars Iversen, Holbæk amt	1909
Gårdejer Sylvester Iversen, Ringkøbing amt	1928

J

Anne Margrethe Jacobsdatter, gift med træsko- mand Frederik Petersen, Frederiksborg amt	1857
Gårdejer Jens Jacobsen, Ribe amt	1851
Gårdmand Jørgen Jacobsen, Ålborg amt	1833
Husmand Niels Jacobsen, Odense amt	1824
Skolelærer R. Jacobsen, Maribo amt	1830
Aftægtsbonde Thomas Jacobsen, Færøerne	1934
Lærer A. Jensen, Ringkøbing amt	1887
Fæstebonde Anders Jensen, Ålborg amt	1875
Selvejershusmand Anders Jensen, Viborg amt	1814
Fæstehusbeboer Bertel Jensen, Odense amt	1815
Gårdmand Bertel Jensen, Ribe amt	1844
Gårdejer Christen Jensen, Ribe amt	1927
Hoveribonde, gårdmand Christen Jensen, Hjørring amt	1826
Husmand Christen Jensen, Thisted amt	1856
Sognefoged Christian Jensen, Københavns amt	1818
Husmand Frands Jensen, Frederiksborg amt	1810
Skolelærer Frederik Jensen, Københavns amt	1814
Husmand H. B. Jensen, Århus amt	1890
Husmand Hans Jensen, Stubberup, Københavns amt	1821
Husmand Hans Jensen, Vejle amt	1805

Gårdejer Bjørn Johnsen, Burfell, Island	1828	Selvejergårdmand Johannes Knudsen, Sorø amt	1811
Repstyrer Gudmund Johnsen, Island	1824	Gårdmand Jørgen Knudsen, Københavns amt	1817
Bonde John Johnsen, Søndre amt, Island	1832	Peder Knudsen, Svendborg amt	1817
Handelsfactor P. Th. Johnsen, Øfjord, Island	1857	Selvejershusmand Rasmus Knudsen, Sorø amt	1822
Smed Thoraren Johnsen, Havnefjord, Island	1830	Husmand Villads Knudsen, Ringkøbing amt	1922
Husmand Anders Peter Jonassen, Arhus amt	1898	Gårdejer Henrik Valdemar Kobberbøl, Vejle amt	1964
Gårdejer Jonas Kloster Jonassen og hustru, Karen, Skanderborg amt	1948	Gartner G. H. Koch, Arhus amt	1829
Selvejersbonde, repstyrer Snorre Jonsson, Hunavatn, Island	1857	Statskonsulent W. A. Kock, Københavns amt	1949
Hoverigørende bonde Ole Justesen, Maribo amt	1819 og 1823	Husmand, plantør Kofoed, Aaker, Bornholms amt	1885
Havedyrker Peder Christian Justesen, Randers amt	1872	Købmand L. Kofoed, Larsker, Bornholms amt	1883
Husmand Rasmus Hansen Juul, Ringkøbing amt	1895	Gårdejer, froavler Rasmus Hansen Nielsen Kold, Svendborg amt	1948
Else Jørgensdatter, gift med husfæster og hjulmand Anders Larsen, Frederiksborg amt	1833	Gårdmand Lars Roed Jensen Konge, Randers amt	1826
Møller Jørgensen, Sorø amt	1817	Gårdmand Laurs Pedersen, Krarup, Randers amt	1809
Fhv. inspektør Alfred Jørgensen, Svendborg amt	1965	Gårdejer Ejner Krath og hustru, Anna Nikoline, Ringkøbing amt	1961
Højskoleforstander Anders Jørgensen, Holbæk amt	1910	Gårdejer Anders Kristensen, Arhus amt	1897
Husmand Andreas Jørgensen, Odense amt	1817	Husmand Johannes Kristensen, Vejle amt	1898
Gårdmand Christopher Jørgensen, Præstø amt	1812 og 1813	Husmand Laust Kristensen, Ringkøbing amt	1912
Fæstegårdmand Frederik Jørgensen, Maribo amt	1860	Konsulent Morten Kristen Kristensen, Skanderborg amt	1937
Gårdfæster Hans Jørgensen, Odense amt	1839	Gårdejer Niels Kristensen, Ribe amt	1907
Forsøgsleder Karl Jørgensen, Københavns amt	1924	Husmand Niels Kristian Kristensen, Ringkøbing amt	1905
Boelsmand Lars Jørgensen, Kaslunde, Odense amt	1823	Husmand Niels Kristian Kristensen, Viborg amt	1905
Gårdmand Lars Jørgensen, Stige, Odense amt	1821	Gårdejer Kristian Kristiansen og hustru, Maren, Vejle amt	1937
Gårdejer Lars Peder Jørgensen, Ringkøbing amt	1928	Husmand Kristian Magnus Kristiansen, Vejle amt	1925
Gårdejer Mads Hvid Jørgensen og hustru, Ringkøbing amt	1934	Husmand Peter Kristiansen, Vejle amt	1887
Niels Jørgensen, Avedøre, Københavns amt	1807	Gårdejer Søren Peder Kristiansen, Ribe amt	1894
Gårdmand Niels Jørgensen, Brøndbyvester, Københavns amt	1832	Gårdejerske, frk. Marie Krogsgaard, Viborg amt	1947
Parcellist Niels M. Jørgensen, Frederiksborg amt	1910	Gårdejer, gartner Jens Kromann, Vejle amt	1924
Gårdejer Ole Jørgensen, Viborg amt	1921	Maler H. Kruse, Viborg amt	1866
Fæstegårdmand Peder Jørgensen, Sorø amt	1830	Gårdejer Hans Michael Krøjer, Bornholms amt	1889
Gårdmand Rasmus Jørgensen, Svendborg amt	1819	Gårdejer Kristen Krøjgaard, Ringkøbing amt	1923
Møller Stephen Jørgensen, Odense amt	1833	Teglværksbestyrer Hans Christian Køster, Ålborg amt	1849
		Gårdmand Laust Andersen Kaastrup, Viborg amt	1867

K

Gårdejer Karl Karlsen, Viborg amt	1952
Bonde Gudmundur Ketilsson, Nordre og Østre amt, Island	1853
Fru Kierulf, født Kielsen, Ålborg amt	1851
Sorenskriver Ole Severin Kildal, Romsdals amt, Norge	1807
Statskonsulent August Mads Ernst Kjær, Arhus amt	1946
Gårdejer Peder Klemmensen, Ringkøbing amt	1918
Lensmand Carl Torgissen Kleppe, Fedderen, Norge	1806
Skolelærer R. Klotrup, Viborg amt	1825
Selvejer Andreas Jørgensen Klüm, Sorø amt	1818
Kirkesanger Knudsen, Sørup, Svendborg amt	1827
Gårdmand Anders Knudsen, Odense amt	1817
Sognefoged, gårdmand Anders Knudsen, Ringkøbing amt	1843
Selvejersbonde Jermund Knudsen, Aggershus stift, Norge	1807

L

Parcellist Thomas Thomsen Landmark, Haderslev amt	1862
Gårdejer Marinus Langeland, Ålborg amt	1942
Maren Larsdatter, gift med udflyttergårdmand Jørgen Olsen, Frederiksborg amt	1804
Gårdejer Anders Larsen, Ringkøbing amt	1918
Husmand Anders Larsen, Holbæk amt	1918
Gartner, hornarbejder Christian Larsen, Abenrå-Sønderborg amt	1826
Fæstebonde Hans Larsen, Gørslev, Præstø amt	1823
Fæstegårdmand Hans Larsen, Maribo amt	1824
Gårdmand Hans Larsen, Herfølge, Præstø amt	1819
Gårdmand Hans Larsen, Mønge, Frederiksborg amt	1890
Gårdmand Hans Larsen, Københavns amt	1821
Husmand Hans Larsen, Overdraaby, Frederiksborg amt	1809

Fæstehusmand Jens Larsen, Sorø amt	1817	Gårdejer Mads Olsen Madsen, Ribe amt	1917
Gårdejer Julius Larsen, Ribe amt	1892	Gårdmand Mikkel Madsen, Maribo amt	1830
Etatsråd Jørgen Larsen, Hjørring amt	1932	Fisker og husmand Niels Madsen, Holbæk amt	1807
Gårdejer Kristian Larsen og hustru, Anne, Ringkøbing amt	1948	Gårdejer Niels Kristian Madsen, Ringkøbing amt	1928
Gårdmand Lars Larsen, Frederiksborg amt	1816	Hjulmand Ole Madsen, Københavns amt	1818
Sognefoged Lars Larsen, Svendborg amt	1824	Husmand Peder Madsen, Vejle amt	1856
Fisker og husmand Mads Larsen, Holbæk amt	1807	Husfæster Peter Madsen, Odense amt	1845
Skolelærer Niels Larsen, Odense amt	1817	Husmand Peter Henrik Nielsen Madsen, Ribe amt	1903
Gårdejer Niels Chr. Larsen og hustru, Dorthea Kirstine, f. Jensen, Ringkøbing amt	1940	Hoveribonde Poul Rørsgaard Madsen, Ringkøbing amt	1809
Selvejrbonde Ole Larsen, Hedemarkens amt, Norge	1805	Gårdejer Rasmus Madsen, Aarhus amt	1893
Selvejergårdmand Ole Larsen, Sorø amt	1826	Fru Rebecca la Cour Madsen, Ribe amt	1951
Gårdejer Ole Chr. Larsen, Hjørring amt	1927	Aftægtsmand Thomas Kristian Madsen, Ringkøbing amt	1899
Gårdmand Peder Larsen, Holbæk amt	1818	Præst Jon Magnusen, Myrø, Island	1830
Husmand Peter Larsen, Præstø amt	1913	Gårdejer Christian Mahler, Flensborg amt	1955
Gårdmand Rasmus Larsen, Vejle amt	1833	Gårdejer Knud Peder Pedersen Malmkjær og hustru, Johanne f. Pedersen, Ringkøbing amt	1937
Husmand Søren Larsen, Aarhus amt	1889	Husmand Knud Mathiesen, Odense amt	1817
Gårdejer Søren Larsen og hustru, Anne Mette, Ålborg amt	1938	Selvejergårdmand Jens Petersen Meelgaard, Viborg amt	1828
Fru Magdalene Lauridsen, Sorø amt	1933	Husmand Leon Meelgaard, Viborg amt	1899
Møller Jacob Lauritsen, Ringkøbing amt	1841	Gårdmand Mathias Melchiorsen, Randers amt	1809
Selvejer, smed Lars Lauritsen, Ribe amt	1816	Gårdejer Karl Midtgaard og hustru, Vejle amt	1933
Inger Cathrine Laursdatter, Ålborg amt	1831	Husmand Jørgen Mikkelsen, Skanderborg amt	1904
Gårdejer Anders Laursen og hustru, Anna Helene, Vejle amt	1937	Husmand Mikkel Mikkelsen og hustru, Ringkøbing amt	1925
Husmand Jørgen Laursen, Ringkøbing amt	1833	Gårdmand Niels Mikkelsen, Vejle amt	1822
Gårdejer Kristian Laursen, Ringkøbing amt	1923	Møllersvend og møllebygger Niels Mikkelsen, Odense amt	1842
Husmand Mads Laursen, Viborg amt	1889	Gårdejer Thorvald Mikkelsen og hustru, Johanne, Ringkøbing amt	1950
Gårdejer Mads Kristian Laursen, Skanderborg amt	1881	Gårdejer Christen Mogensen, Aarhus amt	1857
Gårdejer Peder Laursen, Vejle amt	1900	Husmand Christen Mogensen, Ålborg amt	1876
Parcellist Andreas Laursen, Skanderborg amt	1853	Gårdbrunder Hans Mogensen, Sorø amt	1819
Husmand Peder Lausdall, Thisted amt	1913	Husmand Mads Peter Mogensen, Hjørring amt	1916
Husmand Carl Laussen, Københavns amt	1805	Gårdmand Rasmus Moritsen, Odense amt	1812
Faktor Hans Vilhelm Lever, Øjefjor, Island	1812	Husmand Christen Andersen Mors, Skanderborg amt	1920
Husmand og gartner Søren Pedersen Lindberg, Viborg amt	1833	Gårdejer Laurits Mortensen, Ringkøbing amt	1919
Husmand, smed Mikkel Halsteensen Lofthuus, Bergens stift, Norge	1805	Husmand Niels Mortensen, Vejle amt	1896
Madame Cathrina Maria Lorentzen, Abenrå-Sønderborg amt	1804	Skolelærer Niels Mortensen, Svendborg amt	1818
Gårdejer Hermann Lorenzen, Husum amt	1955	Parcellist Peder Mortensen, Ringkøbing amt	1903
Sognefoged Søren Chr. Lourcing, Viborg amt	1825	Søren Mortensen, Hjørring amt	1815
Fæstegårdmand Lund, Maribo amt	1811	Gårdejer, sandemand Lars Peter Munch, Bornholms amt	1862
Gårdmand Christen Madsen Lund, Haderslev amt	1807	Gårdejer Peter Myrup og hustru, Ålborg amt	1940
Gårdmand Hans Hartvig Lund, Bornholms amt	1862	Gårdejer Frands Mølgaard, Ringkøbing amt	1929
Skolelærer Søren Lunds hustru, Sorø amt	1804	Gårdejer Anton Kristensen Møller og hustru, Vejle amt	1936
Madame Maria Juliana Johanne Lütken, Københavns amt	1805	Selvejergårdmand Christen Møller, Hjørring amt	1811
		Gårdejer Christen Hansen Møller, Vejle amt	1906
		Jordbruger Frederik Møller, Skanderborg amt	1833
		Møller Hans Pedersen Møller, Aarhus amt	1809
		Proprietær Jacob Christensen Møller, Sorø amt	1807
		Forvalter Jens Lausten Møller, Ålborg amt	1951
		Gårdejer Jørgen Christensen Møller, Randers amt	1860
		Fhv. købmand Mathias Møller, Viborg amt	1825
		Boelsmand Niels Møller, Randers amt	1833
		Møller Rasmus Jensen Møller, Odense amt	1819
		Pastor Søren Møller, Aarhus amt	1805
		Gårdejer Jens Maarup, Ålborg amt	1954
M			
Husmand Albert Nissen Madsen og hustru, Svendborg amt	1931		
Hjulmand Anders Madsen, Vejle amt	1840		
Husmand Anders Madsen, Ribe amt	1862		
Gårdmand Christopher Madsen, Præstø amt	1843		
Gårdmand Hans Madsen, Odense amt	1880		
Husmand Hans Madsen, Svendborg amt	1825		
Gårdejer Jens Chr. Madsen og hustru, Kirsten Marie, f. Jensen, Ringkøbing amt	1938		
Fru Laura Svejstrup Madsen, Vejle amt	1948		
Gårdejer Mads Kr. Madsen og hustru, Anne Marie, f. Nielsen, Ringkøbing amt	1936		

N

Ane Nielsdatter, gift med gårdmand Povel
Bendsen, Frederiksborg amt 1814
Anne Nielsdatter, enke efter gårdmand Søren
Jensen, Århus amt 1815
Gårdejer Adam Nielsen, Viborg amt 1858
Gårdejer Anders Nielsen, Randers amt 1915
Gårdmand Anders Nielsen, Sorø amt 1804
Husmand Anders Nielsen, Vejle amt 1878
Tjenestekarl Anders Nielsen, Holbæk amt 1821
Anders Peder Nielsen, Hjørring amt 1828
Gårdejer Anton Emanuel Nielsen,
Ringkøbing amt 1936
Gårdejer Augustinus Nielsen og hustru,
Vejle amt 1926
Bend Nielsen, Vejle amt 1822
Parcellist Christen Nielsen, Thisted amt 1830
Gårdejer Chr. Madsen Nielsen og hustru,
Ringkøbing amt 1936
Gårdejer Erik Nielsen, Ringkøbing amt 1892
Gårdbestyrer Hans Nielsen, Vejle amt 1848
Gårdmand Hans Nielsen, Sorø amt 1812
Tjenestekarl og biavler Hans Nielsen
Svendborg amt 1833
Driftsleder Hørup Nielsen, Ålborg amt 1964
Skolelærer J. Nielsen, Frederiksborg amt 1817
Fhv. skolelærer Jens Nielsen, Randers amt 1859
Gårdejer Jens Nielsen og hustru, Kathrine,
f. Jørgensen, Bøvling, Ringkøbing amt 1940
Gårdejer Jens Nielsen, Sunds, Ringkøbing amt 1911
Skoleholder Jens Nielsen, Randers amt 1804
Gårdejer Jens Christian Nielsen, Viborg amt 1923
Gårdejer Jens Peter Nielsen, Vejle amt 1897
Degn og skolelærer Johan Heinrich Nielsen,
Odense amt 1828
Johanne Ane Margrethe Nielsen,
Københavns amt 1873
Gårdmand Jørgen Nielsen, Præstø amt 1821
Selvejergårdmand Jørgen Nielsen, Odense amt 1828
Gårdejer Karl Nielsen, Hjørring amt 1939
Fru Kirstine Dalager Nielsen, Vejle amt 1943
Gårdejer Lars Nielsen, Skovlund,
Ringkøbing amt 1921
Gårdmand Lars Nielsen, Troldhede,
Ringkøbing amt 1850
Husmand Lars Nielsen, Holbæk amt 1819
Smed Lars Nielsen, Viborg amt 1947
Sognefoged og fæstebonde Lars Nielsen,
Sorø amt 1804
Husfæster Lars Christian Nielsen, Ålborg amt 1873
Gårdejer Lauritz Nielsen, Ribe amt 1851
Husmand Lauritz Nielsen, Århus amt 1805
Hoveribonde Laust Bundgaard Nielsen,
Ringkøbing amt 1809
Fru M. K. Nielsen, gift med skolelærer
I. Petersen, Sorø amt 1812
Fæstebonde Mikkel Nielsen, Holbæk amt 1819
Gårdejer Niels Nielsen, Ringkøbing amt 1936
Gårdmand Niels Nielsen, Ålborg amt 1812
Husmand Niels Nielsen, Hjørring amt 1877
Selvejrbonde Niels Nielsen,
Frederiksborg amt 1807
Gårdejer Niels Chr. Nielsen og hustru, Ida,
Hjørring amt 1937
Husmand Niels Peter Nielsen, Svendborg amt 1911
Gårdejer Ole Nielsen, Bornholms amt 1889
Gårdmand Ole Nielsen, Ringkøbing amt 1852
Husmand Ole Nielsen, Holbæk amt 1918

Gårdmand Peder Nielsen, Sorø amt 1819
Selvejergårdmand Peder Nielsen, Maribo amt 1830
Smed Peder Nielsen, Ringkøbing amt 1829
Gårdmand Rasmus Nielsen, Københavns amt 1804
Klejnsmedesvend Rasmus Nielsen, Maribo amt 1823
Gårdmand Søren Nielsen, Århus amt 1817
Husmand Søren Nielsen, Ålborg amt 1886
Gårdejer Søren Kristian Nielsen, Vejle amt 1939
Hedebonde Thue Nielsen, Ringkøbing amt 1907
Gårdejer Vagn Nielsen og hustru, Oda,
Viborg amt 1957
Gårdejer Vilhelm Nielsen, Holbæk amt 1951
Proprietær Aage Nikolaisen, Randers amt 1952
Husmand Mads Jensen Nim, Vejle amt 1863
Gårdejer Andreas Nissen og hustru, Ribe amt 1936
Gårdmand Iver Nissen, Haderslev amt 1809
Gårdejer Nikolaj Nissen, Haderslev amt 1925
Nis M. Nissen, Eidsvold, Norge 1812
Godsejer Otto Nymann, Ålborg amt 1942

O

Gårdejer Jens Olesen, Ringkøbing amt 1930
Gårdmand Christen Olsen, Præstø amt 1819
Husmand Jørgen Olsen, Maribo amt 1912
Gårdmand Lars Olsen, Københavns amt 1811
Niels Olsen, Tessebølle, Præstø amt 1821
Bonde Niels Olsen, Holbæk amt 1806
Selvejrbonde Ole Olsen, Kristianssands stift,
Norge 1807
Husmand Søren Overlade, Ålborg amt 1849

P

Smed David Pallesen, Randers amt 1833
Husmand Jørgen Jørgensen Pallisen,
Randers amt 1865
Tjenestekarl Isidoro Panduro, Odense amt 1839
Gårdejer Erik Paulsen, Flensborg amt 1955
Gårdmand Lars Paulsen, Præstø amt 1812
Gårdejer Anders Pedersen og hustru, Kirstine,
f. Jensen, Ringkøbing amt 1937
Gårdfæster Anders Pedersen, Odense amt 1833
Gårdmand Anders Pedersen, Århus amt 1809
Selvejrhusmand Christen Pedersen,
Thisted amt 1829
Hans Pedersen, Nr. Aaby, Odense amt 1817
Fhv. gårdmand Hans Pedersen, Ribe amt 1857
Gårdmand Hans Pedersen, Skeby, Odense amt 1817
Gårdmand Hans Pedersen, Gyldenholm,
Sorø amt 1806
Gårdmand Hans Pedersen, Holbæk amt 1807
Gårdmand Hans Pedersen, Stenstrup,
Sorø amt 1819
Selvejergårdmand Hans Pedersen, Maribo amt 1829
Gårdejer Iver Pedersen, Ringkøbing amt 1924
Gårdejer Iver Marius Pedersen og hustru,
Margrethe, Ribe amt 1957
Gårdmand Jens Pedersen, Holbæk amt 1807
Gårdmand Jens Pedersen og hustru, Dorthé
Hansdatter, Københavns amt 1819
Gårdejer Jens Pedersen og hustru, Lyngvang,
Ribe amt 1937

S

Møller J. W. Sally, Københavns amt 1805
 Faktor John Salomonsen, Vestre amt, Island 1834
 Skolelærer Christen Christensen Sand, Ribe amt 1820
 Skolelærer og kirkesanger Kristen Sand, Ringkøbing amt 1829
 Gårdejer Peter Sandfeld og hustru, Ringkøbing amt 1935
 Smed F. C. Schiellerup, Københavns amt 1830
 Kattuntrykker Peter Høyberg Schiellerup, Alborg amt 1809
 Gårdmand Anders Jokumsen Schiøtt, Haderslev amt 1809
 Organist, kirkesanger Rudolph Georg Schiøtz, Århus amt 1826
 Dyrslæge Jørgen Jørgensen Schmidt, Vejle amt 1905
 Sognefoged, gårdmand Berthel Schou, Ringkøbing amt 1839
 Lærer I. H. Schou, Vejle amt 1860
 Sognefoged, selvejer Schouboe, Maribo amt 1818
 Jordbruger Rasmus Schoubye, Viborg amt 1825
 Gårdejer Poul Hansen Schow, Bornholms amt 1836
 Friderik Christian Schübeler, Svendborg amt 1805
 Gårdejer Anton Serup, Ringkøbing amt 1930
 Gårdfæster Peder Hansen Sielland, Maribo amt 1813
 Bonde Sig. Sigurdson, Borgar, Island 1822
 Bonde Stephan Sigurdson, Søndre Mule, Island 1805
 Gårdejer Laurits Simonsen, Alborg amt 1936
 Musikker Nicolai Sivers, Odense amt 1831
 Germund Sivertsen, Sneefjeldnæs, Island 1830
 Pastor O. Sivertsen, Vestre amt, Island 1838
 Pastor Sigurd Sivertsen, Søndre amt, Island 1860
 Gårdmand Hans Skaftø, Maribo amt 1832
 Gårdbruuger Alf Skidason, Baar, Island 1819
 Husmand og hjulmand Lars Nielsen Skierum, Københavns amt 1804
 Mads Skou, Ringkøbing amt 1813
 Husmand Jens Peter Andersen Skov, Maribo amt 1912
 Gårdejer Mikkel Kristian Pedersen Skovbjerg, Vejle amt 1937
 Gårdejer Chr. Olsen Skovhede og hustru, Ringkøbing amt 1938
 Overmarsmester Skøldberg, Kristiania, Norge 1807
 Hans Olsen Slaaemodt, Kristiania, Norge 1807
 Husejer Lars Pedersen Smidt, Københavns amt 1818
 Gårdejer Peter Smith og hustru, Viborg amt 1932
 Gårdmand Kristen Kristensen Snefdrup, Ringkøbing amt 1910
 Gårdejer Kristen Kristensen Sneftrup, Ringkøbing amt 1953
 Gårdejer Aksel Steen, Alborg amt 1960
 Gårdejer Jens Jensen Stefensen, Ribe amt 1918
 Bonde Olaf Stephensen, Søndre amt, Island 1858
 Skolelærer Jens Olsen Storm, Sorø amt 1818
 Skolelærer Gunder Svendsen, Bamble, Norge 1812
 Gårdejer Jens Svendsen, Ringkøbing amt 1918
 Selvejergårdmand Peder Svendsen, Frederiksborg amt 1805
 Smedesvend Svend Svendsen, Frederiksborg amt 1823
 Gårdejer Chr. Christensen Søndergård, Alborg amt 1950
 Gårdmand Laurits Peder Christian Søndergaard, Skanderborg amt 1907

Husmand Søren Nielsen Søndergaard, Veje amt 1905
 Gårdmand Anders Christian Sørensen, Alborg amt 1850
 Fhv. gårdejer Christen Sørensen, Hjørring amt 1908
 Gartner Christen Sørensen, Randers amt 1848
 Gårdejer Chr. Sørensen og hustru, Ringkøbing amt 1940
 Selvejersmand Hagen Sørensen, Brørup, Ribe amt 1817
 Arvefæster Hans Sørensen, Humlebæk, Frederiksborg amt 1818
 Fæstegårdmand Hans Sørensen, Præstø amt 1816
 Gårdmand Hans Sørensen, Haderslev amt 1809
 Selvejerbonde Hans Sørensen, Dagelykke, Frederiksborg amt 1807
 Gårdmand Ivar Sørensen, Ribe amt 1825
 Gårdejer Jens Sørensen, Skanderborg amt 1928
 Gårdmand Jens Sørensen, Århus amt 1810
 Boelsmand Johannes Sørensen, Ringkøbing amt 1924
 Boelsmand Jørgen Sørensen, Randers amt 1845
 Selvejergårdmand Jørgen Sørensen, Skanderborg amt 1834
 Gårdejer Marinus Sørensen, Hjørring amt 1949
 Gårdmand Niels Sørensen, Ribe amt 1812
 Boelsmand Peter Sørensen, Randers amt 1877
 Husmand Poul Sørensen, Alborg amt 1880
 Selvejergårdmand Rasmus Sørensen, Svendborg amt 1855
 Boelsmand Rasmus Peter Sørensen, Viborg amt 1875
 Sognefoged, gårdmand Søren Sørensen, Holbæk amt 1852
 Gårdejer Søren Kristian Sørensen og hustru, Krista, Skanderborg amt 1951
 Gårdmand Thomas Sørensen, Ribe amt 1825

T

Gårdmand Ole Pedersen Tanum, Aggershus stift, Norge 1805
 Landvæsens- og sandflugtskommisær Lauritz Thagaard, Thisted amt 1805
 Gårdejer Andreas Kristiansen Thisgaard og hustru, Vejle amt 1934
 Gårdmand Peder Møller Thomassen, Århus amt 1860
 Husmand Rasmus Thomassen, Århus amt 1859
 Sognefoged, gårdejer Christian Thomsen, Ribe amt 1837
 Husmand Jens Thomsen, Ringkøbing amt 1872
 Selvejerbonde Laurits Thomsen, Ringkøbing amt 1807
 Borgerrepræsentant, glarmester N. N. Thomsen, Vejle amt 1842
 Husmand Niels Thomsen, Ringkøbing amt 1899
 Gårdejer Peder Nelius Thomsen, Ringkøbing amt 1947
 Gårdejer Th. Thomsen, Ringkøbing amt 1930
 Sandflugtskommisær Vitus Bering Thorlund, Hjørring amt 1805
 Bonde Gudmund Thorvaldsen, Søndre amt, Island 1832
 Husmand Peder Thøgersen, Thisted amt 1833
 Godsinspektør H. C. G. Tilemann, Århus amt 1916
 Husmand Andreas Peter Timmermann, Århus amt 1859

Gårdejer Ingemann Tirsgaard og hustru, Meta, Vejle amt	1957	Gårdejer Jørgen Voigt, Sorø amt	1811
Gårdmand Poul Torkildsen, Uldvig, Norge	1806	Gårdejer Christian August Vork og hustru, Agnes, Vejle amt	1963
Ludvig Christian Toxværd, Maribo amt	1804	Gårdejer Peder Væggemose, Ringkøbing amt	1959
Gårdejer Peter Troelsen, Ringkøbing amt	1904		
Husmand Niels Peder Trovelsen, Ringkøbing amt	1894		
Gårdejer Jens Chr. Truelsen og hustru, Ringkøbing amt	1936		
Selvejergårdmand Christen Madsen Tygstrup, Thisted amt	1841		

U

Bonde Niels Nielsen Uldahl, Lister amt, Norge	1805
Capitain Lauritz Christian Undall, Viborg amt	1819

V

Gårdejer Kresten Vadgaard, Alborg amt	1939
Gårdmand John Olsen Vegersdahl, Vegersdahl, Norge	1806
Gårdejer Henrik Vejen, Ringkøbing amt	1930
Parcellist Peder Jensen Vester, Randers amt	1854
Forsøgsleder Hans Adolf Brorson Vestergaard, Maribo amt	1928
Gårdejer Kresten Vestergaard, Alborg amt	1951
Sognefoged Mads Madsen Vestergaard, Ringkøbing amt	1851
Gårdmand Stephan Vestergaard, Ringkøbing amt	1861
Gårdejer Ole Vesterlund og hustru, Signe, Skanderborg amt	1958
Husmand Joseph Veyland, Hjørring amt	1805
Gårdejer Anders Vig og hustru, Ringkøbing amt	1931
Gårdejer Christen Villadsen, Viborg amt	1857
Husmand Simon Vognsen, Haderslev amt	1812

W

Husmand og skomager Anders Weishaupt, Svendborg amt	1827
Jæger Martin Wenzel, Odense amt	1828
Skolelærer og kirkesanger Niels Emanuel Westergaard, Præstø amt	1832
Gårdejer H. Willumsen, Ringkøbing amt	1893
Gårdmand Zacharias Winther, Vejle amt	1837
Møllejejer Hans Wulff, Vejle amt	1810, 1822 og 1825

Ø

Lærredshandler Thomas Ørbech, Ribe amt	1829
Gårdejer, direktør Ejnar Østergaard, Skanderborg amt	1969
Gårdejer Jens Chr. Jensen Østergaard, Alborg amt	1939
Husmand Mads Østergaard og hustru, Maren, Vejle amt	1951
Sognefoged, gårdmand Niels Østergaard, Ringkøbing amt	1854
Gårdejer Peder Øvig, Ringkøbing amt	1928

Aa

Husmand Hans Madsen Aagaard, Svendborg amt	1826
Gårdmand Peder Jensen Aagaard, Ringkøbing amt	1856
Gårdmand Jens Larsen Aaling, Holbæk amt	1829
Gårdmand Lars Mogensen Aase, Stavanger amt, Norge	1806